

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**BİRRÎ MEHMED DEDE'NİN BÜLBÜLİYYE ADLI
ESERİ ÜZERİNE CÜMLE BİLGİSİ İNCELEMESİ
(METİN-SÖZLÜK)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep ŞİMŞEK UMAÇ

BALIKESİR, 2005

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BİRRÎ MEHMED DEDE’NİN BÜLBÜLİYYE ADLI
ESERİ ÜZERİNE CÜMLE BİLGİSİ İNCELEMESİ
(METİN-SÖZLÜK)**

Zeynep ŞİMŞEK UMAÇ
200212511001

Danışman
Yard. Doç. Dr. Hülya SAVRAN

BALIKESİR,2005

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalında Hazırlanan Yüksek Lisans tezi jürimiz tarafından incelenerek aday
.....,// 200... tarihinde tez savunma sınavına
alınmış ve yapılan sınav sonucunda sunulan tezinolduğuna oy
ile karar verilmiştir.

Üye

Üye

Üye

ÖZET

Bu çalışmada, Birrî Mehmed Dede'ye ait olan Bülbüliyye adlı eserin Bursa İnebey Yazma ve Basma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan bir nüshası incelenmiştir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın “Bülbüliyye Adlı Eserin Cümle Bilgisi Yönünden İncelenmesi” adlı birinci bölümünde “Kelime Grupları”, “Cümlenin Öğeleri” ve “Cümle Türleri” incelenmiştir. İkinci bölüm ise “Metin” bölümüdür. Bu bölümde eserin transkripsiyonu verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümü olan “Sözlük” bölümünde ise günümüzde kullanılmayan veya kullanımı yaygın olmayan sözcüklerin karşılıkları verilmiştir.

Bu çalışma XVIII. Yüzyıla ait bir eserden hareketle cümle bilgisi ile ilgili tespitler yapmayı amaçlayan metin merkezli bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Cümle, Cümle Bilgisi, Kelime Grupları, Cümlenin Öğeleri, Cümle Türleri.

ABSTRACT

In this study, a copy of Birri Mehmed Efendi's work named "Bulbuliyye" which is found in Bursa Inebey Manuscript and Printed Works Library is examined.

This study is consist of three parts, and in the work of Bülbuliyye's first part named as, "Sentences Knowledge" ; "Word Groups", "Component of Sentence" and "Type of Sentence" are examined. In the second part is text. In the third part of this study which is 'Glossary' , the translation of the words which are not used anymore today or widespread are given.

This study is a text oriented study that aims to make determinations about sentence knowledge by following a work which is belonged to XVIII.century.

Key Words: Sentence, Sentence Knowledge, Word Groups, Component of Sentence, Types of Sentence

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, XVIII. yüzyılda Birrî Mehmed Efendi tarafından yazılmış olan Bülbüliyye adlı divan edebiyatı geleneğiyle yazılmış mensur bir eser cümle bilgisi yönünden incelenmeye çalışılmıştır.

Daha önce taş baskısı ve matbu olarak yayınlanmış bu eserin, Bursa İnebey Yazma ve Basma Eserler Kütüphanesi'nde Genel 1161 numarada kayıtlı bir yazma nüshası temel alınarak metin oluşturulmuştur. Çalışmanın temel noktası olan cümle bilgisi incelemesi bu metin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Metinde yer alan kelime grupları ve cümlelerin özelliklerinin tespit edilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, mensur bir eser kullanılması tercih edilmiştir.

Cümle bilgisi kitaplarının, kelime grupları veya cümle konularıyla ilgili bazı konularda ortak, bazı konularda ise farklı görüş belirtiyor olmaları dikkat çekicidir.

Bu çalışmada Prof. Dr. Leyla Karahan'ın "Türkçede Söz Dizimi" adlı eseri temel hareket noktası olarak alınmış ve incelenen cümle bilgisi unsurlarıyla ilgili tasnif ve özellikler konusunda bu eserin tasnif sistemi kabul edilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük titizlikle ve sabırla her türlü yardımlarını ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Yard. Doç. Dr. Hülya SAVRAN'a, değerli yardımlarıyla bu çalışmaya katkıda bulunan hocam Prof. Dr. Ali DUYMAZ'a ve Arapça kelimelerin okunması konusundaki yardımlarından dolayı Oğuz FİDAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Zeynep ŞİMŞEK UMAÇ

Balıkesir 2005

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
GİRİŞ.....	1
BİRRÎ MEHMED DEDE'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE BÜLBÜLİYYE	
ADLI ESERİ	1
1. Hayatı.....	1
2. Edebi Kişiliği.....	2
3. Bülbüliyye	4
BÜLBÜLİYYE ADLI ESERİN CÜMLE BİLGİSİ YÖNÜNDE İNCELENMESİ	7
1. KELİME GRUPLARI	7
1. 1 İsim Tamlamaları.....	8
1. 2 Sıfat Tamlamaları	12
1. 3 İsim-fiil Grubu	16
1. 4 Sıfat-fiil Grubu	17
1. 5 Zarf-fiil Grubu	20
1. 6 Tekrar Grubu	24
1. 7 Bağlama Grubu.....	25
1. 8 Edat Grubu	27
1. 9 Birleşik İsim Grubu.....	30
1. 10 Ünvan Grubu	31
1. 11 Ünlem Grubu	31
1. 12 Birleşik Fiil Grubu	32
1. 13 Kısaltma Grupları	34
1. 13. 1 İsnat Grubu	34
1. 13. 2 Yönelme Grubu.....	35
1. 13. 3 Yükleme Grubu.....	36
1. 13. 4 Bulunma Grubu.....	37
1. 13. 5 Ayrılma Grubu	38
2. CÜMLENİN ÖGELERİ	39
2. 1 Yüklem.....	40
2. 2 Özne	43
2. 3 Nesne.....	48
2. 4. Yer Tamlayıcısı	52
2. 5. Zarf Tümleci	54
3. CÜMLE TÜRLERİ	59
3. 1 Bağlanma Şekillerine Göre Cümleler	59
3. 1. 1 Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler	59
3. 1. 2 Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler.....	63
3. 1. 3 Ortak Kıp Ekiyle Bağlanan Cümleler	64
3. 1. 4 Ortak Yardımcı Fiille Bağlanan Cümleler	64
3. 2 Yüklem Yerine Göre Cümleler.....	65
3. 2. 1 Kurallı Cümleler	65
3. 2. 2 Devrik Cümleler.....	66
3. 3. Yüklem Türüne Göre Cümleler.....	66

3. 3. 1 İsim Cümleleri	66
3. 3. 2 Fiil Cümleleri	67
3. 4 Anlam Özelliklerine Göre Cümleler.....	68
3. 4. 1 Olumlu Cümle.....	68
3. 4. 2 Olumsuz Cümle	68
3. 4. 3 Soru Cümlesi.....	70
SONUÇ.....	72
METİN.....	75
SÖZLÜK.....	155
EKLER: Metnin Orijinalinden Örnek Sayfalar.	245
KAYNAKÇA.....	255

GİRİŞ

BİRRÎ MEHMED DEDE'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE BÜLBÜLİYYE ADLI ESERİ

1. Hayatı

Birrî Attar, Derviş Mehmed Birrî, Şeyh Mehmed Birrî ve Bursa İnebey Yazma ve Basma Eserler Kütüphanesi'nin kataloğunda Mağnisavî Mehmed Dede olarak adı geçmekte olan Birrî, H.1080 (M. 1669) tarihinde Manisa'da doğmuştur. Doğum tarihiyle ilgili bilgiye, tarih düştüğü şu gazeli sayesinde ulaşılabilmektedir.

Nahl-i ömrün ki çihil şâhî şikest oldı dilâ
Dahi el meyve-i maksûda irişmez hâlâ

Kırk ömrümü sermâ-yı hevâ virdi yele
Erbâ'ın içre imiş hayf meger hükm-i şitâ

Kırklar hürmetine hazret-i hak  azze ve cell
Kereminden giderüp bu kışî yaz ide  ata

Görmeyüp bir dahî sermâ-yı hevâ vü hevesi
Bâg-ı dil feyz-i bahâr ile bula neşv ü nemâ

Pür olup bûy-ı gül-i ma nî ile b n -i c n
Birr  b lb l gibi Şevk ile ola nagme-i ser 

Őu ar  hayline bu Ői r-i ter n zeylinde
S l-i mevl dumı hoş tarz ile kıldım inh 

Altıncı beyitte bu gazelin H. 1120 (M. 1709) yılında yazıldığı belirtilmiştir. Birinci ve ikinci beyitteki ifadelerden de Şairin bu gazeli yazdığında kırk yaşında olduğu

anlaşılmaktadır. Buradan çıkartılan sonuç bize şairin doğum tarihi olan H. 1080 (M. 1699) tarihini vermektedir.¹

Birrî Mehmed Dede'nin, zamanındaki alışlagelen eğitimi alıp almadığı bilinmemekle beraber, "malûmâtlı bir adam olduğu" anlaşılmaktadır.²

Manisa Sultan Camii ikinci tabibi olan Ahmet Efendi'den ders almış olan Birrî, Mevlevî tarikatına intisap edip burada Nakşî Ali Dede Efendi ve Lütfî Efendi gibi Mevlevî şeyhlerinden istifâde etmiştir. Bin bir günlük çilesinden sonra şeyhlerinin izniyle evlenmiş ve geçimini attarlık yaparak sağlamıştır. Ahmet Muhtar adını verdiği bir oğlu olan Birrî, H.1128 (M. 1715) yılında doğum yeri olan Manisa'da vefat etmiştir.

Birrî Mehmed Dede'nin hayatıyla ilgili bilgi veren kaynaklar ortak noktalarda birleşmektedir.

Bu bilgilere kaynak olarak; Tezkire-i Sâlim, Nuhbetü'l-âsâr, Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr, Mecmu'atü't-Terâcim, Ârif Hikmet Tezkiresi, Kâfile-i Şu'âra, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ve Osmanlı Müellifleri gibi tarihi kaynakları gösterebiliriz.³

2. Edebi Kişiliği

Birrî Mehmed Dede, döneminin önde gelen şairlerinden Sâbit ve Nâbî'nin şiirlerine nazireler yazmıştır. Bu nazirelerin beğenilmesi üzerine Sâbit ve Nâbî'nin şiir meclisinde kendisine yer edinmiştir. Bu mecliste bulunan bir diğer şair de Seyyid Vehbî'dir. Böylece Birrî Mehmed Dede'yle özellikle Nâbî ve Seyyid Vehbî arasında bir âşinâlık doğar.⁴

Birrî Mehmed Dede'nin Bülbüliyye'den başka bir de mürettep divanı bulunmaktadır. Bu divanda; kasideler, terkib-i bend, terci-i bend, gazeller, tarih, kıt'alar, rubailer, murabbalar, tahmisler, müseddes, tesdis ve tesbi' nazım şekilleri yer almaktadır.

¹ Rasih Erkul, (2000), **Manisalı Birrî Mehmed Dede Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Dîvânı**, (Manisa: Manisa Valiliği), s. 5.

² Erkul, a.g.e. s. 5.

³ Erkul, a.g.e. s. 4.

⁴ Erkul, a.g.e. s. 6.

Birrî, haksızlıklar, güçlükler karşısında köşesine çekilip, mutluluğu kendi köşesinde arayan, tevekkül eden bir insan portresi çizmektedir ve bu kişiliğini şiirlerine de yansıtmaktadır. Bu dünyaya boşvermiş, tevekkül etmiş insan tavrı çağdaşı olan Nâbî’de de rastlanan bir tavidir.⁵

Birrî, şiirlerinde –üslup, tarz, tavır anlamına gelen- “edâ” kelimesini sıklıkla kullanır ve bu “edâ”nın kendisine Allah vergisi olduğunu ifade eder.⁶ Şiirlerinde önemle üzerinde durduğu bir diğer nokta da manalı ve nükteli söz söylemektir.

Sâlim Tezkiresinde, Birrî’nin güzel söz söyleyen, sevimli ve zarif bir şair olduğu dile getirilmiştir.⁷

Mehmet Tevfik, Kâfile-i Şuâra adlı eserinde Birrî’yi “sohbete mâ’il ve kendü âlemünde bir merd-i mütevekkil hoş ve nazûk-sohbet ü lâtif-meşreb” olarak nitelendirmektedir.⁸

Saadettin Nüzhet Ergun ise Birrî Mehmed Dede’yle ilgili olarak, Sâlim’in ve Esrâr Dede’nin takdirlerinin mübalâğalı olduğunu, Birrî’nin XVIII. yüzyılın usta şairlerine göre gölgede kaldığını belirtir ve Birrî’nin manzumelerinin pek çoğunun nazire olduğunu, güzel ve başarılı şiirlerininse pek fazla olmadığını ama samîmi bir Mevlevî olarak manzumelerinin bu tarikatın telakkilerini göstermesi açısından önemli olduğunu ifade eder.⁹

⁵ Erkul, a.g.e. s. 28.

⁶ Erkul, a.g.e. s. 30.

⁷ Erkul, a.g.e. s. 26.

⁸ Erkul, a.g.e. s. 27.

⁹ Saadettin Nüzhet Ergun, (1935), **Türk Şairleri**, (İstanbul), C. II, s. 857

3. Bülbüliyye

Divan Edebiyatında en çok yer verilen konulardan bir tanesi bülbülün gle olan aŐkıdır. Bülbül, durmadan sevgilinin güzelliklerini anlatır ve gle olan aŐkından dolayı acı eker.

Gl ve bülbülün maceraları Türk Edebiyatına İnan Edebiyatından geçmiş fakat yüzyıllar boyunca Türk sanatının çeşitli dallarında iŐlenerek milli bünyeye sindirilmiŐtir.¹⁰

Blblnme veya Bülbüliyye adı verilen bu alegorik mesnevilerde; bülbülün inleyiŐinden rahatsız olan kuşların onu Süleymân Peygamber'e Şikayet ediŐi ve bülbülün divana çağırılıp sorgulanmasından sonra aşk Őarabıyla sarhoş olan bülbülün bu halinin caiz olduğunun kabul edilip affedilmesi anlatılmaktadır.¹¹

Birrî'nin Blbliyyesi, Allah'a hamd ve peygamberlere naat ve salat  selmdan sonra Manisa'yı medheden bir manzumeyle baŐlar. Daha sonra Birrî, bu eseri yazıŐ sebebini, tabib-i sni Ahmet Efendi'nin Fud'nin manzum blbliyyesini kendisine vererek "bu manzmeniŐ bütünü ma'hd ammâ zâhiri ĥarbdır eger aşa başar-ı baŐiretle nazm ve ol nazmı neşre tebdîl idersek bir nâzik eşer olmaŐ bilâ-irtiybdır" demesi üzerine böyle bir eser yazmaya giriŐtiĐini anlatır.

Eserde geçen kuşlar birer insan tipini sembolize etmektedirler. Örneğin; baykuş, köşesine çekilmiş, tevekkül ehli bir derviŐi, papağan, aşka değer vermeyen zahid tipini, karga, iftiracı, cahil, ham insan tipini ve tabi ki bülbül, ilahi aŐkla yanan Őık tipini tasvir etmektedir.

Bülbüliyye konu bakımından diğer blbliyyelerle aynıdır. Bülbülün gle olan aŐkından dolayı sürekli gl bahçesinde glle meŐgul olması, feryat fiğanının insanlar tarafından hoş nağmeler olarak kabul edilmesi, diğer kuşların bülbüle karşı hasete duygular içerisine girmesine neden olmuştur. Bu kuşlar da toplanıp Süleymân Peygamber'in divanına gelmiş ve bülbüle çeşitli iftiralar yönelterek onu Şikayet

¹⁰ Erkul,a.g.e. s. 9.

¹¹ Erkul,a.g.e. s. 9.

etmişlerdir. Bu şikayet sırasında divanda molla olarak bulunan papağanın da kişiliğindeki haset ve kötü niyet ortaya çıkmış ve iftiracı kuşlarla birlik olmuştur. Bu söylenenler Süleymân Peygambere ve orada hazır bulunan akbabaya inandırıcı gelmemiş ve onlar bülbüle iftira atıldığını sezmişlerdir. Bunun üzerine Süleymân Peygamber, akbabayı köşesinde zikir ve ibadetle uğraşan baykuşa göndererek, baykuşu bu haset ve iftiracı kuşlara cevap vermeye ve bu vesileyle kendilerini irfan sofrasından doyurmaya davet eder. Bu davete icabet eden baykuş geldiğinde, kendini savunmayıp, tevekkül eden bülbülü savunur ve onun Hak âşığı olduğunu, güle olan aşkının zahirde olduğunu, oradaki kuşların hiç birisinin bülbüle denk olamayacağını söyleyip iftiracı ve haset kuşları tahkir eder ve böylece bu kuşların birliği bozulur ve rezil olurlar. Bülbül ise hem iftiraldan kurtulur hem de ta^czim edilir.

Bursa İnebey Yazma ve Basma Eserler Kütüphanesi'nde Genel 1161 numarada kayıtlı olan bu nüsha yetmiş yedi varaktan oluşmaktadır. İlk üç varakta esere ait takrizler yer almaktadır. Harekeli nesihle yazılmış olan bu nüshada her sayfada on beş satır bulunmaktadır. Eserin başında veya sonunda istinsah tarihine veya müstensihin adına rastlanmamaktadır.

Bülbüliyye'ye takriz yazmış isimler; Müftî Mehmet Efendi, Nesîmî-zâde Osman Ağa, Kadı Mahmud Efendi, Kadı Osman Efendi, Mevlevî Şeyhi Lütfî Efendi, Seyyid Hüseyin Vehbî Efendi, Yusuf Nâbî ve Tabîb-i Sâni Ahmet Efendi'dir. Bu takrizler elimizdeki yazma nüshada en başta yer almaktadır.

Birrî' nin eserini tamamladığı tarih H. 1118 yani M.1706 olarak görülmektedir. Bu tarih "târîh" ibaresinden sonra gelen şu nazmın altında yer almaktadır.

gül ü bülbül hikâyâtında birrî
tekâsül itmedi aşlâ ser-i mûy

gül-i ma^cnî diler dil ^candelîbi
anıçüündür sühanda bu tekâpuy

muḳarrer bülbül-i cân-ı ḫaḳr
dudır mande gl-berg-i ḫo-by

o bülbülden du gl gnesini
dirg itme kerem ḳıl ey perî ry

du-yı ḫayrı menticedir bu trḫ
temâm oldu kitbım iy du-gy
1118

BÜLBÜLİYYE ADLI ESERİN CÜMLE BİLGİSİ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Cümle bilgisiyle ilgili olarak gramer kitaplarında çeşitli tanımlarla karşılaşılmaktadır. Fakat bu tanımlar cümle bilgisini ya “bir dilin cümlelerini inceleyen dilbilgisi bölümü”¹² ya da “kelime veya kelime gruplarının diğer kelime veya kelime gruplarıyla ilişkisini inceleyen dilbilgisi kolu”¹³ olarak nitelendirmektedirler.

Bu konuda en geniş kapsamlı tanımları ise Karahan’ın yaptığı söylenebilir. Karahan, cümle bilgisinin konusu olarak; yargısız bir anlatım birimi olan kelime gruplarını, yargılı bir anlatım birimi olan cümleyi, cümlenin yapısını, işleyişini, görevlerini, anlam özelliklerini ve cümlelerin bağlanma şekil ve özelliklerini belirtmektedir.¹⁴

Bu çalışmada bu tanımdan yola çıkılmış ve cümle bilgisi üç ana başlık altında incelenmiştir.

Bu başlıklar şunlardır:

1. Kelime Grupları
2. Cümlenin Öğeleri
3. Cümle Türleri

1. KELİME GRUPLARI

Kelime grubu; bir varlığı, niteliği, kavramı, hareketi veya durumu karşılamak, nitелеmek, belirtmek veya pekiştirmek amacıyla birden fazla kelimenin belirli kurallar çerçevesinde bir araya gelmesinden oluşan yargısız dil birimidir.¹⁵

Çalışmanın bu bölümünde metinde yer alan kelime gruplarını tespit ederek tasnif ettikten sonra kelime grupları özelliklerine göre değerlendirilmiştir.

Metinde tespit edilen ve birer alt başlık halinde verilen kelime grupları şunlardır:

1. İsim Tamlamaları
2. Sıfat Tamlamaları

¹² Haydar Ediskun, (1992), **Türk Dilbilgisi** (İstanbul: Remzi Kitabevi), s. 323.

¹³ Kaya Bilgegil, (1964), **Türkçe Dilbilgisi** (Ankara), s. 12.

¹⁴ Leyla Karahan, (2005), **Türkçede Söz Dizimi** (Ankara: Akçağ Yayınevi), s. 9.

¹⁵ Karahan, a.g.e. s. 39

3. İsim-fiil Grupları
4. Sıfat-fiil Grupları
5. Zarf-fiil Grupları
6. Tekrar Grupları
7. Bağlama Grupları
8. Edat Grupları
9. Birleşik İsim Grupları
10. Unvan Grupları
11. Ünlem Grupları
12. Birleşik Fiil Grupları
13. Kısaltma Grupları

1. 1 İsim Tamlamaları

İsim tamlaması, iki isim unsuru tarafından iyelik ilişkisi kurmak amacıyla oluşturulmuş olan kelime grubudur.

İsim tamlamaları bir tamlayan ve bir tamlanan unsurdan meydana gelir. Türkçe’de aslî unsur her zaman sonda bulunduğundan, sona gelen tamlanan unsur tamlamanın ana unsurudur.

söz şâhibleri (36b, 8)

şafâ ehli (15b, 15)

anıı hakkında (10b, 13)

Tamlayanı ekli olan isim tamlaması belirli isim tamlaması, tamlayanı eksiz olan isim tamlamasına da belirsiz isim tamlaması denir.

derdimendiġ dâmânı (31b, 1-2) (Belirli isim tamlaması)

cihânıġ ni^cmetindeġ (26a, 9) (Belirli isim tamlaması)

iliġ kâşânesinden (26a, 10) (Belirli isim tamlaması)

kendü miġdârın (16b, 1) (Belirsiz isim tamlaması)

ta^caddî ġaşdıyla (21b, 10) (Belirsiz isim tamlaması)

Karahan, belirsiz isim tamlamasının iki unsuru arasındaki ilişkinin daimiliġine deġinmiř ve bu ilişkinin daimi oluşunun isim tamlamalarını nesne yapmaya en elverişli kelime grubu haline getirdiġini belirtmiştir.¹⁶

İsim tamlamasının unsurları arasına başka bir kelime grubu girdiġi örnekler vardır.

Bu isim tamlamaları ancak belirli isim tamlamaları olabilmektedir. Çünkü belirsiz isim tamlamalarının unsurları arasındaki sıkı baġ bunlarda bulunmamaktadır. Ařaġıda verilen örneklerdeki isim tamlamaları da belirli isim tamlaması kuruluşundadır.

yegâne-i afâzıl-ı zemâne olan fażiletlü müftî efendimiz ġazretleriniġ edâ-yı pîrâne ile beyâne getürdikleri (2a, 12-13)

herkesiġ ġayr u şerden ġalbinde (56a, 11-12)

erbâb-ı inkârıġ muġâlefetde ışrârından eyledikleri (57a, 5-6)

İsim tamlamasının tamlayanı başka bir kelime grubu olabilir.

Tamlayan unsur sıfat tamlamasıdır.

¹⁶ Karahan, a.g.e. s. 44

şol bülbül-i şakî hakkında (16a, 8)

kara ğarğa nâmıyla (42b,11)

dâğ-ı ğam-ı hicrânı hâtır-ı yârânı lâle-zârı hasret eyleyen merhûm nesîmî-zâde
°osmân ağamızın inşâ kıldığı (2a,1-2)

böyle fâsıkların hakkında (16b, 8)

ol şakînin hakkında (16b, 8)

bu meselenin naklin (52a, 2)

o bed-ħaşletin kalbindeki (56a, 4)

bu hâtîme-i kitâbın evvelinde (75a, 7)

bunun gibi nâdânın bülbül-i hoş-elhâna eylediği (44b, 12)

Tamlayan unsur sıfat-fiil grubudur.

cemâl-i şâhid-i ma^cnâyı temâşâ idenlerin aḫvâlin (64a, 7-8)

Tamlayan unsur bağlama grubudur.

perhîz ü ictinâb tarîkine (21b, 8)

Tamlayan unsur kısaltma grubudur.

o derûnı şafî hakkında (36b, 6-7)

İsim tamlamasının tamlayanı Farsça terkip olabilir.

bülbül-i nâlânın elhânın (58b, 12)

gül-i âlin cemâli (55a, 8)

gürûh-ı bî-inşâfın evşâfı (42a, 12-13)

taqrîz-i zîbâ şûretidir (2a, 2)

İsim tamlamasının tamlananı da başka bir kelime grubu olabilir.

Tamlanan unsur sıfat tamlamasıdır.

hüdhüdün bu güftârını (18b, 6-7)

anıñ neçe qahriyle (17a, 10)

Tamlanan unsur kısaltma grubudur.

erbâb-ı inkârın muhâlefetde ısrârından (57a, 5)

İsim tamlamasının tamlananı Farsça terkip olabilir.

anıñ daqâyıq-ı haqâyıqın (9b, 13-14)

İsim tamlamaları, cümle içerisinde isim, sıfat ve zarf görevinde kullanılır.

İsim Görevinde Kullanılan İsim Tamlamaları:

ol gürûhın ekşeri (36b, 13)

her biri (17b, 12) (19b, 10)

benim hâl-i mâ-fi'l-bâlimi (34b,2)

anların hişâli (34a, 9)

dünyâ-yı bî-bekânın âhiri (55b, 9)

bülbülün çok töhmeti (17b, 13-14)

Sıfat Görevinde Kullanılan İsim Tamlamaları:

benim bildiğim (17a, 12)

kimse için vefâsı olmadığı (42b, 9-10)

Zarf Görevinde Kullanılan İsim Tamlamaları:

o bed-haşletip qalbiñdeki qasvetden (56a, 4)

1. 2 Sıfat Tamlamaları

Sıfat tamlaması, bir isim unsuruyla bir sıfat unsurunun isim unsurunu belirtmek veya vasıflandırmak amacıyla kurduğu kelime grubudur.

Sıfat tamlamaları bir isim ve bir sıfat unsurundan meydana gelir. Sıfat unsuru tamlayan, isim unsuru ise tamlanan görevindedir. Sıfat tamlamalarının ana unsuru isimdir. Türkçe’de ana unsur her zaman sonda bulunacağından isim unsuru sonda bulunur.

böyle fâsıkların (16b, 8)

bu sözleri (16b, 11)

hoş intikâm (17a, 7)

egri ağızlı (44b, 11)

yedi tavrı (75a, 7)

Sıfat tamlamasında isim ve sıfat unsuru eksiz birleşir ve herhangi bir tamlayan eki almazlar.

mestâne nâ^crâlar (16a, 13)

kara ğarqa (42b,11)

beyhûde ğazabları (34a, 10)

beher hâl (20b, 2)

ne ğüne (16b, 7)

ol hüner-perver (26b, 10-11)

yüz biç (76b, 1)

Sıfat tamlamasının tamlayanı başka bir kelime grubu olabilir.

Tamlayan sıfat tamlamasıdır.

bu gûne maqâlât (21a, 10)

Tamlayan sıfat-fiil grubudur.

bu gördüğün gürûh-ı mürgân (28b, 4)

kûrâ vü büldânı mekân iden mürgâna (15b, 11-12)

Tamlayan bağlama grubudur.

bed-hû ve kîne-cû kuşlar (15a, 9)

Tamlayan edat grubudur.

bunıñ gibi nâdânıñ (44b, 12)

Tamlayan kısaltma grubudur.

hâlet-i  aşqdan şafâsı yok bir nâdân (42b, 9)

Sıfat tamlamasının tamlayanı Arapça terkip olabilir.

o ğarîbü'l-aḥvâl (70b, 3-5)

Sıfat Tamlamasının Tamlananı başka bir kelime grubu olabilir.

Tamlanan bağlama grubudur.

bu renc ü tâ ba (34a, 9)

bir  arif ü dâna (24a, 12)

ol fâsık ve bâtıll (16a, 11)

Tamlanan unvan grubudur

kerâmetlü hüdâyî maħmud efendi kuddise sırrü'l-^cazîz ħazretleriniĭ (70b, 15-71a, 1)

merħûm nesîmî-zâde ^coşmân ağamızııı (2a, 1-2)

Sıfat tamlamasının tamlananı Farsça terkip olabilir.

nice hüsn-i nizâm (44b, 11)

ol reh-revân-ı semt-i ħilâf (42a, 12)

ba^czı ħavl-i ħilâfı (36b, 7)

bir hüsn-i naẓar (26b, 11)

neçe tuyûr-ı ħîle-sâz (19b, 9-10)

Tamlayan sıfat-fiil grubu olan sıfat tamlamalarında; tamlayan tamlananın hareket vafını karşılar.

ol reh-revân-ı semt-i ħilâf olan gürûh-ı bî-insâfıı evsâfı (42a, 12-13)

bu ħâtıme-i kitâbıı evvelinde zıkr olunan yedi tavrı (75a, 7)

esrâra vâkıflar olan sâ'ir ^cârifler (75a, 8)

ķurâ vü büldânı mekân iden mürġâna (15b, 11-12)ol bî-edebi te'dîb eyler bir sa^câdet-güster (16b, 3-4)

Sıfat tamlamaları cümle içerisinde isim, sıfat ve zarf görevlerini üstlenebilirler.

İsim Görevinde Kullanılan Sıfat Tamlamaları:

mecmu^c mürgân (17b, 5)

ol bî-mecâl (18b, 8-9)

bu hayvânlar (34b, 3)

böyle nâdânlar (34b, 2)

mûzî kuşlar (20b, 4)

Sıfat Görevinde Kullanılan Sıfat Tamlamaları:

hayli nâ-sâz (19b, 12)

neçe bî-edebâne (21a, 6)

Zarf görevinde Kullanılan Sıfat Tamlamaları:

beher hâl (70b, 3)

bir miqdâr (16b, 13)

^caceb nâzikâne (61a, 5)

bu dem-i şafâ-tev'emde (14b, 13)

Aşağıdaki isim cümleleri tamamıyla yüklem görevindedir ve bu yüklem de sıfat tamlaması kuruluşundadır.

dâğ-ı ğam-ı hicrânı hâtır-ı yârân-ı lâle-zâr-ı hasret eyleyen merhûm nesîmî-zâde
^coşmân ağamızın inşâ kıldığı takrîz-i zîbâ şûretidir. (2a, 1-2)

yegâne-i afâzıl-ı zemâne olan fazîletlü müftû efendimiz hazretlerinin edâ-yı
pîrâne ile beyâne getirdikleri takrîz-i bî-bahâne şûretidir. (2a, 12-13)

1. 3 İsim-fiil Grubu

İsim-fiil grubu, bir isim-fiil unsuru ve ona bağılı tamamlayıcı unsurlardan oluşmuş kelime grubudur.

Grubun ana unsuru olan isim-fiil unsuru grubun sonunda bulunur.

efsûn-ı erbâb-ı maķâlât ile bozulmaķ (10a, 5-6)

uķde-i düşvâr-ı emel sühûlet üzre muħal olmaķ (9b, 9-10)

anı gülistânda dûr eylemege (15b, 6)

İsim-fiil grubunda yüklem görevi yapan isim-fiilin anlamı, özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı gibi öğelerle tamamlanır.

Nesne ile tamamlanmış isim-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

bezm-i gül olmaķ (15a, 5)

tenhâ meşveret kıлмаğa (68a, 1)

uķde-i düşvâr-ı emel sühûlet üzre muħal olmaķ (9b, 9-10)

Zarf ile tamamlanmış isim-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

uķde-i düşvâr-ı emel sühûlet üzre muħal olmaķ (9b, 9-10)

Yer Tamlayıcısı ile tamamlanmış isim-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

böyle fâsıķların haķķından gelmege (16b, 8)

İsim-fiil unsuru, iki unsur tarafından ortak olarak kullanılabilir.

sır süleymânına hem-dem (olmaķ) ve râz-ı nihânına maħrem olmaķ (10b, 4-5)

aḥz-ı mâl (itmek) ve meydân-ı neşre nişâr-ı lâl itmek (8b, 12-13)

âşıkâne semâ° ü devrâne mâ'il (itmek) ve devrânda olan seyrânı iz°ân itmek
(62a, 10)

İsim-fiil grubunun isim-fiil unsuru birleşik fiil olabilir.

sır süleymânına hem-dem ve râz-ı nihânına maḥrem olmak (10b, 4-5)

bülbülü gülden cûdâ düşürmek (15a, 10)

anı gülistânda dûr eylemege (15b, 6)

İsim-fiil grupları cümlede isim görevinde kullanılabilirler.

ders-i bülbül-i dil-i bî-ğıl evrâḳ-ı keşîreyi şâmil olmağın (9b, 3-4)

efsûn-ı erbâb-ı maḳâlât ile bozulmaḳ (10a, 5-6)

ta°ne-endâz olmağa (19b, 10)

rûy-ı şâhid-i ma°nâ-yı temâşa ḳılmağa (75a, 5-6)

câne cebr itmekde (23a, 15)

râz-ı °aşḳa maḥrem olmağın (14b,15)

1. 4 Sıfat-fiil Grubu

Sıfat fiil grubu, bir sıfat-fiil unsuru ve ona bağılı tamamlayıcı unsurlardan oluşmuş kelime grubudur.

Sıfat-fiil grubunun ana unsuru sıfat-fiil unsurudur ve sonda bulunur.

derûnında olan (57b, 2)

°aşrınını° °âlîmi olan (61a, 15)

şaf bağlayup tûran (67a, 9)

Sıfat-fiil grubunun sıfat-fiil unsuru birleşik fiil olabilir.

herkesiñ hayr u şerden albinde mestûr olan (56a, 11-12)

inkârında ısrâr eyledigin (62a, 1)

esrâra vâkıflar olan (75a, 8)

°arş-ı rahmân olmuş (10a, 9)

urâ vü büldânı mekân iden (15b, 11)

anlara muhâlefet itdikleri (16a, 2)

bu gûş olunan (16b, 12)

Sıfat-fiil grubunda yüklem görevi yapan sıfat-fiilin anlamı, özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı gibi öğelerle tamamlanır.

Nesne ile tamamlanmış sıfat-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

ol bî-edebi te'dîb eyler (16b, 3-4)

bu °âlem-i keşret içre elem-i giriftâr-ı miñnetden rûy-ı râhate hasret olan (72a, 15)

cemâl-i şâhid-i ma°nâyı temâşa idenleriñ (64a, 7-8)

seniñ bu mes'elede ihtilâf olunmuşdır didigin (59b, 8-9)

Zarf ile tamamlanmış sıfat-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

öyle manşıb-ı hükûmet ile fâ'ik olanlar (16b, 9)

°andefb-i şeydâya ihânet için isnâd-ı kabâhat eyleyen (67b, 2)

böyle ihtiyârî gidüp bî-ķarâr olan (57a, 4-5)

Yer Tamlayıcısı ile tamamlanmış sıfat-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

bu hâtıme-i kitâbıñ evvelinde zıkr olunan (75a, 7)

bülbülden dağı murâd olan (73b, 14)

bu  alem-i keşret içre elem-i giriftâr-ı miñnetden rûy-ı râhate ĥasret olan (72a, 15)

bağ u bostânda göre geldigi (71b, 11-12)

Metinde sıfat-fiil unsurunun iki unsur tarafından ortak olarak kullanıldığı örnekler yer almaktadır.

böyle fazâĥati bî-gâye (olan) ve ķabâĥati mâlâ-nihâye olan (43a, 14-15)

fısq u fücûr ile ma rûf (olan) ve şerr ü şor mevşûf olan (47a, 5)

şer atde ictihâda mâlik (olan) ve ĥaķıķatde semt-i reşâda sâlik olan (61b, 3-4)

Metinde sıfat-fiil grupları daha çok sıfat tamlamalarının kuruluşunda görev almaktadır. Sıfat-fiil gruplarının cümle içerisinde herhangi bir öge olarak görev yaptıkları durumlar kısıtlıdır.

Metinde cümle içerisinde isim görevi yaparlar.

seniñ gibi teğannî ĥarâmdır deyü bî-te'ennî ĥalt-ı kelâm itmiş (56b, 10)

böyle nifâķ üzre ittifâķ iden ķavm-i  aķıñ (32a, 3-4)

tab -ı gevher-bârdan kenâr-ı biĥâre gelen dürer-i manzûm ve ĥurar-ı mersûm (6b, 11)

mazhar-ı feyz-i Yezdân olan kûf-i şâhib vuķûf-ı cân (9b, 6)

ol şabâ didikleri yâdigâr (14b, 7)

semt-i hidâyete delâlet ider bir rehber (16b, 3)

dânâ-yı mürgân ve monlâ-yı dîvân olan tûtî-i faşîh-ül-leyân (20a, 8-9)

her biri derûnlarında âşâr-ı şalâhdan inşirâh bulmadıklarından (36b, 14)

şüeymân-ı nebî  aleyhis-selâm tarafından naşb olunmuş (16b, 6)

1. 5 Zarf-fiil Grubu

Zarf-fiil grubu, bir zarf-fiil unsuru ve ona bağlı tamamlayıcı unsurlardan oluşmuş kelime grubudur.

Zarf-fiil grubunun ana unsuru zarf-fiil unsurudur ve grubun sonunda bulunur.

teşîr itmeyüp (67a, 5)

nûş-ı âb-ı hoş-güvâr idüp (65b, 11-12)

bu dem-i fırsatda ğaflet itmeyüp (60b, 1)

Zarf-fiil grubunun zarf-fiil unsuru birleşik fiil olabilir.

tâ ki derûnıñ muşaffâ olup (75a, 5)

mir at-ı tab ıñ cilâ bulup (75a, 5)

âdâb ile du alar eyleyüp (17b, 12)

 aşk ve şevk izhâr idicek (15a, 3-4)

hâzret-i haķķa tevekkül kıilup (10b, 3-4)

izn-i hümayûn-ı sa^câdet maqrûn ile me'zûn olmadıkca (10b, 5-6)

içlerinden ba^czısı qurâ vü büldânı mekân iden mürgâna haber idüp (15b, 11-12)

ol hüssâdîñ fitne ve fesâdlarından hâzer kılup (16a, 1-2)

^câşık ve ma'îl olup (16a, 11-12)

^câkıbetin tea'mül kılup (16b, 1)

Zarf-fiil grubunda yüklem görevi yapan zarf-fiilin anlamı, özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı gibi öğelerle tamamlanır.

Özne ile tamamlanmış zarf-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

^candelîb-i zâr nağamât-ı hezâr ile şahñ-ı gülzârda daldan dala qonup (15a, 2-3)

Nesne ile tamamlanmış zarf-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

seniñ gibi teğannî harâmdır deyü (56b, 10)

ha^tâñı bilüp (64b, 6)

söziñizi başka başka söyleñ ve ehl-i ^caşka isnâd ü iftirâdan hâzer eyleñ deyü (21a, 9-10)

ba^czısı ber ü beyâbânda âşiyân tutan taîrâna ihbâra gidüp (15b, 12-13)

hicâb ile müdde^câların söyleyüp (17a, 13)

Zarf ile tamamlanmış zarf-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

hâlden hâle dönüp (55a, 9)

eleminden ağlayup (18b, 9)

^candelîb-i zâr nağamât-ı hezâr ile şahñ-ı gülzârda daldan dala qonup (15a, 2-3)

hicâb ile müdde^câların söyleyüp (17a, 13)

Yer Tamlayıcısı ile tamamlanmış zarf-fiil gruplarına şu örnekleri verebiliriz.

taraf-ı gülistâna doğru uçup (70b, 3-5)

ba^czısı ber ü beyâbânda âşiyân tutan taîrâna ihbâra gidüp (15b, 12-13)

^candelîb-i zâr nağamât-ı hezâr ile şahñ-ı gülzârda daldan dala konup (15a, 2-3)

meydânda cevân iderek (75a, 9)

Metinde, isim-fiil veya sıfat-fiil gruplarının üzerine hal eklerinin gelmesiyle oluşan zarf-fiil grupları yer almaktadır.

evrâk-ı keşîreyi şâmil olmağın (9b, 3-4)

râz-ı ^caşka mahrem olmağın (14b, 15)

temâşâ kılmağa (75a, 6)

ta^cne-endâz olmağa (19b, 10-11)

ol eşnâda (67b, 3)

şeref-yâb eyledikde (8a, 2)

nekrân itdikde (11a, 15)

huzûr-ı şâha vardıkda (19a, 1-2)

az müddetde ve ednâ sa^catde (19b, 5)

şalâh üzre olmadıklarından (36b, 13)

meydân-ı ^caşka girmediğinden (24a, 15)

salâh üzere olmadıklarından (36b, 13)

Metinde, cevher fiilin zarf-fiil eki olan -ken ekiyle çekimlenmiş zarf-fiil gruplarına da rastlamaktayız.

künc-i  uzletde m te ammil ve k şe-i va detde m tevekkil iken (7b, 9-10)

ba ş yiş-i h d  iken (8a, 3-4)

r y-ı şuf f-ı m rg nda pinh n olmuşlar iken (30a, 5-6)

cebr   cef  tar kine gitmiş iken (44a, 14)

kit bda g r lm ş degil iken (59b, 11)

  li-cen b ge in rken (28a, 10)

Bazı zarf-fiil gruplarında zarf-fiil, iki unsur tarafından ortak olarak kullanılabilir.

başar-ı başiretle nazm (idersek) ve ol nazmı neşre tebdil idersek (8b, 8-10)

ehl-i  irf n olan ins na eşer (kılup) ve dil   c n-ı  aşık nı b -keder kılup (49b, 5-6)

sırrile seyr n (iderek) ve meyd nda cevl n iderek (75a, 8-10)

andan m cessem ve ş nımız a z m iken (15b, 8)

kit b-ı iş rete naz r ve b b-ı hid yeti ezber eyley p (10a, 7-8)

Metinde zarf-fiil grupları zarf g revinde karşımıza çıkmaktadır.

bu cem iyyet tem m olduğda (16a, 6)

bir tedbîr idüp hîle vü tezvîr ile bülbülü gülden mehcûr ve anı gülistândan dûr
eylemege bazal-ı maqdûr ve sa^cy-i mevfûr itmedikçe (15b, 5-7)

her bâr şadâmız işitdiklerinde (15b, 4-5)

henüz şaksâğan fetḥ-i dehâna eylemedin (15a, 13-14)

ol ehl-i hevânîḡ rûz u şeb terk-i edeb kılup zıkr eşnâsında gûne gûne şadâyla
rağş u devr eylediği zâhir ü hüveydâ iken nice inkâr itmeyüp (58b, 14-59a, 2)

zıkr-i yezdân ider deyü (58b, 13)

bülbül-i nâlânîḡ elḥânın istiḥsân idüp (58b, 12-13)

1. 6 Tekrar Grubu

Anlamı kuvvetlendirmek veya anlatıma renk katmak amacıyla aynı sözcüğün
veya anlamca ya da sesçe birbirine yakın sözcüklerin tekrarlanmasıyla kurulan kelime
grubudur.

Metinde tekrar grupları çok sınırlı sayıda karşımıza çıkmaktadır.

Bu tekrar gruplarının bir kısmı kelime tekrarıyla oluşmuştur.

**Bu tekrar grupları cümle içerisinde isim, sıfat ve zarf görevlerinde
bulunmaktadırlar.**

İsim Görevinde Kullanılan Tekrar Grupları:

hû hû (26a, 9)

Sıfat Görevinde Kullanılan Tekrar Grupları:

dürlü dürlü (55a, 10)

Zarf Görevinde Kullanılan Tekrar Grupları:

başka başka (21a, 9)

kadem kadem (27b, 15)

pâre pâre (16a, 6)

Metinde hal ekli kelime tekrarlarına da rastlanmıştır. Bu tekrar grupları cümle içerisinde zarf görevinde kullanılmaktadır.

daldan dala (15a, 2)

hâlden hâle (55a, 9)

1. 7 Bağlama Grubu

Bir bağlama edatı ile bağlanmış iki isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur.

iftirâ vü bühtâna (44b, 13)

sırr u hikmet (23a, 15)

cân ve ciger (18b, 9-10)

nuşh u pend (17a, 2)

sekr ü fiten (16b, 10)

fâsık ve bâtıl (16a, 11)

andan mücessem ve şânımız a^czâm (15b, 8)

güft ü gûya ve bülbülü gülden cüdâ düşürmek kaşdıyla dâm u tezvîri cüst ü cûya (15a, 9-10)

bir gûne remzî müş^cir ve derûn-ı harf-ı nûn (10a, 3-4)

Bağlama edatı iki kelime grubunu bağlayabilir.

ğonca dehenler ve gül pîreherler (16a, 12) (Bağlama edatı iki sıfat tamlamasını birbirine bağlamıştır.)

ol hüssâdın fitne ve fesâdlarından hâzer kırup ve anlara muhâlefet itdikleri şûretde kendülere zararî emr-i muqarrer bilüp (16a, 1-2-3) (Bağlama edatı iki zarf-fiil grubunu birbirine bağlamıştır.)

bülbülü gülden mehcûr (eylemege) ve anı gülistândan dûr eylemege (15b, 6) (Bağlama edatı iki isim-fiil grubunu birbirine bağlamıştır.)

mâ'il-i ʿaşka vâşıl ve kemâl-i şevke nâ'il (9b, 4-5) (Bağlama edatı iki kısaltma grubunu birbirine bağlamıştır.)

böyle maḥkûr (olmaḳ) ve biz tûrurken o meşhûr olmaḳ (15b, 9) (Bağlama edatı iki isim-fiil grubunu birbirine bağlamıştır.)

Bağlama edatı iki Farsça terkibi bağlayabilir.

gurâb-ı ğammâz ve kelâje-i hüd^ca-bâzı (19b, 9)

ğam-ı fûrkat-i ğül-i ğandân ve elem-i haşyet-i ʿitâb-ı Süleymân (18b, 7-8)

ğürûh-ı tuyûr vi mürğân-ı pür-şu^cûr (16a, 7-8)

vâkıf-ı mevâkıf-ı serâ'ir ve rûy-i şâhid-i râzı (9b, 15-10a, 1)

î^cmân-ı nazar ve kemâl-i ʿirfânından (9b, 7-8)

Metinde gerekgerek..... şeklinde bir bağlama edatı, ve bağlama edatı da kullanılarak iki cümleyi bağlamıştır.

gerek söyle ve gerek sükût eyle (34a, 8)

Metinde bağlama grupları isim, sıfat ve zarf görevinde kullanılmıştır.

İsim Görevinde Kullanılan Bağlama Grupları:

hıkd u hased (15a, 7)

künc-i  uzletde ve k şe-i halvetde (26a, 11)

h b ve hoş (16b, 11-13)

zağ u zağan (36b, 7-9)

 uzgun ve şakşağan (36b, 7-9)

Sıfat G revinde Kullanılan Bağlama Grupları:

sul an-ı m rg n ve zabt u rabt-ı tuy ra me'm r olan (17a, 11-12)

Zarf G revinde Kullanılan Bağlama Grupları:

subh u ş m (16a, 10)

şeb u r z (61a, 7-8)

perr   b l a up ve  araf-ı g list na toğru u up (70b, 3-5)

eleminden ağlayup ve ateş-i gam ile c n ve ciger  ağlayup (18b, 9-10)

1. 8 Edat Grubu

Edat grubu, bir isim unsuruyla isim unsurunun sonuna gelen bir  ekim edatının oluşturduğu kelime grubudur.

kimse i in (42b, 9)

sal h  zre (36b, 13)

lu f ile (17b, 10)

bunığ gibi (44b, 12)

g llere  arşı (15b, 1)

kendü gibi (15a, 9)

kitâb ile (16b, 15)

Edatlar kelimeyle birleşmiş durumda bulunabilir.

anıñ pençe-i qahriyle (17a, 10)

göl-i âliñ cemâli temâşâsıyla (55a, 8-9)

anıñçün (64a, 7)

anıñla (73a, 10)

Edat gruplarında isim unsuru çeşitli kelime grupları olabilir.

Edat grubunun isim unsuru isim tamlaması olabilir.

bülbülü gülden cüdâ düşürmek qasdıyla (15a, 10)

sır süleymânına hem-dem ve râz-ı nihânına mahrem olmak vasıtasıyla (10b, 3-5)

Edat grubunun isim unsuru sıfat tamlaması olabilir.

bu  alem-i keşret içre (72a, 14-15)

esrâra vâkıflar olan sâ'ir  arifler gibi sırr ile (75a, 8)

bu g ne maq l t ile (21a, 10-11)

 yle manşıb-ı h k met ile (16b, 9)

kendü gibi bed-h  ve k ne-c  kuşlar ile (15a, 9)

 arif ne  aşq u şevk ile (9b, 5)

bu y zden dağı (17b, 1)

inkârında ısrâr eyledigin hâl-i mezmûm ile (62a, 1)

o garîbü'l-aḥvâl için (70b, 4)

Edat grubunun isim unsuru bağlama grubu olabilir.

hîle vü tezvîr ile (15b, 6)

aşl ü fazlile (9b, 11)

vecd ü hâli birle (61a, 7)

Edat grubunun isim unsuru kısaltma grubu olabilir.

âdâba ri^câyet üzre (26b, 10)

°andefîb-i şeydâya ihânet için (67b, 1-2)

içlerinden gurâb-ı gammâz ve kelâje-i ḥüd^ca-bâzı gibi (19b, 9)

hışm-ı şehriyâridan ihtirâz ile (17b, 7)

Edat grubunun isim unsuru Farsça terkip olabilir

âteş-i gam ile (18b, 9)

mül-i °aşk-ı gül-i gülzâr ile (18b, 6)

bûy-ı peyâm-ı yâr ile (14b, 7)

nağamât-ı hezâr ile (15a, 2)

°aql-ı ma^câd ile (73b, 13-14)

medḥ-i şârîh ile (65a, 10)

edâ-yı pîrâne ile (2a, 13)

Edat grupları cümle içerisinde isim ve zarf olarak görev yapmaktadır.

İsim Görevinde Kullanılan Edat Grupları:

bu dehr-i bî-bünyâd içre (17b, 14)

Zarf Görevinde Kullanılan Edat Grupları:

kulağın sühan-ı zağa tutup bu sözleri bi'l-cümle istimâc eyledikten sonra (16b, 10-11)

bülbüle ta^caddî kaçdıyla (21b, 10)

sûz-nâk şadâlar ile (15a, 6)

kara garğa nâmıyla (42b, 11)

edâ-yı dil-güşâ ile (35b, 4)

usrete şabr ile (23a, 15)

refîklerin taşdîk için (21b, 8-9)

1. 9 Birleşik İsim Grubu

Birleşik isim grubu; birden fazla isim unsurunun bir nesne veya şahsın özel adı olmak üzere, bir araya gelmesiyle oluşan kelime grubudur.

Birleşik isim grupları cümle içerisinde isim olarak görev yaparlar.

Tamlananı özel isim olan sıfat tamlamaları zamanla bir şahsa ad olmak üzere birleşik isim grubuna dönüşebilir.

imâm gâzalî (57a, 7)

imâm şâfî (61b, 7)

imâm mâlik (61b, 4)

nesîmî-zâde °oşmân (2a, 1-2)

hüdâyî maḥmud (70b, 15)

1. 10 Ünvan Grubu

Unvan grubu, bir unvan veya akrabalık isminin bir şahıs isminden sonra gelmesiyle oluşmuş kelime grubudur.

Unvan grupları cümle içerisinde isim olarak görev yaparlar.

hüdâyî maḥmûd efendi ḳuddise sırrü'l-°azîz ḥâzretlerinin (70b,)

hüdâyî maḥmûd efendi (70b, 15)

nesîmî-zâde °oşmân âgamızıñ (2a,1-2)

°oşmân efendi (2b, 9)

sünbül efendidir (61a, 4)

müftî efendimiz (2a, 12)

vehbî efendi (3a, 3)

1. 11 Ünlem Grubu

Ünlem grubu, seslenme bildiren bir ünlem ve bir isim unsurunun bir araya gelmesiyle kurulan kelime grubudur.

Ünlem grupları, cümle içerisinde herhangi bir öge olarak görev yapmazlar; cümle dışı unsur olarak adlandırılırlar.

ey yâr-ı nîgû-ḥişâl (18b, 9)

ey güürûh-ı tuyûr vi mürgân-ı pür-şu°ûr (16a, 7-8)

iy tûfî-i bî-hayâ (64a,)

iy tûfî-i echel (61b, 14)

ey âbdâl-ı güşâde-bâl mürgân (26b, 3)

iy câhil-i fazâ'îl (41a, 15)

yâ hevâ-yı âhûvân-ı kûhsâr-ı °amel (9b, 9)

1. 12 Birleşik Fiil Grubu

Birleşik fiil grubu, bir isim veya fiil unsurunun bir hareketi karşılamak üzere bir yardımcı fiille kurduğu kelime grubudur.

Birleşik fiil gruplarını isim ve fiil unsuruyla kurulan birleşik fiil grupları ve fiil ve fiil unsuruyla kurulan birleşik fiil grupları olarak ikiye ayırabiliriz.

İsim ve Fiil Unsuruyla Kurulan Birleşik Fiil Grupları:

Bu gruptaki birleşik fiilleri; isim unsuru ve ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller, isim unsuru ve diğer yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller ve deyimler olarak üçe ayırabiliriz.

Ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller:

te'âmül kılup (16b,1)

naşb olunmuş (16b, 6)

güş olunan (16b, 12)

te'dîb eyler (16b, 3-4)

ma'lûm olsa (61b, 15)

icmâl olunmak (59a, 12)

istihsân idüp (58b, 12-13)

meşhûr olmak (15b, 9)

i^crâz idüp (10b, 14)

Diğer yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller:

cevâb virüp (16a, 15)

furşat düşerse (16a, 4)

âşiyân tutan (15b, 12)

haber virüp (61a, 4)

ruḥşat buldu (15a,1)

Deyimler:

ğam yimez (37b, 13)

kulağına girmez (16b,)

Metinde sıklıkla isim unsuru bağlama grubu ve Farsça terkip olan birleşik fiiller karşımıza çıkmaktadır.

İsim unsuru bağlama grubu olan birleşik fiiller:

fehm ü iz^cân kılmazlar (34b, 3)

lâyık u sezâ-vâr olasin (75a,)

âşık ve ma'îl ol- (16a, 11-12)

İsim unsuru Farsça terkip olan birleşik fiiller:

feth-i dehâna eylemedin (15a, 13-14)

važ^c-ı kadem kılınca (14b, 14)

feth-i bâb olup (10a, 10)

Fiil ve Fiil Unsuruyla Kurulan Birleşik Fiiller:

Bu gruptaki birleşik fiiller, zarf-fiil eki almış ve bu yüzden isimleşmiş diyebileceğimiz bir isim unsuruyla fiil unsurunun bir araya gelmesiyle oluşur.

göre geldiği (71b, 12)

süre geldiği (71b, 12)

ittifâk u ihtilâf ide gelmişlerdir (59b, 10)

deyüp тұrur (26a, 11-12)

1. 13 Kısaltma Grupları

Kısaltma grupları, bir kelime grubunun veya cümlenin kalıplaşması ve kısaltmasıyla ortaya çıkan gruplardır.

Genellikle isim-fiil, zarf-fiil ve sıfat-fiil gruplarından kısaltmış ve kalıplaşmış olan bu kelime gruplarını, unsurlarının almış olduğu hal eklerine göre şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1. 13. 1 İsnat Grubu

Unsurlarında hal eki bulunmayan veya sadece birinci unsuru iyelik eki taşıyan kelime grubudur.

Metinde, sıfat-fiil gruplarından kısaltarak oluşmuş isnat gruplarına rastlamaktayız.

minkârı sertîz (17a,14) (“minkârı sertîz olan” sıfat-fiil grubundan kısaltmıştır.)

derûmı sâfîñ (36b, 6-7) (“derûmı sâf olanın” sıfat-fiil grubundan kısaltmıştır.)

hasûdlar içinde (31b, 4) (“hasûdlar içinde olan” sıfat-fiil grubundan kısalmıştır.)

hâlt-ı kelâm itmiş (“hâlt-ı kelâm itmiş olan” sıfat-fiil grubundan kısalmıştır.)

hâlet-i ʿaşqdan şafâsı yok (42b, 9) (“hâlet-i ʿaşqdan şafâsı yok olan” sıfat-fiil grubundan kısalmıştır.)

İsnat grupları, metinde isim ve sıfat görevlerinde karşımıza çıkmaktadır.

İsnat grupları isim görevinde kullanılmıştır.

minkârı sertîz (17a,14)

derûnı sâfîñ (36b, 6-7)

hasûdlar içinde (31b, 4)

hâlt-ı kelâm itmiş

İsnat grupları sıfat görevinde kullanılmıştır.

hâlet-i ʿaşqdan şafâsı yok (42b, 9)

1. 13. 2 Yönelme Grubu

Birinci unsuru yönelme hali eki taşıyan kelime grubudur.

Metinde, isim-fiil gruplarından kısalarak oluşan yönelme gruplarına rastlanmaktadır.

ʿandelîb-i şeydâya ihânet (67b, 1-2) (“ʿandelîb-i şeydâya ihânet etmek” isim-fiil grubundan kısalmıştır.)

âdâba riʿâyet (26b, 10) (“âdâba riʿâyet etmek ” isim-fiil grubundan kısalmıştır.)

Metinde, sıfat-fiil gruplarından kısalarak oluşmuş yönelme grupları da vardır.

tenhâ meşveret kıılmağa münâsib (68a, 1) (“tenhâ meşveret kıılmağa münâsib olan” sıfat-fiil grubunundan kıısalımıştır.)

râz-ı  aşka vâkıf (24a, 11-12)(“râz-ı  aşka vâkıf olan” sıfat-fiil grubundan kıısalımıştır.)

rumûz u künûza müt allık (49a, 6-7) (“rumûz u künûza müt allık olan” sıfat-fiil grubundan kıısalımıştır.)

ğayri semte gitmiş (56b, 11-12) (“ğayri semte gitmiş olan” sıfat-fiil grubundan kıısalımıştır.)

Metinde y nelme grupları, isim ve sıfat g revinde karşımıza  ıkmaktadır.

Y nelme grupları isim g revinde kullanılmıştır.

ğayri semte gitmiş (56b, 11-12)

 andel b-i şeyd ya ih net (67b, 1-2)

 d ba ri  yet (26b, 10)

Y nelme grupları sıfat g revinde kullanılmıştır.

tenh  meşveret kıılmağa mün sib (68a, 1)

r z-ı  aşka v kıf (24a, 11-12)

rum z u k n za m t allık (49a, 6-7)

1. 13. 3 Y kleme Grubu

Birinci unsuru y kleme hali eki taşıyan kelime grubudur.

Bu kelime grubu, isim-fiil grubundan kıısalımış ve c mlede isim g revinde kullanılmıştır.

refîklerin taşdıķ (21b, 8) (“refîklerin taşdıķ etmek” isim-fiil grubundan kısalmasıdır.)

mâ’il-i dirâyeti ve mişâl-i hikâyeti idrâke (11b, 11) (“mâ’il-i dirâyeti ve mişâl-i hikâyeti idrâk etmek” isim-fiil grubundan kısalmasıdır.)

1. 13. 4 Bulunma Grubu

Birinci unsuru bulunma hali eki taşıyan kelime grubudur.

İsim-fiil Grubundan Kısalmış Olan Bulunma Grupları:

°amelde taḥyîr (64a, 2-3) (“°amelde taḥyîr etmek” isim-fiil grubundan kısalmasıdır.)

muḥâlefetde ısrârından (57a, 5) (“Muḥâlefetde ısrâr etmesinden” isim-fiil grubundan kısalmasıdır.)

Sıfat-fiil Grubundan Kısalmış Olan Bulunma Grupları:

biḡde bir (64a, 5) (“biḡde bir olan” sıfat-fiil grubundan kısalmasıdır.)

keşretde ḡalanlar (33a, 4-5) (“keşretde ḡalmış olanlar” sıfat-fiil grubundan kısalmasıdır.)

ma°rifetde kâmil (28b, 8) (“ma°rifetde kâmil olan” sıfat-fiil grubundan kısalmasıdır.)

°âşık ve tarîķ-i muḡabbetde şâdıķ (22a, 11) (“°âşık ve tarîķ-i muḡabbetde şâdıķ olan” sıfat-fiil grubundan kısalmasıdır.)

Metinde bulunma grupları, isim ve sıfat olarak kullanılmışlardır.

Bulunma grupları isim görevinde kullanılmıştır.

biḡde bir (64a, 5)

°amelde taḥyîr (64a, 2-3)

keşretde қаланlar (33a, 4-5)

muḥâlefetde ısrârından (57a, 5)

Bulunma grupları sıfat görevinde kullanılmıştır.

ma°rifetde kâmil (28b, 8)

°âşık ve tarîq-i muḥabbetde şâdık (22a, 11)

1. 13. 5 Ayrılma Grubu

Birinci unsuru ayrılma hali eki taşıyan kelime grubudur.

Metindeki ayrılma grupları, sıfat-fiil ve zarf-fiil gruplarından kısalmıştır.

Sıfat-fiil Grubundan Kısalmış Olan Ayrılma Grupları:

içlerinden gurâb-ı gammâz ve kelâje-i hüd°a-bâzı (19b, 9) (“içlerinden gurâb-ı gammâz ve kelâje-i hüd°a-bâzı olan” sıfat-fiil grubundan kısalmıştır.)

cümle қабâyiḥinden biri (22b, 4) (“cümle қабâyiḥinden biri olan” sıfat-fiil grubundan kısalmıştır.)

süleymân-ı nebî °aleyhi’s-selâm tarafından naşb olunmuş (16b, 5-7) (“Süleymân-ı nebî °aleyhi’s-selâm tarafından naşb olunmuş olan” sıfat-fiil grubundan kısalmıştır.)

içlerinden ba°zısı (15b, 11) (“içlerinden ba°zısı olan” sıfat-fiil grubundan kısalmıştır.)

sâḥibinden ğayrıya (38b, 3) (“şâḥibinden ğayrı olana” sıfat-fiil grubundan kısalmıştır.)

Zarf-fiil Grubundan Kısalmış Olan Ayrılma Grupları:

salâh ve reşâddân hâric (42a, 11) (“salâh ve reşâddan hâric olarak” zarf-fiil grubundan kısalmıştır.)

cümleden evvel (16a, 15) (“cümleden evvel olarak” zarf-fiil grubundan kısalmıştır.)

Metinde ayrılma grupları, isim ve zarf görevinde karşımıza çıkmaktadır.

Ayrılma grupları isim görevinde kullanılmıştır.

içlerinden ğurâb-ı ğammâz ve kelâje-i ğüd^ca-bâzı (19b, 9)

cümle kabâyihiñden biri (22b, 4)

süleymân-ı nebî ^caleyhi’s-selâm tarafından naşb olunmuş (16b, 5-7)

içlerinden ba^czısı (15b, 11)

sâhibinden ğayrıya (38b, 3)

Ayrılma grupları zarf görevinde kullanılmıştır.

şalâh ve reşâddân hâric (42a, 11)

cümleden evvel (16a, 15)

2. CÜMLENİN ÖĞELERİ

Bir düşüncüyü, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime ve kelime dizisi olan cümlenin meydana gelebilmesi için yargı bildiren çekimli bir isim veya fiilin olması yeterlidir.¹⁷

Bu da yüklemi cümlenin vazgeçilmez ögesi durumuna getirmektedir. Buradan yola çıkarak cümlenin öğeleri, temel öge ve yardımcı öğeler olarak ikiye ayrılmaktadır

¹⁷ Karahan, a.g.e. s. 13.

Cümlenin Temel Öğeleri:

Yüklem

Cümlenin Yardımcı Öğeleri:

Özne

Nesne

Yer Tamlayıcısı

Zarf Tümleci

2. 1 Yüklem

Yüklem cümlenin ana unsurudur. Cümlede yargıyı, oluşu veya kılışı yüklem bildirir. Diğer öğelerin cümle içerisinde birden fazla bulunabilmesine karşılık, ancak bir tane yüklem bulunabilir.

Cümlenin yüklemi çekimli bir fiil veya cevher fiille çekimlenmiş bir isim unsuru olabilir.

zîrâ  ariflerin aḥvâli muḥâliflerden nihândır (31b, 11-12) (Bu cümlenin yüklemi cevher fiille çekimlenmiş bir isim unsurudur.)

anıḡ söz ü güdâzı heb âşâr-ı  aşḡ-ı mecâzdır (31a, 4-5) (Bu cümlenin yüklemi cevher fiille çekimlenmiş bir isim unsurudur.)

lâ-cerem ri ayet-i âdâb tarîkâte si ayet eyleyen aşḡâb-ı ma rifet her dem râz-ı ḡaḡîkâte maḡremdir (36a, 10-11) (Bu cümlenin yüklemi cevher fiille çekimlenmiş bir isim unsurudur.)

ol bî-felâḡ ḡaml-ül-mümîn-i  aleyhi'selâm buyurılan ḡadîş-i bî-bedele muvâfiḡ  amel itmeyüp i timâd eyledi (25a, 4-5) (Bu cümlenin yüklemi çekimli bir fiildir.)

lâ-büdd hemân aḥvâl-i cânân a^cnî dil-i nâlân mişâl-i bülbül-i ḥoş-elhân olur (Bu cümlenin yüklemi çekimli bir fiildir.)

“Türkçede ana unsur sonda bulunur” kuralı gereği yüklem cümlede en sonda yer alır. Diğer öğelerin cümledeki ağırlıkları yükleme yakın olup olmamalarına göre belirlenir. Cümlede en çok vurgulanmak istenen öge yükleme en yakın olur ve vurgu da bu öge üzerinde bulunur

Metinde şiir cümleleri dışında hemen hemen bütün cümlelerde yüklem cümlenin sonunda yer almaktadır.

zîrâ ehl-i ḥâlik maḳâli elbette müveşşirdir (74b, 6)

ol sulṭân-ı ʿâlicenâ(b) anlara luṭf ile ḥiṭâb buyurup murâdınızı beyân idiñ bilelim ve maḳşûdınızı ʿayân eyleñ aña göre tedârik kılalım didi (17b, 9-12)

çâk olup perde-i gül-i ra^cnâ

oldu esrâra aşinâ bülbül (17b, 9-12)

dükendi ṭa'îrân-ı ḥâsidân aḥvâliniñ kâlî

nolur şimden girü seyr it belâ-geş bülbüliñ ḥâli (69a, 7)

Cümle, yüklem görevindeki fiil unsurunun geçişli veya geçişsiz oluşuna göre nesne alır veya nesne almaz. İsim cümleleri ise nesne almaz.

Metinde daha çok nesne alabilen geçişli fiillerle oluşturulmuş cümlelere rastlamaktayız.

anıñ ḥaḳkında medḥ-i şarîḥ için mânend-i mesîḥ enfâs-ı ḳuddisiyyesi mürdler iḥyâ ider dinilmek şaḥîḥdir (65a, 10-11)

şol ʿârif ü dânânıñ ki mûsâ-yı ṭab^c-ı tûr-ı sinâ-yı ma^cnada tecellî-i cemâle mazḥar olup tesellî bulur (65a, 5-6)

anın kimi bî-ħicâblık idüp bed bed öter ki zu^cmınca nâzik sühan geçer ve kimi
°âli-cenâblık semtin tutar ki ħâlince bâl ü perr açup ħayli yüksekden uçar (36b, 10-12)

ol gürûh-ı gümrâh ħased baħrine talmışdır (34b, 3-4)

Cümlede yüklem kelime gruplarından oluşabilir.

Cümlede yüklem sıfat tamlaması olabilir.

işbu evnâ^c-ı şelâşeniğ bir nev^ci ehl-i dünyâ ve bir nev^c-i ehl-i °uqbâ bir nev^ci daħı
ancağ sâlik-i râh-ı ħüdâ ve muılağ tarık-i cümle-i mâsivâdır ki anlar ħalbleri şafâ vü cilâ
bulan şâhib-diller ve ehl-i Mevlâ olan kâmillerdir (48a, 6-10)

dâğ-ı ħam-ı ħicrânı ħâtır-ı yârânı lâle-zârı ħasret eyleyen merħûm nesîmî-zâde
°osmân ağamızın inşâ kıldığı tağrîz-i zîbâ şûretidir (2a, 1-2)

yegâne-i afâzıl-ı zemâne olan fazîletlü müftî efendimiz ħazretlerinin edâ-yı
pîrâne ile beyâne getürdikleri tağrîz-i bî-bahâne şûretidir (2a, 12-13)

Cümlede yüklem bağlama grubu olabilir.

belî cevâbın şevâb ve bu ħuş olunan kelâm-ı merğûbın ħûb ve ħoş (16b, 11-13)

çünkü ol tıyûr-ı bî-şu^cûrın söz şâhibleri zâğ u zağın ve muşâhibleri ħûzğun ve
şakşığandır (36b, 7-9)

Cümlede yüklem birleşik fiil olabilir.

zîrâ minħârı ser-tîz ve kendü ziyâde ħûn-rîzdir diyüp kelâmı itmâm eyledikde
ğurâb-ı ħammâz °itâb-ı süleymândan ihtirâz ve bu yüzden daħı söze âğâz idüp didi ki bu
mâcerâ dîvân-ı süleymâna varılınca temâm olmaz (17a, 13-15-17b, 1-3)

çünkü bülbül-i pür-gulğul ħ^çânında bezm-i gül olmağ rütbesin ifrâz ve sûz-nâk
şadâlar ile pâk edâlara ser-ağaz eyledi (15a, 5-7)

ammâ neylesünler ne çâre eylesünler ol hüssâdın fitne ve fesâdlarından hâzer
kılup ve anlara muhâlefet itdikleri şûretde kendülere zarârı emr-i muqarrer bilüp nâçâr
arızların şiyânet ve fırsat düşerse bülbüle himayet için gelmişler idi ki derûnlarından
andelîb-i zâra merhamet idüp yürekleri pâre pâre olurdu (16a, 1-6)

aşa şabîler iktizâ-yı şabâvetden rağbet eylerler (42b, 12-13)

içlerinden gurâb-ı gammâz ve kelâje-i hüdâ-bâzı gibi neçe tuyûr-ı hile-sâz
zebân-dırâzlıklar idüp her biri ta'ne-endâz olmağa ser-âgâz eylediler (19b, 9-11)

bir kişiniñ ki üzerine işbât-ı hukuğ olunmaya ve yedinde mâl-ı mesrûk
bulunmaya lâ-cerem ol kimesne şer'ân müttehem olmayup aşlâ gam yimez (37b, 11-13)

imdi saña şimdi tefhîm-i me'âlde beher hâl icmâl olunmağ lâzım geldi (59a, 12-
13)

egerçi mesâ'ilde 'ulemâ ittifâk u ihtilâf ide gelmişlerdir (59b, 9-10)

2. 2 Özne

Özne, cümlede yüklem belirtiği işi yapan veya oluşu üzerine alan ögedir.

**Yüklemi fiil olan cümlelerde özne “yapan”, yüklemi isim olan veya edilgen
çatılı fiillerle kurulan cümlelerde ise “olan” konumundadır.**

hemân kerkes hiç ses eylemeyüp ırâqdan aheste aheste uşûl üzre bir püşte-i
peste nüzûl itdi (26a, 6)

'umûm üzre gürûh-ı mürgân 'alî'l-huşûş tûfî-i nâdân deryâ-yı firkete taldı (28a,
5-6)

şıdğ gizimiz bilinsün (21b, 3-4)

bu bâbda cevâbından erbâb-ı kemâle intisâbın bilindi (25b, 3)

egerçi **bâtıllar içre seniñ gibi teğânnî harâmdır deyü bî-te'ennî hâlt-ı kelâm itmiş** çokdur (56b, 9-10)

zîrâ **bülbül** ser-mest-i mül-i  aşq-ı güldir(16b, 13-14)

belî **cevâbıñ** sevâb ve bu gûş olunan kelâm-ı mergûbıñ hûb ve hoş (16b, 11)

birisi dahı tâvus ki şâhib-i zîb ü zînetdir ve evâ'il-i hâlde hâcib-i bâb-ı cennetdir (43b, 3)

lâkin  usrete şabr ile câne cebr itmekte neçe sırr u hikmet vardır (23a, 14-15)

hem-hâl **anlarıñ hişâli** terk-i edebdir (34a, 9)

lâ-cerem cümle-i  âlem harâb olsa gam yimem ki **dünyâ-yı bî-beğâniñ âhiri** fenâdır (55b, 9)

bülbülün **çok töhmeti** âşikâr oldu (17b, 13-14)

pes **tûtî-i şâhib-hüneriñ rütbesi** cümlemizden bâlâter (16b, 4-5)

heb çekilen bu renc ü ta ba **ol bî-edebleriñ beyhûde ğazabları** sebebdır (34a, 10)

egerçi **vaĥdetiñ şafâsı** çokdur (38b, 2-3)

Her cümlede özne bulunmayabilir. Bazı cümlelerde özne, yüklemın aldığı şahıs ekinden anlaşılır.

ol ecilden ki henüz tarîk-i  ırfâna gidüp ferîk-i  arifâne refîk olmamışsın ve baĥr-i  amîk-i ma rifete ğarîk olan kâmilâna gönül virüp dahı bir şadîk-ı şefîk bulmamışsın (48a, 1-4)

Cümlede özne kelime gruplarından oluşabilir.

Cümlede özne isim tamlaması olabilir.

ol gürûhıñ ekşeri şalâh üzre olmadıklarından felâh bulmazlar (36b, 13)

sevdâ-yı aşk-ı gül ile serâncâmı hemân sergüzeşt-i leylî vü mecnûn rütbesin buldu (20b, 5-6)

zîrâ ârifleriñ ahvâli muhâliflerden nihândır (31b, 11-12)

pes **bu beyt-i mu'teberiñ mazmûmı** muqarrer ve **ehl-i şor u şeriñ hâl-i derûmı** ezhârdır (34a, 5-6)

Cümlede özne sıfat tamlaması olabilir.

el-hâşıl **bu nâdân olan mürğân-ı bî-inşâf-ı cehâlet-ittişâf** seni gâfil bulmuşlar ve bülbül-i nâlâna hasûdâne fûrâvân iftirâ ve bühtân idüp ol derûmı sâfiñ haqqında ba'zı kavî-i hilâfı saña nâkıl olmuşlar (36b, 4-5)

hemân dîvâna gidelim ve ol şehinşâh-ı cihân her ne fermân eylerse itâ'at idelim deyince **mecmu' mürğân** bu tedbîri istihsân ve ol an 'azm-i dîvân-ı Süleymân eylediler (17b, 5)

bâğıbân-ı hadîka-yı güftâr olan râvîyân-ı ahbâr tuhfe-i güldeste-i rivâyeti bu tarz ile ber-güzâr-ı mecâlis-i ahyâr iderler ki evâ'il-i rûz-i gârda bir vaqt-i bahâr **ol şabâ didikleri yâdigâr** bûy-ı peyâm-ı yâr ile sahn-ı gülzâra gelüp gül-i nâ-şüküfte-i ışk-bâza nühüfte râz açdı (14b, 5-9)

velî olmuş haqâyıkdan **neçe yüz biñ** şecer peydâ (76b, 1)

'âkıbet tenhâ meşveret kıлмаğa münâsib bir hâli şahrâ buldılar ve **bi'l-cümle ehl-i şer** birer ikişer gelüp anda cem' oldılar (68a, 1-2)

anlar dañı iki mu'teber kitâbda cevâzın haber virüp **ol merd-i yegâne** tarîk-i 'irfâna 'aceb nâzikâne gitmişdir (61a, 5)

ol nîgû nâm âġâz-ı kelâm eyledikde söze ne tarzile girmiştir. (41b, 5)

pes bu cem'iyet temâm oldıkda **ķuzġun didikleri bed-nâm** âġâz-ı kelâm idüp eytdi (16a, 6-7)

netice-i merâm benim hâl-i mâ-fî-el-bâlimi aşlâ **böyle nâdânlar** bilmezler (34b, 2)

pes **anıġ gibi egri aġızlı** kelâma nice ġüsn-i nizâm virüp toġrı söyler (44b, 10-11)

içlerinden ġurâb-ı ġammâz ve kelâje-i ġüd^ca-bâzı gibi neçe tıyûr-ı ġile-sâz zebân-dirâzlıklar idüp **her biri** ta^cne-endâz olmaġa ser-âġâz eylediler (19b, 10)

Cümlede özne isim-fiil grubu olabilir.

ol rusûmât efsûn-ı erbâb-ı maķâlât ile bozulmaķ muġâlâtıdandır (10a, 5-6)

imdi saġa Şimdi tefhîm-i me'âlde **beher hâl icmâl olunmaķ** lâzım geldi (59a, 12-13)

anıġ ġaķķında medġ-i Őarîġ için mânend-i mesîġ enfâs-ı ķuddisiyyesi mürdler ihyâ ider dinilmek Őaġîġdir (65a, 10-12)

kendüye lâyıķ kelâm-ı nâ-muvâfıķ söyleyen münâfıķ ķavlinde Őâdıķ olmaķ ne ihtimâldir (31b, 8)

Şöyle ki **âlem-i berzaġda anıġ Şerr ü Şorından ġalâŐ olabilmek ġayli** ġünerdir (74b, 11-12)

Cümlede özne sıfat-fiil grubu olabilir.

ġâġ künc-i ^cuzletde ve kûşe-i vaġdetde ġalvet-nişîn olup **kimlere ķarîn idüġi** bilinmez (20b, 8-9)

zîrâ **hâl ehliniñ kemâl-i celâl ü cemâli beraber görmekte idügi** erbâb-ı ʿirfâna raikândır (32b, 9-10)

fermân-ı süleymân ile sulţân-ı mürgân ve zabt u rabt-ı tıyûra me'mur olan odur (17a, 11-12)

el-hâşıl **bu ma'âdan gâfil olanlar** beni şol reng-i rûy-ı za'il gül-i âla ma'il şanurlar (33a, 13)

Cümlede özne bağlama grubu olabilir.

imdi temâşâ kııl ki **hıkd ü hased** gurâb-ı gammâz ve saîr mürgân-ı hud'a-bâz u hîle-sâza neyledi (15a, 7)

derdimendiñ dâmânı dest-i düşmenâna girüp etrâfını **hâr u hâs** almış ve ol müstemendiñ hâli mükerrer olup hâsûdlar içinde bî-kes qalmış (31b, 3)

Cümlede özne Farsça terkip olabilir.

temâşâ kııl ki **ʿazîz-i dâna** edâ-yı dil-gûşâ ile aña nitdi (35b, 4)

pes **mecmû'ı tıyûr** ʿadem-i şu'ûrdan nâşî fark-ı hatâ vü şevâb itmeyüp ve ol bî-ħicâblar isnâd ve iftirâdan perhîz ü ictinâb tarîkine gitmeyüp refîklerin taşdîk için bunların sözleri taħkîkdir deyü yalan söylediler (21b, 6)

tûfî-i câhil taşavvur-ı bâtıl idüp fikr-i hayâl-i muhâl eyler (24a, 10)

pes **ʿandelîb-i zâr** mül-i ʿaşk-ı gül-i gülzâr ile serhoş iken hüdhüdün bu güftârını gûş idince hûş-yâr oldu ve derûnı gam-ı fûrkat-ı gül-i handân ve elem-i haşyet-i ʿitâb-ı Süleymân ile tıldı (18b, 6)

kaçan ki **fezâ-yı derûn-ı ʿarifân** âşâr-ı nesîm-i feyz-resân-ı ʿaşk u maħabbet-i cânân ile deşk-i gülzâr-ı cinân ola (74a, 2-4)

çünkü **ol tuyûr-ı bî-şu'ûriñ söz şâhibleri** zâğ u zağan ve **muşâhibleri** kûzğun ve şakşığandır (36b, 7-9)

Öznenin içerisinde açıklayıcı unsur yer alabilir.

zîrâ böyle fâsıkların haqqından gelmege öyle mabşib-ı hükûmet ile fâ'îk olanlar lâyıktır deyince **ol pür sekr ü fiten ya'ni şakşığan** kulağın sühan-ı zağa tutup bu sözleri bil-cümle istima^c eyledikden sonra eytdi (16b, 8-11)

el-hâşıl **ol pâdişâh-ı 'âdil ve şehinşâh-ı dâna-dil ya'ni ser-efrâz-ı şâhân-ı cihân ve musahhar-sâzı ins ü cân hazret-i Süleymân 'aleyhi's-selâm Allah-il-melik-il-mennân** bu ahvâli seyrân itdikde ve bi'l-cümle da'vâ-yı aşirrâ-yı mürğân ve işğâ-yı tûtî-i nâdân ve edâ-yı bülbül-i hoş-elhân bu vech üzre pâyân bulup gâyete yetdikde ol dâna bildi ki bu kuşların işleri tezvîr ve tûtî dahı anlara tarafgîr olup fakîr nazarlarında hor ve haqîrdir (23b, 11-24a, 2)

hemân **ol şâhib-iz'ân ve hem-zebân-ı ehl-i 'îrfân ya'ni 'andelîb-i nâlân** mişâl-i gül-i gülistân hürrem ü handân olarak fetî-i dehân idüp eytdi (32a, 12-14)

2. 3 Nesne

Nesne, yüklem tarafından belirtilen ve öznenin yaptığı işten etkilenen ögedir.

Geçişli fiiller yapma ifade ettiğinden ancak geçişli fiiller nesne alabilir. Olma ifade eden geçişsiz fiillerde ise hareket öznenin üzerinde kalır.

Nesneyi belirli ve belirsiz nesne olarak ikiye ayırarak inceleyebiliriz.

Belirli nesne, yükleme hali eki taşıyan ve cümle içinde bilinen bir varlığı karşılayan nesnedir. Belirli nesnenin cümle içerisindeki yerinde her hangi bir belirleyici yoktur.

ey yâr-ı şâhib-cemâl ve dil-dâr-ı sûtûde-hişâl işte ben bende-i efgende gitdim ve **seni** âferînde-i cihâna rûz-ı dehende-i 'âlemîyâna sipâriş itdim (19b, 2-3)

az müddetde ve ednâ sâ'atde ol dergâh-ı pür-^çünvâna yetdi çünki tâ'irân-ı hâsidân bülbül-i nâlânı görüp **geldigin** bildiler (19b, 6)

ey âbdâl-ı güşâde-bâl mürgân hayli zemândır ki seyyâh-ı cihân olup tayrân ve geşt-i kûh u deşt eyleyüp **âlemi** seyrân idersin (26b, 3-5)

ol şehin-şâh-ı cihân her ne fermân eylerse itâ'at idelim deyince mecmu^ç mürgân **bu tedbiri** istihsân ve ol an ^çazm-i dîvân-ı Süleymân eylediler (17b, 4-6)

hâşıl-ı kelâm ve netice-i merâm **benim hâl-i mâ-fî-el-bâlimi** aşlâ böyle nâdânlar bilmezler ve **me'âl-i maqâlimi** kaçâ bu hayvânlar fehm ü iz'ân kılmazlar (34b, 1-3)

şimdi **şahbâ-yı muhabbeti** nûş ve **gam-ı ferdâyı** nûş eylemişdir (16b, 14-15)

tûfî dahı bu mu^çâmeleyi görüp **miqdârı** bildi (28a, 9)

Belirsiz nesne, yükleme hali eki taşımayan ve genel bir varlığı bir türü karşılayan nesnedir. Belirsiz nesnenin yükleme ilişkisi daimidir. Bu yüzden de yüklem hemen yanında yer alır, araya kuvvetlendirme edatları ve soru eki dışında başka bir öge giremez.

gûyâ gülistâna **ateşler** saçdı (14b, 9)

lâ-cerem ol ^çârif ü dânâ bu bülbüliyyeniñ edâ-yı garrâ ve nidâ-yı ra^çnâsından kesb-i şafâ kılıp **bir lafz içre biñ ma^çnâ** bulur (74b, 8-10)

cihânıñ ni^çmetinden kendi âb u dânemiz yegdir

iliñ kâşânesinden kûşe-i vîrânemiz yegdir

fehvasınca künc-i ^çuzletde ve kûşe-i halvetde **hû hû** deyüp tırur (26a, 9-12)

Cümlede nesne kelime gruplarından oluşabilir.

Cümlede nesne isim tamlaması olabilir.

sevdâ-yı aşk-ı gül ile serâncâmı hemân **sergüzeşt-i leyli vü mecnûn rütbesin** buldu (20b, 5-6)

şakîn iy tûtî-i gâfil ba'zı tıyûr-ı bî-şu'ûrın nâkil oldukları güftâr-ı bî-hâşıl sebebiyle ta'na mâ'il olup **bülbül gibi ehl-i tevekkülî inkisârın** alma (50a, 4-6)

çünkü bülbül-i pür-gulgül h'ânında **bezm-i gül olmak rütbesin** ifrâz ve sûz-nâk şadâlar ile pâk edâlara ser-âgâz eyledi (15a, 5-6)

hâşıl-ı kelâm ve netice-i merâm **benim hâl-i mâ-fi-el-bâlimi** aşlâ böyle nâdânlar bilmezler ve me'âl-i ma'âlîmi kaçâ bu hayvânlar fehm ü iz'ân kılmazlar (34b, 2)

Cümlede nesne sıfat tamlaması olabilir.

pes âlemde gül ve gül-âb dil-i pür ıztırâbıma taraf-ı kâdı-el-hâcâtdan tesellîdir deyüp bülbül-i şeydâ kûf-i dânyâ **bu ma'nâyâ müte'allîk vâfir sühân-ı zîbâ** söyledi (33b, 4-7)

lâ-cerem müfettiş âlâ bu âbdan fetî-i bâb olub **bu gencîne-i mütelsem** aña müsellemler olmak ma'hâl-i irtiyâb degildir (10a, 10-11)

hemân dîvâna gidelim ve ol şehinşâh-ı cihân her ne fermân eylerse itâ'at idelim deyince mecmu' mürgân **bu tedbîri** istihsân ve ol an 'azm-i dîvân-ı Süleymân eylediler (17b, 5)

içlerinden ba'zısı kurâ vü büldânı mekân iden mürgâna haber idüp ve ba'zısı ber ü beyâbânda âşiyân tutan ta'irâna ihbâra gidüp **bir cem'iyyet** peydâ kıldılar ki öyle keşret-i tıyûr âlemde menzûr olmuş degil idi (15b, 11-14)

bülbül-i nâlânın elhânın istihsân idüp zıkr-i Yezdân ider deyü getürdigiñ delîl ü burhâna gerçe **bir mu'tezâ-yı tab'ı selîm** teslîm ideriz (58b, 13-14)

böyle ihtiyârî gidüp bî-karâr olan  u    -ı p r-i tiy  ka **erb b-ı ink r n muh lefetde  sr rından eyledikleri beyh de niz ** neyer (57a, 5-6)

  kibet **tenh  me veret kılma a m n sib bir h li  ahr ** buldılar (68a, 1)

ma z-ı fazlından  avn   in yet kılup bu   lem-i ke ret i re elem-i girift r-ı mi netden r y-ı r hate  asret olan her bir ged ya sırr-ı va detden **bir ma n **  uyur ki d ny  v   u b y-ı  aynine almayup g n ller tesell  bula (72a, 14-72b, 2)

eger hak-i p y-i merd n-ı h d y-ı k hl-i ba ar-ı ba fret kılup  rf n na cil  virdin ve seyr-i ser y-ı sırr-ı va det eyley b hak kat ka rına girdin ise bu kit b-ı m ste  bdan  i  e-y b olub remz   im yla **her ma n y-ı** bil r (11b, 12-15)

C mlede nesne isim-fiil grubu olabilir.

ol b -edebi te'dib eyler sa adet-g ster bulmak emr-i m him oldu (16b, 2-3)

ol da ı **h k-i p ye y z s rmegi** c nına minnet bildi (27a, 2-3)

C mlede nesne sıfat-fiil grubu olabilir.

 unki **t t -i m dbirin  erb b-ı  a ka m nkir id gin** bildi (22b, 14-15)

C mlede nesne ba lama grubu olabilir.

mu a sal v c d n ba r-i  a ka gar  itmemi sin ve **gece ile g nd zi** fark eylemek t ri ine gitmi sin (42a, 1-3)

eger i mes 'ilde  ulem  **ittif k u ihtil f** ide gelmi lerdir (59b, 9-10)

b lb l-i ho -el n **b g u bost nda g re geldiği seyr n-ı ve s re geldiği dem   devr n-ı** yine k l vel buldı (71b, 11-12)

elbette  uz r-ı   ha vardıkda ** zzet ve  urmet** bulursun (19a, 1-2)

Cümlede nesne Farsça terkip olabilir.

tûfî-i câhil taşavvur-ı bâtıl idüp fikr-i hayâl-i muhâl eyler **başar-ı başîreti** bînâ degil ki **cemâl-i şahid-i ma'nevî** temâşâ kıla (24a, 11)

gâfil hiç **evşâf-ı seb-i mi'râcî** aşlâ eşitmediñ mi (41b, 2)

halvethâne-i derûnında **şafâ-yı vaşl-ı dilârâyı** bulursın (12a, 1)

2. 4. Yer Tamlayıcısı

Cümlede; hareketin meydana geldiği yeri, hareketin yönünü yönelme, bulunma ve ayrılma ekli kelime veya kelime grupları ile belirten ögedir.

Cümlede yer tamlayıcısı kelime gruplarından oluşabilir.

Cümlede yer tamlayıcısı isim tamlaması olabilir.

eger haţânı bilüp adam gibi hareket eylerseñ sen dahı **behişt-i ma'nevî zevkıyâtından** zevk bulursın (64b, 6-7)

ammâ **kâmiller içinde** hüsn-i şavt erbâbına hürmet itmeyüp meyl ü maḥabbet cânibinden gayri semte gitmiş yokdur (56b, 10-12)

çünkü **bülbül-i pür-gulğul h'âmında** bezm-i gül olmak rütbesin ifrâz ve sûz-nâk şadâlar ile pâk edâlara ser-âgâz eyledi (15a, 5-7)

gerçi lisân-ı şıbyânda kara garğa nâmıyla mezkûr ammâ **âdemiyân arasında** ziyâde maḥkûr (42b, 10-12)

lâ-büdd maḥall zuḥûrı lisân olur ve bu ezhârdır ki nîk ü bed lisânda şudûr iden kavlı elbette fa'le gelüp **fâ'iliñ hâl ü şânından** ehl-i imtiḥân nişân bulur (56a, 12-15)

zîrâ ba'îş-i müzahame-i divân olan bu gördiğın gürûh-ı mürgân bülbül-i hoş-elhâna firâvân iftirâ ve bühtân idüp ol **âşık-ı nâlânıñ çok günâhına** girildi (28b, 3-6)

Cümlede yer tamlayıcısı sıfat tamlaması olabilir.

bülbül-i nâlânın elhânın istihsân idüp **zıkr-i yezdân ider deyü getürdigiñ delil ü burhâna** gerçe bir muktezâ-yı tab^c-ı selîm teslîm ideriz (58b, 12-14)

bu huşûşda niçün kitâb ile cevâb virmediñ (52a, 1)

eger genc-i mütelsem fethi müyesser olursa ızın-i hümâyûn-ı sa^câdet maqrûn ile mevzûn olmadıkça **o bâbdan** râz açma (10b, 5-7)

Cümlede yer tamlayıcısı isim-fiil grubu olabilir.

lâkin ^cusrete şabr ile câne cebr itmekte neçe sırr u hikmet vardır (23a, 14-15)

Cümlede yer tamlayıcısı bağlama grubu olabilir.

muhaşşal nâdân-ı bî-^cirfâna ifşâ-yı râz-ı nihândan hazer ve pes-i perde-i cefâdan haqâyık-ı eşyâya nazar birle **sırrı temâşâlara ve nihânı şafâlara** mazhar ol (10b, 11-12)

imdi temâşâ kıl ki hıkd ü hased **gurâb-ı gammâz ve saîr mürgân-ı hud^ca-bâz u hîle-sâza** neyledi (15a, 7-8)

cihânın ni^cmetinden kendi âb u dânemiz yegdir

iliñ kâşânesinden kûşe-i vîrânemiz yegdir

fehvâsınca **künc-i ^cuzletde ve kûşe-i halvetde** hû hû deyüp turur (26a, 9-12)

Cümlede yer tamlayıcısı isnat grubu olabilir.

ol müstemendiñ hâli mükerrer olup **hâsûdlar içinde** bî-kes qalmış (31b, 3-4)

Cümlede yer tamlayıcısı ayrılma grubu olabilir.

ammâ **şâhibiñden gayrıya** vefâsı yoqdur (38b, 3)

Cümlede yer tamlayıcısı Farsça terkip olabilir.

birisi dahı t̄āvus ki şâhib-i z̄îb ü z̄înetdir ve **fevâ'il-i hâlde** hâcib-i bâb-ı cennetdir (43b, 3-4)

çünkü bülbül °âkıbetin te'amül kılp ve kendü miqdârın bilmeyüp böyle şekâvet itmiş ve **tarîk-i dâlâlete** gitmiş (16b, 2)

muhaşşal cevr ü cefâ-yı fūrkat **zevķ ü şafâ-yı vuşlata** mübeddel oldı (71b, 10-11)

imdi saña şimdi **tefhîm-i me'âlde** beher hâl icmâl olunmaķ lâzım geldi (59a, 12-13)

eğer °uķde-i düşvâr-ı emel suhûlet üzre muhal olmaķ maṭlûb ise mefhûm-ı cümle-i °ulûm aşl ü fazlile ma'ûmınız olunca sa'y-ı bisyâr idüb **esrâr-ı hüviyyetden** haberdâr oluñ (9b, 9-12)

2. 5. Zarf Tümleci

Yüklemin belirttiği hareketin; zamanını, gerçekleşme şartlarını, meydana geliş sebebini, tarzını ve vasıtalarını belirten ögedir.

Bir cümlede birden fazla zarf tümleci olabilir.

ey yâr-ı şâhib-cemâl ve dildâr-ı sûtûde-**hişâl** işte ben bende-i efgende gitdim ve seni âferînende-i cihâna rûz-ı dehende-i °âlemîyâna sipâriş itdim **hüdâ-yı bîzeval devletiñ ber-kemâl eylesün diyerek kendü umûrını dahı rabb-ı şekûre tefvîz eyleyerek dîvân-ı süleymâna dek gitdi** (19b, 1-5)

pes **bülbül-i bî-kes te'dübünden hiç ses itmeyüp ol şâhib-ta'aşşubıñ karşusunda sükût üzre mebhût olup tırdı** (20a, 13-15)

hazret-i süleymân-ı nebî ʿaleyhi's-selâm bir huşûş için bu haķîr ile size mahsûs peyâm gönderdi deyüp selâm teblîğ idince hemân-dem kûf ikrâm vechiyle kıyâm ve ikrâmı ihtimâm için ayağ üzerinden âgâz-ı kelâm idüp hüdâ-yı müteʿâl ol sûtûde-hişâliñ ʿömr ü devletin ber-kemâl itsün ʿacaba bu ʿabd-ı hâksâra böyle iʿtibâr buyurdıklarında ne gûne sırr u hikmet var ola deyü istihbâr ve istiʿlâm eyledi (27a, 13-27b, 4)

Cümlede zarf tümleci kelime gruplarından oluşabilir.

Cümlede zarf tümleci sıfat tamlaması olabilir.

anlar dañı iki muʿteber kitâbda cevâzın haber virüp ol merd-i yegâne tarîķ-i ʿirfâna ʿaceb nâzikâne gitmişdir (61a, 4-5)

âhir haķ zâhir olup muķaddemâ ʿandelîb-i şeydâya ihânet için isnâd-ı kabâhat eyleyen taʿirân-ı hâsidâna **ol ešnâda** ziyâde hacâlet el virdi (67b, 2-3)

ammâ hele sen **bir miķdâr** hamûş ol (16b, 12-13)

beher hâl o ğarîb-ül-añvâl için ârâma mecâl emr-i muḥâl olmağın perr ü bâl açup ve taraf-ı gülistâna toğru uçup gitdi (70b, 3-5)

Cümlede zarf tümleci zarf-fiil grubu olabilir.

ol müstemendiñ hâli mükerrer olup hâsûdlar içinde bî-kes kalmış (31b, 3-4)

Bunların sözleri taḥķîķdir deyü pes mecmuʿ-ı tıyûr ʿadem-i şuʿûrdan nâşî **farķ-ı haṭâ vü şevâb itmeyüp** ve ol bî-ñicâblar **isnâd ve iftirâdan perhîz ü ictinâb tarîķine gitmeyüp** refiklerin taşdıķ için **buñların sözleri taḥķîķdir deyü** yalan söylediler (21b, 6-9)

pes ʿandelîb-i zâr mül-i ʿaşķ-ı gül-i gülzâr ile serḥoş iken **hüdhüdün bu güftârını gûş idince** huşyâr oldu (18b, 6-7)

gel ey nâşih kıo pendî hâl-i dilden bî-ğabersin sen

benî divâne kıldı ol perî bilmem ne dirsîn sen

diyüp bu beytiñ mazmûnıyla redd-i cevâb ider (17a, 3-5)

hemân berây-ı rızâ-yı hüdâ-yı feyyâz **agrâz-ı nefsâniyeden i'râz idüb** sırrıyla seyr-i riyâz-ı rûhâniyete kııl (10b, 14-11a, 1)

bu ezhârdır ki **nîk ü bed lisânda şudûr iden kavî elbette fa'le gelüp** fâ'iliñ hâl ü şânından ehl-i imtiñân nişân bulur (56a, 13-15)

Cümlede zarf tümleci bağlama grubu olabilir.

çünkü bülbül **âkıbetin te'âmül kılup ve kendü miğdârın bilmeyüp** böyle şekâvet itmiş ve tarîk-i dalâlete gitmiş (16b, 1-2)

içlerinden ba'zısı kıurâ vü büldânı mekân iden mürğâna haber idüp ve ba'zısı ber ü beyâbânda âşiyân tutan ta'irâna ihbâra gidüp bir cem'iyet peydâ kııldılar (15b, 11-13)

her biri âdâb ile du'âlar eyleyüp ve hiçâb ile müdde'âların söyleyüp eytdiler (17b, 12-13)

sen dahı **esrâra vâkıflar olan sâ'ir ârifler gibi sırrile seyrân (iderek) ve meydânda cevlân iderek** hüsn-i e'tvâr bulasın (75a, 8-9)

o hâliş-ül-bâle şafâ vü zevk el virmiş ve kemâl-i 'aşk ve şevkden raksa girmiş gül-i âliñ cemâli temâşâsıyla **hâlden hâle dönüp ve daldan dala kıonup** dürlü dürlü mağâl söyler (55a, 7-10)

Cümlede zarf tümleci edat grubu olabilir.

pence ile pür-yâre ve neçe işkence ile şad-pâre ider (17a, 13)

hazret-i cemâl-i halvetî akşarâyî ki sebak-ı şıdk u şafâyî ʿilm-i haqdan alup zemânında **vecd ü hâli birle** kemâl bulmuşdır (61a, 7)

pes-i perde-i cefâdan haqâyık-ı eşyâya nazar birle sırrı temâşâlara ve nihânı şafâlara mazhar ol (10b, 10-12)

bâğıbân-ı hadîka-yı güftâr olan râvîyân-ı ahbâr tuhfe-i güldeste-i rivâyeti **bu tarz ile** ber-güzâr-ı mecâlis-i ahyâr iderler (14b, 5-6)

pes mecmu^c-ı tıyûr ʿadem-i şu^cûrdan nâşî fark-ı haţâ vü şevâb itmeyüp ve ol bî- hicâblar isnâd ve iftirâdan perhîz ü ictinâb tarîkine gitmeyüp **refiklerin taşdıķ için** bunların sözleri taḥkîkdir deyü yalan söylediler (21b, 6-9)

pes ʿandelîb-i zâr nağamât-ı hezâr ile şahın-ı gülzârda daldan dala konup ve hâlden hâle dönüp ʿaşk ve şevk izhâr idicek esrâr-ı nihân-ı muḥabbet âşikâr olup **ʿâlem şît ve şadâ ile** tıldı (15a, 2-5)

Cümlede zarf tümleci şart cümlesi olabilir.

Bu bâbda her kim aña naşîhat yüzinden hitâb eylerse (17a, 2-3)

eger ol şakîniñ haqkından gelinsün ve bir hoş intikâm alınsun dirsen tavşancıl ki hazret-i Süleymân fermânıyla bize vâlî ve beynimizde anıñ dahı câh-ı emâret ile mertebesi ʿâlîdir aña bu ahvâli iʿlâm ve anıñ neçe qahriyle bülbül didikleri bed-nâmdan ahz-i intikâm idelim (17a, 6-11)

tûtî aña kitâb ile her ne kadar cevâb virse kulağına girmez ve anıñ gibi dîvâne-i ʿaşk olmuş levende efsâne-i nuş u pend fa'ide virmez (16b, 15-17a, 2)

ey gönül ber-muḳtezâ-yı ʿaql-ı gül sen dahı hazret-i haqka tevekkül kılub sırr-ı Süleymânına hem-dem ve râz-ı nihânına maḥrem olmaḳ vasıtasıyla **eger genc-i**

mütelsem fet̄hi müyesser olursa izn-i hümayûn-ı sa'âdet maqrûn ile mevzûn olmadıkça o bâbdan râz açma ve gevher-i şah-vâr-ı esrârı yabana saçma (10b, 3-7)

rûhı mışâl nûh eger baır-i zâta ir görüp keşt-i necâta süvâr idersen nûr-ı sürûr ile pür-şevk olursın (64b, 7-9)

kaçan **bir âşinâ-yı şâhib-vefâ rû-nümâ olursa** anıñ kadri miqdâr esrârı iş'ara ruşat vardır (10b, 12-14)

muhaşşal iy tûtî-i echel **eger tetebbu^c itseñ** bu ma'nâdan sen daıı temettu^c eylerdiñ (61b, 14-15)

lâ-cerem **cümle-i 'âlem harâb olsa** gam yimem ki dünyâ-yı bî-beķânıñ âhiri fenâdır (55b, 8-10)

ya hevâ-yı ahuvân-ı kûhsâr-ı 'amel eğer 'uķde-i düşvâr-ı emel suhûlet üzre muhal olmaķ maılıb ise mefhûm-ı cümle-i 'ulûm aşl ü fazlile ma'lumıñuz olunca sa'y-ı bisyâr idüb esrâr-ı hüviyyetden haberdâr oluñ (9b, 9-12)

Cümlede zarf tümleci ayrılma grubu olabilir.

ol ma'ârif-perver **Süleymân-ı nebî 'aleyhi's-selâm tarafından naşb olunmuş** hâkîm-i şer^c-i muıahhardır (16b, 5-7)

Cümlede zarf tümleci Farsça terkip olabilir.

ey gürûh-ı tıyûr vi mürgân-ı pür-şu'ûr şol bülbül-i şakî hakkında ne dirsiz ki **kemâl-i şekâvetden** âşûfte hâl olmuş ve semt-i dâlâlete düşüp şekâvetde kemâl bulmuş müdâm rüsvâlîķdan ve şubı u şâm şeydâlîķdan hâli degil (16a, 7-11)

aña şabîler **ıķtizâ-yı şabâvetden** ragbet eylerler (42b, 12-13)

3. CÜMLE TÜRLERİ

Bu bölümde cümleler taşıdıkları çeşitli özellikler yönünden incelenmiştir.

Bu incelemede metinden elde edilen cümleler şu alt başlıklar altında incelenmiştir:

1. Bağlanma Şekillerine Göre Cümleler
2. Yüklem Yeri Göre Cümleler
3. Yüklem Türüne Göre Cümleler
4. Anlam Özelliklerine Göre Cümleler

3. 1 Bağlanma Şekillerine Göre Cümleler

3. 1. 1 Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

“Ki” Bağlama Edatıyla Bağlanan Cümleler:

“ki” bağlama edatı bağladığı cümleler arasında; açıklama, sıralama, karşılaştırma, sebep, sonuç, amaç bakımından ilişkiler kurar.

“ki” bağlama edatı iki cümleyi bağlayabileceği gibi bir cümleyi başka cümlelere veya bağlı cümleleri başka bağlı cümlelere bağlayabilir.

“ki” bağlama edatıyla bağlanan cümleleri iki grupta inceleyebiliriz.

Ana Unsuru Başta Bulunan “ki” Bağlama Edatlı Cümleler:

Bu cümlelerde ana unsur yani ana yargıyı belirten cümle başta bulunur. Bu durum Türkçe cümle yapısına aykırı bir durum teşkil etmektedir. Bu cümle yapısında Farsça cümle yapısının etkisi olduğu açıktır.

bilmediñ mi ki halk-ı cihân elân üç gûnedir ve te’ammül kılmadıñ mı ki her gûne gürühñ kâli hâlinden numûnedir (48a, 4-6)

bu muqarrerdir ki herkesiñ hayr u şerden qalbinde mestûr olan şey'in lâ-büdd maḥall zuḥûrî lisân olur ve bu ezḥârdır **ki** nîk ü bed lisânda şudûr iden qavl elbette fa'le gelüp fâ'iliñ ḥâl ü şâmından ehl-i imtiḥân nişân bulur (56a, 11-15)

gerekdir **ki** 'aql-ı ma'âd ile ta'aqqul kılasın ve te'ammül idüp bülbülden daḥı murâd olan nedir bilesin (73b, 13-14)

temâşâ kıl **ki** 'azîz-i dâna edâ-yı dil-gûşâ ile aña nitdi (35b, 4)

ey gürûh-ı tuyûr vi mürġân-ı pür-şu'ûr şol bülbül-i şakî ḥaqqında ne dirsiz **ki** kemâl-i şeqâvetden âşûfte ḥâl olmuş ve semt-i dâlâlete düşüp şeqâvetde kemâl bulmuş müdâm rüsvalıqdan ve şubḥ u şâm şeydâlıqdan ḥâli degil (16a, 7-11)

imdi temâşâ kıl **ki** ḥıqd ü ḥased gurâb-ı ġammâz ve saîr mürġân-ı ḥud'a-bâz u ḥile-sâza neyledi (15a, 7-8)

bâġbân-ı ḥadîqa-yı ġuftâr olan râvîyân-ı aḥbâr tuḥfe-i ġüldeste-i rivâyeti bu tarz ile ber-ġüzâr-ı mecâlis-i aḥyâr iderler **ki** evâ'il-i rûz-i ġârda bir vaqt-i baḥâr ol şabâ didikleri yâdigâr bûy-ı peyâm-ı yâr ile şahn-ı ġülzâra gelüp ġül-i nâ-şüküfte-i 'ışq-bâza nühüfte râz açdı (14b, 5-9)

biliñ ve âġâḥ oluñ **ki** süleymân-ı sırr-ı vâkıf-ı mevâkıf-ı serâ'ir ve rûy-ı şâhid-i râz-ı niqâb-ı ḥafâyla sâtir olmışdur (9b, 14-15-10a, 1)

hiç bilür misiz ve bu ma'nâyı fikr ü te'ammül kıılır mısız **ki** bülbül bize neden tenezzül itmez ve bizler her ne ḥarafa gidersek niçün bile gitmez (15a, 11-13)

Ana Unsuru Sonda Bulunan “ki” Bağlama Edatlı Cümleler:

Bu cümlelerde ana unsur sonda bulunduğundan Türkçenin cümle yapısına uygunluk göstermektedir.

mağz-ı fazlından °avn ü °inâyet kıllup bu °âlem-i keşret içre elem-i giriftâr-ı miñnetden rûy-ı râhate ĥasret olan her bir gedâya sırr-ı vaĥdetden bir ma°nâ tıyur **ki** dünyâ vü °uĥbâyı °aynine almayup göñüller tesellî bula (72a, 14-72b, 2)

cümle-i °âlem ĥarâb olsa ġam yimem **ki** dünyâ-yı bî-beġânıñ âĥiri fenâdır (55b, 9-10)

içlerinden ba°zısı ġurâ vü büldânı mekân iden mürġâna ĥaber idüp ve ba°zısı ber ü beyâbânda âşiyân tutan ta°irâna iĥbâra gidüp bir cem°iyyet peydâ kıldılar **ki** öyle keşret-i tıyur °âlemde menzûr olmış degil idi (15b, 11-14)

pes her bir ĥurûf ehl-i vuĥûfa bir ġüne remzi müş°ir ve derûn-ı ĥarf-i nûn ĥazîne-i sırr olub aña şol resme tılsımât düzülmişdir **ki** ol rusûmât efsûn-ı erbâb-ı maġâlât ile bozulmaġ muĥâlâtandır (10a, 3-6)

işbu evnâ°-ı şelâşeniñ bir nev°i ehl-i dünyâ ve bir nev°-i ehl-i °uĥbâ bir nev°i daĥı ancak sâlik-i râh-ı ĥüdâ ve muṭlaġ tarîġ-i cümle-i mâsivâdır **ki** anlar ġalbleri şafâ vü cilâ bulan şâĥib-diller ve ehl-i mevlâ olan kâmillerdir (48a, 6-10)

“Ve” Bağlama Edatıyla Bağlanan Cümleler:

bülbülün çoġ töĥmeti âşîkâr oldu **ve** fasîġ u fesâd ile bu dehr-i bî-bünyâd içre iştiĥâr buldu (17b, 13-15)

muĥaşşal cevır ü cefâ-yı fûrġat zevġ ü şafâ-yı vuşlata mübeddel oldu **ve** bülbül-i ĥoş-elĥân bâġ u bostânda ġöre geldiġi seyrânı ve süre geldiġi dem ü devrânı yine kâlâvel buldı (71b, 10-13)

°âġibet tenhâ meşveret ġılmaġa münâsib bir ĥâli şahrâ buldılar **ve** bi°l-cümle ehl-i şer birer ikişer gelüp anda cem° oldılar (68a, 1-2)

muḥaṣṣal iy tûṭî-i echel eger tetebbu^c itseñ bu ma^cnâdan sen daḥî temettu^c eylerdiñ **ve** bu mefhûm eger saña daḥî ma^clûm olsa inkârında ısrâr eyledigiñ ḥâl-i mezmûm ile kendüñi şıdḡ u şafâdan maḥrûm idüp neylerdiñ (61b, 14-62a, 2)

ol gürûhiñ ekşeri şalâh üzre olmadıklarından felâḥ bulmazlar **ve** her biri derûnlarında âşâr-ı şalâḥdan inşirâḥ bulmadıklarından ıslâḥ olmazlar (36b, 13-15)

ḥâsıl-ı kelâm ve netice-i merâm benim ḥâl-i mâ-fî-el-bâlimi aşlâ böyle nâdânlar bilmezler **ve** me'âl-i maḡâlîmi kaç^câ bu ḥayvânlar fehîm ü iz^cân kılmazlar (34b, 1-3)

derdimendiñ dâmânı dest-i düşmenâna girüp etrâfını ḥâr u ḥâs almış **ve** ol müstemendiñ ḥâlî mükerrer olup ḥâsûdlar içinde bî-kes ḡalmış (31b, 1-4)

tûṭî aña kitâb ile her ne ḡadar cevâb virse ḡulaḡına girmez **ve** anıñ gibi dîvâne-i ^caşḡ olmuş levende efsâne-i nuş u pend fa'ide virmez (16b, 15-17a, 2)

pes mecmû^c-ı tıyûr ^cadem-i şu^cürdan nâşî fark-ı ḡatâ vü şevâb itmeyüp **ve** ol bî-ḡicâblar isnâd ve iftirâdan perhîz ü ictinâb tarfıḡine gitmeyüp refiḡlerin taşdıḡ için bunların sözleri taḡḡıḡdır deyü yalan söylediler **ve** bülbüle ta^caddî ḡaşdıyla anlar daḥî da^cvâya taşaddî eylediler (21b, 6-10)

Diğér Baḡlama Edatlarıyla Baḡlanan Cümleler:

gel hemân ḡayrı ^cinâdı neylersin (64a, 9)

bülbül-i nâlânıñ elḡânın istiḡsân idüp zıkr-i Yezdân ider deyü getürdigiñ delîl ü burhâna gerçe bir muḡtezâ-yı ṡab^c-ı selîm teslîm ideriz **ammâ** ol ehl-i hevânıñ rûz u şeb terk-i edeb ḡılıp zıkr eşnâsında ḡüne ḡüne şadâyıla raḡş u devr eyledigi zâhir ü hüveydâ iken nice inkâr itmeyüp semt-i ikrâra gideriz (58b, 12-59a, 2)

gerçi lisân-ı şıbyândan ḡara ḡarḡa nâmıyla mezkûr **ammâ** âdemiyan arasında ziyâde maḡḡûr (42b, 10-12)

egerçi bâtıllar içre seniñ gibi teğânnî harâmdır deyü bî-te'ennî hâlî kelâm itmiş çokdur **ammâ** kâmiller içinde hüsn-i şavt erbâbına hürmet itmeyüp meyl ü maḥabbet cânibinden ğayri semte gitmiş yokdur (56b, 9-12)

lâkin faḳîh degil **belki** bir özge sefihsin (52a, 4)

egerçi vahdetiñ şafâsı çokdur **ammâ** şâhibiñden ğayrıya vefâsı yokdur (38b, 2-3)

muḥaşşal nâdân-ı bî-^{ci}irfâna ifşâ-yı râz-ı nihândan hazer ve pes-i perde-i cefâdan ḥaḳâyıḳ-ı eşyâya nazar birle sırrı temâşâlara ve nihânı şafâlara mazhar ol **kaçan** bir âşinâ-yı şâhib-vefâ rû-nümâ olursa anıñ ḳadri miḳdâr esrârî iş^{ci}âra ruḫşat vardır (10b, 9-14) ???

belî cevâbıñ şevâb ve bu gûş olunan kelâm-ı mergûbıñ hûb ve hoş **ammâ** hele sen bir miḳdâr ḥamûş ol (16b, 11-13)

3. 1. 2 Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler

Öznesi Ortak Olan Cümleler:

tâ ki derûniñ muşaffâ olup ve mir'ât-ı ṭab^{ci}iñ cilâ bulup rûy-ı şâhid-i mâ^{ci}nâyı temâşâ ḳılmağâ lâyıḳ u sezâ-vâr olasin ve bu hâtıme-i kitâbıñ evvelinde zıkr olunan yedi tavrı bilüp **sen dahı** esrâra vâḳıflar olan sâ'ir ^{ci}arifler gibi sırrile seyrân ve meydânda cevân iderek hüsn-i etvâr bulasin (75a, 5-9)

eger ḥaṭâñı bilüp adam gibi hareket eylerseñ **sen dahı** behişt-i ma^{ci}nevî zevḳıyâtından zevḳ bulursın ve rûhıñı mişâl nûḫ eger baḫr-i zâta ir görüp keşt-i necâta süvâr iderseñ nûr-ı sürûr ile pür-şevḳ olursın (64b, 6-9)

el-ḥâşıl **bu nâdân olan mürġân-ı bî-inşâf-ı cehâlet-ittişâf** seni ğâfil bulmuşlar ve bülbül-i nâlâna hasûdâne fûrâvân iftirâ ve bühtân idüp ol derûnı sâfiñ ḥaḳḳında ba^{ci}zi ḳavl-i ḥilâfı saña nâḳıl olmuşlar (36b, 4-7)

çünkü **bülbül** ʿâkıbetin te’âmül kılp ve kendü miqdârın bilmeyüp böyle şekâvet itmiş ve tarîk-i dalâlete gitmiş (16b,1-2)

Zarf Tümlenci Ortak Olan Cümleler:

mâdâm **bir tedbîr idüp hîle vü tezvîr bülbülü gülden mehcûr ve anı gülistândan dûr eylemege bazal-ı maqdûr ve sa’y-i mevfûr itmedikçe** bize huzûr olmaz ve cânımız rahat bulmaz (15b, 5-8)

pes ʿandelîb-i zâr **mül-i ʿaşk-ı gül-i gülzâr ile serhoş iken** hüdhüdün bu güftârını gûş idince huşyâr oldu ve derûnı gam-ı fûrkat-i gül-i handân ve elem-i haşyet-i ʿitâb-ı Süleymân ile töldi (18b, 6-8)

3. 1. 3 Ortak Kip Ekiyle Bağlanan Cümleler

Bildirme eki cümlelerin yüklemeleri tarafından ortak olarak kullanılmıştır.

çünkü ol tıyûr-ı bî-şuʿûrîñ söz şâhibleri zâğ u zağan ve muşâhibleri kûzgun ve şakşagandır (36b, 7-9)

zîrâ bu kitâb-ı müşgîn-nikâb ehle lâyıç ve her ehl-i ʿirfân anıñ dağâyık-ı hağâyığın fehm ü izʿân ile fâikdir (9b, 12-14)

pes böyle (10) ehl-i hağ hafâ-yı mutlak dinilen sırr-ı pinhâna muvaffak ve ol sırrıñ (11) hâletinden baır-i vahdete müstağrağdır (75b, 9-11)

3. 1. 4 Ortak Yardımcı Fiille Bağlanan Cümleler

el-hâşıl ol gürûh-ı tıyûr pervâz iderek ve hışm-ı şehriyâridan ihtirâz ile giderek hazret-i Süleymân ʿaleyhi’selâmuallah-ül-melik-ül-mennân dergâhına vâşıl ve dîvân-ı pür-ʿünvâna dâhil oldular (17b, 6-9)

şimdi şahba-yı muhabbeti nûş ve gam-ı ferdâyı nûş eylemişdir (16b, 14-15)

lâ-büdd semt-i hidâyete delâlet ider bir rehber lâzım ve ol bî-edebi te'dîb eyler sa^cadet-gûster bulmağ emr-i mühim oldu (16b, 2-4)

çünkü bülbül-i pür-gulğul h^ıânında bezm-i gül olmağ rütbesin ifrâz ve sûz-nâk şadâlar ile pâk edâlara ser-ağaz eyledi (15a, 5-7)

3. 2 Yüklemin Yerine Göre Cümleler

3. 2. 1 Kurallı Cümleler

Cümlenin ana unsuru olan yüklemin, bu özelliğinden dolayı cümlenin sonunda yer alması gerekmektedir. Bu kurala uygun olarak yüklemi sonda bulunan cümlelere kurallı cümle denir.

Metnin nesir olan bölümlerinin tamamında kurallı cümlelerin kullanıldığı görülmektedir.

şol ^cârif ü dânânın ki mûsâ-yı ^cıtab^c-ı tûr-ı sinâ-yı ma^cnada tecellî-i cemâle mazhar olup tesellî bulur (65a, 5-6)

pes seniğ erbâb-ı devri ikfârında bunca delîl ü burhân ile semâ^c ü devrânın ibâhatine zâhib olup o hâl ü şânın râğıbları olan ^culemâ-yı kirâmı ve bu âyîn ü erkânın şâhibleri olan meşâyiğ-i ^cizâmı hâşâ tekfir bulunmağ sebebiyle rûz-i cezâda imânı kâmil olanların vâşıl oldukları mertebe-i ulyâya nâ'il olamayup o demde kendüni cehennemde hâ'ib ü hâşir bulursın (63a, 8-13)

naşş u âşâr eger var ise ol ihbârı beyn-el-ahyâr ihbâr eyle ve işbu şehir-i yâr-ı ^câlî tebâr ve dîvânda hâzır olan ebrâr huzûrında bir naql-i şahîh taşrîh itmekile keşf-i esrâr eyleyüp âşikâr söyle didikde hâzret-i kûf anığ bî-vuquf idügin görüp eytdi (59a, 3-8)

3. 2. 2 Devrik Cümleler

Devrik cümle, kurallı cümlenin aksine yüklemi sonda bulunmayan cümlelerdir. Yüklemi cümlenin başında ve ortasında kullanılmasıyla anlatıma hareketlilik ve ahenk katılmaya çalışılır. Bu yüzden de özellikle nazımda devrik cümlelere yer verilir.

Yalnızca metnin nazım olan bölümlerinde devrik cümleler yer almaktadır.

kelâmı hûb olur erbâb-ı ʿaşkıñ

sözi mergûb olur aşhâb-ı ʿaşkıñ (23b, 9)

ehl-i dünyâ miñnete düşdi gurûr-ı câhdan

bilmem ol üftâdeler âzâd olur mı câhdan (48a,14)

ʿaşkıñ mañz-i devâdır derdi

şâdî-yi ʿâlem-i dildir gam-ı ʿaşk (51a, 1)

ʿaql olur hayrân bu esrârı bilmez hic kimes

fıkr-i zañm-ı hârdır iden giriftâr-ı kafes (54a, 2)

ağar şu gibidir ʿömriñ qarârı

eser yeldir cüvânlık rûzigârı (66a, 2)

3. 3. Yüklemi Türüne Göre Cümleler

3. 3. 1 İsim Cümleleri

Yüklemi isim unsuru olan cümleler isim cümlesi olarak adlandırılır.

Aralarında gerçi neçe şıddıkâ ve şafâ ehli ve zühd ü taqvâ şâhibi kuşlar dañı var (15b, 14-15)

evvelâ anlarıñ ser-neferleri ki kuzgundur (42b, 1)

lâkin  usrete şabr ile câne cebr itmekte neçe sırr u hikmet vardır (23a, 14-15)

lâ-cerem müfettiğ ala bu âbdan fetğ-i bâb olub bu gencine-i mütelsem (11) aña müsellemler olmak mağal-i irtiyâb degildir (10a, 10-11)

anıñ haqqında medğ-i şarîğ için mânend-i mesîğ enfâs-ı kuddısiyyesi mürdler ihyâ ider dinilmek şahîğdir (65a, 10-11)

zîrâ bülbül ser-mest-i mül-i  aşğ-ı güldür (16b, 13-14)

zîrâ hilâf-ı emr-i lâzım-ül-imtişâl emvâl-i sultânı itlâfa iştigâl müstelzim-i melâl ü kelâldir (10b, 7-9)

3. 3. 2 Fiil Cümleleri

Yüklemi fiil unsuru olan cümlelerdir.

çünkü o bed-ğaşletinğ kalbindeki şasvetden bu keşret aña mihnet görünür (56a, 4-5)

gül-i âlıñ cemâli temâşâsıyla hâlden hâle dönüp ve daldan dala konup dürlü dürlü mağâl söyler (55a, 8-10)

kaçan ki fezâ-yı derûn-ı  arifân âşâr-ı nesîm-i feyz-resân-ı  aşğ u mağabbet-i cânân ile deşğ-i gülzâr-ı cinân ola (74a, 2-4)

bu bâbda her kim aña naşîğat yüzinden hitâb eylese beyt

gel ey nâşîğ ço pendi hâl-i dilden bî-ğabersin sen

beni dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dîrsin sen diyüp bu beytinğ mazmûnıyla redd-i cevâb ider (17a, 1-5)

imdi ol reh-revân-ı semt-i hilâf olan gürûh-ı bî-inşâfın evşâfı beyân olunmak
iiktizâ eyledi (42a, 12-13)

elbette âdâba riâyet üzere anı ziyâret kırup ve ol hüner perverden bir hüsn-i nazâr
alup andan gidesiz (26b, 10-11)

zîrâ baîş-i müzahame-i dîvân olan bu gördigin gürûh-ı mürgân bülbül-i hoş-
elhâna firâvân iftirâ ve bühtân idüp ol âşık-ı nâlânın çok günâhına girildi (28b, 3-6)

tûtî-i câhil taşavvur-ı bâtıl idüp fikr-i hayâl-i muhâl eyler (24a, 10)

3. 4 Anlam Özelliklerine Göre Cümleler

3. 4. 1 Olumlu Cümle

Cümlede belirtilen yargının gerçekleştiğini bildiren cümlelerdir. Bu cümleler
olma, yapma, yapılma bildirir.

anın şikârı hemân pençe şalup insânın elinden lahm u şahmı çalup almağdır ve
encâm-ı kârı ilden şey alurken ile girmek ile telef-i nefis idüp bir yerde düşüp kalmağdır
(44b, 9-10)

böyle bî-âmel ilme gurûrından tıyûr içre her dem kendünji mükerrem görürsin
(36a, 1-2)

kemâl-i inâdından nefis ü şeytâna uyup ve ehl-i fesâd ile ittihâdından şevâb olan
cevâbı koyup haâtâ söyledi (35a, 5-6)

3. 4. 2 Olumsuz Cümle

Cümlede belirtilen yargının gerçekleşmediğini bildiren cümlelerdir. Bu cümleler
olmama, yapmama, yapılmama bildirir.

Metinde –mA olumsuzluk ekiyle, “değil” edatıyla ve “yok” kelimesiyle kurulan
olumsuz cümleler yer almaktadır.

-mA Olumsuzluk Ekiyle Kurulan Cümleler:

zîrâ hayvâniyyetden derûnı kibr ü kin ile tolanlar insâna yakîn ve ana niyyetden hüd-pesend ü hüd-bîn olanlar erbâb-ı ʿirfâna karîn olmazlar (13b, 5-7)

iy bî-hicâb saña bu kadar haq cevâb söylenür mücâb olmazsın mâdâm kitâb ile ʿamelden behre-yâb degilsin böyle her gördüğün şeyh ü şâb ile baḥş ü cedelden ecr ü şevâb bulmazsın (39a, 9-10)

şad hayf u dirig ki dîde-i kalbî açılmamış ve derûnıña nûr-ı ʿirfân saçılmamış henüz tecellî-i cemâl-i yârdan haberdâr olmamışsın ve tesellî-i vişâl-i dildârı bulmamışsın (36a, 12-14)

hâşıl-ı kelâm ve netice-i merâm benim hâl-i mâ-ff-el-bâlimi aşlâ böyle nâdânlar bilmezler ve me'âl-i maḳâlîmi kaṭʿâ bu hayvânlar fehm ü izʿân kılmazlar (34b, 1-3)

çeşm-i cân cism-i fânî cânibine nekrân itmez ve bâḳî cemâl seyrân iden dîde-i cenândan hayâl-i cânân gitmez (32b, 15-33a, 1)

eger genc-i mütelem fethi müyesser olursa izn-i hümâyûn-ı saʿâdet maḳrûn ile mevzûn olmadıkça o bâbdan râz açma ve gevher-i şah-vâr-ı esrârı yabana saçma (10b, 5-7)

“Değil” Edatıyla Kurulan Cümleler:

içlerinden baʿzısı kurâ vü büldânı mekân iden mürgâna haber idüp ve baʿzısı ber ü beyâbânda âşiyân tutan ta'irâna ihbâra gidüp bir cem'iyet peydâ kıldılar ki öyle keşret-i tıyûr ʿâlemde menzûr olmuş degil idi (15b, 11-14)

“Yok” Kelimesiyle Kurulan Cümleler:

ammâ kâmiller içinde ḫüsn-i savt erbâbına ḫürmet itmeyüp meyl ü muḫabbet cânibinden gayri semte gitmiş yokdur (56b, 12)

3. 4. 3 Soru Cümlesi

Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümlelerdir.

Metinde –mI soru ekiyle ve soru kelimeleriyle kurulan cümleler yer almaktadır.

-mI Soru Ekiyle Kurulan Cümleler:

ammâ hiç bilür misin ve tefekkür kıılır mısın ki °ucb u tekebbür seni elân neylemiş (35b, 10-11)

ey bülbül sen bir ehl-i tevekkül °âşık ve tarîk-i muhabbette şâdık geçünürken böyle kelâmı kendüñe söyletmek revâ mı (22a, 10-12)

aşl-ı hükûmet öyle midir ki sa°âdetden naşîbleri olmayan bir kaç tuyûr-ı pürmekr ü firîbe himâyet için henüz °andelîb-i edîbiñ hakkında şehâdet olunmadın şekâvetine hüküm idesin ve faşl-ı huşûmet böyle midir ki aqvâl-i tarafîniñ şıdık ü kizbe ihtimâli bî-rayb ü işkâl iken haqîkât-i hâlde âdâb-ı şerî°ate ri°âyet bulunmadın semt-i selâmeti koyup taraf-ı melâmete gidesin (39b, 9-15)

Soru Kelimeleriyle Kurulan Cümleler:

inşâf idin ki bu hûşûşda taraf-ı hilâf tutup °andelîb-i lefâfe neyledim (29b, 8)

°aceb sebep nedir ki baña isnâd-ı cehl ü °inâd ile böyle iş itdiniz (38b, 12-13)

imdi böyle nifâk üzre ittifâk iden kavm-i °âkıñ kavl-i mücerredlerin neyleriz (32a, 3-4)

pes anıñ gibi egri ağızlı kelâma nice hüsn-i nizâm virüp toğrı söyler ve bunıñ gibi nâdânıñ bülbül-i hoş-elhâna eylediği iftirâ vü bühtâna kişi i°timâd idüp neyler (44b, 10-13)

bu hûşûşda niçün kitâb ile cevâb virmediñ ve bu mes'eleniñ naqlin bulup şevâba girmediñ (52a, 1-3)

ey bülbül-i gülzâr-ı shan ed-yı ra^cn saņa bahşyış-i hd iken böyle hmşlık
neden niçün gûyâ olmaz ve tze bir edâ bulmazsın (8a, 3-4)

ey yâr-ı ng-hişl ^caceb bu ne hâldir hâzret-i süleymân gibi bir sultân-ı ^clişn
beni neyler ve böyle bir b-nev dîvâneyi ne sebebden dîvâna da^cvet eyler (18b, 11-13)

iy eb'1-hıyel niçün şu^crndan kuşrıņ anılamayup bilmedigiņ yerden dem
urursın (36a, 3-4)

SONUÇ

Bu çalışmada XVIII. yüzyılda Birrî Mehmed Dede tarafından yazılmış olan Bülbüliyye adlı eserin Bursa İnebey Yazma ve Basma Eserler Kütüphanesinde Genel 1161 numarada kayıtlı bulunan bir el yazması üzerinde; transkripsiyon, cümle bilgisi ve sözlük çalışması yapılmıştır.

XVIII. yüzyıla ait bir eserin cümle bilgisi özelliklerini vermeye çalıştığımız bu inceleme sırasıyla “Bülbüliyye Adlı Eserde Cümle Bilgisi İncelemesi”, Metin ve “Sözlük” olmak üzere üç bölümden meydana gelmektedir.

Çalışmanın başında yer alan “Giriş” bölümünde, Birrî Mehmed Dede’nin hayatı, edebi kişiliği ve Bülbüliyye hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Metin bölümünde eserin transkripsiyonu yer almaktadır. Eserin herekeli olmasından dolayı transkripsiyonda bu harekelendirmeye bağlı kalınmış ve eserin tam transkripsiyonu yapılmıştır. Metinde büyük harf kullanımına yer verilmemiş, sadece küçük harf kullanılmıştır. Özel isimlerin ilk harflerinin yazımında da bu genelleme bozulmamış ve küçük harf kullanılmıştır. Eserin içinde geçen Arapça ve Farsça ifadeler transkribe edilmemiş, Arap harfleriyle yazılmıştır. Bazı kelimelerin yazımında iki şekil karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni harekelendirmeden doğan farklılıkların tam transkripsiyonla aktarılmış olmasıdır.

Sözlük bölümünde ise metinde geçen fakat günümüzde yaygın olarak kullanılmayan kelimelerin karşılıkları verilmiştir. Sözlük oluşturulurken kelimelerin sadece metinde geçen anlamları verilmiş, diğer anlamlarına yer verilmemiştir.

Ekler kısmında da metnin orijinalinden bazı örnek sayfalar verilmiştir.

Çalışmamızın “Bülbüliyye Adlı Eserde Cümle Bilgisi İncelemesi” bölümü üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “kelime grupları” ele alınmış ve metinde örneklerine rastlanan kelime grupları özellikleri bakımından değerlendirilmiştir. İkinci

bölümde “cümlelerin ögeleri” yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise “cümle türleri” metinde bulunan örnekler ışığında incelenmiştir.

Metinde yer alan kelime gruplarıyla ilgili şu sonuçlara varabiliriz:

Metinde isim tamlamaları günümüzdeki kullanımıyla benzer şekilde kullanılmıştır.

Sıfat tamlamalarının büyük bir bölümünün, sıfat-fiil gruplarıyla ve işaret sıfatlarıyla oluşturulduğu görülmektedir. Tek kelimedenden oluşan niteleme sıfatlarının yerine pek çok yerde Farsça terkiplerin kullanılması tercih edilmiştir.

İsim-fiil ve sıfat-fiil gruplarının kullanımında günümüz Türkiye Türkçesiyle önemli bir fark görülmemektedir. Tek kelime ile nitelik bildiren niteleme sıfatlarının yerine daha ayrıntılı bir şekilde nesnenin özelliklerini belirten sıfat-fiil grupları kullanılmıştır.

Zarf-fiil gruplarının kullanımında göze çarpan en büyük farklılık, günümüzde kullanılmayan ve isim-fiilin üzerine vasıta ekinin gelmesiyle oluşan “olmağın” şeklindedir.

Günümüz Türkçesinde de kullanılmakta olan “ve” bağlama edatı, daha çok cümleleri ve kelime gruplarını bağlamakta kullanılmıştır. Günümüz Türkçesinde kullanımdan düşmüş olan “u”, “ü”, “vü” edatları ise kelime ve Farsça terkipleri bağlamakta tercih edilmiştir. Metinde “ve” bağlama edatının “vi” şekliyle de karşılaşılmıştır. Başka örneklerini görmediğimiz bu yazım bir harekeleme hatası olabilecek olmasına rağmen bu ifadelerin yazımında da transkripsiyon sistemine bağlı kalınmış ve bu şekilde verilmiştir.

Birleşik fiiller, günümüz Türkçesiyle aynı şekilde kullanılmakta ve yine aldıkları eklerle isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil görevini üstlenebilmektedirler.

Metinde kısaltma gruplarına çok fazla yer verilmemiştir. Bunun nedenini metnin üslubundan dolayı kısaltma ve kelime tasarrufuna yönelmeyip ayrıntılı anlatımlara yer veren sıfat-fiil ve zarf-fiil gruplarının kullanılmasının tercih edilmesine bağlayabiliriz.

Metin cümle öğeleri yönünden incelendiğinde günümüz Türkçesiyle arasında kayda değer farklılıklar olmadığı görülmektedir.

Türkçenin cümle yapısının en önemli özelliği durumunda bulunan ana unsurun sonda bulunması kuralının bu eserde de değişmediğini görmekteyiz.

Yüklemin cümlelerin sonunda yer almadığı örnekler sadece manzum kısımlarda karşımıza çıkmaktadır.

Metnin tahkiyeli bir anlatıma dayanmasının bir sonucu olarak hareketleri vasıflandırmakla görevli olan zarf tümleçlerinin metinde yoğun bir biçimde kullanıldığını görmekteyiz.

Cümle türleriyle ilgili olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Cümle türleriyle ilgili en dikkate değer özellik, metinde “ki” ile “ve” bağlama edatlı cümlelerin çok fazla bulunmasıdır.

Metindeki bağlı cümlelerin çok önemli bir kısmı herhangi bir ortak öge vasıtasıyla bağlanmış değildir. Bu konuda anlatımda ayrıntıcı bir üslup seçilmiş olmasının rolü büyüktür. Bu ayrıntıcı üslup, her hareketi ve her nesneyi tek tek nitelemeyi veya farklı bir biçimde anlamlandırmayı seçmiş, bu da ortak öge kullanımını en aza indirmiştir.

Metinde geçen cümleleri; anlam özelliklerine, yüklem yapısına ve yüklem yerine göre incelediğimizde elde ettiğimiz sonuçlar günümüz Türkiye Türkçesiyle herhangi bir farklılık taşımadığı yönündedir.

METİN

[2a] (1) dâğ-ı ğam-ı hicrânı hâtır-ı yârânı lâle-zârı hasret eyleyen merhûm nesîmî-zâde (2) °oşmân ağamızın inşâ kıldığı taqrîz-i zîbâ şûretidir (3) zihî kitâb-ı müsteṭâb ki her bir kelimesi bir şecer-i pür-pâr ü ber ve ma^cnâ-yı (4) dağâyık ihtivâsı ḥâvî gül-i ter olmağıla ser-tâ-ser muṭâla^ca olunup (5) her nükteleri hâtır-ı fâtirde eşer kılmışdır hezâr taḥsîn birrî hüner (6) qarîne ki tevfiḳ-i hüdâ-yı mu^cine mazhar olmuştır

(7) bezm-i meyiñ şafâları heb hâtırımdadır
ol bezmiñ âşinâları heb hâtırımdadır

(8) mest-i şadâ-yı bülbül-i bâğ-ı elest idem
ol bülbülüñ nevâları heb hâtırımdadır

(9) حرر الفقير عثمان الشهير نسیمی زاده

(10) اناله الله تعالى الفيض والسعاده

(11) غفر له

(12) yegâne-i afâzıl-ı zemâne olan fazîletlü müftî efendimiz ḥazretlerinin (13) edâ-yı pîrâne ile beyâne getürdikleri taqrîz-i bî-bahâne şûretidir

(14) eyâ birrî seni bülbül gibi °aşık ide allah
saña °ilm-i ledünnî müyesser eyleye Allah

(15) kitâbını gören şüfî dir elbet bârekallah
ريسسه عليه لعنه الله ide ma^cârız dahı

(16) حرره الفقير محمد المغنى

(17) بمد نيته مغنيسا

الله يجاذى من جمعه بالخير وصانه عن الافات والضير (18)

حرره الفاقير عثمان القاضى (19)

مد بينه مغنيسا عفى عنه (20)

[3a] (1) ser-i hayl-i şuâra vehbî-i dâna ki aña bu pesendîde edâ mevhibe-i mevlâdır (2) bu beyt-i nâdir anıñ haqqında şâdır olan ma'rifet-perver ve fazîlet-gûster (3) sa'âdetli vehbî efendiniñ qalem-i 'anber-bârı âşârından olan taqrîz-i (4) yadigârı şûretidir kıt'a

هذا كتاب بليغ النظم والنثر (5)

تحكى فصاحة حسان عبارته

ماشاهد فى الورى صناها بلحسن (6)

مازدته نظرازا لطافته

(7) neşr

(8) el-haqq bu nüsha-i kitâb bir gülşen-i râzdır ki cüyibâr-ı reşehât-i hâme-i faşâhat (9) ile sebz ü ter ve nesîm-i behâristân-ı belâgât ile letâfet-perverdir ve bu me'âl ki (10) müşkîn-nikâb bir hadîqa-i nâz ü niyâzdır ki her nahlistân-ı kelimât müştamilâtü'n-nikât (11) âşiyân-gâh-ı belâbil-i 'ârifân ve her ağşân-ı şahîsâr-ı hurûf-i zerâif zurûfî (12) terennüm-gâh-ı tuyûr-ı itkândır şükûfe-zâr-ı erqâm-ı 'anberîn fâmî tarâvet-fersâ-yı (13) hezâr gülistân ve 'azûbet-i nevbâve-i nuqaţ-ı nâziñ nemaţı revnaq-ı şiken-i bisyâr-ı (14) bostândır sevâd-ı şafahât-i hıyâbân şumûli esdâf-ı bâsile-i 'arayis-i esrâr-ı vaħdet-i vücûd (15) ve beyâz-ı miyân-ı suţûr-ı turûs-ı mükâşefât meşmûli gurre-i ve cenât-ı şevâhid-i şühûddır nazm

خوشا كتاب كى آنست كلشن معنا (16)

مرا لطافت او كرد بلبل شيدا

مثال جوی سلیست نظم دلجوش (17)

شده چو برک کل آل نثرا و ذیبا

بجوی پاک بماند میان هر سطرش (18)

شده است هر کلماتش چو غنچه رعنا

دکر نمکند امید قند و سکر اکر (19)

کیمنه لذت کلچیش چشد صیغا

شود نکه برخ او محیر عشاق (20)

که اوست شاهد خلوت سرای سر خدا

باین کتاب جنان د لکش نه تیارست (21)

که شد موک او بری هنر پیما

حرره الفقیر السید حسین وهبی نائبا (22)

محکنه چاشنکیز مدینه مغنیسا وفقه الله (23)

بمثل هذا (24)

قد [3b] *kuṭbū'l-ʿârîfîn ve sultânü'l-maʿşûkîn ḥazret-i mevlânâ celâlû'd-din* (2) *evlâd-ı güzîninden kerâmet-penâh ve şâh-ı mâʿnî baht-gâh* (3) *himmetli şeyh efendimiz ḥazretlerinin imlâ buyurdukları taḳrîz-i garrâ şûretidir kıṭʿa*

اتانی من ریاض البر لطفاً (4)

کتاب سطره نخل المعارف

الافی لفظه ورد النکات (5)

وفی معناه اثمار الطایف

(6) nazm

(7) ḥabbezâ birrî-i süḥan-perdâz
şu^carâ içre şâ^cir-i mümtâz

(8) aferîn kim semend-i ṭab^cıḥla
kaşab-üş-şabkî eylediḡ iḥrâz

(9) ʿârif-i ders-i ʿaşk-ı bülbülsin
gül-bün-i ma^crifetde iy gül-i nâz

(10) ṭâ^cir-i bâğ-ı rif^cat oldıḡ sen
evc-i ma^cnâda velvele endâz

(11) bâl-i ʿirfân ile neçe demdir
eylediḡ seyr-i ʿâlem-i i^ccâz

(12) nüshâ-i bülbüliyyede kıldıḡ
bunca rengîn edâyla ağsaz

(13) ʿaceb olmaz diseydi ehl-i süḥan
bostân-ı rumûz u gülşen-i râz

(14) ʿömriḡi iy nihâl-i bâğ-ı ḥüner
ide efzûn ḥüdâ-yı enbâz

(15) oldı luṭfî seniḡ ḥayr-ḥ^câḥıḡ
ḥaḡḡa eyler hemîşe öyle niyâz

(16) خقه الفقير الی د به القدیر آقسیخ محمد الحطفی المولوی

من اولاد حضرت مولانا قدس سره الاعلأ (17)

غفرله (18)

زفرد وس برين كل بسته بسته (19)

در اواقش دمیده د سته د سته (20)

د ماغ جان من زان ئد معطر (21)

شبستان ضميرم ئد منور (22)

[4a] (1) fevâ'id-i nekât-i nevâdir-i güher-geş-i salik-i belâgat olan hâme-i
°anberîn câmelerine ihtîşâş (2) bulan sa°âdetlü nâbî efendi hazretlerinin taqrîz-i kem-
yâbı şûretidir

(3) bârekallah birrî-i rengîn eşer-i perveriş bahşâ-yı mürgân-ı hüner

nağme pîrâ-yı nistân-ı vücûd

şûret-ârâ-yı gülistân-ı şuhûd

(4) bülbül-i destân-serây-ı nağme-zen

tûtî-i hoş lehçe-i şeker-şiken

hâme-i şûhî şarîr-engîz-i nâz

tercümân-ı bülbül ü tûtî-i râz

(5) el-ḥaḳ bu nüṣḥa-i nâdire-i dil-peẓîr ki maḳâşud ve mübâḥişi lisân-ı bülbül-i
şeydâ ve tûtî-i gûyâdan şûret-i (6) münâḳaşa ve münâfesede beyân-ı esrâr-ı ḥaḳîḳat ve
maḳâm-ı ma°arîza ve münâza°ada keşf-i ḳınâ°-ı °arayis-i (7) ḥükümet itmek üzre
müretteb bir te'lîf-i mühezzeb ve eczâ-yı muḳâbele-i aḥvâl-i °âlemden muḥammer bir
darû-yı (8) mürekkebdır bir şâhid-i dil-ârâdır ki ruḥsâre-i şaḥâifinde olan evşâf-ı tûtî-i
gûyâ °arz-ı ḥubânda (9) olan ḥaṭṭ-ı sebz menzilesinde munḳabit bülbül-i şeydâ dehân-ı

dilberânda olan zebân-ı ħarf-endâz mesâbesinde (10) neşve-bahş çeşm ü gûş-ı  uşşâkdır târ-ı su  r-ı t y r ta b râta  afes-i m şk ndir ki âb-ı midâd (11) ve dâne-i nu atla m l- m l ve p     ham şahsâr-ı ħur f u kelim tı b lb l   t t -yi ma aniye k rs -i (12)  l u  al ve mineşsa-i niz c ve cid ldir sev d-ı şah ifi manende-i Ő f -i mura  a -puş ma m re-i vir ne-n m  (13) ve z hiri z lmet- l d ve b tını leb-r z-i âb-ı be  dır beden-i t t sinde olan c me-i  emen  reh- verd (14)   file-i beh r ve  amet-i b lb l nde olan ħır  -i ħ kisteri hediye-i dest-i r z-g rdır  y ne-i t t -i (15) ħod-b n âb-ı ħu k ve  y ne-i b lb l-i  amg n-i  teş-terdir hey'et-i t t -i sebz-p ş g y  dest r (16)  afes-i su  r-ı kelim ta  al met sebz-i siy det ve b lb l-i sinc b -p ş micmere-i ma  lata t de-i ħaksetr-i (17) mu abbetdir belki z m r d  ve hev y  d  âb-g ne r z nedir ki   r   pe-i pencere-i  afes-i su  rda (18) c y-g r olmu lar g y  birisi berg-i sebz-i derv Ő n ve birisi t r b-ı mer ad-ı  aŐ k ndır y h d iki (19) Ő ir-i reng n ed dır ki birisi sebz  ve birisi  ub r  tah ll s itmi ler ikisinin ma l b ve ma   k  (20) yekdigerele  m z Ő mu  na a-y   lfet ve i til t itseler nev- med k n-ı bezm-i  irf na g l-be- eker   tebedeg n (21) mihr-i c n-ı hev ya g l-i m kerrer Ő retin g sterirler kend ler ħod birbirleriyle hem  g Ő-ı mu  f t ve itti  d (22) olsalar def -i serma-y  vah et i  n yeşil Ő fe  aplanm Ő post n-i sinc b  Şekline girerler (23) b lb l-i b - ar r d 'ire-i verd-i mu arr  ve t t -i Şeker-    mecma 'l-bahreyn lafz ve ma n dır (24) kel m-i b lb l Őecere-i g lden m Ő hede-i tecelliy t-ı  teŐ n ile mesr r ve d v n-ı su  r-ı dest t t -i (25) ile ma m r olmu  ve dil- hasteg n fir Ő cehl   n -b n y n  im -y  d l le Ő fi ve k fi z m r d n sebz   (26) y  ut keb ddan terk b olunmu  ma c ne'l-cev hir ve ku l-i r Ően y dir m  aŐal bu bost n-ı (27) nev-geşte-i t ze bir p y-i nig h ile geş   g zar u memer n zar-ı i t b r olundu da ba b n  olan (28) birr -i nev-zem ne g Ő y Ő-i leb  fer n ve niŐ r-ı g lberg-i ta s n k lınm Ődır جزاه الله خيرا و برا (29) beyt

zeb n-ı b lb l-i n l n ve t t -i s  hand n 

girenler fehm iderler g list n ve Őekkerist na

[4b] (1) bülbül-i ʿisî-nefes riyâz-ı ʿulûm ve ʿilm-i ibdân ve edyânda ʿadîli maʿdûm olan (2) üstâd zû-fünûn ve şânî-i eflâtûn fazîletlü ʿabîb-i şânî aḥmed efendimiz (3) ḥazretlerinin ḥâme-i faşâḥat cûy-bârından cârî olan taḥrîz-i belâgat- (4) şîʿârı şûretidir

- خد یقة لثمرات العبرخا معه ومن عرفها اذهار الحكم لامعه يرى معاينها (5)
من معاينها درا وياقوتاه ويجد من در هادرا ومن ياقوتها قوتاه لوراها (6)
بقراط لتوسم الحكمة من لوايح اوراقهاه اوسقراط لتنسم الرحمبه من روايح (7)
اد واقهاه ففيها لمن رام الوقوف على جواهر العبر مقنع وفراغ وعماعداها (8)
من المسنفات غنيته وفراغ فله در من وفق لتصنيفها وتحريرها (9)
وتحقيقها وتعليقها جزاه الله حسن صنيعه الجزاء الاوفى ويسرله (10)
الغوز بدار الكر امته والزلفى مارنح النسيم عذ بان البان وشعابر (11)
وغرد العنادل والبلا بل في عوده وايباه (12)

(13) mûmâ-ileyh aḥmed efendimiz ḥazretlerinîṅ türkî edâyla imlâ buyurduḳları
(14) taḥrîz-i ġarrâ şûretidir (15) el-ḥaḳḳ bu mecelle-i celîle-i câmiʿ-i celâʿil-i naġam ḥâvî-i cevâhir ü zevâhir ḥikem (16) muẓâhir-i cemâl ve celâl olan tâʿife miyânında cârî nizâc ve cidâliḳ delâîl-i (17) ʿaḳliyye ve naḳliyyesin elsine-i tuyûrdan taḥrîr ü beyân ü taḥrîr ü ʿayâni müştemile (18) olmaġıla ferec-i aḳrâ-yı ḥüsn-i dil ve şeref-i baḥşâ-yı şeref-i insân-ı kâmil olmaḳ ziyetde (19) ġülşen-i râz ve mantıḳuʿt-tayr ʿatṭâriile dem-sâz olmuşdur ve bu bir muḥaddere-i nev-peydâ ve ʿarûs-ı (20) zîbâdır ki dehânından cârî olan reşhât ʿayneʿl-ḥayât manend-i nefhât-ı ins telseyye- baḥş (21) tâb-ı derûn-ı şûffiyân ve âteş-efrûz kıllup münkirân olup zülf-i ʿabîr-i eḫşânından (22) istinşâḳ olunan nûkhet-i nekât-ı ʿanberîni ile müşâm-ı nigâristân-ı maʿârif (23) ve şeẓâ-yı müşkiyâ-yı ʿibret-engîzi ile dimâġ-ı ġülistân ve bostân-ı letâʿif ṭolmuşdur (24) ve bu şâhid-i zîbâyâ birrî-i pâkîze-edâ bu faḳîr-i pür-taḳşîriṅ terġîbi ile ârâyîş-i bahâ (25) virüp bu ḳadar cevâhir-i nâ-yâb ve nevâdir-i ḥikmet-i nişâb kümûnda meknûn (26) iken saḫîl-i beyânda

nümâyân olmağın Һamdallahi tea[°]âlî maқbûl erbâb-ı dil ve (27) naқl-i maҺâfil afâzıl olup küllî iştihâr ü қader ü i[°]tibâr bulmuşdur.

حرره الفقير المعترف بالعجز والتقصير الباعث (28)

على هذا الجمع والترتيب المشتمل على الترغيب (29)

والترهيم احمد ابن الحاج مصطفىا (30)

الطبيب الثانى بمد ينة مغنيسا (31)

غفر الله لهما ولمجالهما (32)

وبالهما (33)

[5a]Ferd

Keşf ider ehl-i [°]aşq her sırrı

nüşha-i bülbüliyye-i birrî

بسم الله الرحمن الرحيم

(1)hamd-ı fâ'ik ve şena-yı lâyıq cenab-ı Һaқ ve feyyâz-ı muţlâk cellat hikmetühü (2) ve [°]alâmet kelimetühü Һazretiniñ dergâh-ı [°]azimet-penahına ref[°] olunır ki (3) nüşha-i insanı ketm-i [°]ademden ebdâ üslûb üzre ibdâ[°] vü imlâ (4)ve iĥtirâ ve inşâ[°] kıldıqda bu nev[°]-i insandan erbâb-ı süĥanıñ (5) ṭab[°]-i rûşenlerin (6) قلوب الشعرا خزان الرحمن (7) muқtezasınca Һazâin-i rumuz ve zebân-ı belîğ-ül-beyânların (8) şafaîĥ-i küñüz eyleyüb ol zât-ı aқdesiñ feyz-i muқaddesiyle (9) anlarıñ kelâm-ı faşâĥat nizamları (10)ان الشعر لحكمة (11)ان البيان لسحرا (12)fehvasınca ayet-i bedi[°]-i Һikmet ve peyâm-ı belâğat intizâmları (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100) (101) (102) (103) (104) (105) (106) (107) (108) (109) (110) (111) (112) (113) (114) (115) (116) (117) (118) (119) (120) (121) (122) (123) (124) (125) (126) (127) (128) (129) (130) (131) (132) (133) (134) (135) (136) (137) (138) (139) (140) (141) (142) (143) (144) (145) (146) (147) (148) (149) (150) (151) (152) (153) (154) (155) (156) (157) (158) (159) (160) (161) (162) (163) (164) (165) (166) (167) (168) (169) (170) (171) (172) (173) (174) (175) (176) (177) (178) (179) (180) (181) (182) (183) (184) (185) (186) (187) (188) (189) (190) (191) (192) (193) (194) (195) (196) (197) (198) (199) (200) (201) (202) (203) (204) (205) (206) (207) (208) (209) (210) (211) (212) (213) (214) (215) (216) (217) (218) (219) (220) (221) (222) (223) (224) (225) (226) (227) (228) (229) (230) (231) (232) (233) (234) (235) (236) (237) (238) (239) (240) (241) (242) (243) (244) (245) (246) (247) (248) (249) (250) (251) (252) (253) (254) (255) (256) (257) (258) (259) (260) (261) (262) (263) (264) (265) (266) (267) (268) (269) (270) (271) (272) (273) (274) (275) (276) (277) (278) (279) (280) (281) (282) (283) (284) (285) (286) (287) (288) (289) (290) (291) (292) (293) (294) (295) (296) (297) (298) (299) (300) (301) (302) (303) (304) (305) (306) (307) (308) (309) (310) (311) (312) (313) (314) (315) (316) (317) (318) (319) (320) (321) (322) (323) (324) (325) (326) (327) (328) (329) (330) (331) (332) (333) (334) (335) (336) (337) (338) (339) (340) (341) (342) (343) (344) (345) (346) (347) (348) (349) (350) (351) (352) (353) (354) (355) (356) (357) (358) (359) (360) (361) (362) (363) (364) (365) (366) (367) (368) (369) (370) (371) (372) (373) (374) (375) (376) (377) (378) (379) (380) (381) (382) (383) (384) (385) (386) (387) (388) (389) (390) (391) (392) (393) (394) (395) (396) (397) (398) (399) (400) (401) (402) (403) (404) (405) (406) (407) (408) (409) (410) (411) (412) (413) (414) (415) (416) (417) (418) (419) (420) (421) (422) (423) (424) (425) (426) (427) (428) (429) (430) (431) (432) (433) (434) (435) (436) (437) (438) (439) (440) (441) (442) (443) (444) (445) (446) (447) (448) (449) (450) (451) (452) (453) (454) (455) (456) (457) (458) (459) (460) (461) (462) (463) (464) (465) (466) (467) (468) (469) (470) (471) (472) (473) (474) (475) (476) (477) (478) (479) (480) (481) (482) (483) (484) (485) (486) (487) (488) (489) (490) (491) (492) (493) (494) (495) (496) (497) (498) (499) (500) (501) (502) (503) (504) (505) (506) (507) (508) (509) (510) (511) (512) (513) (514) (515) (516) (517) (518) (519) (520) (521) (522) (523) (524) (525) (526) (527) (528) (529) (530) (531) (532) (533) (534) (535) (536) (537) (538) (539) (540) (541) (542) (543) (544) (545) (546) (547) (548) (549) (550) (551) (552) (553) (554) (555) (556) (557) (558) (559) (560) (561) (562) (563) (564) (565) (566) (567) (568) (569) (570) (571) (572) (573) (574) (575) (576) (577) (578) (579) (580) (581) (582) (583) (584) (585) (586) (587) (588) (589) (590) (591) (592) (593) (594) (595) (596) (597) (598) (599) (600) (601) (602) (603) (604) (605) (606) (607) (608) (609) (610) (611) (612) (613) (614) (615) (616) (617) (618) (619) (620) (621) (622) (623) (624) (625) (626) (627) (628) (629) (630) (631) (632) (633) (634) (635) (636) (637) (638) (639) (640) (641) (642) (643) (644) (645) (646) (647) (648) (649) (650) (651) (652) (653) (654) (655) (656) (657) (658) (659) (660) (661) (662) (663) (664) (665) (666) (667) (668) (669) (670) (671) (672) (673) (674) (675) (676) (677) (678) (679) (680) (681) (682) (683) (684) (685) (686) (687) (688) (689) (690) (691) (692) (693) (694) (695) (696) (697) (698) (699) (700) (701) (702) (703) (704) (705) (706) (707) (708) (709) (710) (711) (712) (713) (714) (715) (716) (717) (718) (719) (720) (721) (722) (723) (724) (725) (726) (727) (728) (729) (730) (731) (732) (733) (734) (735) (736) (737) (738) (739) (740) (741) (742) (743) (744) (745) (746) (747) (748) (749) (750) (751) (752) (753) (754) (755) (756) (757) (758) (759) (760) (761) (762) (763) (764) (765) (766) (767) (768) (769) (770) (771) (772) (773) (774) (775) (776) (777) (778) (779) (780) (781) (782) (783) (784) (785) (786) (787) (788) (789) (790) (791) (792) (793) (794) (795) (796) (797) (798) (799) (800) (801) (802) (803) (804) (805) (806) (807) (808) (809) (810) (811) (812) (813) (814) (815) (816) (817) (818) (819) (820) (821) (822) (823) (824) (825) (826) (827) (828) (829) (830) (831) (832) (833) (834) (835) (836) (837) (838) (839) (840) (841) (842) (843) (844) (845) (846) (847) (848) (849) (850) (851) (852) (853) (854) (855) (856) (857) (858) (859) (860) (861) (862) (863) (864) (865) (866) (867) (868) (869) (870) (871) (872) (873) (874) (875) (876) (877) (878) (879) (880) (881) (882) (883) (884) (885) (886) (887) (888) (889) (890) (891) (892) (893) (894) (895) (896) (897) (898) (899) (900) (901) (902) (903) (904) (905) (906) (907) (908) (909) (910) (911) (912) (913) (914) (915) (916) (917) (918) (919) (920) (921) (922) (923) (924) (925) (926) (927) (928) (929) (930) (931) (932) (933) (934) (935) (936) (937) (938) (939) (940) (941) (942) (943) (944) (945) (946) (947) (948) (949) (950) (951) (952) (953) (954) (955) (956) (957) (958) (959) (960) (961) (962) (963) (964) (965) (966) (967) (968) (969) (970) (971) (972) (973) (974) (975) (976) (977) (978) (979) (980) (981) (982) (983) (984) (985) (986) (987) (988) (989) (990) (991) (992) (993) (994) (995) (996) (997) (998) (999) (1000) (1001) (1002) (1003) (1004) (1005) (1006) (1007) (1008) (1009) (1010) (1011) (1012) (1013) (1014) (1015) (1016) (1017) (1018) (1019) (1020) (1021) (1022) (1023) (1024) (1025) (1026) (1027) (1028) (1029) (1030) (1031) (1032) (1033) (1034) (1035) (1036) (1037) (1038) (1039) (1040) (1041) (1042) (1043) (1044) (1045) (1046) (1047) (1048) (1049) (1050) (1051) (1052) (1053) (1054) (1055) (1056) (1057) (1058) (1059) (1060) (1061) (1062) (1063) (1064) (1065) (1066) (1067) (1068) (1069) (1070) (1071) (1072) (1073) (1074) (1075) (1076) (1077) (1078) (1079) (1080) (1081) (1082) (1083) (1084) (1085) (1086) (1087) (1088) (1089) (1090) (1091) (1092) (1093) (1094) (1095) (1096) (1097) (1098) (1099) (1100) (1101) (1102) (1103) (1104) (1105) (1106) (1107) (1108) (1109) (1110) (1111) (1112) (1113) (1114) (1115) (1116) (1117) (1118) (1119) (1120) (1121) (1122) (1123) (1124) (1125) (1126) (1127) (1128) (1129) (1130) (1131) (1132) (1133) (1134) (1135) (1136) (1137) (1138) (1139) (1140) (1141) (1142) (1143) (1144) (1145) (1146) (1147) (1148) (1149) (1150) (1151) (1152) (1153) (1154) (1155) (1156) (1157) (1158) (1159) (1160) (1161) (1162) (1163) (1164) (1165) (1166) (1167) (1168) (1169) (1170) (1171) (1172) (1173) (1174) (1175) (1176) (1177) (1178) (1179) (1180) (1181) (1182) (1183) (1184) (1185) (1186) (1187) (1188) (1189) (1190) (1191) (1192) (1193) (1194) (1195) (1196) (1197) (1198) (1199) (1200) (1201) (1202) (1203) (1204) (1205) (1206) (1207) (1208) (1209) (1210) (1211) (1212) (1213) (1214) (1215) (1216) (1217) (1218) (1219) (1220) (1221) (1222) (1223) (1224) (1225) (1226) (1227) (1228) (1229) (1230) (1231) (1232) (1233) (1234) (1235) (1236) (1237) (1238) (1239) (1240) (1241) (1242) (1243) (1244) (1245) (1246) (1247) (1248) (1249) (1250) (1251) (1252) (1253) (1254) (1255) (1256) (1257) (1258) (1259) (1260) (1261) (1262) (1263) (1264) (1265) (1266) (1267) (1268) (1269) (1270) (1271) (1272) (1273) (1274) (1275) (1276) (1277) (1278) (1279) (1280) (1281) (1282) (1283) (1284) (1285) (1286) (1287) (1288) (1289) (1290) (1291) (1292) (1293) (1294) (1295) (1296) (1297) (1298) (1299) (1300) (1301) (1302) (1303) (1304) (1305) (1306) (1307) (1308) (1309) (1310) (1311) (1312) (1313) (1314) (1315) (1316) (1317) (1318) (1319) (1320) (1321) (1322) (1323) (1324) (1325) (1326) (1327) (1328) (1329) (1330) (1331) (1332) (1333) (1334) (1335) (1336) (1337) (1338) (1339) (1340) (1341) (1342) (1343) (1344) (1345) (1346) (1347) (1348) (1349) (1350) (1351) (1352) (1353) (1354) (1355) (1356) (1357) (1358) (1359) (1360) (1361) (1362) (1363) (1364) (1365) (1366) (1367) (1368) (1369) (1370) (1371) (1372) (1373) (1374) (1375) (1376) (1377) (1378) (1379) (1380) (1381) (1382) (1383) (1384) (1385) (1386) (1387) (1388) (1389) (1390) (1391) (1392) (1393) (1394) (1395) (1396) (1397) (1398) (1399) (1400) (1401) (1402) (1403) (1404) (1405) (1406) (1407) (1408) (1409) (1410) (1411) (1412) (1413) (1414) (1415) (1416) (1417) (1418) (1419) (1420) (1421) (1422) (1423) (1424) (1425) (1426) (1427) (1428) (1429) (1430) (1431) (1432) (1433) (1434) (1435) (1436) (1437) (1438) (1439) (1440) (1441) (1442) (1443) (1444) (1445) (1446) (1447) (1448) (1449) (1450) (1451) (1452) (1453) (1454) (1455) (1456) (1457) (1458) (1459) (1460) (1461) (1462) (1463) (1464) (1465) (1466) (1467) (1468) (1469) (1470) (1471) (1472) (1473) (1474) (1475) (1476) (1477) (1478) (1479) (1480) (1481) (1482) (1483) (1484) (1485) (1486) (1487) (1488) (1489) (1490) (1491) (1492) (1493) (1494) (1495) (1496) (1497) (1498) (1499) (1500) (1501) (1502) (1503) (1504) (1505) (1506) (1507) (1508) (1509) (1510) (1511) (1512) (1513) (1514) (1515) (1516) (1517) (1518) (1519) (1520) (1521) (1522) (1523) (1524) (1525) (1526) (1527) (1528) (1529) (1530) (1531) (1532) (1533) (1534) (1535) (1536) (1537) (1538) (1539) (1540) (1541) (1542) (1543) (1544) (1545) (1546) (1547) (1548) (1549) (1550) (1551) (1552) (1553) (1554) (1555) (1556) (1557) (1558) (1559) (1560) (1561) (1562) (1563) (1564) (1565) (1566) (1567) (1568) (1569) (1570) (1571) (1572) (1573) (1574) (1575) (1576) (1577) (1578) (1579) (1580) (1581) (1582) (1583) (1584) (1585) (1586) (1587) (1588) (1589) (1590) (1591) (1592) (1593) (1594) (1595) (1596) (1597) (1598) (1599) (1600) (1601) (1602) (1603) (1604) (1605) (1606) (1607) (1608) (1609) (1610) (1611) (1612) (1613) (1614) (1615) (1616) (1617) (1618) (1619) (1620) (1621) (1622) (1623) (1624) (1625) (1626) (1627) (1628) (1629) (1630) (1631) (1632) (1633) (1634) (1635) (1636) (1637) (1638) (1639) (1640) (1641) (1642) (1643) (1644) (1645) (1646) (1647) (1648) (1649) (1650) (1651) (1652) (1653) (1654) (1655) (1656) (1657) (1658) (1659) (1660) (1661) (1662) (1663) (1664) (1665) (1666) (1667) (1668) (1669) (1670) (1671) (1672) (1673) (1674) (1675) (1676) (1677) (1678) (1679) (1680) (1681) (1682) (1683) (1684) (1685) (1686) (1687) (1688) (1689) (1690) (1691) (1692) (1693) (1694) (1695) (1696) (1697) (1698) (1699) (1700) (1701) (1702) (1703) (1704) (1705) (1706) (1707) (1708) (1709) (1710) (1711) (1712) (1713) (1714) (1715) (1716) (1717) (1718) (1719) (1720) (1721) (1722) (1723) (1724) (1725) (1726) (1727) (1728) (1729) (1730) (1731) (1732) (1733) (1734) (1735) (1736) (1737) (1738) (1739) (1740) (1741) (1742) (1743) (1744) (1745) (1746) (1747) (1748) (1749) (1750) (1751) (1752) (1753) (1754) (1755) (1756) (1757) (1758) (1759) (1760) (1761) (1762) (1763) (1764) (1765) (1766) (1767) (1768) (1769) (1770) (1771) (1772) (1773) (1774) (1775) (1776) (1777) (1778) (1779) (1780) (1781) (1782) (1783) (1784) (1785) (1786) (1787) (1788) (1789) (1790) (1791) (1792) (1793) (1794) (1795) (1796) (1797) (1798) (1799) (1800) (1801) (1802) (1803) (1804) (1805) (1806) (1807) (1808) (1809) (1810) (1811) (1812) (1813) (1814) (1815) (1816) (1817) (1818) (1819) (1820) (1821) (1822) (1823) (1824) (1825) (1826) (1827) (1828) (1829) (1830) (1831) (1832) (1833) (1834) (1835) (1836) (1837) (1838) (1839) (1840) (1841) (1842) (1843) (1844) (1845) (1846) (1847) (1848) (1849) (1850) (1851) (1852) (1853) (1854) (1855) (1856) (1857) (1858) (1859) (1860) (1861) (1862) (1863) (1864) (1865) (1866) (1867) (1868) (1869) (1870) (1871) (1872) (1873) (1874) (1875) (1876) (1877) (1878) (1879) (1880) (1881) (1882) (1883) (1884) (1885) (1886) (1887) (1888) (1889) (1890) (1891) (1892) (1893) (1894) (1895) (1896) (1897) (1898) (1899) (1900) (1901) (1902) (1903) (1904) (1905) (1906) (1907) (1908) (1909) (1910) (1911) (1912) (1913) (1914) (1915) (1916) (1917) (1918) (1919) (1920) (1921) (1922) (1923) (1924) (1925) (1926) (1927) (1928) (1929) (1930) (1931) (1932) (1933) (1934) (1935) (1936) (1937) (1938) (1939) (1940) (1941) (1942) (1943) (1944) (1945) (1946) (1947) (1948) (1949) (1950) (1951) (1952) (1953) (1954) (1955) (1956) (1957) (1958) (1959) (1960) (1961) (1962) (1963) (1964) (1965) (1966) (1967) (1968) (1969) (1970) (1971) (1972) (1973) (1974) (1975) (1976) (1977) (1978) (1979) (1980) (1981) (1982) (1983) (1984) (1985) (1986) (1987) (1988) (1989) (1990) (1991) (1992) (1993) (1994) (1995) (1996) (1997) (1998) (1999) (2000) (2001) (2002) (2003) (2004) (2005) (2006) (2007) (2008) (2009) (2010) (2011) (2012) (2013) (2014) (2015) (2016) (2017) (2018) (2019) (2020) (2021) (2022) (2023) (2024) (2025) (2026) (2027) (2028) (2029) (2030) (2031) (2032) (2033) (2034) (2035) (2036) (2037) (2038) (2039) (2040) (2041) (2042) (2043) (2044) (2045) (2046) (2047) (2048) (2049) (2050) (2051) (2052) (2053) (2054) (2055) (2056) (2057) (2058) (2059) (2060) (2061) (2062) (2063) (2064) (2065) (2066) (2067) (2068) (2069) (2070) (2071) (2072) (2073) (2074) (2075) (2076) (2077) (2078) (2079) (2080) (2081) (2082) (2083) (2084) (2085) (2086) (2087) (2088) (2089) (2090) (2091) (2092) (2093) (2094) (2095) (2096) (2

صفحهء اد راک ارباب سخن نقش خیال

طبع مودون از علاّ متهای لطف خاص اوست (4)
نست جون علم د یکر مقد ور کسب ایز کمال

افرین ای صانع تن پر ور جان افرین (5)
خالق الاشیا آلیه الخلق رب العلمین
مبدأ اثار قدرت عقد پیوند وجود (6)
ضابط ارکان فطرت نقش بند ماوین

(7) iy semûm-ı seûûtiñ te'sîri nîrân-ı hayîm
vî seûâb-ı raûmetiñ seyrânı firdevs-i berîn

(8) ûdretiñ gûlzârına bir sebze sidretü'l-müntehâ
raûmetiñ dîbâcesinde bir varaû rûy-ı zemîn

(9) ve şıla-i şalavât-ı keşîrû'l-berekât ol seyyîd-i kâinât ve mefûâr-ı mevcudât
(10) künfe-kân bazarınıñ sermayesi on sekiz biñ 'âlemiñ pirâyesi (11) ya'ni merkez-i
da'ire-i nübüvvet ve kûtb-ı ufuk-ı gayb ü şehâdet (12) sultân-ı serîr-i الله لی مع ve
burhân-ı münîr-i bî-iştibâh medine-i (13) 'ilm ü hilm temkin ve gencine-i vahy-i
rabbü'l-'alemîn ve hâtîme-i silsiletü'l-mürselîn hazretleriniñ ravza-i ve haûîra-i (15)
hâûralarına hediye-i behiyye kılinur ki erbâb-ı faşâhat [6a] (1) ve aşûâb-ı belâgat ol
güher-i raûşân-ı kân-ı risâlet ve gülberg-i (2) handân-ı gülistân-ı hidâyetiñ 'aşû u
muhabbeti hâletinden mişâl-i (3) bülbül-i gûyâ olub anıñ medh-i lâûif ve na'û-ı (4)
şerîfîni ser-sûhan-ı şahâyif-i şî'ir ü inşâ kıлмаğıla sa'âdet bulmuşlardır (5) ve daûı dürer-
i raûmet-i ilahi ve gurer-i maûfîret-i nâ-mütenâhi zümre-i (6) âl ve aşûâb-ı firûat-i
aşdıûâ vü aûbâb üzerlerine nişâr (7) olsun ki her biri tarîû-i haûûa hâdî sebîl-i tevfiûe (8)
münâdî ya'ni hâmî himâ-i din ve vâlî-i livâ'-i fazl (9) ü yaûîn olub darü's-selâm-ı

islâma tolmşlardır rıdvan (10) allah-ı te[°]alâ aleyhim ecma[°]in ammâ ba[°]dü râkıı-ı tesvîdât (11) şahayif-i [°]acz ü nokşân birrî-i natüvânın cesed-i hâki sine-i (12) mevlid-i aşlı vâki[°] olan maħmiye-i maġnîsâ ħamiyyet ahâlîha (13) ab u hevâsı hûb u lâtif ve ademîsi (14) maħbûb u zarîf bir şehr-i behîşt âsâ ve bir cây-ı (15) feraħ-efzâ ve ġamfersâdır nazm

[6b](1) göñül diler medħ ü şenâ-yı maġnîsâ
sühanda göstere ħüsn-i edâ-yı maġnîsâ

(2)terâvet-i çemenistân-ı tab[°]ıma bâdı
olur leţâfet-i âb u hevâsı maġnîsâ

(3) gör i[°]tidâl-i hevâdan beraber olmuşdır
dem-i beharıla vaġt-i şitâ-yı maġnîsâ

(4) dimaġ-ı câna şemîm-i cinân baħş eyler
nesîm-i şubħ-dem-i gül-ġûşâ-yı maġnîsâ

(5) olursa gül gibi ħürrem nola gören âdem
mişal-i baġ-ı iremdir fezâ-yı maġnîsâ

(6) serây-ı best-i bisât-ı neşâtdır el-ħaġġ
mesire-i hây-i meserret fezâ-yı maġnîsâ

(7) ħisâl-i hûb ile bi'l-cümle müsta[°]dilerdir
göñüller almaġa her dilrubâ-yı maġnîsâ

(8) [°]aceb degil kalemimden olur
zülâl-veş süħan-ı mâcerâ-yı maġnîsâ

(9) netice hübb-i vaṭan olmağıla imândan
bu nazmıñ oldu nizâmı berây-ı mağnîsâ

(10) pes o bende-i dilgüşâde bu bende-i fütâde neçe mah ü sâl muhterî^c (11)
maḳal olub ṭab^c-ı gevher-bârdan kenâr-ı biḫâre gelen dürer-i manzûm (12) ve ğurar-ı
mersûm ki ḳaşaid ü eş^car ve sair taḫmîs ü tesdîs-i (13) iştihârdır zülf-i dilberân gibi
perîşân ü târ-ı mâr ve manend-i (14) ḫaṭṭ-ı müşğ-bâr pîçîde-i ṭomâr iken subḫa var ol
cevâhir-i zevâhiri (15) rişte-i tertib ve ḫabl-ı terkibe getürüb bir dîvân-ı celîlü'l-^cünvân
[7a] (1) îcâd ve dehr-i bi-bünyâd içre her biri bir süleymân-ı cihân-ı ma^cnî (2) olan
sühân-verân-ı zemâna ol tuḫfe-i riclü'l-cerâd ile mişâl-i mûr-i (3) şikeste nihâd i^clâm-ı
ḫulûş-ı fuâd eyledikten sonra ḫatır-ı (4) fâtirde fikr-i şâ'ib ğâlib olup bildim ki beyt

(5) külli şeyîn hâlik âmeddir cihân
ğayrı illallah fâni bî-gümân

(6) medlulince ḫüsn-i cemaliniñ kemâli müstelzim-i zevâl olan (7) ḫürşid ve şân-
ı cihân ve ḳamer ṭal^catân-ı zemâniñ mihriyle beyhude (8) zülf-i dûtâyı lâm ü dâle ve
ḳadd-i bâlâyı elf-i nihâle ğâh (9) ḫâl-i ^cizârı noḳta-i cemâle ve ğâh dehen-i ğonçe girdârı
(10) mim-i maḳâle teşbîh itmege iştigâl ba^ciş tazyî^c eyyâm ü leyyâl (11) ve bundan
mâ^cada dil-i bî-nevâya edâ-yı ra^cnâ i^ctâ iden ḫüdâ-yı (12) bî-hemtâdan ḫayâ itmeyüb
iftihâr-ı merâtib-i câh dünyâ (13) ile giriftâr-ı meşâib-i câh-ı renc ü ^canâ olan erbâb-ı
(14) menâşıbdan niyâz ve recâyı mutaẓammın-ı edâlar ile anları (15) medḫ ü şenâ lâyıḳ
ü sezâ degil idüğü bî-rayb ü işkâl

[7b] (1) ne devâdır ki şî^cir-i laṭîf
medḫ-i erbâb-ı menâşıbla kesîf

(2) dâr-ı dünyâ ki muḫayyel bir beyt
heb ḫayâlâtı olunmuş tezyîf

(3) nazm-ı aḥvâliḡe vir ḡusn-i nizâm

ḡâli ḡo ḡâli gör iy merd-i zarîf

(4) tab^c-ı mevzûn olana zâhirdir

çâr ^cunşur ki rübâ^c-i-i laḡîf

(5) ḡaberinḡ yok mı ki taḡtî^c olunur

ḡıt^c-a-i cisminḡ aya zât-ı şerîf

(6) besdir insâna cevâb-ı ḡat^ci

beyt-i maḡt^cadaki maẓmûn-ı münîf

(7) teng bir ḡâfiye ^cömr iy birrî

merk ol ḡâfiye-i tenge redif

(8) muḡassal bu ḡazel-i bî-bedel maẓmûnı üzre ḡîn-i merkde olan (9) aḡvâli derk ve beyhûde aḡvâli terk idüp künc-i ^cuzletde (10) müteammil ve kûşe-i vaḡdetde mütevekkil iken nâ-gâḡ bu ḡâk-i râḡıḡ (11) cilvegâḡına ḡişâl-i ḡûb ile arâste ve kemâl-i ^cilm ü fazl (12) ile pîrâste bir yâr-ı vefâdâr-ı ferḡunde maḡdem vaz^c-ı ḡadem (13) ḡıldı ki ol ferîḡ-i efâzılıḡ ercümendi olan şadıḡ-ı (14) fazîlet-mendiḡ beyne'l-enâm şöhret-i tâm bulan nâm-ı fezâil-i (15) peyvendî şânî aḡmed efendidir lâ-cerem öyle bir mesîḡâ dem [8a] (1) yâr-ı ḡadîminḡ ḡudûmı taḡ^c-ı selîme luḡf-ı ^cazîm olup teşrîfi (2) bu ^cabd-ı za^cifi şeref-yâb eyledikde bende-i eḡgendesine luḡfiyle ḡiḡâb (3) buyurup didi ki ey bûlbûl-i ḡülzâr-ı sūḡan edâ-yı ra^cnâ saḡa baḡşâyıḡ-i ḡüdâ (4) iken böyle ḡâmûşluk neden niçün ḡûyâ olmaz ve tâze bir edâ bulmazsın

(5) gele iy şûḡ u bî-nevâ bûlbûl

râz-ı ^cuşşâka âşinâ bûlbûl

(6) geçdi hüzün ü gâm-ı şitâ bülbül
nev behâr irdi eş-şalâ bülbül

(7)nâleye eyle ibtidâ bülbül
(8) cûşa geldi gürûh-ı hâmûşân

bağış oldu kemâl-i raḡb-ı lisân
(9) oldu dîvâne  aşkile insân

ne tırırısın fiğâne başla hemân
(10)  aleme velvele şala bülbül

(11) çîn seher  azm-i gülistân eyle
maḡfil-i naḡle çık fiğân eyle

(12) bize  aşk ayetin beyân eyle
bu bedayi  nedir ayân eyle

(13) ne dimekdir terellela bülbül
(14) ceras içinde zâr olan dilden

çeng ü  üd içre çalınan kıldan
(15) defteki çul cul-ı cala cıldan

şîve-i sâz-kâr-ı kâmilden
[8b] (1) ver de nâlişleriñ aña bülbül

(2) nemfe âsâ uşûle vâkıf isen
tarzda ġayrıya muḡâlif isen

(3) ʿilm-i edvârda mü'ellif isen

fenn-i aqvâlde muşannif isen

(4) bağla bir tâzece hevâ bülbül

(5) netice ol yâr-ı sûtûde hişâl işbu taḥmîs-i selîs mazmûnı üzre (6) best-i maḳâl iderek bülbüliyye nâm bir nazm-ı bî-nizâm ʿarz eylemek (7) zımnında edâ-yı merâm idüp eytdi gerçi bu manzûmenin bâṭını (8) maʿhûd ammâ zâhiri ḥarâbdır eger aṇa başar-ı başîretle nazm ve ol (9) nazmı neşre tebdîl idersek bir nâzik eşer olmak bilâ-irtiyâbdır (10) pes ḥaḳîr-i bu el-heves dahı bu nefis cân bulsun ve bu mültemes (11) maḳbûle geçdigi raikân olsun diyü derḥâl ol nazmdan (12) aḥz-ı mâl ve meydân-ı neşre nişâr-ı lâl itmek ḳaşdıyla (13) tâ maṭlaʿdan maḳṭaʿa varınca mütâlaʿa ḳılub gördüm ki ol (14) kelâm-ı saʿâdet-nizâm fu'âdî nâm bir merd-i şâhib-ḥâliḳ (15) maḳâlidir ol ehl-i ḥaḳ ḡalebe-i vecd ü ḥâlden baḥr-i mâ'ile [9a] (1) müstaḡraḳ olduğundan nâşî el-ḥaḳḳ sözlerinin maʿnâsı heb (2) dürr ü ḡüher ancak edâsı bî-zîb ü zîver ḥülâşa-i maḳâl bu bende-i (3) bî-mecâl bî-fazl-ı allahî'l-meliki'l-müteʿal bir ḳac eyyâm işbu iʿlâm olunan (4) ḥuşûşâ saʿy ü ihtimâm eyleyüp ve ḡülzâr-ı süḥanda bülbül-i ḡüyende-vâr (5) baʿzı ḥoş-ayende kelâm söyleyüb bülbüliyye ismiyle (6) müsemmâ bir kitâb-ı nev-peydâ imlâ vü inşâ itdim şubḥ u mesâda (7) ḥazret-i rabbü'l-ʿibâde ḥamd-i firâvân iderem ki anıḳ luṭf u (8) iḥsânıyla benim gibi fütâde böyle bir murâda ḥâlâ yetdim ḳıṭʿa

(9) virildi ise aṇa bülbüliyye ismi nola

oḳunsa ḡonçe-i ṭabʿi ḡuşâd ider bu kitâb

(10) mişâlidir ḡül-i âliḳ mâ'il-i rengîni

hezâr-ı ḡülşen-i ʿirfânı şâd ider bu kitab

(11) muḳaddemetü'l-kitâb iy muḫarrem-i ehl-i ḫâl vey hem-dem-i şâhib (12) kemâl bu muḳaddeme-i laṭfî'l-mâl ber-vech-i berâ°at-i istihlâl (13) ser-nüvešt-i şahayif-i maḳâl kılinmışdır ki kâtib-i ezeli levḫ-i (14) derûna vaz°-i ḳalem-i ḳudret-i lem-yezeli kılub bir bî-naẓîr (15) kitâb-ı ḫaḳâyıḳ müşîr terḳîm ü taḫrîr eyledüğinden nâşî [9b] (1) nefis ü dil ü cân ol kitâb-ı müsteṭâbıḡ ma°âni-i celîlesin (2) fehm ü iz°âna emr ü fermân olunduḳlarında sebâḳ-ı tûṭî-i nefis (3) ancak bir varâḳ oldu ammâ ders-i bülbül-i bî-ğıl evrâḳ-ı keşîreyi (4) şâmil olmağın mâ'il-i °aşḳa vâşıl ve kemâl-i şevḳe nâil (5) olub °arîfâne °aşḳ u şevḳ ile elḫâna ser-agâz birle (6) imtiyâz buldu lâkin mazḫar-ı feyz-i yezdân olan kûf-i şâhib (7) vuḳûf-ı cân kitâb-ı tarîḳatden bâb-ı ḫaḳîḳâte varınca im°ân-ı (8) naẓar ve kemâl-i °irfânında tûṭî vü bülbüle neçe îmâ ve işâretler idüb (9) eytdi ya hevâ-yı ahuvân-ı kûhsâr-ı °amel eğer °uḳde-i (10) düşvâr-ı emel suhûlet üzre muḫal olmaḳ maṭlûb ise (11) mefhûm-ı cümle-i °ulûm aşl ü fazlile ma°lumıḡuz olunca sa°y-ı (12) bisyâr idüb esrâr-ı hüviyyetden ḫaberdâr oluḡ zîrâ bu kitâb-ı (13) müşğîn-niḳâb ehle lâyıḳ ve her ehl-i °irfân anıḡ daḳâyıḳ-ı (14) ḫaḳâyıḳın fehm ü iz°ân ile fâiḳdir biliḡ ve âğâḫ (15) oluḡ ki süleymân-ı sırr-ı vâḳıf-ı mevâḳıf-ı serâir ve rûy-ı [10a] (1) şâhid-i râz-ı niḳâb-ı ḫafâyıla sâtir olmışdur beyt

(2) çekilmişdir ḫarîm-i râza astâr

hafîdir şaḫş-ı nâ-maḫremden esrâr

(3) pes her bir ḫurûf ehl-i vuḳûfa bir gûne remzi müş°ir ve derûn-ı (4) ḫarf-i nûn ḫazîne-i sırr olub aḡa şol resme ṭılsımât (5) düzülmişdir ki ol rusûmât efsûn-ı erbâb-ı maḳâlât (6) ile bozulmaḳ muḫâlâtandandır ammâ süleymân-ı sırr beşârât-ı (7) fütûhâtı muḫbir olub eydir her kim ki kitâb-ı işârete (8) naẓar ile bâb-ı hidâyeti ezber eyleyüb °ilm-i ḫaḳdan sebâḳ-ḫ°ân (9) olur hemân mekteb-i canânın °arş-ı raḫmân olmuş bulur (10) la-cerem müfettiḫü'l-bâbdan fetḫ-i bâb olub bu gencine-i mütelsem (11) aḡa müsellemler olmaḳ maḫal-i irtiyâb degildir sâlik-i mesâlik (12) iz°ân ve mâlik-i memâlik-i °irfân olan baḡa nekrân itsün ki (13) ḫüddâ-yı lâ-yezâl devletim ber-kemâl itmek

ni^cmetiyle hoş-hâl (14) ve enva^c-i maḥlûkâtı emrime imtişâl itdirmek sa^câdetiyle (15) müreffehü'l-bâl idüb her iklîm kabza-i taḥyîrime teslîm **[10b]** (1) olunmuşdır deyu süleymân-ı sır hâline şâkir ve fazl-ı ḥaḫkı zâkir (2) oldıḫda cümle-i eşyâ bu ma^cnâya selemnâ didiler imdi (3) ey gönül ber-muḫtezâ-yı ^caql-ı gül sen daḫı ḥazret-i ḥaḫka (4) tevekkül kılub sır süleymânına hem-dem ve râz-ı nihânına maḥrem olmaḫ (5) vasıtasıyla eger genc-i mütelsem fetḫi müyesser olursa ızın-i (6) hümâyûn-ı sa^câdet-i maḫrûn ile mevzûn olmadıḫca o bâbdan (7) râz açma ve gevher-i şah-vâr-ı esrârı yabana saçma zîrâ (8) ḫilâf-ı emr-i lâzımü'l-imtişâl emvâl-i sultânı itlâfa (9) iştigâl müstelzim-i melâl ü kelâldir muḥaşşal nâdân-ı (10) bî-^cirfâna ifşâ-yı râz-ı nihândan ḥazer ve pes-i perde-i (11) cefâdan ḥaḫâyık-ı eşyâya nazar birle sırrı temâşâlara ve nihânı (12) şafâlara mazhar ol kaçan bir âşinâ-yı şâhib-vefâ rû-nümâ (13) olursa anıḫ ḫadri miḫdâr esrârı iş^câra ruḫşat (14) vardır hemân berây-ı rızâ-yı ḫüdâ-yı feyyâz aḡrâz-ı (15) nefsâniyeden i^crâz idüb sırrıyla seyr-i riyâz-ı **[11a]** (1) rûḫâniyete kııl tâ ki beyt

bula sırrıḫ serây-ı aḫdese râh
ala rûḫuḫ du^câ-yı ḫaddesallah

sebeb-i ma^cnevî-yi te'elif (3) tâb-ı nûr-ı ^cirfân ile zamîri mişâl-i afitâb olan aḫbâb-ı (4) ulü'l-elbâb bu kitâb-ı faşâḫat-nişâb ü belâgat- (5) me'âbıḫ taḫrîr ü testîriniḫ sebeb-i ma^cnevîsinden daḫı (6) ḫişşeyâb olsunlar ki vaḫdet-i zat الله من عند الله iki (7) güvâh ile işbât olunub ol ikiniḫ birine âyet-i tenzîliyye (8) ve birine âyet-i tekvîniyye dinilmişdir pes tenzîliyyeden (9) murâd ḫur^cân ve tekvîniyyeden maḫşûd işbu ekvân (10) idüğini rayb u gümân olmaḫın biri vird-i zemânım ve biri (11) manzûr-ı ^cayn-ı ^cirfânım olub her an zikrim âyet-i ḫur^cân-ı (12) ^cazîmü's-şân ve her zemân fikrim ḡâyet aḫvâl-i cihân (13) idi lâ-cerem bu zıkr ü fikriḫ aşârından neçe esrâra maḥrem (14) olup bir dem-i şafâ-tev'emde gönül tefe'ül niyeti ile bu ^calem-i (15) imkâna nekrân itdikde ber-feḫvâ-yı elfâl ü ^calî maḫaberî **[11b]** (1) ibtidâ nazarım gülşen-i zîbâyâ düşüb gördüm ki gül-i ra^cnâ feyz-i nesîm (2) şabâyla ḫürrem ü ḫandân ve bülbül-i şeydâ derd-i

 aşk-ı ğam-efzâyla (3) nâlân ü giryân ü bülbül ağlar gül güler  alem temâşâ dir gider (4)
 çünki ey yâr-ı muvâfık ma'il-i fâlim hasb-ı hâlîme muţâbık oldu (5) ve derûnım  aşk u
 şevkile  olup dil-i mürġi terennüme ruġşat (6) buldu hemândem fursât ğanimetdir deyü
 ber-vech-i temşîl bir kitâb-ı (7) bî- adîl te'lîf ü taşnîfine  azîmet ü himmet eyledim ki ol
 (8) nüşâ-i zîbâ bu risâle-i ğarra ve maķâle-i dil-güşâdır ğaķķa anıġ (9) işârât-ı  avâlim-i
 tecelliyyeye reh-nûmâ ve beşârât-ı dil ü cânı (10) erbâb-ı  irfâna şafâ-efzâ ammâ her nâ-
 bînâ vü nâ-sezâ degil (11) zîrâ ħâl-i cehâlet ma'il-i dirâyeti ve mişâl-i ħikâyeti idrâke
 mâni'dir (12) eger ħak-i pâ-yi merdân-ı ħüdâyı küġl-i başar-ı başîret kı lup (13)  irfânına
 cilâ virdiġ ve seyr-i serây-ı sırr-ı vaġdet (14) eyleyüp ħaķıķat kaşırına girdiġ ise bu kitâb-
 ı müstetâbdan (15) ħişşe-yâb olup remz ü imâyyla her ma' nâyı bilür **[12a]** (1) ve
 ħalvethâne-i derûnında şafâ-yı vaşl-ı dilârâyı bulursın (2) hemân cevâhir-i kelimâtı
 erbâb-ı kemâlâtı mengûş-i ġuş-i cân (3) idüb feyz-i dem-i behârı iz' an ve çeşm-i  irfân
 ile (4) ma' nî ġülistânına nekrân eyle ki gül-i ra' nâ ġuşâde olup (5) bülbül-i şeydâyı
 feryâda getürmiş ve hevâ-yı  aşk-ı gül bülbül-i (6) pür-gülgüliġ şabr u ħarârın götürmüş
 ve daġı tûţî (7) nehâr-ı keşretde giriftâr-ı ğaflet olup beyhûde ġüft ü ġü ile (8) ħalmış
 ammâ kûf-i pür-vuķûf şeb-i vaġdetde ihtiyâr-ı (9)  uzlet kı lup hû zikriyle menzil almış
 ve yâhû deyüb (10) ħarem-i hüviyete talmışdır pes bu remz ü imâ olunan ma' nâlara (11)
 dil-i bî-nevâyı dâna iden ħüdâ-yı bî-hemtâdan  inâyet (12) olursa âġâz-ı ħikâyet eyleyen
 inşallahü te' âlî (13) kelimât-ı pendiyeye ey yâr-ı şâġib-vefâ eger çeşm-i  irfânıġ (14) cilâ
 bulup başar-ı başîretiġ bînâ oldu ise bu ħalk-ı (15)  âlemi  ibret nazarıyla temâşâ kı lup
  arîf ü dâna ol ki **[12b]** (1) ünâs ihtilâfı tabâyı' cihetinden ecnâsdır kimi yâr-ı ħaķıķat (2)
 şî'ar ve kimi aġyâr-ı bed-girdâr ba' zısı  ayyâb u ġayyâb (3) ve ba' zısı nemmâm ü
 kezzâb muġaşşal-ı kelâm ekşer enâm (4) cehâletden şekâvet idüp it at-i nefsi şûm
 ile (5) sa' detden maġrûm ve iblîs-i telbîsiġ izlâliyle semt-i (6) dâlâle si' ayet kı lup
  âlemde mezmûm olmuşdur pes bu (7) şîfât-ı zemîme ile itteşâfı olan bî-inşâf bir
 vechile kendü (8)  ayb u noķşânıġ görmese ħilâf olmaz ki mir'ât-ı ħalbi muşaffa (9)
 degil ve ol mükerrerü'l-aġvâl eşnâ-yı aķvâlde hic bir yüzden (10) ħâl-i fütûġı müşâhede

kılmadım dise güzâf olmaz ki (11) mücellâ-yı rûhı mücellâ degil  aql-ı güzîn münevver itmeyen (12)  ırfân yüzün görnez ki  atta taķı ile şâķı ve sadır (13) eyleşedir farķın iz ân eyleye o maķ ule eş as-ı (14) cehâlet ihtişâşın bu eyyâm-ı melâlet encâmda ğalebe-i temâmı (15) vardır şimdi  arîfîn künc-i  uzletde  alvet-nişîn olmuş [13a] (1) ve mu âlîfîn-i bed-ay ın ile r y-ı zem n  olmuşdır  âne-i virâne-i (2) dil neden yıkılır bilmezler ve kâşâne-i şâhâne-i  atır-ı (3) b -ğıl ne resme yapılır idrâk kılmazlar ey b râder-i (4) mu teber el- azer el- azer ki ser-mest-i bezm-i elest olan rindân-ı (5) sâğar-ı bedestîğ kalb-i mücellâ ve tab -ı ay ne âsâları seniğ (6) ta nığdan şikest olsun yoksa (7) bu r z-i ğârda manend-i  abâb-ı şerâb-  âlîğ  arâb olur eger (8) sa adetden bahre-var olmaķ ve şevâb-ı  acc-ı ekber bulmaķ dilerseğ (9) erbâb-ı dilin  ak-i pâyına yüz n s r p göz n yaşını (10) r zân ve anlarığ reh-g zârı taşına fedâ-yı baş u c n id b (11) ğ şîş ü sa y-ı firâv n eyle ki dil-i v r n âbâd n olup (12) p k ü tâbn k g ğ l ele g t resin nazm

(13) dil bedest arar ki  acc-ı ekberest
az hez r n ka be yek dil bihterest

(14) ka be b ny adı  al l-i azarest
dil nazar-ğ h-ı cel l-i ekberest

(15)  aķķa bu ed -yı dil-g ş yı ğ ş-i c n ile işğa iden [13b] (1)   k l ü d n  s lik-i mes lik-i iz ân ve m lik-i mem lik-i  ırf n (2) olup menzil alur amm  kelim t-ı erb b-ı  ırf nı fehm itmeyen (3) n d n-ı b -iz ân şekl-i beşerde  ayv ndır ki lis n-ı  alķ-ı (4) cih nda n mı  ar d ü p y-i zem n olup b r-ı bel -yı  ırm n (5) ile bey b nda  alur z r   ayv niyyetden der nı kibr ü kin (6) ile  olanlar ins na yaķ n ve ana niyyetden  od-
pesend ü (7)  od-b n olanlar erb b-ı  ırf na  ar n olmazlar ba zı (8) b - aber her kime nazar iderse kendin g r p neğe  ayb bulur (9) pes seyyid-i k 'in t ve mef ar-ı mevc d t  aleyh-i efd l 'ş-şalav t (10)  azretlerinin buyurduķları  ad s-i (11) şer fi bu ma n yı m eyyid olur ki m min m miniğ ay nesidir (12) kiş   alķı g r p n k ü

bed ğayrıda her ne müşâhede eylerse (13) kendü hulkî aşarıdır aña sîreti o şûret zahir (14) ü hüveyda olur ammâ ğafletinden bu ma^cnâyı bilmez meşela (15) bir maḥbûb zîbâ mir'ât-ı mücellâya negâh itse bî-iştibâhdır ki [14a] (1) anıñ ḥüsn-i cemâli mün^cakis olur ve keزالik bir zişt-liḳâ (2) daḥı ayîne-i muḍaffayı nazargâh eylese ^caḳlı güvahdır ki anıñ (3) kendü ^caḳsi şûret bulur imdi bu işâretten ḥâbir ol (4) tâ ki saña ḥikâyet te'sîr idüp bu ḥaḳîr keşîrî'l-taḳşîriñ (5) kitâbından ḥişşe-yâb olasın bilmez misin ve fikr ü te'ammül (6) kılmaz mısın ki ḥazret-i süleymân musaḥḥar-sâz-ı cihân ve ins ü (7) cân aña bende-i fermân iken kemâl-i ^cirfânından öyle devletmend bir mûr-ı (8) naçîzden aḥz-i nuşḥ u pend itmişdir o ḥâletden ḥabîr olan (9) ^cârif-i rûşen zamîre bu ḥikâyet-i bî-nazîr kifâyet ider zîrâ (10) ḥikâyetin me'ali mişâldir pes merd-i süḥan-şinas bu mişâlden (11) me'ali kıyasa urup taḥşîl-i vuḳûf-ı aḥvâl-i nâs ider (12) aĝâz-ı dâstân

(13) baĝlayup tâze bir hevâ bülbül
nefyeye kıldı ibtidâ bülbül

(14) eyleyüp ^caşîḳâne cünbüşler
kıldı ^caşḳ ehline şalâ bülbül

(15) mevsîm-i nev-bahâr geldi deyu
naḥl-i gülde ider nidâ bülbül

[14b] (1) her seḫer naĝme-i şabâ eyler
güllere karşı bî-nevâ bülbül

(2) çâk olup perde-i gül-i ra^cnâ
oldu esrâra aşinâ bülbül

(3) dehen-i ğonça ḥandeden şad çâk
girye itmekde mübtelâ bülbül

(4) gül gibi gûş idiñ sözün ki bu dem
oldu birrî-i hoş edâ bülbül

(5) bâğbân-ı hadîka-yı güftâr olan râvîyân-ı aħbâr tuħfe-i güldeste-i (6) rivâyeti bu tarz ile ber-güzâr-ı mecâlis-i ahyâr iderler ki evâ'il-i rûz-i gârda (7) bir vaqt-i bahâr ol şabâ didikleri yâdigâr bûy-ı peyâm-ı yâr ile (8) şahn-ı gülzâra gelüp gül-i nâ-şüküfte-i  ışk-bâza nühüfte (9) râz açdı gûyâ gülistâna ateşler saçdı ol esrârıñ (10) aşarından gönça dehanân-ı gülzâr def^c-i hicâb ve gül pirenân-ı (11) çemenzâr ref^c-i niķâb idüp her biri fart-ı neşât ve kemâl-i (12) inbisâtıdan sîne-çâk ve aşâr-ı beşâsetden ruhsâr-ı rengîn (13)  izar-ı ateşinleri tâbnâk oldu lâ-cerem bu dem-i şafâ-tev'emde (14) bülbül-i ferhunde maķdem harem-i bâğa vaz^c-ı kadem kılınca gülleri (15) hürrem görüp râz-ı  aşka mahrem olmağın  aşıkâne [15a] (1) cünbüşler eyleyüp o hâlet ile terennüme ruşat buldu pes (2)  andelîb-i zâr nağamât-ı hezâr ile şahn-ı gülzârda daldan dala (3) konup ve hâlden hâle dönüp  aşk ve şevk izhâr (4) idicek esrâr-ı nihân-ı muħabbet âşikâr olup  âlem şît (5) ve şadâ ile tıldı çünkü bülbül-i pür-gulgul h ânında bezm-i gül olmak (6) rütbesin ifrâz ve sûz-nâk şadâlar ile pâk edâlara (7) ser-ağaz eyledi imdi temâşâ kıl ki hıķd ü hâsed gurâb-ı (8) gammâz ve saır mürgân-ı hud^c-a-bâz u hile-sâza neyledi pes (9) gurâb-ı siyeh-rû kendü gibi bed-hû ve kîne-cû kuşlar ile güft ü gûya (10) ve bülbülü gülden cüdâ düşürmek kaşdıyla dâm u tezvîri cüst (11) u cûya başlayup eytdi hiç bilür misiz ve bu ma nâyı fikr ü (12) te'ammül kılur mısız ki bülbül bize neden tenezzül itmez ve bizler her ne tarafa gidersek niçün bile gitmez henüz şaşşagan (14) fetħ-i dehâna eylemedin kuzgun ziyâde azgun olmağın gurâba (15) cevâb virüp didi ki bülbül bize nice tenezzül eylesin ol [15b] (1) şimdi mecâlis-i gülşende h ânında her seher güllere karşı gulgullar (2) idüp şadâsından nev^c-i beşer şafâlar eyler ammâ avâzımızı (3) gurûh-ı insân girye görüp hemân **والله غيرك ولاخير الاخيرك ولاخير الاطيرك اللهم لا طير الاطيرك** deyu her bâr şadâmız (5) işitdiklerince bu du âyı tizkâr iderler mâdâm bir tedbîr idüp (6) hîle vü tezvîrile bülbülü gülden mehcûr ve anı gülistândan dûr eylemege (7) baçal-ı maķdûr

ve sa^cy-i mevfûr itmedikçe bize huzûr olmaz ve cânımız (8) rahat bulmaz zîrâ bizler andan mücessem ve şânımız a^czâm iken (9) böyle ma^ch^cûr ve biz tûrurken o meşhûr olmak ne lâzım deyüp dahı (10) neçe tûyûr-ı şâhib-nifâk bu huşûş için ittifâk eyleyüp (11) ^cazîm-i cumhûr itdiler içlerinden ba^czısı kûrâ vü büldânı mekân iden (12) mürgâna haber idüp ve ba^czısı ber ü beyâbânda âşiyân tutan (13) ta'irâna ihbâra gidüp bir cem^ciyet peydâ kıldılar ki öyle keşret-i (14) tûyûr ^câlemde menzûr olmuş degil idi aralarında gerçi neçe şiddikâ (15) ve şafâ ehli ve zühd ü takvâ şâhibi kuşlar dahı var **[16a]** (1) ammâ neylesünler ne çâre eylesünler ol hüssâdın fitne ve (2) fesâdlarından hâzer kılup ve anlara muhâlefet itdikleri (3) şûretde kendülere zarârı emr-i mu^carrer bilüp nâçâr ^carızların (4) şiyânet ve fırsat düşerse bülbüle himayet için gelmişler (5) idi ki derûnlarından ^candelîb-i zâra merhamet idüp yürekleri (6) pâre pâre olurdu pes bu cem^ciyet temâm oldıkda kuzgun (7) didikleri bed-nâm âgâz-ı kelâm idüp eytdi ey gürûh-ı tûyûr vi (8) mürgân-ı pür-su^cûr şol bülbül-i şakî hakkında ne dirsiz ki (9) kemâl-i şekâvetden âşûfte-hâl olmuş ve semt-i dâlâlete düşüp (10) şekâvetde kemâl bulmuş müdâm rüsvâlıktan ve şubh u şâm (11) şeydâlıktan hâli degil ol fâsık ve bâtıl gördüğü dilbere ^câşık (12) ve ma'il olup da'ima gonca dehenler ve gül-pîreherler ^caşkına bâde-gûdur (13) ve gûşe-i meyhânelerde mestâne nâ^crâlar urur diyu ol (14) kezzâb gürûh-ı mürgâna hitâb itdikde hemân ol ma^chal (15) gurâb dinilen ebu'l-^chiyel cümleden evvel cevâb virüp **[16b]** (1) eytdi çünkü bülbül ^câkıbetin te'amül kılup ve kendü mi^ckdârın bilmeyüp (2) böyle şekâvet itmiş ve tarîk-i dâlâlete gitmiş lâ-büdd semt-i (3) hidâyete delâlet ider bir rehber lâzım ve ol bî-edebi te'dîb eyler (4) sa^cadet-gûster bulmak emr-i mühim oldu pes tûtî-i (5) şâhib-hünerin rütbesi cümlemizden bâlâter ve ol ma^cârif-(6) perver süleymân-ı nebî ^caleyhi's-selâm tarafından naşb olunmuş hakîm-i (7) şer^c-i mutahhardır görelim bu huşûşda ne hüküm ider ve aña ne gûne (8) cezâ tertip eyler zîrâ böyle fâsıkların hakkında gelmege (9) öyle mabşib-ı hükûmet ile fâ'ik olanlar lâyıkdır deyince ol (10) pür sekr ü fiten ya^cni şakşâğan kulağın sühan-ı zağa tutup (11) bu sözleri bi'l-cümle istima^c eyledikden sonra eytdi belî cevâbın (12) şevâb ve bu gûş olunan

kelâm-ı mergûbıñ hûb ve hoş ammâ (13) hele sen bir miqdâr hamûş ol zîrâ bülbül ser-
mest-i mül-i ʿaşk-ı (14) güldir şimdi şahba-yı muhabbeti nûş ve gam-ı ferdâyı ferâmûş
(15) eylemiştir tûtî aña kitâb ile her ne kadar cevâb virse **[17a]** (1) kulağına girmez ve
anıñ gibi dîvâne-i ʿaşk olmuş levende efsâne-i (2) nuş u pend fa'ide virmez bu bâbda
her kim aña naşîhat yüzinden (3) hitâb eylese beyt

gel ey nâşih ʿo pendi hâl-i dilden bî-habersin sen

(4) beni dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dirsın sen

diyüp bu beytiñ (5) mazmûnıyla redd-i cevâb ider mâdâm dîvâne-zâ kalem-nist
(6) dinilmiştir bu tedbîri sen ortadan gider eger ol şaķınıñ (7) haķından gelinsün ve bir
hoş intikâm alınsun dirseñ (8) tavşancıl ki hażret-i süleymân fermânıyla bize vâlî ve
beynimizde (9) anıñ dañı câh-ı emâret ile mertebesi ʿâldir aña bu aĥvâli (10) iʿlâm ve
anıñ neçe ħahriyle bülbül didikleri bed-nâmdan aĥz-i (11) intikâm idelim fermân-ı
süleymân ile sultân-ı mürġân ve zabt u (12) rabt-ı tıyûra me'mur olan odur ve benim
bildiğim budur ki anı (13) pence ile pür-yâre ve neçe işkence ile şad-pâre ider zîrâ (14)
minġârı ser-tîz ve kendü ziyâde ĥûn-rîzdir diyüp kelâmı (15) itmâm eyledikte ġurâb-ı
ġammâz ʿitâb-ı süleymândan ihtirâz ve **[17b]** (1) ve bu yüzden dañı söze âġâz idüp didi
ki bu mâcerâ dîvân-ı (2) süleymâna varılmayınca temâm olmaz ve bu daʿvâ anıñ
ĥuzûrunda (3) görülmeyince faşl olunup ĥüsn-i nizâm bulmaz hemân dîvâna gidelim (4)
ve ol şehinşâh-ı cihân her ne fermân eyleser itâʿat idelim (5) deyince mecmuʿ mürġân
bu tedbîri istihsân ve ol an ʿazm-i (6) dîvân-ı süleymân eylediler el-ĥâşıl ol ġurûh-ı
tıyûr pervâz (7) iderek ve ĥışm-ı şehriyârından ihtirâz ile giderek hażret-i (8) süleymân
ʿaleyhi's-selâmuallahu'l-melikü'l-mennân dergâhına vâşıl (9) ve dîvân-ı pür-ʿünvâna
dâĥil oldular ol sultân-ı ʿâlicenâ(b) (10) anlara luġ ile hitâb buyurup murâdıñızı beyân
(11) idiñ bilelim ve maġşûdıñızı ʿayân eyleñ aña göre (12) tedârik kılalım didi her biri
âdâb ile duʿâlar eyleyüp (13) ve ĥicâb ile müddeʿâların söyleyüp eytdiler bülbülüñ çok
(14) töĥmeti âşikâr oldu ve fasık u fesâd ile bu dehr-i bî-bünyâd (15) içre iştiĥâr buldu

anıñ ihzârını talebkâriz ki **[18a]** (1) dâna-yı mürgân ve monlâ-yı dîvân olan tûfî-i belîgü'l-beyân fermân-ı (2) cihân muṭâ^c ve emr-i lâzımü'l-ittibâ^c ile huzûrınızda da^cvâmız (3) istima^c eyleye hemândem hüdhüde fermân olundu ki ^cazm-i (4) gülistân idüp bülbül-i nâlânı dîvâna getüre ve isti^ccâl (5) eyleyüp fî'l-hâl bu hizmeti bitüre pes ol peyk-i pür-ibtihâc (6) serinde zîbâ tâc ve arkasında rengarenk dîbâc ile ilerü (7) gelüp ve devâm-ı devlet-i şehriyâriyâ du^câlar kılup perrân (8) oldu ve az zemânda gülistâna vuşul buldu gördü ki nihâl-i (9) gül üzre bülbül-i şûrîde-hâl şafâ-yı bâl ile zıkr-i hüdâyâ (10) iştiğâlde gerçe zahirâ bahâne-i derd-i ^caşk-ı verd ile terâne (11) ider ammâ dai'ma virdi nâm-ı hüdâ-yı bî-hemtâ olup (12) derûnı başka hâlde hemân hüdhüd-i şâhib-iz^cân (13) aheste aheste ^caşık-ı dil-haste huzûruna gelüp (14) tevķîr ü ihtirâm ile selâm virdi ve hezâr luṭf (15) ve mülâyemetle hâtırın ri^câyet eyleyüp temâm göñlüne girdi **[18b]** (1) ve bir miḳdâr ^caşıkâne muşâhabet kılup çünkü şöḫbet pâyâna (2) irdi andan sonra münâsebet ile dîvâna da^cvet eyledi (3) ve huzûr-ı süleymâna gidilmek huşûsunı söyledi nazm

(4) didi hüdhüd ki ey dîvâne bülbül
şerâb-ı ^caşk ile mestâne bülbül

(5) beni irsâl idüp saḡa süleymân
didi gelsün bu dem dîvâna bülbül

(6) pes ^candelîb-i zâr mül-i ^caşk-ı gül-i gülzâr ile serḫoş iken hüdhüdün (7) bu güftârını gûş idince huşyâr oldu ve derûnı ġam-ı fûrkat-i (8) gül-i ḡandân ve elem-i ḡaşyet-i ^citâb-ı süleymân ile ṭoldı ol bî-(9) mecâl bu aḡvâl için eleminden ağlayup ve âteş-i ġam ile cân (10) u ciger ṭağlayup sual itdi ki ey yâr-ı nîġû-ḡişâl ^caceb (11) bu ne hâldir ḡazret-i süleymân gibi bir sultân-ı ^câlîşân (12) beni neyles ve böyle bir bî-nevâ dîvâneyi ne sebebden dîvâna (13) da^cvet eyler hüdhüd eytdi niçün pür-melâl ve bu meretebe (14) perîşân hâl olursın ulü'l-emre itâ^cat itseñ (15) ve refâķat eyleyüp benimle

gitsen nolarsın, seniñ bî-günâh [19a] (1) idüñ maḥall-i iştibâh degildir elbette ḥuzûr-ı şâha vardıkda izzet (2) ve ḥürmet bulursın gerçi mürğân-ı ḥâsidân dîvân-ı süleymânda senden iştikâ-yı fûrâvân eylediler ve ḥaqqında neçe (4) bühtân idüp vâfir yalan söylediler ammâ heb sözleri (5) nâ-saz ve bi'l-cümle ifk ü iftirâ idügi ḥazret-i süleymânın (6) ve sâ'ir erbâb-ı ʿirfânın ḳalb-i mücellâ ve ṭab^c-ı âyine-âsâlarına (7) zâhir ü hüveydâdır bilürsin ki ḥazret-i süleymân ʿaleyhi's-(8)selâm allahü'l-melike'l-mennân hem sultân-ı cihân ve hem peygamber-i (9) ʿazîmü's-şândır anın meclîs-i aṭhar ve maḥfil-i enverinde efrâd-ı (10) âferîdeden bir ferdâ hilâf-ı şer^ci müteḥher zerre ḳadar zarar mutaşavver (11) degil idügi mihr-i münevverden ezhârdır deyü ol maḥzûna teslîyet gûne (12) kelimât ile taḳvîyet virdi hemân سمعنا واطعنا deyüp hüdhüd ile yola (14) girdi ammâ gül-i ra^cnâya nidâ ḳılup beyt

(15) gayrı seniñdir anı hoş tut efendim işte ben gittim
gönül dirler ser-i kûyunda bir dîvânemiz ḳaldı

[19b] (1) feḥvâsınca eytdi ey yâr-ı şâḥib-cemâl ve dildâr-ı sûtûde-ḥişâl (2) işte ben bende-i efgende gitdim ve seni âferînde-i cihâna rûz-ı (3) dehende-i ʿâlemîyâna sipâriş itdim hüdâ-yı bî-zeval devletin (4) ber-kemâl eylesün diyerek kendü umûrını daḥı rabb-ı şekûre tefvîz (5) eyleyerek dîvân-ı süleymâna dek gitdi az müddetde ve ednâ sa^catde (6) ol dergâh-ı pür-^cünvâna yetdi çünki ṭai'rân-ı ḥâsidân bülbül-i (7) nâlân-ı görüp geldiğin bildiler hemân mağmûm olsun (8) deyü ʿumûm üzre şütûm eyleyüp ol mazlûma hücûm (9) ḳıldılar içlerinden gurâb-ı ḡammâz ve kelâje-i hüd^ca-bâzi gibi neçe (10) tuyûr-ı hîle-sâz zebân-dırâzlıklar idüp her biri ta^cne-endâz (11) olmağa ser-âgâz eylediler luṭf-ı süleymâna mağrûr olup bülbül-i (12) nâlâna ḥasûdâne ḥayli nâ-sâz sözler söylediler çâvışlar (13) ol bî-ḥicâbları tesfîh ve ʿitâb-âmîz cevâblar ile onlara (14) muḥkem tenbîh idüp eytdiler ey küstaḥlar edepsizlik itmeñ (15) ve mevḳıf-ı ʿadaletde böyle ʿadavet semtine gitmeñ ayîn ü erkâna [20a] (1) ḥürmet ve âdâb-ı dîvâna ri^câyet ḳılmayub niçün ḥitâb (2) olunmadın cevâb virirsiz ve bî-ḥicâblıḳdan ʿitâb ḥavfın (3)

bilmeyüp ne sebep için böyle âşûfte-ḥâl ve şikeste-bâlin (4) vebâline girirsiz diyu bu
 tarîk ile ğavġayı def'e meşġûl (5) oldılar ve °andelîb-i bî-nevânîñ üzerinden bu belâyı
 def'e (6) böyle yol buldılar pes kem-â-kân dîvân turup bi'l-cümle °âyân-ı (7) devlet ve
 erkân-ı saltanat merâtibince yerlü yerinde oturup temâm (8) ihtîşâma nizâm virildikten
 sonra dâna-yı mürġân ve monlâ-yı dîvân (9) olan tûtî-i faşîhü'l-leyân ve belîġü'l-beyâna
 emr ü fermân (10) olundı ki ol şâhib-şu'ûr haqq u °adl üzre hükûmet (11) ve beyne'l-
 tuyûr faşl-ı huşûmet eyleye lâkin tûtî-i ehl-i zâhir (12) ve erbâb-ı bâtınîñ aḥvâlini
 idrâkde kâşır olmaġın eşrâre (13) tarafdâr olup göresin ki °andelîb-i zâre neylese pes
 (14) bülbül-i bî-kes te'dübünden hiç ses itmeyüp ol şâhib-ta°aşşubîñ (15) karşısında
 sükût üzre mebhût olup tırdı **[20b]** (1) ve kazâyâ rızâ virüp kemâl-i °ırfânından bu
 aḥvâli hemân (2) tevḥîde urdı tûtî beher ḥâl istifsâr-ı aḥvâl idüp (3) da°vânız nedir
 söyleñ ve bu icmâli tafşîl kıluḡ maddenîñ (4) aşlını beyân eyleñ didikde mûzî kuşlar
 eytdiler bülbülün (5) aḥvâli diger gün oldu ve sevdâ-yı °aşk-ı gül ile serâncâmı (6)
 hemân serġüzeşt-i leylî vü mecnûn rütbesin buldu ol dîvâne (7) erbâb-ı dîvâna karışmaz
 ve ġürûh-ı mürġâna bîġânelik idüp (8) bizimle yıldızı barışmaz ġâh künc-i °uzletde ve
 kûşe-i vaḥdetde (9) ḥalvet-nişîn olup kimlere karîñ idüġi bilinmez ve cem'iyyetimize
 gelmeyüp (10) aḥvâl-i perişânından ve hiç ḥâl ü şânından nişân bulunmaz (11) ġâh olur
 ki zuḥûr ider ve ḥuzûr-ı gül-i terde naġmeler kıluḡ (12) öter şadâsından tırulmaz ve
 ġülşende şâm ü seḡer atar (13) tıtar aşlı şorulmaz ġerçi dervîşâne libâs ile nemed-pûş
 (14) ammâ şahbâ-yı kibr ile müdâm serḡoş neçe kendü gibi ehl-i hevâ (15) müġannîler
 ile meclîs kurup ve bezm-i şafâda görüp devr **[21a]** (1) ü raqq ile teġannîler ider nas-âbî
 ḥâlîne şâkir bir bî-riyâ (2) zâkir kıyâs eyler zîrâ fesâdından ve su'-i ḥâl-i fevâ'idinden
 (3) bî-ḡaberler anıñ müdâm-kârı âġâza şubḡ u şâm karîni tazedir (4) deyü böyle ifk ü
 iftirâ ile ġüyâ taqrîr-i müdde°â eylediler (5) ve °umûm üzre çağrışup bülbül-i maġmûma
 şütüm iderek (6) neçe bî-edebâne efsâne söylediler çavîşlar ilerü gelen (7) ve edesizlik
 kılan kuşlara eytdiler ey tuyûr-ı bî-şu'ûr (8) böyle cumḡûr ile da°vâ ġörülmez ve ḥuzûr-ı
 şer°ide zor ile (9) ḡüccet-i şirrete imza urulmaz söziñizi başka başka söyleñ (10) ve ehl-i
 °aşka isnâd ü iftirâdan ḡazer eyleñ deyü bu ġüne maqqâlât (11) ile ol nekebât-ı iskât

itdiklerinde tûtî dahı bu kelimâtdan (12) fehmi-nikât eyleyüp eytdi ʿâşık-ı şâdık hakkında (13) kelâm-ı nâ-muvâfık lâyıık degildir kûl-ı şahîh ile müddeʿânızı taşhîh (14) idiñ ve felâh bulmak isterseniz semt-i şalâha gidiñ deyü (15) şûret-i hağdan görinüp tabʿındaki ihâneti setri için **[21b]** (1) bülbüle himâyet şeklin gösterince eytdiler eger rayb u işkâl (2) ihtimâli var ise vâki^c hâl ve şıdk-ı mağâli cem^c-i kuşlardan (3) su'âl ve geregi gibi istifsâr-ı ahvâl buyurıñ tâ ki şıdk (4) u gizimiz bilinsün ve tekzîb iderler ise bize cezâ tertîb (5) kılınsın didiklerinde tûtî cümle-i mürgâna mevâdâne hiğâb (6) ve anlardan taleb-i cevâb eyledi pes mecmu^c-ı tuyûr ʿadem-i şu'ûrdan (7) nâşî fark-ı hağâ vü şevâb itmeyüp ve ol bî-hicâblar isnâd (8) ve iftirâdan perhîz ü ictinâb tarîkine gitmeyüp refiklerin taşdığ (9) için bunların sözleri tağkîkdir deyü yalan söylediler (10) ve bülbüle ta'addî kaçdıyla anlar dahı da'vâya taşaddî eylediler (11) netice-i merâm ʿandelîb-i nâ-kâmdan ahz-i intikâm için cümlesi (12) halı-ı kelâm idüp çünki söz temâm oldu ve bu iştikâ-yı (13) bî-nizâm hezâr sa'y ü ihtimâm ile encâm buldı pes tâ ezel tûtîniñ derûnında mestûr olan kudret bu mağall-i (15) hükûmetde zuhûr idüp ol bî-inşâf-ı cehâlet-itteşâfıñ **[22a]** (1) gubâr-ı ʿadâvetden kalbi şâf olmadığı ecilden böyle lâf (2) ü güzâfa bilâ-istişhâd i'itimâd itdi ve kul-ı mechûl şuhûd-i (3) ʿudûl ile mağbûl olup işbât-ı müdde'â bulunmadın ve madde şer'e (4) tağbîk olunmadın ol ferîk-i bî-tevfîkiñ sözlerin taşdığ (5) ile cadde-i istikâmetden inhirâf idüp taraf-ı hilâfa gitdi (6) zîrâ tûtî-i müdbir ehl-i ʿaşka münkir idi lâ-cerem hemân (7) ol dem gül-i âla ʿâşık ve ehl-i hâle muhibb-i şâdık olan bülbüle (8) ve ol hulûş-ı bâl ile mertebe-i kemâl bulan ehl-i tevekküle ʿitâb (9) kaçdıyla hiğâb ve neçe tʿan-âmîz cevâb idüp dil (10) ta'zîri ile teşhîr için eytdi ey bülbül sen bir ehl-i (11) tevekkül ʿâşık ve tarîk-i muhabbette şâdık geçünürken böyle kelâmı (12) kendüñe söyletmek revâ mı bu ne hâldir ki bu kadar akrân (13) ve emşâl kıl ü kâl idüp bed-fi'âl olduğunu söyler (14) ve bu ne gûne ahvâldir ki bu niçe mürgân-ı güşâde-bâl baş-ı mağâl (15) eyleyüp seniñ su'-i hâlde kemâl buldığını beyân eyler **[22b]** (1) imdi ma'lûm oldu ki bizim istima^c eyledigimiz vech üzre hevâ-yı (2) nefse ittibâ^c idüp da'ima ef'âl-i nâ-sâza işlersin böyle (3) olmasa gülistânda

göl-i hândân ile ya^{cn}î tenhâ mekânda dilberân (4) ile nişlersin cümle kabâyihiñden biri budur ki erbâb-ı naşâyihîñ (5) sözün aşlâ işitmeyüp ve şubh u mesâ hiç şânıña (6) sezâ iş itmeyüp her bâr devr ü sema^cı kendünje kâr (7) ve leyl ü nehâr ebyât u eş^câr u ruba^cî tizkâr idersin niçün (8) ferîk-i ahyârı koyup tarîk-i eşrâra gidersin deyü tûtî-i (9) gaddâr ehl-i inkâr idügin izhâr idüp etvâr-ı ^candelîb-i (10) zâra dahl ve ta^carruz vechiyle vâfir sözler söyledi ve ol (11) ^câşık-ı şûrîdeyi böyle edâ-yı nâ-pesendîde ile rencide (12) eyledi pes bülbül şabr u taḥammül idüp beyt

(13) başa gerdûnıñ âşârı kem âşâr olduğumdandır
sipihriñ vaz^cı nâ-hemvârı hemvâr olduğumdandır

(14) deyü cenâb-ı ḥaḫḫa tevekkül kıldı çünki tûtî-i müdbiriñ erbâb-ı (15) ^caşka münkir idügin bildi anı ilzâm için feth-i kelâm [23a] (1) idüp eytdi ey dâna-yı tıyûr gerçe ben bir mürğ-i bî-nevâ-yı (2) pür-kusûram ammâ bu isnâd-ı fısk u fücûr ile ḥuzûrım uçuran hüssâdıñ (3) aşlâ bir nesnelere almadım ve i^ctimâd eyle ki da'ima mu^ctâdları (4) muḥâlefet ve ^cinâd olan bu ehl-i fesâdıñ ka^câ bir şeylerin (5) seriḫa idüp çalmadım ^cacaba niçün böyle cem^ciyyet ile (6) şirret da^cvâ eyleyüp özrime düşerler ve âyâne sebep (7) için her biri bir güne nâ-sâz başıma üşerler benim (8) ḥüsn-i ḥâlime şıdḫ-ı maḫâlim şehâdet ider ve hüssâdıñ fitne (9) ve fesâdından selâmet bulmağa istikâmet yeter bunu nevâ gördiğün (10) mübtelâ bülbül vefâ-yı külli cefâ-yı câna taḥammülde bulmuşdır beher ḥâl (11) ḥulûs-ı bâl ile ḥüdâ-yı müte^câle tevekkülde olmuşdır şaḫın zann itme (12) ki maḥbûs-ı kâfes kıлмаğa heves eyledüğün ^candelîb-i şâhib (13) nefes bî-kesdir belki bunu günâha bed-ḥ^âh olanlarıñ ḥâlini (14) tebah eylemege ^cavn ü ^cinâyet-i ileh ile bir âh-ı seḫer-gâh besdir lâkin (15) ^cusrete şabr ile câne cebr itmekte neçe sırr u ḥikmet vardır [23b] (1) elbette ber-muḫtezâ-yı ان مع العسريسرا ibtidâsı şu^cûbet olan (2) kârıñ intihâsı sühûlet idügi âşikârdır ḥâsid her ne kadar (3) fikr-i fâsidi derse yine kendüye ^câ'id olur ve muḫarrerdir ki ḥayr (4) u şer kişi her ne işler aña göre cezâsın bulur deyü tûtî-i (5) bî-iz^câna ve ol münkir-i ^câşıkâna böyle

°arifâne cevâb-ı bâ-şevâb (6) virdi ve bu edâ-yı dil-güşâ ve nutk-ı şafâ-efzâyla hazret-i
(7) süleymânî ve sa'ir erbâb-ı dîvân ve aşhâb-ı °irfânî (8) gönüllerine girdi nazm

(9) kelâmı hûb olur erbâb-ı °aşkıñ
sözi mergûb olur aşhâb-ı °aşkıñ
(10) eger ister iseñ haqdan fütûhât
gönül var sa'ili ol bâb-ı °aşkıñ

(11) el-hâşıl ol pâdişâh-ı °âdil ve şehinşâh-ı dâna-dil ya°ni (12) ser-efrâz-ı şâhân-
ı cihân ve musahhar-sâzı ins ü cân hazret-i süleymân (13) °aleyhi's-selâm allahi'l-
meliki'l-mennân bu ahvâli seyrân itdikde (14) ve bi'l-cümle da°vâ-yı aşîrâ-yı mürgân
ve işgâ-yı tûtî-i nâdân (15) ve edâ-yı bülbül-i hoş-elhân bu vech üzre pâyân bulup [24a]
(1) gâyete yetdikde ol dâna bildi ki bu kuşların işleri tezvîr ve tûtî (2) dahı anlara
tarafgîr olup bülbül fakîr nazarlarında hor ve hakîrdir (3) ve ol tüvânâ vâkuf hâşıl kıldı
ki tûtî-i bâtıl °ilmile °âmil (4) olmayup haqqı ibtâle ma'il egerçe lafzı nâkil ammâ
ma°nâdan (5) gâfil şûretâ fâzıl-ı deryâ-dil şeklinde bir râcil-i pâder-gil ki reh-güzar-ı (6)
ehl-i vahdete sâlik ve nazar-ı °ibrete mâlik degil

(7) kitâb-ı hüsne nazar kılmamışdır ol â°mâ
ma'il-i °aşkı nice fehm idüp olur dâna

(8) gönül nümüne yatar hâl-i bülbül ü tûtî
hezâr kande göre kande tûtî-i gûyâ

(9) bülbül-i kâmil anı °âkil add eyleyüp vecd ü hâle da'ir maqâl söyler (10) tûtî-i
câhil taşavvur-ı bâtıl idüp fikr-i hayâl-i muhâl eyler başar-ı (11) başîreti bînâ degil ki
cemâl-i şâhid-i ma°nâyı temâşâ kıla ve râz-ı (12) °aşka vâkıf bir °arif ü dâna degil ki hâl-
i mübtelâ-yı dil-ârâyı (13) bile °izâr-ı tâbdâr-ı yâre gönül virmedüğinden etvâr-ı °aşık-ı
(14) zârı inkâr eyler ve dil ü câmı envâr-ı tecellî-i cânân ile (15) şevkâne gelüp meydân-ı
°aşka girmedüğünden dem ü devrân-ı [24b] (1) °aşıkâna t°anda ısrâr eyleyüp ol bîgâne

yabana söyler (2) bilmez ve idrâk kılmaz ki bu devrân âyîn-i selâtn-i memâlik-i ʿirfândır (3) bunu izʿân itmeyen hayvân ve tarîk-i ʿirfâna gitmeyen nâdân zehî-i (4) hüsân ki mübtelâ-yı belâ-yı hırmândır hülâşa-i kelâm neçe meşâyiḥ- (5) ʿizâm ve ʿizzet-i kirâm aḥkâm-ı şerʿat ile amelde temâm saʿy ü (6) ihtimâm idüp ve âdâb-ı tarîkât ile bâb-ı maʿrifete dek (7) gidüp dergâh-ı müfettiḥü'l-ebvâbı küşâde bulmuşlar ve serây-ı sırr-ı (8) ḥaḳîkatde bâde vü şalat nûş eyleyüp mestâne cünbüşler ile (9) semâc ve şafâda olmuşlardır anları ʿaşḳ-ı yâr-ı dil-nüvâz naḡme (10) perdâz-ı gülşen-i râz idüp bûy-ı peyâm-ı gül-i merâm ile şâd-kâm (11) oldukları ecilden kâr-ı dilleri bülbüller gibi terennüme ser-âḡâz (12) olmuş ve her biriniḡ taʿir-i cânı âşiyân-ı cinâne toḡru cevân (13) iderek tairâna ruḡşat-ı pervâz bulmuşdır pes bu kelimât-ı (14) bî-ḡâyâta ḡadd ü pâyân bulunmaz ve aḡvâl-i ehl-i ḡâl erbâb-ı maḡâle (15) beyân olunmaz hemân biz yine şadede girelim ve kelâm-ı [25a] (1) maʿhûde nizâm virelim çünki ol sultân-ı ʿârifân yaʿnî (2) ḡazret-i süleymân gördi ki tûḡfî-i nâdân ʿadem-i ʿirfânından nâşî (3) bülbül-i nâ-şâda ḡüssâd isnâd-ı fısḳ u fesâd idüp her ne ki (4) söyledi ol bî-felâḡ ḡamḡal muḡayyir buyurılan (5) ḡadîs-i bî-bedele muḡvâfiḳ ʿamel itmeyüp iʿtimâd eyledi lâ-cerem (6) ʿilm-i zâhirde âlem ve esrâr-ı ehl-i bâḡına maḡrem bir şeyḡ-i mükerremi (7) bu ḡuḡûşda ḡakem naşeb eylemek elzem oldı deyü bu maʿnâyı (8) fikr iderken hemândem kerkes giriftâr-ı cefâ-yı ḡâr u ḡas (9) olan ʿandelib-i şâḡib-nesesin böyle bî-kes ḡalduḡın (10) görince ol beyne'l-tuyûr aḡbaba nâmıyla meşḡur olup (11) sinn ü sâlî kemâl bulan abdâl eyvallah ben bu ʿâlemi (12) şehâdetde bisyâr ʿömür sürdüm ve seyâḡatde hezâr kerem ü serd (13) gördim ammâ bu ana gelince aşlâ bu misilli şirret daʿvâ (14) ve isnâd ü iftirâ ile ḡiçbir ʿâşîḳa izâ olunduḡın seyr (15) itmedin didikde ḡazret-i süleymân luḡf ile tebessüm-künân [25b] (1) kerkese nekrân idüp didi ki abdâl-ı ḡâlîşü'l-bâl derûnıḡ (2) inşâf u imân ile mâlâ-mâl iduḡı bî-rayb u işkâldir (3) bu bâbda cevâbıḡdan erbâb-ı kemâle intisâbıḡ bilindi (4) o münâsebetle bir ʿazîz-i şâḡib-temyîze zehâbıḡ tedbîr kılandı (5) murâdım oldur ki seni zâhir ü bâḡını maʿmûr ve şeyḡü'ş-şuyûḡ-ı tuyûr (6) olan kûf-i pür-vuḡûfa irsâl eyleyem imdi fi'l-ḡâl ol (7) sâkin-i

künc-i vaḥdet ve ḥâzin-i genc-i hüviyete varup bi'l-izz-i (8) ve'l-kirâm bizden selâm eyle ve böyle söyle ki bu dem bir emr-i (9) ehem için anları ḥakem naşb itmek lâzım geldi zîrâ (10) müddeîler elinden tîg-i sitem bülbül-i pür-gâmın çigerin deldi (11) her ne kadar zaḥmet ise bu cânibe ʿazîmet buyursunlar ve ʿandelîb-i (12) nâlâna ḥaşm-ı cân olan mürgâna ʿârifâne cevâb virmek (13) bahânesiyle bizi ḥân-ı ʿîrfâna çoyursunlar bu demde (14) ğayret ve ḥimmet edenlerin ve bülbül-i pür-gâmda yine anlarındır (15) bu umûr için teklîf-i ḥuzûrda gerçe kendülere taʿb [26a] (1) vardır ammâ bilâ-sebeb degil emr-i rabb vardır deyü temâm tefhîm-i (2) kelâm ve taʿlîm-i peyâm eyleyince kerkes bir nefes eglenmedi hemân ol (3) an fermân-ı süleymân ile perr ü bâl açup ve taraf-ı kûfe toĝru (4) uçup gitdi tâ ki varup ḥalvethânesine yaʿnî lisân-ı türkîde (5) öĝi dimekle maʿrûf olan kûf-ı şâhib-vuḫûfuñ âşiyânesine (6) yetdi hemân kerkes hiç ses eylemeyüp irâqdan aheste aheste (7) uşûl üzre bir püşte-i peste nüzûl itdi gördi ki ḥazret-i (8) kûf arkasında siyeh şûf ile qarşuda oturur ḥüdâ-yı (9) ra'ûf anı inzivâya me'lûf itmiş beyt

cihânın niʿmetinden (10) kendi âb u dânemiz yegdir

iliñ kâşânesinden kûşe-i vîrânemiz (11) yegdir

fehvasınca künc-i ʿuzletde kûşe-i ḥalvetde hû hû deyüp (12) ṭurur ol saʿâdet-penâh ḥâl-i fenâfillah ile me'al-i bekâbillahı (13) bulmuş ve derûnı sırr-ı vaḥdet ile ṭolmuş bu maʿnâ her ʿârif ü (14) dânyâ mihr-i münevverden ezhârdır ki ol maʿârif-perverin dil-i (15) enveri maḫzar-i hüvviyet olmuş anın ḥâlini güft ü gû hemân [26b] (1) kâlî ancak ism-i hû pes kerkes kûf-ı şâhib-nefes muḫâbilinde ṭurup (2) qarşudan tekâpû eyledi ol daḥî görüp yâ hû deyü söyledi (3) ve didi ki ey âbdâl-ı güşâde-bâl mürgân ḥayli zemândır ki seyyâh-ı (4) cihân olup tayrân ve geşt-i kûh u deşt eyleyüp ʿâlemi (5) seyrân idersin ayâ şimdi yine қanden gelüp қande gidersin (6) kerkes eytdi tâzelik hengâmında daḥî nevres ve kûçeklik eyyâmında (7) henüz nev-heves iken bize dedelerimiz böyle nefes itmişler idi ki (8) kaçan eşnâ-yı seyâhatde bir ʿazîz-i şâhib-kerâmetin asitânesi (9) ve bir şeyḥ-i pür-vecd ü ḥâletin âşiyânesi öñünden güzâr idersiz (10) elbette âdâba riʿâyet üzre anı ziyâret қılıp ve ol hüner (11) perverden bir ḥüsn-i

nazar alup andan gidesiz hâlâ ol (12) nuş u pend muktezâsınca bu mümtemende iktizâ itdi ki şeyhü's-şüyûh-ı (13) tıyûrîñ destûrıyla huzûr-ı pür hıyûra varup bir miqdâr şöbet (14) eyleyem ve eger hasb-ı hâli su'âl buyurulmaq ihtimâli olursa best-i (15) maqâl idüp me'âl-i mâni'l-bâli söyleyem deyince kûf-i pür-vuqûf [27a] (1) kerkes-i bî-kesîñ böyle âdâb ile cevâbından şafâ-yâb olup (2) anıñla şöbete rağbet ve huzûrına da^cvet kıldı ol dañı hâk-i (3) pâyeye yüz sürmegi cânına minnet bildi hemân müştâkâne şitâb (4) ve dervişâne âdâb ile varup hâk-i pâk-i asitâne rûy-ı (5) rikyeti ve kûşe-i dâmâne cebhe-i ^cubûdiyyet sürdi ve peymânçeye (6) geçüp tırdı ba^cdehû hazret-i kûfîñ işâreti ve ol (7) şeyh-i pür-vuqûfîñ icâzetiyle oturdu meclîsde vâfir (8) şüfiyâne muşâhabetler ve neçe vecd ü hâletler oldı ve şöbet (9) temâm germiyyet buldı eşnâ-yı muşâhabetde münâsebet düşüp (10) bu cânibe teveccühiñ ne tarafdandır deyü su'âl ve istifsâr-ı ahvâl (11) olundu pes kerkes-i hâzır cevâb bu maħalde def^c-i hicâb idüp (12) ahvâli ifâdeye âmâde bulundu elân dîvân-ı süleymândan (13) gelürem hazret-i süleymân-ı nebî ^caleyhi's-selâm bir huşûş için (14) bu haķîr ile size maħsûs peyâm gönderdi deyüp selâm teblîğ idince hemân-dem (15) kûf ikrâm vechiyle kıyâm ve ikrâmda ihtimâm için ayağ üzerinden [27b] (1) âğâz-ı kelâm idüp hüdâ-yı müte^câl ol sütüde-ħişâliñ ^cömr ü (2) devletin ber-kemâl itsün ^cacaba bu ^cabd-ı hâksâra böyle (3) i^ctibâr buyurdıklarında ne gûne sırr u hikmet var ola deyü istihbâr (4) ve isti^clâm eyledi ol dañı serencâm-ı ma^chûdı i^clâm (5) kılıp tûtî bülbül-i nâ-kâma evzâ^c-ı hâm itdügi ecilden (6) nâzikâne ta^czîr için size böyle ^cârifâne tevķîr (7) ile irsâl-i selâm eyledi ki dîvâna hâzır olup ol ehl-i (8) zâhiri haķkânî kelâm ile ilzâm idesiz deyü maķşûdı (9) bil-temâm söyledi çünkü kûf-ı şâhib-tekmîl ahvâle kemâl (10) üzre vuqûf taħşîl itdi dâ^cvete icâbet sünnet (11) ve ulü'l-emre itâ^cat kılıp huzûrında bu gûne hıdmet (12) câneminnetdir deyü hemân ğayrı oturmayup ve hiçbir an (13) tırmayup gitdi pes zıkrillah iderek ve hû hû deyü giderek (14) dîvân-ı süleymâna yetdi ol dem müştâkâne şitâb ile içeri girdi (15) ve kadem kadem ilerü gelüp şüfiyâne âdâb ile selâm [28a] (1) virdi ol an hazret-i süleymân kûf-i şâhib-^cîrfâna ^cârifâne (2) nekrân eyleyüp tebessüm-künân beyt

(3) sözi dermân-ı derd-i dil gözi bîmâr hoş geldiñ
yene zaḥm-ı firâka kıлмаğa tîmâr hoş geldiñ

(4) mefhûmınca tevķîr ü ihtirâm iderek bir gûne selâm aldı ki (5) erbâb-ı dîvân hayretde kaldı ve ʿumûm üzre gürûh-ı mürġân (6) ʿalî'-l-ḥuşûş tûtî-i nâdân deryâ-yı firkete taldı (7) ol ehl-i hüviyyete kemâl-i raġbetinden hezâr-ı ʿizzet ve ḥürmet (8) idüp bu maḥall-i teşrîfde tûtîniñ sadrın teklîf kıldı (9) tûtî dahı bu muʿâmeleyi görüp miġdârıñ bildi zʿummınca (10) ʿâlîcenâb geçinürken ʿitâb ḥavfile aşığa çekilmekden (11) ictinâb itmeyüp nâ-çâr yerin virdi ammâ kûfıñ altına (12) oturmağ kendüye ziyâde alçaklık gelüp infiʿâl ve ıztırabından (13) ve kemâl-i ḥicâbından gûyâ yere girdi bundan sonra ḥazret-i süleymân (14) taraf-ı kûf nekrân idüp eytdi ey şeyḥü'ş-şüyûḥ-ı tuyûr (15) maʿzur olsun ki bir ġarib daʿvâ zuhûrı sebebi ile sizıñ [28b] (1) ḥuzûrıñız iktizâ itmegin cenâbıñız gibi şâḥib-ʿuzlet bir ehl-i (2) vaḥdeti ʿadem-i şuʿûrlarından nâşî böyle cumhûr iden erbâb-ı (3) keşretıñ cemʿiyyetine getürmek ile zaḥmet virildi zîrâ baʿis-i müzaḥame-i (4) dîvân olan bu gördıgıñ gürûh-ı mürġân bülbül-i hoş-elḥâna (5) firâvân iftirâ ve bühtân idüp ol ʿâşık-ı nâlânıñ çok (6) günâhına girildi çünki bu dem sizın gibi ʿulûm-ı şerîʿat-i âlem (7) ve resûm-ı tarîķâtde pîş kadem bir şeyḥ-i mükerrermeıñ ve cenâbıñız mânend (8) maʿrifetde kâmil ve ḥaķıķâte vâsıl bir ʿazîz dâna-dil-i ferḥunde (9) maġdemeıñ vuşlatına emr-i rabbânî ve ḥikmet-i yezdânî ile erildi (10) lâ-cerem bu ḥuşûşda sizi ḥakem naşeb eylemek elzem (11) oldu ve mansıb-ı ḥükûmet kitâb ḥükmince şimdi müsteḥaġķın (12) buldu deyü tûtîye taʿrîz kı lup aña bu umûrı tefvîz (13) eyledi ḥazret-i kûf taḥşîl-i vuķûf içün hemân gürûh-ı (14) mürġâna ḥâkimâne nekrân idüp ʿaceb sizıñ beyniñizde böyle (15) daʿvâya ve bu gûne ġavġâya sebep nedir deyü söyledi [29a] (1) pes daʿvâları şirret olıñduġından heb derûnlarına ḥavf (2) ve ḥaşyet girdi ve mehâbetden her biri mebhût olup cümle (3) sine sükût el virdi baʿdehû tûtî-i nâdâna nâzikâne naẓar eyleyüp (4) ve ol bî-ʿirfâna ʿârifâne sözler söyleyüp eytdi (5) ḥâkimler ḥükûmet rütbesiyle fâ'ik olmış iken (6) lâyıķdır ki şerʿe muḥâbık ʿamel itmeyüp erbâb-ı cedelden (7) neçe fâsık bir ʿâşık-ı şâdık ḥaġķında nâ-muvâfık kelimât

(8) eylediklerinde esrâra tarafdâr ola ve ʿâlimler ʿilmile mertbe-i (9) kemâl bulmuş iken bu ne hâldir ki baʿzısı ʿadem-i maḥâsin-i (10) aʿmâlden nâşî zulme meyyâl olup kavm aña levim iderek (11) aḥvâl-i ḳabâyiḥ iştîmâl-i ʿâlemde iştihâr bula ḥâkime ḥakîmâne (12) hareket lâzımdır zîrâ bâb-ı hareketde elbette bereket mülâzımdır (13) ve ʿâlîme her dem ʿilm-i feḳâhet elzem belki şâhib-feḳâhet (14) fehmi ü fırsat ehemdir zîrâ ḥazret-i resûl-i ekrem ve nebîy-yi (15) muḥterem şallallahu teʿâlî ʿaleyhivselem **فانه ينظر اليه** [29b] (1) اتقواسته المومن (1) buyurmuşlardır ve bu işâret-i pür-beşâret (2) ile ehl-i hidâyeti niʿmet-i saʿâdete toyurmuşlardır deyü küf-i (3) ʿâlicenâb tûtî-i bî-ḥicâba böyle ʿitâb-âmîz ḥitâb (4) eyleyince ol daḥî ıztırâba düşüp zarûrî bu gûne cevâb (5) verdi ki ben gerçi tarîḳate duḥûl itmedim ammâ şeriʿâtden (6) ʿudûl semtine daḥî gitmedim belki bu daʿvâyı aḥkâm-ı şerʿ-i (7) ḥüdâ-yı ʿallâm icrâ ḳılınmaḳ ḳaşdıyla isgâ eyledim inşâf (8) idiḡ ki bu ḥûşûşda taraf-ı ḥilâf tutup ʿandelîb-i (9) lefâfe neyledim vâḳiʿ hâl işbu tıyûr-ı şahîḥü'l-maḳâlden (10) su'âl ḳılsun tâ ki bu cem'iyette keyfiyet ve minvâl üzredir (11) bilinsün deyü cümle-i tıyûra teveccüh idüp bî-ḥuzûr olarak (12) ve eleminden minkârıyla tüglerin yolarak eytdi iy tâ'irân-ı bî- (13) izʿân ʿaceb siz bu an noldıḡız ve sebep nedir ki (14) böyle beste zebân oldıḡız işte şimdi bu şeyḥ-i kâmil (15) gibi bir ʿâlîme ʿâmil ve ḥâkime ʿâdil buldıḡız imdi daʿvânızı [30a] (1) bir daḥî taḳrîr eyleḡ ve müddeʿânızı yine kalîl ü keşîr söyleḡ ki ḥatta (2) ḥazret-i küf taḥşîl-i vuḳûf ide ve muḳtezâ-yı tabʿ-ı selîm (3) üzre iḳtidâ-yı şerʿ-i ḳavîm eyleyüp tarîḳ-i müstaḳîme gide (4) didikde hemân zâḡ-ı siyeh-rû ve kelâje-i ḥîle-cû ve daḥî (5) ḳuzgûn didikleri bed-ḥû ve ray-ı şufûf-ı mürġânda pinhân (6) olmuşlar iken tûtîniḡ söziyle ġayretlenüp fi'l-hâl öḡlerinde (7) olan şafları yardılar ve birbiriyle bî-edebâne güft u gû (8) eyleyerek ve ʿadem-i ḥicâbdan nâ-şevâb cevâb söyleyerek (9) ileri vardılar ve sâ'ir nâdân olan mürġân-ı ḥâsidân (10) daḥî anlarla nifâḳda yeksân olup ittifâḳ üzre eytdiler (11) iy şeyḥ-i tıyûr maʿzûr olsun bülbülü maʿdûr ḳıyâs idüp (12) ol bî-şuʿûriḡ ḳuşûrî ʿaf olunmaḡı iltimâs eyleme (13) ve ʿâlemde ehle fişḳ ü fücûr ile meşhûr olan bir ehl-i şer ü şor (14) içün tûtî-i belîġü'l-beyâna bahâne bulup ḥiç söz söyleme (15) zîrâ ʿandelîb-i zârîḡ

mu^ctâdı şerâb ve nigâr ve ol [30b] (1) bed-girdârın fesâdı âşikâr olmuştur ve şol mertebe etvâr-ı (2) nâ-hem-vârı iştihâr bulmuştur ki anın ve lüle-i şekâveti ve gülğüle-i (3) sefâhati ile rûy-i zemîn nâ-..... berîn tolmıştır deyü ol (4) gürûh-ı bî^cadd evvelki sözlerin tekrâr eylediler ve ber-muktezâ-yı sefâhat (5) icrâ-yı ^cadâvet için ifşâ-yı fezâhat idüp kemâl-i (6) hasaret bülbül-i za^cîfü'l-cesed hakkında bî-had ma^ckâl-i bed (7) söylediler gerçe bunların zu^cmm-ı fâsidlerince müdde^caları çok (8) ammâ hiç aslâ hûkûka müte^callik da^cvâları yok heb sözleri (9) yalan ve bi'-l-cümle iftirâ ve bühtân idüğü günden ^câyân iken (10) hemân tûtî-i münkir da^cı zem ü gaybeti müş^cîr sözleri heb bir bir (11) beyân idüp eytdi bülbül-i bî-teammül bezm-i gülde neşve-i câm-ı (12) mülden şevke gelüp mestâne gülğul itdikçe okuduğu eş^câr (13) ve ebyâtdır zan olunmasın ki ahâdîs ü âyâtdır da'imâ (14) kendü emşâli muğannîler ile meclîsde tegannîler ider ve hâliyâ (15) istimâ^c ile ittîlâ^c hâşıl olmuştur ki ol mübtelâ bir tarîk [31a] (1) ile hevâ-yı nefse ittibâ^c eyleyüp her ne cânibe teveccüh kılsa (2) ra^cş u semâ^c iderek gider ol mecnûnı sevdâ-yı ^caşık (3) meftûn itmiştir ve ol fâşık-ı bed-nâm bir dilber-i gül-endâma ^caşık-ı (4) nâ-kâm olup ^caklı gitmiştir anın söz ü güdâzı heb âşâr-ı (5) ^caşık-ı mecâzdır pes vâkıf-ı râz olan mürgânın dürûğdan (6) ihtirâz ile imtiyâz bulan tâ'irânın beyân ü ^câyân eyledikleri (7) çok degil belki azdır deyüp söz temâm oldu ve kelâm-ı bî-nizâm (8) encâm buldu ammâ kûf-ı gayûr çünkü bülbül-i mağdûr hakkında ^câne-i (9) tuyûruş ve bi'l-huşûş tûtî-i bî-şu^cûrın bu ma^cûl sözlerin (10) gûş eyledi ol kâmil-i deryâ-dil tûtî-i bâtılın nifâkın (11) ve sâ'ir tuyûr-ı azadlık ittifâkına vukûf hâşıl idüp (12) o sâ^cat derûnında gayret ve himmet cûş eyledi (13) gördiki mübtelâ-yı ^caşık-ı gül olan bülbül-i şâhib-tevekkül encâm-ı (14) kârı te'ammül eyledüğinden bu iftirâlara ta^cammül vechiyle hâmûş olup (15) тұrur ve ol ^cârif ü dâna kazâya rızâ virüp ^câlem-i [31b] (1) ma^cnâdan kendüye rû-nümâ olan bu derd ü belâyı hoş görür derdimendiş (2) dâmânı dest-i düşmenâna girüp etrâfını (3) hâr u hâs almış ve ol müstemendiş hâli mükerrer olup (4) hâsûdlar içinde bî-kes kalmış pes ^cazîz-i şâhib-(5) nefes bu ma^chalde imdâd res olup eytdi iy ^caşık-ı (6) şûrîde-hâl senin hakkında erbâb-ı ma^ckâlin nâtuğ oldukları (7) bu sevdâna kîl u kâl va^cı mu^ctâbık olmadığı bî-rayb u (8) işkâldir ve

kendüye lâyıķ kelâm-ı nâ-muvâfık söyleyen münâfık (9) kavlinde şâdıķ olmak ne
 ihtimâldir râz-ı nihân-ı ehl-i ʿirfânı (10) câhil ü nâdân bilmez ve esrâr-ı pinhân-ı havâss-
 ı ʿavâmın eşhâsı (11) fehm ü izʿân kılmaz zîrâ ʿâriflerin aḥvâli muḥâliflerden (12)
 nihândır anıḡün erbâb-ı maʿârif her bir muḥâlif ḡaşm-ı (13) cândır gördüm ki iy yâr-ı
 ḡulûş ittişâf büküre mekrûh-ı (14) bî-inşâf nitdiler kendülere maḡşûş olan ḡuşûş için
 (15) ḡaḡkında bu kadar lâf ü ḡüzâf itdiler ve bu maddede cadde-i **[32a]** (1) istiḡâmetden
 inḡirâf eyleyüp ḡaraf-ı ḡilâfa gitdiler çünki onların (2) aḡvâl-i mâfî'l-bâli ʿayân oldu ve
 her biriniḡ aḡvâl-i (3) bî-mâli pâyan buldu imdi böyle nifâķ üzere ittifâķ iden (4) ḡavm-i
 ʿâḡıḡ ḡavl-i mücerredlerin neyleriz şimdi söyle ki (5) vâkiʿ-i ḡâli ve şıdḡ-ı maḡâli
 senden istintâķ eyleyiz deyü (6) ḡazret-i kûf ol ḡam-ı ʿaşḡ-ı ḡül ile me'lûf olan bülbül-i
 (7) maʿrûfa bu ḡüne luḡf ile ʿârifâne ḡitâb-ı müsteḡâb (8) buyurup söyledi ve anı defʿ-i
 ḡicâb itsün ve ḡalbinden ıztırâb gitsün deyü daʿvâ-yı kelâje ü ḡurâb ve iftirâ-yı ḡuyûr-ı
 (10) bî-ictinâb müstelzim ʿitâb ü ʿıḡâb olmadıḡı (11) bilâ-irtiyâb idüḡin bu nâzikâne
 ḡitâb ile ḡuyurup ḡaleb-i cevâb (12) eyledi hemân ol şâḡib-izʿân ve hem-zebân-ı ehl-i
 ʿirfân (13) yaʿni ʿandelîb-i nâlân mişâl-i ḡül-i ḡülistân ḡürrem ü ḡandân olarak (14) fetḡ-
 i dehân idüp eytdi iy sırrı ve نفخت فيه من روحى (15) serâyınıḡ kûşe-i nişini olan yâr-ı cân
 vi baḡr-i künt ü kenziḡ **[32b]** (1) dürr-i şemîni ile ḡinâ bulan dildâr-ı mihribân-ı
 şerifiḡize (2) ʿayândır ki ḡâ'irân-ı ḡâsidân esrâr-ı ʿâşıḡânı bilmediklerinden (3) ḡaşm-ı
 cân olup iftirâ ve bühtân eyledikleri ve mürḡân-ı (4) bî-ʿirfân eḡvâr-ı şâdıḡânı fehm ü
 izʿân kılmadıḡlarından bahâne (5) ve noḡşân bulup ḡaḡkında biḡ dürlü yalân
 söyledikleri (6) işbu zâʿif ü nâtüvâna ḡüdâ-yı müsteʿân bir ḡâl ü şân (7) iḡsân itmişdir ki
 elân ḡanḡer-i bürrândan ʿibâret olan ḡâr (8) ile neşim-i seḡer-i feyz-resândan leḡâfet
 bulan ḡül-i rengin (9) ʿizâr-ı naḡarımında yeksândır zîrâ ḡâl ehliniḡ kemâl-i celâl ü (10)
 cemâli beraber görmekte idüḡi erbâb-ı ʿirfâna raikândır (11) eḡerçi zâḡirde neşve-i mül-
 i ʿaşḡ-ı ḡülden nâʿrâ-i mestâne baḡş (12) iderek ḡülistâna serḡoş gelip serḡoş
 gidenlerdenim(13) ammâ bâḡında ser-mest-i bezm-i elest olup cân-ı mey-i berrâḡı (14)
 dest-i sâḡî-i bâḡiden nûş idenlerdenem çesm-i cân cism-i (15) fânî cânibine nekrân

itmez ve bâkî cemâl seyrân iden dîde-i [33a] (1) cenândan hayâl-i cânân gitmez ben zahm-ı derûna a^crâz-ı a^cyândan (2) i^crâz ile merhem buldım emrâz-ı agrâza mübtelâ olanlar (3) kıyâs iderler ki kendüler gibi derhem oldım zîrâ ehl-i kâl (4) hâl-i dilimden bilmek muhâldir ve ma^kâl-i erbâb-ı vahdeti keşretde (5) kalanlar idrâk eylemek ne ihtimâldir benim derûnımda (6) yârını mişâliñ nâr-ı ^caşk ı^cti^câli kemâl bulmuşdır ve baña birrî-i (7) hoş-âyende ma^kâliñ bu şi^ciriniñ me'âli hasb-ı hâl olmuşdır gazel

(8) hâlet-i ^caşk ile ben dilde şafâlar buldum
hâlden kâle gelür özge edâlar buldum

(9) rûz u şeb mihr ü mah âsâ nola pür şevk olsam
feyz-i ^caşk ile derûnımda ziyâlar buldum

(10) ^caşk-ı yâr ile nola eylesem ifnâ-yı vücûd
دینیلپ روهه بکالار بولدوم

(11) girdi miftâhı ele dehme-i günt ü kenziñ
feth idüp bend-i tılsımât-ı gınâlar buldum

(12) لی مع الله اشاری الدی ızâfet kaydın
hâl-i ıtlâkda iy birrî li^kâlar buldum

(13) el-hâşıl bu ma^cnâdan gâfil olanlar beni şol reng-i rûy-ı za'il (14) gül-i âla ma'il şanurlar gerçe mecâz vechiyle gül-i işve-bâza (15) hâl-i fu'âdım intisâbdır ammâ hâkîkatde murâdım gül-âbdır zîrâ [33b] (1) zihâb-ı gül-i rengîn ^cizârıyla milket-i gülzâr harâb olup ancak (2) gül-âb kalur lâ-cerem gönül gülden rûy-ı fenâ-yı niğâb seyr (3) idince gül-âbdan bûy-ı be^kâyı bilâ-irtiyâb alur çün mu^karrerdir ki (4) gül-şifâtdan ve gül-âb-zatdan tecellîdir pes ^câlemde (5) gül ve gül-âb dil-i pür ıztırâbıma taraf-ı kâdî'l-hâcâtdan (6) tesellîdir deyüp bülbül-i şeydâ kûf-i dânyaya bu ma^cnâyâ müte^callik (7) vâfir

sühân-ı zîbâ söyledi ol ehl-i taḥkîk dahı anı (8) taşdıf iderek bu maḥalle dek işgâ eyledi ba^cdehû ^cândelîb-i (9) âşufte-ḥâle su'âl idüp iy ^câşık-ı şûrîde vi şâdık-ı (10) elem-dîde senden ḥişâl-i ḥemîdeni ğâye ve maḳâl-i pesendîde (11) mâlâ nihâye iken böyle üzerine cumhûr iden gürûh-ı (12) tıyûra neylediñ ve anlara ne söylediñ ki saña bu ğüne bed-kârlık (13) ve bu resme dil-azarlık iderler ve seniñle ol ferîk-i bî-tevfîk (14) tarîk-i şadaḳâtde refîk olmayup semt-i ^cadavete giderler deyü istifsâr-ı (15) aḥvâl eyledikde bülbül-i şâḥîḥü'l-maḳâl eytdi ben bu erbâb-ı ḥased [34a] (1) ḥaḳḳında nîk ü bed hiçbir söz söylemedim ve anlara müdâra vechiyle (2) mâbeynde sâḥte ülfet peydâ kı lup âlüftelik yüzinden (3) bir lâṭife eyledim zîrâ bilürem ve idrâk kı lurâm ki beyt

(4) ḥased-i ḳalb-i ^cadu luṭfile zâ'il olmaz
sengde mu^cammer olan ateşe âb itmez âşâr

(5) pes bu beyt-i mu^cteberin maẓmûnı muḳarrer ve ehl-i şor u şerin ḥâl-i (6) derûnı ezhârdır ki bu şâḥib-cumhûr olan gürûh-ı mekrûhın (7) her birinin zâtı gerçe şûretâ tıyûrdır ammâ cümlesinin şıfâtı (8) mişâl-i kelb-i ^caḳûrdur gerek söyle ve gerek sükût eyle hem-ḥâl (9) anların ḥişâli terk-i edebdir ve heb çekilen bu renc ü ta^cba (10) ol bî-edeblerin beyhûde ğazabları sebebdır bu mişalli kimesne için (11) ḥüdâ-yı lem-yezel ^cazze ve cel kitâb-ı münzel içinde meşel buyurmuşlardır (12) مثله عليه يلهثاوتترکه يلهث (13) deyüp bu âyet-i kerîmede ḥazreti rabbi'l-^câlemin ol ma^cnâyı (14) ^cibâd-ı mü^cminîne tıyurmuşdır muḥaşşal böyle ^camelde olan (15) bâṭıllar heb bu meşel-i bî-bedelde dâḥillerdir ancaḳ ol câhiller [34b] (1) ehl-i ḥaḳ olmadıkları için bundan ğâfillerdir ḥâşıl-ı kelâm ve netice-i (2) merâm benim ḥâl-i mâ-fî'l-bâlimi aşlâ böyle nâdânlar bilmezler ve me'âl-i maḳâlîmi (3) ḳaṭ^câ bu ḥayvânlar fehm ü iz^cân kılmazlar ol gürûh-ı gümrâḥ ḥased (4) baḥrine ṭalmışdır ve العياذ بالله şıfât-ı bede müfetre ḳalmışlar (5) fikr-i fâsidleri kendülere ^câid olduğın bilmeyüp ol ḥâsidler bilâ- (6) şâhid baña töhmet işbât itmek isterler ve da^cvâlarında ifk ve iftirâ (7) zâhir ü hüveydâ idügin te'ammül kılmayup ol bî-ḥayâlar bilâ-burhân (8) böyle kezḳ ve bühtân ile ^cacaba

bencileyin bir mübtelâ gedâdan (9) nisterler deyüp °andelîb-i nâ-kâmıñ kelâmı bu tarz ile encâm buldıķda (10) ve ķavl-i müveccehi bu vech üzre temâm olduķda hemân kûf-i şâhib- (11) °irfân gürûh-ı mürġâna hâkimâne nekrân idüp iy ta'irân-ı bî-iz°ân (12) edâ-yı bülbül-i sâmi° oluñ da°vânıza burhân-ı ķatı° buluñ (13) deyü °itâb-âmîz hitâb eyleyince eytdiler burhânı tûtî-i belîġü'l (14) -beyân bilir ve bu huşûşda sözimiz haķ mıdır bâtıll mıdır (15) ol kâmil fehm ü iz°ân kıllur andan soñra °âlicenâb [35a] (1) tûtî-i bî-hicâbdan taleb-i cevâb idüp eytdi imdi bu bâbdâ (2) haķķı söyle ve bâtıll sözden ictinâb eyle pes ol ehl-i inkâr (3) eşrâre tarafdârlıķda ısrârından yine semt-i hilâfa gitdi ve ol (4) bî-°âr evvelki sözlerin tekrâr eyleyüp yine lâf ü güzâfa ser-âġâz (5) eytdi kemâl-i °inâdından nefis ü şeytâna uyup ve ehl-i fesâd (6) ile ittiḥâdından şevâb olan cevâbı koyup ḥaḥâ söyledi (7) böyle bî-felâh iken ġarâbet bundadır ki şalâh-ı iz°ân (8) eyledi ol câhil bu ma°nâdan ġâfil ki neçe bâtıll haķķında (9) âyet-i kerîme nâzil olmuşdır ve rabbü'l-°ibâd aḥvâl-i erbâb-ı (10) fesâdı ķurânda yâd idüp anlarıñ ḥâl-i fu'âdı aşḥâb-ı (11) reşâd beyinde şuyu° bulmuşdır راذاقيل لهم لا تفسدوا في الأرض قالوا نعمانحن (12) قال اللہ تعالیٰ (13) الأانهم هم المغدون ولكن لا يتعرون (14) zu°mmınca dâna-yı tuyûr olan tûtî-i bî-hayâ ve şu°ûr yine (15) kelâvel kûf-ı vaķûriñ ḥuzûrında ķuşûr eyleyüp taraf-ı [35b] (1) ehl-i şerr ü şora gitdi pes şeyḥ-i şâhib-kemâl anıñ maķâl-i (2) bî-me'âlinden sû'-i ḥâlîni ve bu ġüne kıll u ķâlden ḥayâl-i muḥâlîni (3) intikâl itdi çünki ol nâdânı imtiḥân işi bitdi (4) temâşâ kıll ki °azîz-i dâna edâ-yı dil-ġuşâ ile anı nitdi ḥabbeza (5) ol vâķıf-ı mevâķıf ve merḥabâ ol °ârif-i ma°ârif (6) ya°ni ḥazret-i kûf-ı pür-vuķûf-ı mükâşif bi-ḥasebi'l-iķtizâ tûtî-i (7) bî-hayâ gibi muḥâlîfe perde-i râz-ı kâşif olup eytdi iy beyne'l (8) -tuyûr °ilm ü fazl ile meşḥûr olan ehl-i ġurûr ma°zûr (9) olsun egerçi saña ḥüdâ-yı şekûr °aķl-ı mevfür iḥsân (10) eylemiş ammâ hiç bilür misin ve tefekkür kıllur mısın ki °ucb u tekebbür (11) seni elân neylemiş tütalım ki şûret-i zâhirde bir merd-i mu°teber gibi (12) üstüne yeşil ferâceler giyüp ba°zı echeliñ bilmediġi maḥalden (13) bir kaç ḥaber dimişsin lâkin iy ġâfil bundan bir nesne ḥâşıl 814) olmayup °ilmiñ ile °âmil degil idüġiñ ġören kâmil saña dir ki (15) özge şeker yimişsin zîrâ °ilmden murâd

ʿameldir şaķın [36a] (1) kıyâs itme ki beyhûde baħş ü cedeldir böyle bî-ʿamel ʿilme (2) gurûrından tuyûr içre her dem kendüñi mükerrem görürsin (3) söyle iy ebu'l-ħiyel niçün şuʿûrından kuşûrın anlamayup (4) bilmediğın yerden dem urursın daħı kendiñ rüsûm-ı zâhiriyyede (5) kâsır iken ʿulûm-ı bâtıniyyede mâhir olanlara daħl ve taʿarruz (6) itmek neden madam ki sen ʿilmde kendiñi baħr-i ʿamîk zann idüp (7) erbâb-ı tarîke refîk olmazsın me'âl-i kitâbda kemâl-i irtiyâbdan (8) bî-tâb alup bâb-ı haııki ʿale'-t-taı bulmazsın (9) şol zât-ı ekrem ki ʿulûm-ı şerîʿati ʿâlem ola aa rüsûm (10) tarîâti bilmek elzemdir lâ-cerem riʿâyet-i âdâb tarîâte (11) siʿâyet eyleyen aşâb-ı maʿrifet her dem râz-ı haıâte maħremdir (12) şad ħayf u diriğ ki dîde-i albin açılmamış ve derûnıa nûr-ı (13) ʿirfân saçılmamış henüz tecellî-i cemâl-i yârdan ħaberdâr (14) olmamışsın ve tesellî-i vişâl-i dildârı bulmamışsın (15) behey yadigâr ʿaceb niçün yâr u ağıyârı fark itmezsin [36b] (1) ve ne sebep içün biħâr-ı esrâra ħarîk olan ferîkin tarîine (2) gitmezsin şaķn zinhâr rızâ-yı yâr-i koyup iğvâ-yı ağıyâra (3) uyma imdi her bâr nâ-sâza ħüftârı tuyup şadâ-yı (4) eşrârı ulâğına oyma el-ħâşıl bu nâdân olan mürġân-ı (5) bî-inşâf-ı cehâlet-ittişâf seni ħâfil bulmuşlar ve bülbül-i (6) nâlâna hasûdâne fûrâvân iftirâ ve bühtân idüp ol derûnı (7) sâfin ħaında baʿzı avl-i ħilâfı saa nâıl olmuşlar çünki ol (8) tuyûr-ı bî-şuʿûrın söz şâħibleri zâğ u zağın ve muşâħibleri (9) ûzğun ve şaşagandır elbette böyle azġûn ta'ifeniñ dehenlerinden (10) şudûr iden süħan hemân maħz-i mekr-i fitnedir anın kimi bî-ħicâblık (11) idüp bed bed öter ki zuʿmmınca nâzik süħan geçer ve kimi ʿâlicenâblık (12) semtin tutar ki ħâlince bâl ü perr açup ħayli yüksekden uçar (13) ol gurûhın ekşeri şalâħ üzre olmadıklarından felâħ bulmazlar (14) ve her biri derûnlarında âşâr-ı şalâħdan inşirâħ bulmadıklarından ıslâħ (15) olmazlar gerçi rûz u şeb böyle bî-edeblik birle raħmet-i rabb [37a] taleb iderler ammâ ħazab-ı ħaa sebep olan ʿucb u kibri (2) ʿaceb niderler her kim ki kendü reʿy-i bî-encâmıyla gurûr u nâ-fercâm (3) aydına düşüp mâdâm ehl-i islâm beyninde lecûc olmuşdır (4) taı ol ħarîk-i baħr-i şeâvet temâm ħasânat ile bed-nâm olup (5) da'ire-i saʿâdetden meretebe-i ħurûc bulmuşdır zîrâ ħazret-i seyyîdü'l-(6) enâm ve ħabîb-i ħudâ-yı ʿâlem

‘aleyhi’ş-şalavat-i ve’s-selâm sa‘âdet (7) ile erbâb-ı hidâyete böyle haber viridi ve dürr ü güherden (8) mu‘teber olan bu haber-i şîhhat âsârı mengûş-ı gûş-ı cân (9) iden ehl-i ‘irfân devlet-i bî-ğayete irdi صلى الله تعالى عليه (10) وسلم اذ ارايت ورجلاً لجو جامعجبا قال النبيى (11) بر ايه فقد فقد تمت خسارته pes nâ-ehli hâkim-i kâmil me’âl-i (12) kelâmından bilür ve erbâb-ı cehli ‘âlim-i maqâl-i bî-nizâmından (13) iz‘ân kıılır elbette beyt

câhil ü nâdân olanlar sözlerinden (14) bellüdir

meclîs-i ‘irfân görenler gözlerinden bellüdir

(15) işbu mürğân-ı hâsidân böyle dîvân-ı pür-‘ünvânda [37b] (1) ‘andelîb-i nâlâna maḥzâ ta‘b virmek için bilâ-sebeb (2) iştikâ-yı firâvân iderler ve ol bî-edeblerin derûnı pür-ğayz (3) ve gâzab olmağın hemân heb da‘vâ-ı bî-ma‘nîyi birden (4) beyân idelim deyü söziñ birin qoyup birine giderler (5) kimi dir ki bülbül umûrında te’ammül itmeyüp ol mecnûn-ı zemân (6) gün-a-gün elhân ile her an gül ḥuzûrında tegannî eyler ve kimi (7) daḥı hezâr-ı zâr uşûl üzre şûfiyândan naqş alup (8) raqş u semâ‘î kendüye kâr ve her bâr dû beyt ü ruba‘î (9) tizkâr ider deyü söyler hiç birisi ‘andelîb-i fuzûl benim (10) menzilime duḥûl eyleyüp mâl ü menâlim aldı ve eşvâb u eşkâlîm (11) çaldı dimez bir kişiniñ ki üzerine işbât-ı ḥuqûk olunmaya (12) ve yedinde mâl-ı mesrûk bulunmaya lâ-cerem ol kimesne şer‘ân (13) müttehem olmayup aşlâ ğam yimez bunlar bülbüle ḥaşm-ı şer‘î degil (14) ve da‘vâları daḥı mer‘î olmak müşkîl iken ‘aceb ne sebebden (15) vech-i eshel birle cevâb-ı bâ-şevâb virmediñ ve kitâb ile [38a] (1) ‘amel eyleyüp şevâba girmedin netice-i kelâm mâdâm qavliñe fa‘liñ (2) muvâfiq degildir böyle aqvâl-i münâfiqâne ef‘âl-i şâdiqâne muṭâbîk (3) olmayup beyne’l-ḥalâyîk her ne kadar vuqûf-ı daqâyîk ile (4) ma‘rûf iseñ daḥı yine sencileyin bâtıl ‘âlim-i ‘âmil yanında (5) câhil ve kâmiller qatında râcil-i pâder-gildir deyü kûf-ı ‘âlicenâb (6) tûṭî-i bî-ḥicâba bu ğüne ‘itâb ile ḥiṭâb eyledikde (7) aña bu ḥiṭâb bâ‘îş-i ıztırâb olup bir zemân cevâb (8) virmedi ve kendüni ğarqâb-ı baḥr-i ḥicâb bulup (9) hiç ne ḥâle uğraduğına ‘aqlı irmedi ba‘de kemâl-i ta‘aşşubdan (10) terk-i te’eddüb idüp eytdi cenâbıñız daḥı aşlâ ḥalka (11)

karışmaz ve bülbül-i bî-te'ammül âsâ kimse ile yıldızınız barışmaz (12) bu nice etvâr-ı
 nâ-hem-vârdır ki derûnı enhâr-ı ma'ârif (13) ile deryâ-vâr olan ehl-i nehâra meyli aşlâ
 kendünize (14) revâ görmeyüp da'ima kenâra gidersiz ve bu nece şığâr u (15) kibâra
 gâfletinize âşikârdır ki perde-dâr-ı zulmet olan **[38b]** (1) leyli ihtiyâr eyleyüp her bâr
 şöhet-i erbâb-ı nehârdan firâr (2) ve kûşe-i °uzlete çekülüp künc-i vahdetde qarâr
 idersiz egerçi vahdetin (3) şafâsı çokdur ammâ şâhibiñden gayrıya vefâsı yokdur her (4)
 kim ki âşâr-ı vahşetden şeb-i târîke râğıb olur elbette astâr-ı (5) zulmetden qalbinde
 gâfleti gâlib bulur hâlâ bu gâfletden (6) size ne hâşıl olduğın bî-hakq-ı tab°-ı selîm
 bilmem ve aşlâ böyle (7) gâfiliñ kâmil idüğine teslîm kılmam zîrâ siz kemâl-i gâfletden
 (8) maḥâl-i mürğânıñ me'âlin iz°ân itmeyüp cümle-i tuyûriñ şikâyeti (9) huzûriñizde
 kabâhat oldu ve beher hâl °andelîb-i nâlânıñ (10) aḥvâlin istihsân eyleyüp öyle bir ehl-i
 şekâvet müsteḥakq-ı (11) melâmet iken hışn-ı ḥaşn-i ḥimâyetiñizde selâmet buldı (12)
 heb bu kuşlar ne söyler eşitdiñiz °aceb sebep nedir ki (13) baña isnâd-ı cehl ü °inâd ile
 böyle iş itdiñiz eger (14) da°vâlarını istima° itmesem bülbülüñ hevâsına ittibâ° eyleyüp
 (15) rişvete bu dahı tama° kıldı deyü ceza° ü feza° birle her biri **[39a]** (1) ḥakîriñizi
 teşhîr iderek gider ve eger aşl üzre faşıl (2) eylesem hezâr-ı zârıñ sultânım ḥazretleri
 gibi şâhib-vaḳâr (3) tarafdâr-ı var aña mu°în ü zâhir olup bu faḳîri ta°zîr (4) ider deyince
 hemân kûf-ı şebḥiz edâ-yı şîrîn ve elfâz-ı sükkerîn (5) birle zebânın şeker-rîz idüp tûtî-i
 bî-temyîzi tekrâr (6) ḥitâb-ı müstetâba sezâ-vâr buyurdu ve güftâr-ı faşâhat (7) şî°ârile ol
 nâ-bekâra kendü fazâhatin iş°âr eyleyüp (8) tuyurdu ve eytdi ki iy bî-ḥicâb saña bu kadar
 ḥak (9) cevâb söylenür mücâb olmazsın mâdâm kitâb ile (10) °amelden behre-yâb
 degilsin böyle her gördüğün şeyḥ ü şâb (11) ile baḥş ü cedelden ecr ü şevâb bulmazsın
 çünki (12) söze aḥbâr-ı °âlimâne ile şûret virmegi ihtiyâr eylersin (13) bize etvâr-ı
 câhilâne ile küdüret izhâr idüp neylersin (14) zîrâ bülbüle tarafdâr olduğımndan baña
 nâmûs ve °âr iktizâ (15) itmez ve aşlâ hezâr-ı bî-nevâ da'ire-i şer°-i garrâdan ḥâric **[39b]**
 (1) edâ kılmayup derûnından kazâyâ rızâ gitmez ammâ sen her cevâbıñ (2) şevâb olmaḳ
 taşavvurıyla söziñdeki ḥitâbı elân bilmezsin (3) var bâb-ı °irfânda °ayb u noḳşân bulmaḳ

tefekkürıyla öziñdeki (4) rayb u riyâyı iz^cân kılmazsın ey nâdân-ı bî-iz^cân kaçan (5) bir müslimâna ba^czı münâfıkân iftirâ ve bühtân itsele ehl-i ırfân (6) aña evvel emrden i^ctimâd kılmayup belki anı ıarifâne imtiñân (7) eyler ve muğarrerdir ki bilâ-burhân iddi'â-yı şıdğ iden müdde'iyân (8) elbette yalân söyler muğtezâ-yı şer^c-i mübîn işbât ü yemîndir (9) ve bu ma^cnâ-yı güzîn ma^clûm-ı cümle hâkimîndir aşl-ı hükûmet öyle (10) midir ki sa^câdetden naşîbleri olmayan bir kaç tıyûr-ı (11) pür-mekr ü firîbe himâyet için henüz andelîb-i edîbiñ hağğında (12) şehâdet olunmadın şekâvetine hüküm idesin ve faşl-ı huşûmet (13) böyle midir ki aqvâl-i tarafeyniñ şıdğ ü kizbe ihtimâli bî-rayb (14) ü işkâl iken hağğıkât-i hâlde âdâb-ı şerîate ri^câyet (15) bulunmadın semt-i selâmeti koyup taraf-ı melâmete gidesin **[40a]** (1) kâdı ki hağğa râzı olmaya sa^câdet-i adaletden mağrûmdır (2) ve hâkim ki mesâ'ili ıâlim olmak rütbesin bulmaya şî'âmet-i (3) cehâletden mezmûmdır imdi sen لعن الله الراشى والمرتشى (4) hadiş-i şerîfiniñ mazmûn-ı münîfi üzre müsteğakk-ı la^cın iken (5) sâ'ir hulğ-ı hased şâhibleri olan erbâb-ı süñan hağğında (6) bî-edebâne edâlar eyleyüp ta^cn itmek neden bu cehâlet ü bağâlet saña âb u ceddiñden intikâl itmişdir anıñçün sözleriñ hadiñden (8) ilerü gitmişdir iy selâsil ü ağılâl-i rayb u işkâl birle (9) kayd ü bend-i kıl ü kâle giriftâr olan derdmend ayâ kendü hâliñ (10) görmeyüp ehl-i kemâle böyle dağl ü ta^carruz vechiyle nuş u (11) pendı neylersin vi hâl-i mâ-fî'l-bâli me'âl-i mağâlinden (12) âşikâr olup sâhte vağâr ile iştiñâr bulan müstemend (13) hâlâ bir bî-riyâ merdi şâliñ ve hoş edâ ve ızz ü nâşîñ-âsâ (14) beyne'l-halâyığ fâ'ığ olmak zu^cmmıyla hod-pesendlik eylersin (15) hayfâ ıbret nazarıyla temâşâ kılmazsın ki serv eger şenavber **[40b]** (1) ser-efrâzlık semtin tutar ve eflâke toğru ser çeker lâkin (2) miyve-i terden hiç âşâr görmeyüp ahır kâr şirret-i rûz-ı gâr ile (3) ıömri hevâya gider ve diriğâ gâflet âşârıyla aşlâ bilmezsin ki (4) mütevâziâne hâke meyl iden her bir şecer berk ü bâr ile (5) i^ctibâr bulup lâ-büdd ol eşcârıñ eşmârından nev^c-i beşer (6) temettu^c ider ammâ böyle edâ-yı pâk sencileyin tab^c-ı hacerden (7) bed-ter olan bî-idrâke nice te'eşşir eyler ve dâna her süñan-ı (8) bî-nazîri etrâke tağrîr idüp neyler zîrâ saña bu kadar (9) dürr ü güherden mu^cteber sözler söylenür

yene qadr ü kıymet (10) bilmezsin beher hâl iddi[°]â-yı kemâl eyleyüp cehliñden ehle (11) rağbet kılmazsın baña [°]adem-i i[°]tibârıñdan her bâr dırsın ki (12) nehâra meyli terk idüp leyli ihtiyâr itdiñ behey yâr-ı kâr (13) her muşâhabetde bir gûne cehâlet âşikâr eyleyüp semt-i (14) vağdetiñ hâletinden haber-dâr olmaduğundan sû'-yi keşrete (15) gitdiñ ma'lûm oldu ki da'ima gök şevkiyle gezersin [41a] (1) anıñ çün gece ahvâlinden bî-ğabersin imdi iy gümrâh i[°]tibârı (2) bî-iştibâh olan şeb-i siyâhıñ qadrin bil ve her gâh ihyâ-yı (3) leyâlî birle qadr-i [°]âlî bulan merd-i âğâhıñ mertebesin te'ammül kııl (4) pes geceler astâr-ı esrâr-ı settârdır zann itme ki şeb tâ-be seher (5) huftede olanlar için bu râz-ı nühüfte âşikârdır ol [°]âşıklar ki (6) [°]aşq âteşiyle yanıqlardır gecelerde o yanıqlardır ve şol (7) şâdıqlardır ki o yanıqlıq rütbesiyle fâ'ıqlardır bezm-i vuşlata (8) lâyıqlardır el-hâşıl fazâ'il-i şebden gâfil olma ki neçeler (9) gecelerde dâhil-i bezm-i vişâl olmuştır ve her kâmil devlet-i ihyâ-yı (10) leyâle nâ'il olup vecd ü hâlde mertebe-i kemâl bulmuştır (11) hülâşâ-i kelâm evliyâ-yı kirâm اثارهم وابقى اختتام الايام gecelerde huşûl-ı merâm ile (13) şâd-kâm oldılar ve netice-i merâm enbiyâ-yı [°]izâm [°]aleyhi's- (14) selâm allâhe'l-melike'l-[°]allâm şeb-i meserret âşârda vuşûl-i rabbü'l (15) -enâm ile tevkiir ü ihtirâm buldılar iy câhil fazâ'il-i [41b] (1) leyle-i qadr ü berâta âyâ [°]ilm-i hâşıl itmediñ mi vî gâfil hiç (2) evşâf-ı şeb-i mi[°]râcı aşlâ eşitmediñ mi ki nâdiredân-ı faşîhü'l- (3) lisân a[°]nî nâdiri-i belîğü'l-beyân [°]aleyhi'r-rağmetü'l-melike'l- (4) mennân mi[°]râciyyesinde ol şâm-ı sürûr encâmı vaşf (5) idüp nazma nizâmı ne vechile virmişdir ve ol nîgû nâm (6) âğâz-ı kelâm eyledikde söze ne tarzile girmişdir nazm

(7) te[°]âlâ allah zihî şâm-ı sürûr encâm-ı gam-fersâ

(8) ki oldu mazhar-ı esrâr-ı sübhân الزى اسرى

(9) sevâdı sûre-i ve'l-leyl aña zerrîn nuqat encüm

(10) şafağ ser sûredir kim eylemişler surh ile imlâ

(11) felek tâc u zerîn terk itdi ibrahim edhem veş

(12) derûnında  aceb mi eylese n r-ı siyeh mavi

(13) o Őebdir ma la -i el-env r-ı ma r c-ı h d vendi

(14) o Őebdir ma zen-i el-esr r-ı halveth ne-i esr 

(15) o a Ő m oldu ser-tac-ı n b vvet Ő hib 'l-mi r c

[42a] (1) o heng m oldu sult n r s l hem-Őo bet-i mevl 

mu aŐsal (2) v c d n ba r-i  aşka  ar k itmemiŐsin ve gece ile g nd zi (3) fark eylemek t r kine gitmemiŐsin anı  n  aŐı k na ink r ndan (4)  afil ne bah ne eylersin ve Őadık na t nda ıŐr r ndan (5) c hil ne efs ne s ylersin huŐ Őa b lb l-i Őeyd n n h l-i (6) m -fi'l-b linden b -habersin ve hayf  g l-i ra n n n b y-i (7) viŐ linden dim  -ı c nı nı ma r m idersin  unki  andel b-i (8) n l na su'-i z nn eyley p bir alay m rg n-ı n d n n (9) s yledikleri yalamı isti s n iderek iftir  v  b ht na (10) i tim d itdi  ve fer k-i ehl-i fes da ref k olup t r k-i (11) Őal h ve reŐ ddan h ric t raf-ı mu  lefet   in da (12) gitdi  imdi ol reh-rev n-ı semt-i hil f olan g r h-ı (13) b -inŐ f n evŐ f  bey n olunma  i tiz  eyledi (14) t bile sengi erb b-ı d l l elbette ne e k l u k l ile (15) izl l i  n Şad g ne mekr    l id p Őa a neyledi [42b] (1) evvel  anlar n ser-neferleri ki kuz undur ol p r-mekr   f s n (2) az  ndir   lemde  aşk u Şevk nedir bilmez ve hi bir demde (3) Őaf  ve zevk ne id gin iz  n k lmaz da'ima bo az i  n (4) cef da ve Őub  u mes  meyli fiŐk u fes da ol siyeh-r  (5) zikr-i h dan  afil ve ol bed-h  hem n g ft u g ya m 'il pes (6)  albinde Őaf s  olmadı  ecilden Őad s  beddir (7) ve ma z  b lb l-i hoş-ed yla m cer s  haŐeddir ve anlar n (8) birisi da ı gur b-ı  amm zdir ki ol h d a-b za bu r -siyehlik (9) azdır h let-i  aŐkdan Őaf s  yok bir n d n ve kimse i  n (10) vef s  olmadı  c mle-i cih niy ne  ay n ger i lis n-ı (11) Őıby ndan  ara  ar ka n miyla mezk r amm   demiy n arasında (12) ziy de ma k r a a Őabiler i tiz -y  Őab vetden ra bet (13) eylerler yoksa anı  gibi r -siy h  neyerler her ne  adar  terse (14) nev -i beşer dinlemez ve tetayy r eyley p Őad sından hayr eglemez (15) l kin nev -y   andel bi g Ő iden  uŐ k n her biri kend yi [43a] (1) mest   medh Ő bulur bir

keyfiyyetle ki cām-ı mey nûş eylemiş (2) gibi cûşa gelüp vaḫti hoş olur pes mecâlisden cevz ü (3) levz uğurlamak ğurâb-ı bî-ḫicâbın ḫûy-ı bedindendir (4) ve bu ğüne hemz ü ğammâz anıḫ bi'l-cümle bülbül-i maḫzûna ḫasedindendir (5) ve daḫı ol ferîḫ-i bî-tevfîḫden birisi kelâje-i pür-mekr ü fiten ya'ni (6) şaḫşâĝan ki alaca 'abâyîler ile ne ğüne reftâr idecegin bilmeyüp (7) pervâze gelse daḫı alçaḫlıĝından nereye olursa konar ve kaçan (8) kaşd-ı sūḫan birle fetḫ-i dehen kılsa faşâhat üzre 'ibâret bilmediginden dili dönmeyp tekellümde hemân beyne'l-enâm ḫalt-ı (10) kelâm iden zengî 'arablara döner anıḫ şekâvetine 'alâmet (11) bu ḫabâḫat yetmez mi ki her ḫande bî-tâḫât olmiş ve kemâl-i za'afdan (12) ḫâke düşüp 'ömri nihâyet bulmuş za'if ü lâĝar ğâv ü ḫar (13) görse hiç merḫamet kılmayup ol sa'at gözin oyar imdi (14) te'ammül olunsun ve söziḫ neticesini bulsun ki böyle fazâḫati (15) bî-ĝâye ve ḫabâḫati mâlâ-nihâye olan erbâb-ı şekâvetiḫ aşḫâb-ı [43b] (1) sa'âdetde ḫanḫı etvâr-ı nâ-hem-vârı uyar pes hezâr-ı zâra (2) ol daḫı âşikâne ḫâsid ve âşâr-ı fikr-i fâsid yine kendüye 'â'id (3) birisi daḫı tâvus ki şâḫib-i zîb ü zînetdir ve fevâ'il-i (4) ḫâlde ḫâcib-i bâb-ı cennetdir çünki ol fâcir libâs-ı (5) fâḫir ile da'ire-i 'ucb u ğurûra düşüp mütekebbirâne ḫirâm (6) eytdi lâ-cerem der-i cennetden dūr olup derûnından (7) evveliḫi sürûd-ı tâm gitdi zîrâ ĝafletinden iĝvâ-yı şeytâna (8) uyup ma'şiyetde bulandı anıḫçün mübtelâ-yı belâ-yı ḫirmân (9) olup der-i cinândan redd olındı ḫülâşâ-i maḫâl ol (10) bed-fiĝân elbette hem-ḫâl-i şeytândır والعياذ بالله المتعال (11) iblîs-i telbîs mişâl elâna merdûd-ı yezdândır pes bî-reyb ü (12) ğümân ol nâdân-ı bî-'irfânıḫ daḫı zümre-i ḫâsidâne (13) mülḫaḫ idüĝi zâḫir ü nümâyân olmişdir ve 'andelîb-i nâlân (14) içün ḫased-i firâvân anıḫ derûn u bîrûnına kemâ-kân tölmişdir (15) birisi daḫı şâḫîn-i bed-âyîn ki tiz minḫâr bir ḫûn-rîz [44a] (1) nâ-bekârdır ol ḫûn-ḫ'âr-ı sitem-kâr şikâr-ĝâḫa çıḫdıḫça (2) neçe bî-ĝünâḫa işkence idüp vücûdlarına pençe şalmışdır (3) ve dest-i zulmine giriftâr olan mazlûmânıḫ cânlarına (4) cefâ-yı şad-hezâr ve cevri-i bî-şümârı kâr eyleyp (5) her biri elinden 'âciz ḫalmışdır böyle sengîn dil olduĝiçün (6) yüksek ḫayalarda âşiyân tıtuḫ derûn-ı aḫcârı (7) kendüye mekân ider ve cefâ-kârlıḫda kemâl bulduĝiçün (8) şikârı görince bi'l-küllîye şabr u ḫarârı hemân gider (9) gerçi aĝalar begler ḫolunda konar göçer ve şahbâzlık (10) 'arız idüp ḫâlince

hayli °âlî pervâz geçer ammâ hic aشلâ (11) anıyla bülbül-i şeydâ beyinde münâşebet bulunmayup ma°arifden bir ehl-i dildir pes kendüsi (13) hâlâ mürgân-ı °acizâna zulm ü ta°addî itmiş ve âb u cecdi dahı (14) sâbıkâ cebr ü cefâ tarîkine gitmiş iken °andelîb-i edîbe dahı u (15) ta°arruz itmek anıñ haddi degildir birisi dahı çaylak [44b] (1) didikleri keş dehendir ki zürafâ-yı °acem lisânında nâm-ı zağandır (2) yok yere kendüye vücûd virmiş beyhûde toğan şekline (3) girmiş elân ol dahı mürgân içinde bir mümtâz-ı eblehândır ve bu (4) sebebden şikâr-bâz-ı cihân olmak kaçdın idüp peççe-hây-ı (5) mâkiyâne belâ-yı nâgehândır ammâ şikâr için şad-hezâr tekellüf (6) itse kendüde ol kâr için tâb u tüvân bulmaz ve her bâr (7) üsküf dahı geyselene öyle bed-nâmıñ adı toğan olmaz (8) anıñ şikârı hemân pençe şalup insânıñ elinden lahm u şahmı (9) çalup almakdır ve encâm-ı kârı ilden şey alurken ile girmek ile (10) telef-i nefis idüp bir yerde düşüp kalmakdır pes anıñ (11) gibi egri ağızlı kelâma nice hüsn-i nizâm virüp toğrı (12) söyler ve bunıñ gibi nâdânıñ bülbül-i hoş-elhâna eylediği (13) iftirâ vü bühtâna kişi i°timâd idüp neyler birisi dahı (14) kartal-ı bed-fi°âl ki her demde mu°tâdı su°-i hâl (15) ve °âlemde adı dâldir anıñ şekâveti bî-rayb u işkâl [45a] (1) ve fazâhatine her ahvâli dâldir her ne zemân ki perr ü bâl açup (2) tayrân ve hevâda uçup °âlemi seyrân eylese etrâf ü eknâfa (3) nekrân idüp cîfe gözedir ve her bâr ol nâ-bekârıñ kârı (4) bir lâşe-i murdârı görünce üzerine düşüp ve minķârı ile (5) deşüp ne şekl üzre ekl idecegin bilmediginden boynın uzadır °âkıbet cîfe-i düm ucundan avcılara tutulup (7) kendü lâşe-i vücûdı yabanlara atılır öyle bed-fi°âliñ hâli (8) böyle olur ki şonında perr ü bâli oķçılara şatılır pes (9) kendüsi bir mühmel ü murdâr iken hezâr-ı pâkîze etvâra nice (10) bahâne bulup evzâ°-ı bî-edebâne eyler ve ol bî-te°ammül bülbül-i (11) şahib-tevekkül haķķında her ne dirse yabana söyler birisi (12) dahı şol lekkel didikleri aħmak ki laķlaķdır anıñ ma°arifeti (13) hemân her zemân bî-ma°nî çeke çatlatmakdır kemâl-i hemâķâtine bu (14) °alâmetdir ki vecd ü hâlet bî-taķat itdigin ve nâgehân (15) esrâr-ı vahdete hayrân olup °aķlı gitdigin gördikde kaçs-ı [45b] (1) meczûbü°l-fû°adı cemâd kıyâs idüp anıñ başı üstinde (2) ol aħmak âşiyân tutmuşdır lâ-cerem kabâhatin bilmeyüp (3) ve fazâhatin

te'ammül kılmayup mümtâz-ı cihân ve ser-efrâz-ı ta'irân (4) oldım ve beyne'l-âkrân
 °ulüvv-i şânım raîkân olup mürtefi° (5) mekân buldım deyü ol mağbûn ser-i mecnûn
 üzre şâd-mân (6) olarak lağlak bir zemân ötmüştür çünkü ol nâdânın ğıdâsı (7) yılan ve
 edâsı yalandır pes °andelîb-i nâlânın hakkında (8) her ne söylerse bühtân idügi °ayândır
 birisi dahı (9) kebg-i turfe-hırâm ki lisân-ı türkîde aña nâm keklikdir ol (10) hâsid-i bed-
 fi°âliñ hâli kendü zu°mm-ı fâsidince zîreklidir (11) ammâ her kaçan ki sa'ir tâ'irân âsâ
 bülend pervâzlık (12) birle mümtâzlık iddi°â idüp nâgehân uçar bî-hikmet-i (13) hüdâ
 tayrâna aشلâ imkân olmayup ber-hevâ giderken (14) hemân düşmekile pervâzdan vaz
 geçer huşûşâ hazret-i zekeriya (15) صلواته الله على نبينا وعليه بحسب الاقتضاب رد رخت [46a]
 (1) müntehâ cevfinde şol zemânki ihtifâ buyurdu öyle bir nebiyy-i (2) hüdâyı
 münâfikâne edâ ve düşmânâne nidâ kıilup kavağda kavağda (3) deyü â°dâya ol bî-hayâ
 tuyurdu bu haber nev°-i beşer (4) beyninde tevâtür mertebesin bulup ve evvâh-ı nâsda her
 gâh (5) o hikâyet rivâyet olunmak bî-iştibâh olup halk anıñ bir (6) birine kabâhatin
 dirler ve gürûh geşt-i deşt-i kûh (7) idüp ve ol bed-hûyü cüst ü cû için bâzûlarında bâz
 (8) ile nişib ü firâze gidüp ikrâm-ı tâm ve şad gûne sa°y ü (9) ihtimâm ile ele getürdikde
 cümle-i enâm etin yerler pes (10) öyle bed-fi°âl âyâ kendü ahevâlin görmeyüp niçün ehl-i
 hâl (11) olan hezâr-ı sutûde-hişâl için kıl ü kâl ider ve böyle (12) şâhib-fesâd iktizâ-yı
 °inâddan bülbül-i nâlâna hasûdâne (13) efsâne söyledikde aña i°timâd iden muqarrerdir
 ki °adem-i (14) reşâddan taraf-ı i°tidâli koyup semt-i ihtilâle (15) gider birisi dahı serçe
 dinilen şol pür mekr ü fiten ki fârisî [46b] (1) lûgatda ol şâhib-fesâdın adı küncüşik
 olmuştır ve çok (2) sünbüle-i hınça ve şâiri haşâdı zemânında hemân mu°tadı (3) üzre
 perişân idüp şâhibi geldikde çöp-i huşş (4) bulmuştır huşûşâ ba°de's-şitâ biraz neşv ü
 nemâ bulup (5) vücûd-ı rez dîde dîde oldıkda ol bî-hayâ li-ecli'l-ğıdâ (6) dide dide anıñ
 gözlerin kör ider ve şûretâ ol afetin (7) kıyâfeti öyle ammâ kabâhati şöyledir ki şadâsı
 bî-ma°nî (8) ve edâ-yı mâlâyâ°nî birle şemâtat eyledikde o sa°at insana (9) bir gûne fütür
 gelüp râhat ve huzûr gider her kaçan ki eşçârda (10) âkrânı olan mürgân ile encümen
 olup ve eşhârde lisânı (11) üzre firâvân mekr ü fiten bâbında sühan bulup cümlesi bir

yerden (12) kuş dilince öter **كل قصير فتنه** maḳâliniñ meâl-in her biri (13) ḥasb-ı ḥâl idinüp aḳvâl-i nifâḳda ittifâḳ üzre tahrîk-i (14) perr ü bâl iderek eyledikleri cıvıldı dünyâyı tutar çünki (15) ol bed-nâm elbette hırş-ı tâm ve ṭam^c-ı ḥâm ucundan **[47a]** (1) âḥir kâr aḥz-ı dâne içün dâm-ı zemâne giriftâr olur pes öyle (2) bî-ḥayâ nâ-bekârıñ böyle nâ-sâza güftâr-ı °andelîb-i zârıñ (3) nice bâ^cış-ı °ayb u °arı olup eṣrârıñ aḥmârı ne vech (4) ile °inde'l-aḥyâr i°tibâr bulur deyü küf-ı şâḥib-vuḳûf (5) fısḳ u fücûr ile ma^crûf ve şerr ü şor mevşûf olan (6) ba^czı tıyûrıñ ḳabâyiḥin tûtî-i bî-şu^cûra li-ecli'n-naşâyıḥ (7) gûyâ oldıḳda ve ol dânanıñ dehen-i zîdâsından ḥüsn-i edâ (8) birle neçe süḥan-ı ğarrâ şudûr idüp bu siyâḳda ḥâtırına ḥuṭûr (9) eyleyen levâyıḥ intihâ buldıḳda cenâb-ı küf-ı °ârif beher ḥâl (10) tûtî-i ḥasûd tarafından su^câl-i muḳadderiñ vürûdına vâḳıf (11) olmağın tekrâr o nîĝû kâr aña cevâb ḳasdıyla ḥitâb (12) itdi ve münâzara âdâbına ri°âyet içün hemân o sa^cat (13) baḥş-ı aḥre gitdi pes ḥazret-i küf tûtî-i bî-vuḳûfa (14) nâzikâne ḥitâb eyleyüp ve °ârifâne cevâb söyleyüp eytdi şimdi sen kendü zu^cmmıñca derûnıñdan dirsın ki °ilm-i esmâdan **[47b]** (1) sâ'il oluram ve tesbîḥ-i eṣyâdan ğâfil buluram zîrâ bu ḳuşlarıñ me'âl-i (2) tesbîḥin fikr itmedi ve ḥâlâ o dil-ḥoşlarıñ ḥâl-i ḳabîḥin (3) zıkr eyleyüp maḳâl-i melîḥi taṣrîḥ semtine gitmedi imdi iy zâhid-i (4) şâḥib-riyâ şaḳın bu mülâḥaza-i pür ḥaṭâ birle benim ḥaḳḳımda daḥı (5) °andelîb-i lebîb âsâ ifk ü iftirâ ḳaydına düşme ki cenâb-ı kibriyâ (6) cell ü °alâ bu ednâ efgendesine luṭf u keremi firâvân (7) erzânî buyurup nece râz-ı nihânı zâhir ü hüveydâ (8) ḳılmıṣdır vi ḥâsid-i beyhûde edâ buña bere-i bîcâ sevdâsıyla (9) her °ârif ü dâna yanında ve erenler meydânında zînhâr ḥâr-ı far sûde (10) pâye binüp ilerü eṣmek taṣavvuriyla düşmek fikrin (11) itmedin fâris olanlara taḳlîd içün ḥalḳa câris (12) olarak ḳoşma ki ḥazret-i rabbü'l-°ibâd murâd eylediği ḳullarına (13) °aḳl-ı ma^câd iḥsân idüp elân anlar aḥbâr-ı zâhiriyyeden (14) mâ^cada esrâr-ı bâṭniyyeden bî-ḥad ma^cnâ bilmiṣdir gerçi ḥâlâ (15) baña °umûm tesbîḥ-i eṣyâ °ilm-i ḥâldir ammâ maḥall ü sezâ **[48a]** (1) olmaduğın saña ḥuşûş-ı taṣrîḥ-i ma^cnâ emr-i muḥâldir ol (2) ecilden ki henüz tarîḳ-i °irfâna gidüp ferîḳ-i °ârifâne refîḳ (3) olmamıṣsın ve baḥr-i °amîḳ-i ma^crifete ğarîḳ olan kâmilâna (4) göñül

virüp dahı bir şadîk-ı şefîk bulmamışsın bilmediñ mi ki (5) halk-ı cihân elân üç gûnedir ve te'ammül kılmadıñ mı ki her gûne (6) gürûhıñ kalı hâlinden numûnedir işbu evnâc-ı şelâseniñ (7) bir nevci ehl-i dünyâ ve bir nevci ehl-i uqbâ bir nevci dahı ancak sâlik-i râh-ı hüdâ ve muṭlaḳ tarîk-i cümle-i mâsivâdır ki anlar (9) ḳalbleri şafâ vü cilâ bulan şâhib-diller ve ehl-i mevlâ olan (10) kâmillerdir ḫatta birri-i bî-nevâ o ma'nâyı bu şi'ir-i selâset- (11) şi'ârında iş'âr eylemişdir ve bu ḡazel-i bî-bedelden ma'ada (12) o remz ü imâyı ba'zı ḡüftârında dahı izhâr idüp (13) neçe ebyât ü eş'âr söylemişdir ḡazel

(14) ehl-i dünyâ miḫnete düşdi gurûr-ı câhdan
bilmem ol üftâdeler âzâd olur mı çâhdan

(15) ehl-i uqbâ zühdile taḳvâ tarîkin tutdılar
sa'ıy iderler irmege ser-menzîle şâh-râhdan

[48b] (1) ehl-i diller aşık-ı yâr-ı ḫaḳîkî oldılar
derd-i aşḳa çâre isterler müdam allahdan

(2) her biri sûziştedir nâr-ı firâḳ-ı yâr ile
dilleri hâli degil bir laḫza dûd-ı âhdan

(3) zümre-i uşşâḳ bezm-i vuşlâta müştâḳ olup
feh-i bâba muntazırlar şıḳile dergâhdan

(4) vâḳıf-ı esrâr-ı yâr olmaḳ dilersen var hemân
her dem isticlâb-ı himmet eyle bir âgâhdan

(5) bir ḡarîb âvâredir iy rehber-i tevfiḳ-i ḫâḳ
kıлма hâli luṭfıñı bu birri gümrâhdan

(6) muhaşşal kalbine riyâ vü zevk tolanlar ile bihâr-ı ʿaşka ğarķ olanların (7) arasındaki fark beyne'l-ġarb-ı ve'ş-şarķdır şol ehl-i diller ki (8) taşfiye-i kalb idüp haķâyıķı üzre eşyâyı ʿâlem ve daķâyıķı (9) birle esmâya müdâvim olalar elbette her biri haberdâr-ı cem^c ü (10) farkdır lâkin emâkin-i ʿuzletde sâkin ol böyle merd-i (11) şâhib-hâle kâl ehliniġ ekşeri dehġâldir anıñçün ki (12) ol ferîķ-i bî-tevfîķ ancâķ kîl u kâle kâni^c ve muţlak vehm ü (13) hayâle tâbi^c olup ʿaķılları irmediginden bu aġvâl-i (14) hafıyyü'l-me'âl anların göñül virmedikleri hâldir zîrâ erbâb-ı (15) zâhir ʿaķl-ı kâşirince ʿilm-i resemden almışdır ve bâtında olan **[49a]** (1) ma^cnâyı bilmediġi ecilden müsemmâyı bulmayup hemân ismde (2) kalmışdır ammâ ʿâşıklara esmâ da'ima müsemmâdan mütecellî olur ve her (3) lafzdan bir gizlü ma^cnâ peydâ olup o şâdıķlar tesellî bulur (4) pes hüdâ-yı ferdiġ ʿaşkıyla ehl-i derd olan merd-i meydâne bu hâkimâne (5) beyâna gelen cevâb-ı şâfi kâfidir velî seniġ gibi inkârda ısrârından (6) eşrâra tarafdâr olan bî-ʿârıġ batâleti rumûz ü künûza (7) müte^callıķ sözde şerâġati münâfîdir el-hâşıl iy tûtî-i bâtıl (8) egerçi bu tuyûr-ı bî-şu^cür içre adıġ ʿâlim ammâ kendiġ (9) zâlim ki maġzâ fitne ve fesâd için böyle cem^ciyyet iden (10) kavm-i hüssâda tab^ciyyet kılup bülbül-i nâlâna zulm-ı firâvân (11) eylediġ ol mürġân-ı hâsidânıġ her biriniġ hâl ü şânı (12) aķvâl-i perîşânından nümâyân ammâ bilmem sen fehm ü iz^cânı (13) neylediġ muķarrerdir ki bûy-ı gül-i bî-hâr tab^c-ı nîġû-yı bülbül-i (14) zârı gülzâr-ı haķîķât âşârından hişşe-dâr idüp pür vecd ü (15) hâlet oldıķça ġâhî ʿaşķ-ı ilâhî birle evrâd ü ezkâra müdâvemet **[49b]** (1) kılup ʿâlî menzilet bulduġı ecilden işbu erbâb-ı (2) menâhî hûy-ı bedleri muķtezâsınca aġa ġasedlerinden mübâhî (3) dirler ve bu ma^cnâ mihr-i enverden ezhârdır ki^candelîb-i şâhib- (4) hüneriġ edâ-yı pâķ ve şadâ-yı sûz-nâķi ehl-i ʿirfân olan (5) insâna eşer ve dil ü cân-ı ʿâşıkânı bî-keder kılup nev^c-i beşer (6) ʿindinde maķbûl ve mu^cteber olduġın gördikde ma^crifetden dûr (7) ve kâbiliyyetden mehcûr bir alay tuyûr-ı tebâhî ġasûdâne negâhı (8) şöyle iderler ki ġüyâ hemân gözleriyle o mürġ-ı bî-günâhı (9) yerler hülâşa-i kelâm elbette ġavâsıġ eşnâ-yı zikrde şevķe (10) gelüp ʿâşıkâne ġirâm eylediklerin gören ʿavâm aşlını bilmediklerinden (11) mücerred fazl için

hâlt-ı kelâm idüp raqş-ı harâm iderler deyü (12) anları ithâm eyerler ve netice-i merâm ibtilâ-yı ʿaşk-ı dil-ârâm (13) ile bî-şabr u ârâm olan ʿâşıkların bu dem ü devrânı (14) bir özge seyrândır ki her gören ehl-i butlân mübtelâ-yı belâ-yı (15) hırmân olduklarından böyle muhabbet zencîrine dil-beste her biri **[50a]** (1) dîvâne-i ser-meste daḥl ü taʿarruz idüp nâ-şâyeste (2) kelâm söylerler beyt

bu bezm erbâbı heb nây ü kudûm ile semâʿîdir

(3) kıyâsî şanma iy zâhid bu devri sen semâʿîdir

imdi (4) şaḥîn iy tûṭî-i gâfil baʿzî tuyûr-ı bî-şuʿûrın nâkil (5) oldukları güftâr-ı bî-hâşıl sebebiyle taʿna mâʿil olup bülbül (6) gibi ehl-i tevekkülün inkisârın alma ve zînhâr öyle (7) şad hezâr ah u zâr iderek mertebe-i ʿâliyâya nâʿil olan (8) kâmilin qalb-i muşaffâsına maḥzâ keder virmek için (9) kendüni erbâb-ı nifâḳın ittifâḳında dâhil bulup sen daḥı (10) sâʿir mürgân-ı münâfıkân âsâ ebedî hüsrânda qalma zîrâ (11) bülbül gülşenî tarîḳine sâlikdir ve ol şâhib-tevekkül ʿaşk-ı (12) pâke mâlikdir el-ḥazer el-ḥazer ki ʿâşıkların tîr-i âhı siper (13) bilmez ve zann itme iy bî-ḥaber ki şâdıkların nâle-i seḫer-gâhı (14) eşer kılmaz hic bilür misin ki ʿâşık-ı nâlân eger giryân (15) olursa cihânı seyl-âb-ı sirişk neyler hemân ol an **[50b]** (1) erbâb-ı ʿaşkın giryesi ʿâlemi bir demde ğark-âb-ı eşk eyler (2) pes bu esrâr-ı ʿâşıkânı hem-râz olanlar bilürler ve etvâr-ı şâdıkânı (3) dem-sâz olanlar teʿamül kıılurlar egerçi reh-rev-i tarîḳ-i mecâz olan (4) ʿâşık-ı ser-bâzın lâ-büdd-kârı sûz u güdâzdır ammâ peyrev-i (5) ferîḳ ehl-i ḥaḳîḳat olmağıle imtiyâz bulan şâdık-ı ser-efrâz (6) elbette mümtâzdır ancak erbâb-ı mecâzın daḥı ʿaşkı inkâr olunmaz (7) ve muṭlaḳ inkâr olunsa الجازقنطره الحقيقا kavlinin maẓmûnına (8) ikrâr bulunmaz el-ḥâşıl ʿaşk-ı pâki idrâki olmayan gâfil (9) bilmeyüp bu sözleri hemân yine zümre-i ʿâşıkân izʿân ider (10) ve kaçan birrî-i zârın bu şîʿir-i muhabbet-şîʿârı gibi ʿâşıkâne (11) süḫan gûş itseler ol an cûş u ḥurûşa gelüp (12) anlardan şabr u sâmân gider ğazel

(13) ʿaḳla bîġâne olur maḫrem-i ʿaşk

böyledir resm-i reh-i  alem-i  aşk

(14) mest idüp her dem cihândan geçirir

 aşık-ı cur a-i c m-ı cem-i  aşk

(15) bezl iden c nını c n ne olur

ebedi zinde-i feyz-i dem-i  aşk

[51a] (1)  aşıkıı ma z-i dev dır derdi

 ad -yi  alem-i dildir  am-ı  aşk

(2) s hanıı d rr-i  em n olsa nola

olmış iy birr  der nıı yemm-i  aşk

(3) netice iy t t -i n d n didikleri m n fık-ı m rg n  yle  aşık-ı (4) g l-i  and n olan b lb l-i n l na ızr rda ışr r id p b yle  ar (5) l hik olacak g ft r-ı n -muv fık l yık mıdır vey  adem-i  irf nından (6) a v l-i  aşık nı ve a v l-i şadık nı idr k   iz an itmeyen (7)  ayv n  aceb her  aşık u şadık olanlar seniı zu mmııca (8) hem n heb f cir   f sık mıdır m d m ki sen  ilm-i led n  ba rine (9)  alup esr r-ı  uşş k-ı z rdan  berd r olmazsın m d m (10) s hilde b yle c hil  alup ol ba r-i zeh ardan (11) d rr-i şehv r almaıa z tında iktid r bulmazsın imdi (12) iy  od-pesendlik bendine girift r olan derdmend saıa (13) bu g ft r-ı d rer-b rım nuş u pend olsun ki cen b-ı ris let (14) pen h  aleyhi'ř-şalav t 'l-ileh  azretleriıı  نظربنوالله  نقوا فراسته المومن فانه ينظربنوالله buyurdıkları  avl-i [51b] (1) b -iştib hdan  g hlık  aşıl id p ş hib-i fer set (2) ol ve her g h rabb 'l-en m derg hına tevecc h-i t m i  n (3) şeb-i siy h i re  ıy m ve terk-i men m eyley p ol  adı'l- (4)  acata m n c tda  ul ş-ı tem m ile  b d ta sa y   ihtim m (5) iderek ve i tik d-ı  aş birle ferik-i  av ş  arıkine giderek (6) mertebe-i keş   ker met bul yoksa iy b -hic b ne v kte (7) dek me' l-i kit bda kem l-i irtiy bdan b yle b -t b olasın (8) evliy  odur ki bir vel -i  alicen bıı d menin t tmaı vasiyasıyla

(9) müfettiḥü'l-ebvâb cânibinden feth-i bâb olup ecr ü şevâb (10) bulasın hayfâ ki şâhib-ferâset olmaduğundan bu kuşların (11) bülbül devr ü tegannî ider didikleri sözde fikr ü te'ennî (12) itmediğ ve dirîğâ ki ḥüsn-i şavt istimâc ile qalbinde ḥâlet (13) bulmaduğundan ehl-i hased candelîb-i za'îfî'l-cesed ḥaqqında (14) nîk ü bed her ne didikleri i'cîmâd eyleyüp cinâd için (15) reşâd semtine gitmediğ anlar bilmese caceb degil ki bir alay [52a] (1) bâtıldır ammâ seniğ o bâtıllar içre adığ kâmidir bu ḥuşûşda (2) niçün kitâb ile cevâb virmediğ ve bu mes'eleniğ naqlin bulup (3) şevâba girmediğ pes böyle te'vîl ü tevcîh bilmez iken yine kendü zu'cmmıçca (4) gûyâ faḳîhsin lâkin faḳîh degil belki bir özge sefîhsin (5) gerçi iktizâ-yı sefâhatdan iddi'câ-yı faḳâhet üzresin ammâ (6) ilm-i fıkhıdan aşlâ ḥaberiniğ yok ve şevâb üzre cevâba (7) iktidâriniğ olmaduğ için sa'il-i mesâ'il olanlara zarâriniğ (8) çok diğle iy qavl-i bî-intifâcîniğ istimâc-i bâdı şevdâ (9) olan ehl-i nizâc bu âyîn-i devr ü semâc öyle bir âyîndir ki anığ (10) ḥaḳâyıq-ı daḳâyıqına ıttılâc ḥâşıl iden culemâ-yı kümmelîn (11) istiḥsân itmişlerdir ve bu âdâb-ı erbâb-ı devrân böyle (12) âdâbdır ki anığ ibâḫeti bâbında fuzalâ-yı ekmelin neçe ma'cna-yı (13) güzîn izḫâr u tebyîn itdiklerin bilmeyen seniğ gibi münkirin (14) işbu câlemi ekvâna ḥayvân gelüp ḥayvân gitmişlerdir behey (14) nâdân-ı bî-iz'cân aqvâl-i perişâniniğ ḥâl ü şâniniğdan nişân [52b] (1) virüp butlâniniğ ehl-i cîrfâna cayan iken tegannî ve devrân (2) eyler deyü candelîb-i ḥoş-elhâna caceb niçün ta'c-n-ı firâvân (3) idersin ki anı ḥallâq-ı cihân iqlîm-i cademden vücûda getürdikde (4) caşq-ı pâke mazḫar kılduğı ecilden o caşq-ı nâlân elbette (5) süḫan-ı gülistânda cemâl-i gül-i ḥandânı gördikçe nâle vü efgân itsün (6) deyü dîvân-ı ezelden fermân-ı qâzâ cereyân eyleyüp aña ḥikmet-i (7) rabbânî ile bu yüzden bir gûne tecellî olmuşdır lâ-cerem (8) caşq u şevqden şâd u ḥürrem olup o ferḫunde dem (9) âğâz-ı nağam kılmasun mı ki her vaqt-i behâr bûy-i gül-i bî-ḥâr tab'c-ı (10) nîğû-yı bülbül-i zârı gülzâr-ı ḥaḳîqât âşârından ḥişşe-dâr (11) idüp anı şabr u tâḳat pür vecd ü ḥâlet olduqça anığ (12) dil-i bî-ḳarârı bu tecellî ile tesellî bulmuşdır beyt

(13) ḥallâq-ı cihân câleme kıldıqda tecellî

her şahşı birer ḥâl ile kılmış mütesellî

(14) muhaşşal anıj derûnın hüdâ-yı lem-yezel ezelden  aşk-ı pâke maĥal (15) ve dil-i maĥzûnın erbâb-ı mekr ü ĥiyeliñ baĥş ü cedeli ĥaydından **[53a]** (1) ĥalâş eyleyüp her müşkilin ĥâl itmegile o şûrîde-ĥâl ü (2) ĥâlîşü'l-bâli şûretâ akrân ü emşâli olan tıyûr içre (3) bî-bedel kılmışdır elbette her bâğ-ı dil-güşâde ĥonça-i verdi güşâde (4) gördikçe derûnından derdi ziyâde olmağın ol  aşık-ı nâ-kâm (5) o demde dergâh-ı rabbü'l- ibâda teveccüh-i tâm ile ezkâr ü evrâda (6) müdâvemet kıldıkda te'sîr-i esmâdan hezâr-ı seĥer-ĥîziñ (7) her ahuvânımı ĥûyâ bir tîğ-i ser-tîz olup ehl-i  aşkıñ (8) gül-i rengîn-i dil-i ĥûnînin ser-be-ser dilmişdir netice ol (9) mûsikî-şinâsıñ nevâsı bir şey'e kıyâs olunamaz ki her (10) ĥaçan erbâb-ı söz ü güdâza nağme-perdâzlık ĥa idesin (11) ta lîm içün nağmeyi üstâdâne taĥsîm iderek ĥüsn-i şavt (12) ile ebyât okuyup da'ire-i gülşende devr-i maĥâmât (13) iderken âğâze eşnâsında gül-i  işve-bâza rast gelse (14) hemândem seĥ-nâza başlayup nâz u niyâz içre kâr-ı  uşşâkıñ (15) sünbüle naĥşın  ıkartmak içün uşûl üzre  ırâĥ u  acemden **[53b]** (1) işfaĥâna varınca neçe köşeler  olaşdurup dü-gâh ü se-gâhı (2) ĥihâr-gâh ü pençe-gâha ulaşdırdıkdan sonra nühüfte bûselik (3) göstermekile  uzzâle mâ'il olup gül-i âliñ vişâline nâ'il olmaĥ (4) murâd eyledigin belki şabâdan tıyulup sonra ĥüseyniye (5)  ıĥar deyü bülend-pervâzlık semtin  utarak aĥir kâr o şâĥib- (6) beste evc-i hevâdan peste inüp ĥarâr eyledigin gören (7) büzürg ü kûçek vâĥıf-ı mevâĥıf olanlara bu râz-ı nihânı kâşif (8) ve bülbül-i ĥoş-elĥânı vâşıf olduklarından nâşî âl-i sûtûde (9) ĥisâl-i ĥazret-i mevlevî ĥaddesenâ'l-allah-birrî'l- ĥavî aĥnî (10) cenâb-ı naĥşî sūĥan-perver dürr ü ĥüher gibi maĥbûl ve mu teber (11) bir şi ir-i selîs söylemişdir ĥatta birrî-i efkâr daĥı (12) ol ĥazel-i bî-bedeli taĥmîs eylemişdir taĥmîs

(13) her seĥer ĥülzârda budur du ası bülbülüñ

ki olmaya bîĥâne-i  aşk âşinâsı bülbülüñ

(14) ĥonçe ta cı açar her merĥabâsı bülbülüñ

şevĥ baĥş-i ĥalb-i maĥzûndır şadâsı bülbülüñ

(15) şerĥ ĥasb-i ĥâl-i  aşıkdır nidâsı bülbülüñ

[54a] (1) bülbül-i zâre olup vaqt-i seher feryâd res

bûy-ı vişâl-i gül ider himmet şabâ-yı hoş-nefes

(2) ʿaql olur hayrân bu esrârı bilmez hic kimes

fikr-i zahm-ı hârdır iden giriftâr-ı kafes

(3) derd-i ʿaşk-ı verddir ey dil devâsı bülbülüñ

(4) nağmede çünkim uşûl üstâda teslîm itmedir

ʿandelîb üstâd-ı güldir kârı taqsîm itmedir

(5) hâlet-i faşl-ı güli ʿuşşâka tefhîm itmedir

sûz-i ʿaşk-ı yârdan feryâdı taʿlîm itmedir

(6) her nefes erbâb-ı şevk için edâsı bülbülüñ

(7) ʿandelîbiñ kârını zâr eyleyüp rabb-i kadîr

ʿârîz-ı rengîn gül ʿaşkına kılmışdır esîr

(8) şerh ider hâl-i dilde ammâ ki yoğdır bir habîr

hem-zebânın bulunmaz gülzâr-ı ʿâlemde fakîr

(9) anıçün şad hezâr olur belâsı bülbülüñ

(10) tekye-i gülşende bûy-ı ʿaşkdan almış naşîb

gonçe dervîş-i güle pûş oldığı olmaz ʿacîb

(11) serseri gezme tarîk-i ʿaşkâ gel birrî-i garîb

mevlevî ol naqşiyâ çün gülşenîdir ʿandelîb

(12) sen sema^c it neyzen oldı her nevâsı bülbülüñ

(13) el-hâşıl iy tûtî-i bâtıl eger ʿârif ü kâmil söziyle ʿâmil olmayup (14) ʿandelîb-i

nâlâna bu latîf elhân ezeli kibel-i hağdan ihşân (15) olunduğına delîl ü burhân istersen

ağa bu ayet delâlet [54b] eyleyüp saña o ma^cnâyı tıyurur ve hüdâ-yı kerîm qarâr-ı ʿazîm

(2) içre sûre-i nemlde buyurur ki اعوذ بالله من الشيطان الرجيم وقال يا

يهالناس علمنا منطق الطير işbu ayet-i kerîmenin (4) tefsîrinde kâdı ve keşşâf ü ebu's-su'ûd 'aleyhim rahmetullahi'l- (5) meliki'l-vedûd elbette ma'na'yı bî-naẓîr imlâ vü taẓrîr eyledikleri (6) maḥalde bülbül-i pür-gülgülinin vecd ü ḥâletin ḥikâyet ve ol (7) ehl-i tevekkülün rızâ vü ḳanâ'atin rivâyet idüp anın medâyiḥini (8) mübeyyine bir menḳıbe-i beyyine taẓrîr buyurmuşlardır eger şâhib-i 'aql (9) iseñ maḥaliyle naḳl ideyim ve eger mânend-i merkeb giriftâr-ı bend-i (10) cehl-i mürekkeb bir nâ-ehl iseñ ğayri saña nideyim ومن ذلك ما حكى ان سليمان عليه السلام مر بلبل يتهوت ويترقص فقال عليه السلام يقول اذا اكلت نصف تمر فعلى الدنيا العفاء وصاحت فاخته وقال عليه السلام يقول ليتنى لم اخلق فقال كان صوت البلبل من شبع وفراغ بال وصياح الفختة عن مقاسات شدة وتالم قلب (1) bu terkîb-i şarîḥin ma'na-yı şarîḥi budur ki taḥḳîḳâ ḥazret-i (2) süleymân 'aleyhi's-selâmü'l-ilahi'l-melike'l-mennân bir ğün gülgüş-i (3) gülistân ve im'ân-ı naẓar birle baĝ u bostânı seyrân iderken (4) nâgehân bülbül-i nâlânın âşiyân tutduĝı maḥalden mürûr idüp (5) gördi ki nihâl-i gül üzre hoş-ḥâl ve müreffehü'l-bâl esmâullaha (6) müdâvemeten pür vecd ü ḥâlet olmuş ṭurmayup zıkr-i ḥüdâ-yı (7) müte'âle iştigâl eyler o ḥâlişü'l-bâle şafâ vü zevḳ el (8) virmiş ve kemâl-i 'aşḳ ve şevḳden raḳsa girmiş gül-i âlın cemâli (9) temâşâsıyla ḥâlden ḥâle dönüp ve daldan dala ḳonup (10) dürlü dürlü maḳâl söyler nâ-ĝâh o nebiy-yi ilah o dem bu aḥvâle (11) negâh eyledikte kendü muḳarrebelerinden olup zât-ı sa'âdet-penâhıyla (12) 'azim-râh idenleri ve ol teferrüc-ĝâha varınca hem-râhlık tarîḳiyle (13) yanınca bile gidenleri âĝâh itmek murâd eyleyüp 'andelîb-i (14) lebibin ḥâl-i ĝarîbin bildin mi ve ol mürĝ-i edîbin maḳâl-i (15) 'acibin te'ammül kıldın mı denince eytdiler yâ nebiy-yi ilah bu ḥâlden âĝâh [55b] (1) olmaduĝımız bî-iştibâh idüğine ḳalb-i şerîfiniz güvâhdır luṭfinızdan (2) o güftârı buyuruñ ve bize bu esrârı tuyuruñ deyü her biri 'arz-ı (3) iştiyâḳ iderek istintâḳ eylediklerin görüp eytdi bülbül (4) dir ki her ḳaçan nişf-ı ḥurmâ ekl itsem baña ol ni'met 'uzmâ (5) olur ve ḥamd olsun cenâb-ı vâhibü'l-'atâyâya ki كنز ولا يفنى (6) ḳavl-ı bî-naẓîrinin mazmunundan bu faḳîri ḥabîr (7) idüp da'ima anın luṭf u keremiyle dil ü cânım şafâ bulur çünki (8) cezv'i ĝıdayla iktifâ idenlere ḳayd-ı mâsivâ belâdır lâ-cerem (9) cümle-i 'âlem ḥarâb olsa ĝam

yimem ki dünyâ-yı bî-bekânîñ âhîri (10) fenâdır pes böyle hoş-nefes ʿâşıkîñ şadâsından herkes (11) hazz eyleyüp edâsı elbette şafâ-resân dil ü cân olmak ʿaceb (12) degildir dirken bu eşnâda ükâyik didikleri zühd ü şalâhı (13) sâhte aʿnî fâhte şayha kılmaga başlayup ol bî-felâhîñ (14) şiyâhı gûş güzâr-ı hużzâr oldıkdâ baʿde'l-istifsâr ol şehriyâr (15) ʿâlî-tebâr anıñ dahı mâ'il-i güftârın ihbâr için öyle nuḡk-ı **[56a]** (1) dürer-bâr izhâr buyurdı ki fâhteniñ derûnında olan ğam-ı dünyâ (2) ve elem-i mâsivâ muḡtezâsı üzre edâsı böyle bî-hüsn ü bahâ (3) olup o bî-nevâdır ki nolaydı halk olunmayaydım ve kevn ü mekânda (4) bulunmayaydım çünkü o bed-haşletîñ kalbîndeki ḡasvetden bu keşret (5) aña mihnet görünür lâ-cerem ʿadem-i şafâ-yı nâşf şadâ-yı (6) bî-hâşılı insân-ı kâmile hoş gelmeyüp elbette bu hâl (7) üzre olunca sürinür deyüp kelâm-ı hâzret-i süleymân ʿaleyhi's- (8) selâm encâm buldı ve müfessiriniñ rivâyet buyurdıkları (9) hikâyet temâm oldı imdi saña şimdi gerekdir ki bu kışşadan (10) hişşe alâsın neçe bir kemâl-i ğafletden fehm-i mâ'il itmeyüp (11) hayretde ḡalasın bu muḡarrerdir ki herkesiñ hayr u şerden (12) ḡalbinde mestûr olan şey'iñ lâ-büdd maḡall-i zuḡûrı lisân (13) olur ve bu ezḡâdır ki nîk ü bed lisânda şudûr iden (14) ḡavl elbette faʿle gelüp fâ'iliñ hâl ü şânından ehl-i imtiḡân (15) nişân bulur netice iy tûḡî-i bî-hayâ ʿandelîb-i hoş-edânîñ **[56b]** (1) hüsn-i hâli maḡâlinden zâhir ve hulûş-ı bâli fi'âlinden bâhir (2) iken ʿaceb niçün fehm ü iz'ân itmezsin ve raḡîḡ-i taḡḡîḡ ile mest-i (3) elest olup meydân-ı muḡabbetde ʿâşıkâna hirâm iden ehl-i sekri (4) şurb-ı müdâm-ı ḡarâm eyleyen bekrî gibi ittihâm iderler şanup (5) bu zann ü gümân ile buḡlânîñ ʿayân idüġin bilmediġin den ḡarîḡ-i (6) ehl-i ʿirfâna gitmezsin ʿâşıklar o zâkiriñ zikrin istimâc itdikçe (7) ʿaşḡ u şevḡe gelüp devr ü semâc girdiler ve şadıklar (8) anıñ elḡânı te'eşşiriyle mest ü hayrân olup şabr u semânı (9) yağmaya virirler egerçi bâḡıllar içre seniñ gibi teġânnî ḡarâmdır (10) deyü bî-te'ennî ḡalt-ı kelâm itmiş çokdur ammâ kâmiller içinde hüsn-i (11) şavt erbâbına ḡürmet itmeyüp meyl ü muḡabbet cânibinden ġayri (12) semte gitmiş yokdur huşûşâ bu şadâ-yı zîbâ edâ-yı raʿnâyla (13) gûyâ olan bir faşîḡü'l-lisân insânda olup ol belîġü'l-beyân (14) âvâz-ı laḡîf ile şehnâzda naġme-perdâz ola ve baʿzı maḡâm-ı (15) dil-güşâde söz ü güdâz birle nâz u

niyâzdan i^ccâz perdesin [57a] (1) geçüp uşûl üzre terennümâta ser-âgâz kılmagıla imtiyâz bula (2) öyle ferhunde-dem âdemîñ şadâsın istimâ^c iden ^câşıklar (3) intifâ^c-ı ma^cnevî hâşıl idüp iktizâ-yı ^caşq u şevkden (4) elbette devr ü semâ^c eyler böyle ihtiyârî gidüp bî-ķarâr (5) olan ^cuşşâķ-ı pür-iştiyâķa erbâb-ı inkârîñ muhâlefetde ısrârından (6) eyledikleri beyhûde nizâ^c neyler bu mefhûmı kitâb-ı ihyâ-yı (7) ^culûmde hâzret-i şeyhü'l-^câlî â^cnî imâm ğazâlî beyân buyurmuşdır (8) ve cüneyd-i baĝdâdî hâzretleri zevķ u şafâ-yı devrân (9) kuvvet-i cân-ı ^câşıkândır deyü aşhâb-ı fehm ü iz^cânı h^cân-ı (10) ^cirfâna toyurmuşdır ^cacebdır ki bu elhân-ı laţfî istimâ^cdan (11) ehl-i semâ^c ü devrânîñ tab^c-ı nazîfî müte'eşşir ve cehl ü buţlânı (12) olan nâdânîñ kalb-i kesfî müteneffir olur bu bir hikmet-i rabdır ki (13) ^caķl u idrâki ve zihn-i pâki olan bu hâl-i ^cacîbi ve emr-i ğarîbi (14) mütefekkir olduğķa kendüsin mütehayyir bulur pes bu etvâr-ı ^câşıkânı (15) ve aşâr-ı elhânı inkârda ısrâr iden ehl-i ta^caşşub maĥzâ [57b] (1) ^cucb u kibrinden tegallüb murâd ider ĥayfâ o şâhib-ĝarez (2) derûnında olan maraz mühlik idüĝin bilmeyüp cehlinden ehle (3) münâca^cat kılmamagıla çâre tedârikinde ^câciz kalmagın şifâdan (4) devr ü şafâdan mehcûr olduğı hâlde o derdile ölür gider (5) bu ahvâl-i mürde-dilânı kitâb-ı ihyâda imâm ğazâlî erbâb-ı reşâda (6) ifâde buyurup ziyâde ^cayân söylemişdir ve bu me'âli zihni (7) hâlî olanlara tefhîm içün temyîz-i müstaķîm ü saķîm idüp (8) ibâhet-i semâ^c bâbında hâl-i ehl-i nizâ^c böyledir deyü ^caceb (9) râikân beyân eylemişdir علاج ليس له فاسد المزاج واذهاره والعود وواتاره فهم فاسد المزاج ليس له علاج ve bu (11) ĥuşûşa elhân-ı dâvud ^caleyhi's-selâmü'l-allahü'l-melikü'l-vedûd (12) cenâb-ı hâzret-i rabb-i celîl ĥabilinden ĥavî delîl olmuşdır ki (13) bundan esbaķ bu şadâ-yı ma^chûdı feyyâz-ı muţlâķ o nebiy-yi (14) mes^cûdîñ zâtında mevcûd itmişdir ve elhân-ı mezbûr ile (15) zebûr oķudıķda vahûş u tıyûr istimâ^cda mecbûr olduklarından [58a] (1) mâ^cadâ â^cyân-ı insândan neçeler meclîsinde cân virüp şâĝ (2) ĥalanlar daĥı te'sîr-i ĥüsn-i şavtdan öyle mest ü ĥayrân olmuşlardır ki (3) anlardan bi'l-küllîye tâb ü tüvân-ı kıyâm ü ku^cûd gitmişdir pes (4) inkâra cesâretde ĥasâret muķarrer olduğın iz^cân iden (5) aşhâb-ı imân anı münkir olmaķ nice mutaşavver ki bu elhân (6) aşlında mu^ccize-i peyĝamber-i

 alifşandır ve bu ma nâ sûre-i fâtırda (7) zâhir ü hüveydâ idügi tetebbu -i kütüb-i tefâsîr
 idenlerin (8) hâtır-ı  atırlarında cay-gîr olup ihyâ-yı  ulûm içre bu mefhûm (9) erbâb-ı
 fehm ü iz ana kitâb ü senet ü âşâr ile beyân ü (10)  ayân olunduğı râikândır deyü kûf-ı
 pür-vu ûf ol (11) ba âlet birle mevşûf olan tûtî-i ma rûfa bunı  emşâli ne e (12) a vâl-i
 şahîhü'l-me'âli edâ-yı bî-nazîr ile takrîr eyledikde hazret-i (13) süleymân  aleyhi's-
 selâmü'l-allahe'l-melikü'l-mennân ve cümle erbâb-ı dîvân (14) istihsân idüp didiklerini
 ol şahib-reşâdın bu ehl-i (15)  inâdi irşâd için îrâd eylediği delîl ü burhânı  irfâmı **[58b]**
 (1) olanlar mengûş-i gûş-i cân idüp âlî âhire'd-devrân o na l ü (2) beyânı hâtır nişân
 eyler ve eger tûtî-i bî-hayâ bu güher-i kirân (3) bahâdan zîbâ olan edâları işğâ
 eyledikten sonra bu sözlerin (4) istimâ ından intifâ  hâşıl itmeyüp  adem-i ittîlâ ından
 nâşî (5) beyhûde nizâ  için ba zı  indî cevâblar ihtirâ eyleyse (6) elbette yabana söyler
 hâşıl-ı kelâm ol şehir-i yâr-ı nîgû nâm ve nebiy-yi (7) rabbü'l-enâm a nî hazret-i
 süleymân  aleyhi's-selâm ol an (8) tûtîden tarafa nekrân buyurup vu ûfu olanlar cevâb-ı
 (9) kûfi tahkîk bilürler ki anı  tedkîk idüp söylediği (10) sözler ha dır ve böyle cevâb-ı
 bâ-şevâbı iz ân itmeyen (11) ziyâde nâdân u a ma dır deyince tûtî hicâb ederek kûfa
 (12) hi âb eyleyüp eytdi bûlbûl-i nâlânın elhânın istihsân (13) idüp zîkr-i yezdân ider
 deyü getürdüğü delîl ü burhâna ger e (14) bir mu tezâ-yı tab -ı selîm teslîm ideriz
 ammâ ol ehl-i (15) hevânın rûz u şeb terk-i edeb kıilup zîkr eşnâsında **[59a]** (1) gûne
 gûne şadâyla ra ş u devr eylediği zâhir ü hüveydâ iken (2) nice inkâr itmeyüp semt-i
 ikrâra gideriz pes devrânın (3) da ı cevâzına delîl ü burhân olur na ş u âşâr eger var ise
 (4) ol ihbârı beyne'l-a yâr ihbâr eyle ve işbu şehir-i yâr-ı (5)  alî tebâr ve dîvânda hâzır
 olan ebrâr huzûrında (6) bir na l-i şahîh taşrîh itmekile keşf-i esrâr eyleyüp âşikâr (7)
 söyle didikde hazret-i kûf anı  bî-vu ûf idügin (8) görüp eytdi devrân ha ında hâtır-ı
 hâtire na ş olan (9) delâ'il-i keşire mefhûmı üzre anı  erbâbına cevâz vardır lâkin (10)
 sırr-ı ha îkat dil-i bî-gülde vedî at olmağın şahş-ı nâdâna (11) keşf-i râzdan ihtirâz
 olunur ki havşala-i ehl-i mecâz târdır (12) imdi sa a şimdi tefhîm-i me'âlde beher hâl
 icmâl olunma  (13) lâzım geldi zîrâ seni  gibi  a l-ı kâşir idügi bâhir olan (14) ehl-i

zâhiriñ su'âline mücmelen bir cevâb-ı şâfi kâfidir eger (15) peyâm-ı tefşil itseñ kelâmı tatvîl eylemek muqarrer olup **[59b]** (1) su'âle cevâbda itnâb iktizâ ider anıñçün ki mes'ele ihtilâfidir (2) didigi maħalde tûtî vuķûfı olmaduğından qavl-i kûfi güzâf (3) egleyüp i'cirâf itmedügiçün taraf-ı hilâf tutdı ve ol (4) hâsid kendü zu'cmm-ı fâsidince gûyâ fırsat bulup ğayret-i (5) câhiliyyeden nâşî lâf ü güzâf iderek bir zemân hilâf (6) hilâf ötdi ve eytdi benim cümle-i 'ulûm aşl u faşlı üzre (7) ma'ûmım olup menķûlât u ma'ķûlâtta vâfir ma'ûmâtım (8) vardır bilürem ki seniñ bu mes'elede ihtilâf olunmuşdır (9) didiğñ söz hilâfdır egerçi mesâ'ilde 'ulemâ ittifâķ u (10) ihtilâf ide gelmişlerdir ammâ bu bâbda ihtilâf olunduğı (11) kitâbda görülmüş degil iken bizi mesâ'ilden ğâfil bir câhil (12) menzilesine tenzîl idüp muţlak techîl içün murâdınñ hemân (13) lâf u güzâfdır deyince kûf-i 'ârif tûtî-i muħâlifiñ kemâl-i (14) cehline vâķıf olup eytdi bu muħâlefet ü 'inâd elbette (15) seniñ dimâğınđa olan fesâddandır ve ehl olanlarıñ **[60a]** (1) ğuzûrında cehl izhâr eyleyüp 'âlimâne kelâma i'cimâd itmedigiñ (2) heb 'adem-i reşâddandır diñle iy ğâfil kâmiller (3) mesâ'iliñ ğaķâyıķ u daķâyıķına vâşıl olup ba'cdehü (4) ber-feĥvâ-yı **خير الناس من ينفع الناس** ünâsıñ iktizâ-yı (5) isti'dâddan aĥyâr-ı 'ilmiyye iltimâs iden süĥan-şinâslarına (6) bizden nef' hâşıl olsun deyü nâķil olurlar ve maķâliñ (7) me'âlin fehm itmeyen seniñ gibi câhilleriñ rayb ü işķâlin (8) zâ'il itmek içün ğavta-ĥâr-ı baĥr-i mesâ'il olup dürr (9) ü güherden mu'ceber neçe delâ'il bulurlar lâkin sen sâĥilde (10) sâkin olduğından her kâmil-i deryâ-diliñ süĥan-ı pâkin idrâķ (11) idemeyüp semt-i reşâda gitmezsin ve her mes'eleniñ (12) ğavrine vâşıl olmuş bir kaç 'âlem-i 'âmil zıķr eyleyüp (13) añlarıñ esâmi-i şerîfesin ta'dâd itmedikçe terk-i 'inâd itmezsin (14) imdi bâzâr-ı süĥanda benin gibi bir güher-fürûşa dûş olmuş (15) iken ve göñül neşve-i şaĥbâ-yı ma'nevîden cûş idüp beni **[60b]** (1) serĥoş bulmuş iken bu dem-i fırsatda ğaflet itmeyüp dürr-i (2) kirân-bahâdan zîbâ olan edâlarım ğuş-ı hûş birle işğâ (3) iderek cân ķulağına mengüş iderseñ bu ihtilâfi mes'eleniñ (4) ğaķķında cevâb-ı şâfi virenler kimlerdir ğaber alup ol zât u (5) şıfâtı maķbûl u mergûb ve kelimâtı cilâ-yı ķulûb olan (6) 'ulemâ-yı kümmeliniñ 'ilme'l-yaķîn tebyîn eyledikleri ma'nâdan (7) şafâ kesb

itmekle kudûrâtdan albii sâfi eylersin yoksa (8) kemâl-i taaşşub birle te'eddüb eylediin ecilden bize bu mes'ele (9) haında ihtilâf olunmuşdur didiin sözde hilâf bulunmuşdur (10) deyü muhâlefete başlayup muâvemetde udretiin yogiken beyhûde (11) lâf ü güzâfı neylersin bu ihtilâf-ı mezbûrı haret-i cemâle'd- (12) din-i meşhûr ravzatü'l-abârdâ ihbâr eylemişdir (13) ve şeyhü'l-âlî imâm azâlî haretleri ihyâ-yı ulûmda bu mefhûmı (14) tafşil üzere tarîr buyurup âşikâr söylemişdir ve haret-i (15) şeyh şihâbü'd-din avârif nâm kitâb-ı güzîn ire cevâzın **[61a]** (1) izhâr ü tebyîn itmişdir ve huşûşâ gülîstân-ı şafâ ve bülbül-i (2) emenistân-ı vefâ yani güzîn-i evliyâ ve bihterîn-i aşfiyâ ki erbâb-ı (3) kemâliin ercümendi ve ehl-i hâliin ser-bülendi cenâb-ı sünbül (4) efendidir anlar daı iki muteber kitâbda cevâzın haber virüp (5) ol merd-i yegâne tarî-i irfâna aceb nâzikâne gitmişdir ve haret-i (6) cemâl-i halvetî asarâyî ki seba-ı şıd u şafâyı ilm-i hadan (7) alup zemânında vecd ü hâli birle kemâl bulmuşdur ve şeb u (8) rûz müşâhedesi ki celâl ü kah cemâl olmuşdur anlar daı (9) cevâz-ı devrân-ı kemâkân ehl-i irfâna beyân buyurmuşlardır ve fehm (10) ü izanı olanlara o râz-ı nihân tıyurmuşlardır vâdî (11) âlî kendi velî olan müftî'l-enâm ki dâr-ı saltanatda şeyhü'l- (12) islâm olmuşdur ol ârif ü dâna daı cevâz-ı devrâna (13) fetvâ virüp anı risâle-i zîbâ ve maâle-i arrasından dûd (14) u semâ erbâbıın önülleri şafâ-yı tâm bulmuşdur ve fazîlet-i (15) bâhire ile aşrıın âlîmi olan şeyh ibrahîme'l-ırîmî medâric **[61b]** (1) nâm kitâbında şarâhat üzere devrânıın ibâhatin tarîr buyurdıı (2) maalde tarîr ider ki şâhibü'l-mezheb ve imâmü'l-muhezzeb yani (3) şerîte ictihâda mâlik ve haîatde semt-i reşâda sâlik (4) olan haret-i imâm mâlikden avâl-i ehl-i devrânı su'âl (5) eylediklerinde عشاق يفرحون بالله فى ايام قلايا (6) deyüp ol âlîcenâb böyle cevâb virdiler ve haret-i imâm (7) şâfi câzibesesi âlib olanlara dûd u semâın menâfii (8) muarrerdir deyü ibâhati semtine zâhib olmuşdur pes anı (9) mezhebi üzere daı münkir abî idüin müşir olan maallî kütüb-i (10) mutebereyi tetebbu iden her tâlib ü râıb bulmuşdur ammâ (11) haret-i imâm-ı âzam ve hümâm-ı ekrem bu bâbdan aşlâ dem urmayup (12) bunda sâkitdir ve iki sözden biri hic lisân-ı belîü'l-

beyânlarından (13) şâdır olmayup anlar bu huşûşda sükût üzere şâbitdir (14) muhaşşal iy tûfî-i echel eger tettebbu^c itseñ bu ma^cnâdan (15) sen dahı temettu^c eylerdiñ ve bu mefhûm eger saña dahı ma^clûm olsa [62a] (1) inkârında ısrâr eyledigiñ hâl-i mezmûm ile kendüñi şıdķ u (2) şafâdan mahrûm idüp neylerdiñ behey gâfil şol kâmil ki anıñ (3) mirât-ı kâlbinden jengâr-ı mâsivâ zâ'il ola elbette sırr-ı tevhîde vâşıl (4) olup beyt

her giyâhı ki bir zemîn-rûyed

وحده لا شريك له كويد

(5) mefhûmı üzere ser-be-ser eşyâ cenâb-ı haķķıñ vaħdaniyyetine şâhid-i (6) ^câdil idügin başar-ı başıret birle görüp bilince beher hâl o şâhib (7) kemâliñ derûnında fart-ı nişâtdan küllî inbisât hâşıl olmağın (8) nûr-ı tevhîd şevķile vecde gelüp âşıkâne semâ^c ü devrâne (9) mâ'il ve devrânda olan seyrânı iz^cân itmek sa^câdetine nâ'il (10) olur lâkin şol câhil ki anıñ dîde-i ma^cnevîsine perde-i (11) çeşm-i şûrî hâ'il ola muķarrerdir ki öyle nâ-bînâ âyîne-i devrân (12) ne şûret gösterdigiñ görmeyüp ^câlem-i ma^cnâda â^cmâlar hûkmine (13) dâhil olduğı ecilden her ^cârif ü dâna öyle bâtılı temâşâ (14) kıldıkça âşâr-ı tecellîden gâfil bulur hatta bu mazmûmı nâzım-ı (15) kitâb-ı meşnevî ve vâķıf-ı sırr-ı ilahî-i ma^cnevî ħazret-i [62b] (1) celâle'd-din mevlevî ħaddesallahu bî-siretü'l-ķavî beyt

(2) cihân pür sema-ast velâkin çi beyanda der âyîneyi gör

(3) beyt-i şerîfinde izhâr buyurmışlardır ve ^cuşşâķ-ı zârıñ ^caşķ u (4) şevķ âşârı şabr u ķarârın târ-ı mâr itmegile ihtiyârı ħalmaduğuna (5) ağyâr-ı bed-girdârıñ ittilâ^cı olmaduğundan nâşî etvâr-ı (6) erbâb-ı devr ü semâ^cı inkârda ısrâr iden eşrârıñ encâm-ı (7) kârı düşvâr idügin ol ħuţbü'l-^cârifin sultânü'l- (8) ma^cşûķın ħazret-i mevlânâ celâle'd-din ħaddesallahu bi-sırrıhi'l- (9) mefîn ihbâr idüp meşvâ ger semâ^c-ı ^câşıkânda münkiri (10) ħaşr gerdi der-ķıyâmet ba-sakân buyurduķları nuţķ-ı dürer-bârdan (11) ma^cadâ taleb-kâr-ı aħbâr olan ahyâra ebyât ü eş^câr zımmında (12) neçe esrâr tuyurmışlardır hülâşâ-i kelâm iy tûfî-i sersâm (13) öyle evzâ^c-ı câm eyleyüp niçün her şubħ u şâm zıkr-i hüdâ-yı (14) ^callâm iden bülbül-i pür-gulğul gibi ħâline şâkir zâkiri

teğannî eyler (15) deyü bî-te'ennî kendü zu^cmmıñca şafâdan böyle tenfir edersin [63a]

(1) vesâ'ir harekâtı dahı bi'l-küllıye ^caşka dâ'ir iken ol ^caşık-ı nâ-kâmıñ (2) şâdıkhâne hırâm eyledigin görüp devr-i harâm ider deyü hâlt-ı (3) kelâm itdüğüñden gayri saña takrîr eyledigim bu kadar mu^cteber (4) kitâblarda tahtır olunan nakli koyup ^caqlıñca semt-i (5) tekfîre gidersin eger bu ^caşık-ı haqîkati âşârından bî-karâr olup (6) her bâr ihtiyârsız felekler gibi devvâr olan ehl-i devrânı mutlak (7) ikfârda ısrâr idersen zâhirdir ki kendıñ kâfir olursın (8) pes seniñ erbâb-ı devri ikfârında bunca delîl ü burhân (9) ile semâ^c ü devrânıñ ibâhatine zâhib olup o hâl ü şânıñ (10) râğıbları olan ^culemâ-yı kirâmı ve bu âyîn ü erkânıñ şâhibleri (11) olan meşâyih-i ^cizâmı hâşâ tekfir bulunmak sebebiyle rûz-i cezâda (12) imânı kâmil olanlarıñ vâsıl oldukları mertebe-i ulyâya nâ'il (13) olamayup o demde kendüñi cehennemde hâ'ib ü hâşir bulursın (14) zîrâ hazret-i ibn-i ^cömer rağyallahı ^canhümâdan taberânî rivâyet idüp (15) من اصل الايمان كف اللسان عن

(2) بذنب ولا تخرجه من الاسلام بعمل وكفوا عن اهل لاله (1) قال لاله الاالله فلا تكفر

ahâdîs-i şerîfesi kemâl-i fehvâli kufraqrib (3) ولا تكفروهم بذنب فان من اكفراهل لاله الاالله

sihate irmişdir (4) ne muhâbir-i şâdıkhâzretleri böyle haber virmişdir ^cacaba ey hod-bîn (5) kendü ^caqlıñ tahtsîn eylemegi terk idüp ماراه المسلمون حسن (6)

mışdâkıñca ^culemâ-yı mütekdîmîn ve füzalâ-yı (7) müte'ahhîrîn ibâdât ve tâ'âta ve sâ'ir â^cmâl-i şâlihâya müte^callikâ (8) olan bedâyi'î ^cadd eyledikleri kavâ'id tıbkıñca ta'ife-i muvahtıdın (9) ve şûfiyye-i zâkiriniñ dahı efzâl-i â^cmâl olan zikrullahâ müte^callik (10) bedâyi'în müstehtenâta haml itseñ nolur belki حمل المومن (11)

bu yurulan hadîs-i bî-bedel mefhûmı üzre ^camel (12) müstelzim-i felâh olup techîl-i selef ve tahtlîl-i halefden tehtâşî (13) olunsa ihsân olur eger

بدعة ومكروه (15) ان الذكرا الجهرى (14) imâm-ı âzâm ve hümâm-ı ekrem hazretlerinden rivâyeti şıhtat bulursa zikr-i cehrîniñ bid^cat ü [64a] (1) ve kerâhati zımnında devrânıñ dahı bid^cat ü kerâhati müşbet olur (2) dirseñ mahtall-i ihtilâfda imâm ile imâmeyn kavliyle ^camelde (3) tahtyîr aştımızdır kütüb-i fıkhıyyeye dihtatle nazâr iden (4) kimesne müftü bih imâmeyn kavlidir anıñla ^camel olunmak lâzımdır (5) deyü biñ mes'ele bulur

pes şûfîyyâyâ bir mes'ele biñde bir (6) olur imdi iy tûtf-i bî-hayâ ma'ûm oldu ki hâlâ dîde-i (7) kalbiñ nâ-bînâdır anıñçün cemâl-i şâhid-i ma'nevî temâşâ (8) idenlerin aḥvâlin bilmeyüp kıyâs idersin ki anlar daḥı seniñ gibi (9) a'câdır gel hemân gayrı 'inâdı neylersin bu sözlerden irşâd (10) olup tarîk-i reşâda git bari şimdensonra serây-ı dil manzarasın (11) seyr-i dîdâr-ı yâr içün güşâde it tâ ki fezâ-yı derûniñ ser-be-ser (12) bâğ u bostân olup nesîm-i 'aşk u maḥabbet ve zâre olduça (13) şemîm-i gül-i ḥandân ile dimâğ-ı cân tolsun ve mişâl-i bülbül-i şeydâ (14) seniñ daḥı da'imâ elḥânıñ şafâ-resân-ı dil-i 'aşıkân olmağ (15) hâletin bulup kârıñ her zemân nâle vü efgân olsun **[64b]** (1) zîrâ 'aşıklar 'aşk-ı yâr ile âh u zâr iderek maḥrem-i râz (2) olurlar ve şâdıklar şıdık-ı bisyâr ile sa'y-i hezâr idüp (3) giderek elbette bir dem-sâz bulurlar ol sâlik-i râh-ı ḥüdâ ki (4) tarîk-i cümle-i mâsivâdır fenâ ender fenâ menziline irer ve seyr ü (5) sülûk intihâ bulup beḳâ ender beḳâ gülzârınıñ güllerin direr (6) eger ḥaṭâñı bilüp adam gibi ḥareket eylerseñ sen daḥı (7) behişt-i ma'nevî zevkıyâtından zevk bulursın ve rûḥını mişâl-i (8) nûḥ eger baḥr-i zâta ir görüp keşt-i necâta süvâr iderseñ nûr-ı (9) sürûr ile pür-şevk olursın netice ṭab'ı selîmiñ manend-i (10) ibrâhim eger қаза-yı ḥüdâ-yı bî-hemtâyâ rızâ vü teslîm üzre olursa (11) nâr-ı suzân içre daḥı müşâhede-i luṭf-i yezdân idüp (12) görürsin ki her aḥker ḥaḳîkatde bir verd-i aḥmer olmuşdır bu (13) ma'nevî aḥvâl-i ibn-i ḥalîl a'cîl vaḳâyı' ḥazret-i isma'îl (14) aḳvâ delîl olur ki emr-i ḥidâvend-i bî-mişâle imtişâl içün kusefend-i (15) cân-ı ḥaḳ yolına ḳurbân itmekile nâmûs-ı ekber tekbîr **[65a]** (1) iderek fedâ getürüp ol pâkize-güher ḳadr-i mu'teber bulmuşdır (2) bu bir ḥikmetdir ki dil yûsufun fütâde-i çâh-ı miḥnet itmedikçe (3) çâh-ı maḥabbet virilmez ve ya'kûb-ı ḳalb evvel beytü'l-ḥazanda girye-i (4) fûrḳatden müddet-i medîde elem dîde olmadıkça dem-i ḥande-i vuşlata (5) irilmez şol 'ârif ü dâneniñ ki mûsâ-yı ṭab'ı tûr-ı sinâ-yı (6) ma'nada tecellî-i cemâle mazḥar olup tesellî bulur anıñ (7) yed-i beyzâsına bî-luṭf-ı ḥüdâ ma'nevî 'asâ-i ic'tâ olunur (8) da'imâ fir'avn-ı nefse gâlib olur ve şol 'azîz (9) tuvânâniñ ki bi'l-cümle evzâ' u etvârı meliḥ ve evrâd u ezkârı (10) tahlîl ü tesbîḥdir anıñ ḥaḳḳında medḥ-i şarîḥ içün mânend-i mesîḥ (11) enfâs-ı ḳuddisiyyesi mürdler ihyâ ider

dinilmek şahîhdir (12) hülâşâ-i kelâm eger nâ'il-i merâm olmak dilerseñ seyyîd-i kâ'inât (13) ve mefhar-ı mevcûdât  aleyhi efzâlü's-şalavât hazretlerinin (14) تخلقوا باخلاق الله buyurdıkları hadîs-i şerîfin mazmûn-ı (15) münîfinden âgâh olup o sultân-ı  âlîşânın sünnet-i [65b] (1) seniyyesiyle  amel eyle ki hâliş ve muhliş ümmet olasın (2) ve dahı çihâr yâr-ı amayîn ve aşhâb-ı güzîn ve hulefâ'r-râşidîn (3) ve e'imme-i mehdiyyîn hazretinin her birine bende-i kemterîn ol ki (4) devlet ü sa adet bulasın zîrâ bu ma na rayb u işkâlden (5) müberrâdır ki العلماء ورثه الانبيا mışdağınca reh-nümâ-yı âdâb-ı (6) و علمناه من şerî'at olan  ulemâ-yı kirâmın güftârını istimâc bâ'is-i (7) huşûl-i merâmdır لدنا علما fehvâsınca pîşû vây (8) erbâb-ı tarîkât olup ma rifet yolında seyr ü sülûk ile (9) mertebe-i haqîkat bulan meşâyih-i  izâmın esrârına ittilâc (10) bâdı vuşûl-ı kurb-ı rabbü'l-enâmdır muhaşşal ma arif çeşme-sârından (11) ya ni  ilm-i ledünî bıñarından nûş-ı âb-ı hoş-güvâr (12) idüp hıızr-ı zemân olan evliyâullahın dâmânın zînhâr (13) elden koma ve şağın موتوا قبل تموتوا emirine biğ cân ile (14) imtişâl itmekile hayât-ı câvidânı bulan ferîk-i ehl-i tağkîkin (15) tarîkine muhâlif semtine gitmekile bu  âlem-i zulmetde gaflet [66a] (1) idüp kararî mâ-i cârî gibi olan  ömr-i  azîzin den el yuma beyt

(2) a ar şu gibidir  ömrin kararî

eser yeldir cüvânlık rûzigârı

(3) hemân fırsat elde iken naqd-i  ömr-i  azîzini zahârif-i dünyâ için (4) itlâf itmeyüp maşârif-i  uqbâya şarf eyle ki bu dâr-ı (5) mihnetin nu ûşı mağz-ı hayâl ve diyâr-ı ahiretin metâcî bâkî (6) ve ber-kemâldir saña güher-i kirân-bahâdan garrâ bir kıt a-i zîbâ ithâf (7) ve ihdâ kıilup o nazmın hüsn-i nizâmıyla kelâmı temâm idem ki (8) anı mengûş-ı gûş-ı cân idesin ve mazmûnın fehm ü iz ân (9) eyleyüp tarîk-i  irfâna gidesin zîrâ كلام الاكابر الكلام (10) fehvâsınca ol sühan-ı pâkîze-me'âl ma âl-i ehl-i hâldir kıt a

(11) şağın ki bu nağş-ı nigâra aldanma

ki pâydâr degildir müzehrefât-ı cihân

(12) қаза eliyle yazılmış cem^c-i eşyânıñ

vücûd-ı şafhasına كل من عليها فان

(13) pes hazret-i kûf tûtî-i ma^crûfa himmetin maşrûf eyleyüp (14) kendüyi evşâf-ı pesendîde ile mevşûf itsün ve ta'ife-i (15) şûfiyye gibi ol dahı tarîk-i ehl-i vuķûfa gitsün deyü o kâmil böyle [66b] (1) delâ'il îrâd iderek anı irşâd için delîl-i sebîl şalâh (2) u reşâd olduñın gören ^caql-ı ma^câd şâhibleri dilşâd olup (3) bâ-huşûş ol pâdişâh-ı cihân ve şehinşâh-ı ins ü cân a^cnî (4) cenâb-ı hazret-i süleymân ^caleyhi's-selâmullahü'l-melike'l-mennân ol demde (5) kûfıñ izhâr u teybîn eylediği ma^cnâ-yı güzîni ve rengîn rengîn (6) söylediği edâ-yı bihterîni taşsîn itmekile farı-ı neşât ve kemâl-i (7) inbisât el virüp eytdi nazm

(8) aferîn iy vâkıf-ı esrâr şad-bâr aferîn

aferîn iy kâşif-i astâr şad-bâr aferîn

(9) aferîn iy baħr-i kâmil çıkardıñ hâliyâ

ka^cr-ı deryâdan dürr-i şehvâr şad-bâr aferîn

(10) haķķâ ey şeyhü'ş-şüyûh-ı tuyûr bu denlü lûlû-i menşûrı ħuzûr-ı (11) erbâb-ı şu^cûra nişâr eylediñ ve tûtî-i şâhib-^cînâdıñ ^cadem-i (12) reşâdın bilüp anı irşâd için bu kadar güftâr-ı dürrer-bâr (13) söylediñ muķarrerdir ki nuķk-ı cân baħşıñ mânend-i mesihâ (14) mürdeler ihyâ ider ve edâ-yı ġarrâ ki işġâ idenleriñ mir'ât-ı ħalbinden (15) jengâr-ı mâsivâ gider hâlâ ^câşıqlarıñ dîde-i ġam-dîdeleri [67a] (1) pür-nûr oldu ve şadıqlarıñ sîne-i bî-kînelerine sürûr-ı (2) mevfür tıldı eger tûtî-i ħod-pesende mânend-i tîġ-i bürrân (3) ve mişâl-i nâr-ı sûzân olan bu nuşħ u pend eşer iderse cism-i nizârı (4) gül gibi çâk çâk ve seħer kârı bülbül gibi âh-ı sûznâk (5) olur ve eger bu ġüne süħan-ı bî-nażîr o maġbûna te'sîr itmeyüp (6) noķtâ-i şek anıñ şaħîfe-i tab^cından ħak olunmazsa (7) ehl-i başîret ^cibret nazarıyla temâşâ kılsunlar ki ^câķıbet (8) o nâdân-ı bî-idrâk nice mertebe-i

helâk bulur deyüp (9) hemân dîvânında şaf bağlayup tûran gürûh-ı mürgâna (10) ol an çeşm-i şâhâne ile mülükâne nekrân idince nâ-gâh (11) erbâb-ı cumhûriñ icbâr u ikrâhı sebebiyle o cem^cıyyete mecbûr olup (12) gelen ba^czı istikâmetlü ve şadâkatlü tûyûr-ı pür-şu^cûr o demde (13) vaqt-i furşat ve maḥall-i ruḥşatdır deyü ilerü gelüp bülbül-i (14) pür-gulgulıñ ḥüsn-i ḥâline şehâdet eylediler ve ol ehl-i (15) tevekkülüñ ḥulûş-ı bâline müte^callik vecd ü ḥâleti müş^cîr neçe **[67b]** (1) hikâyet söylediler ahîr ḥaḳ zâhir olup muḳaddemâ ^candelîb-i (2) şeydâya ihânet için isnâd-ı kabâḥat eyleyen ta'irân-ı (3) ḥâsidâna ol eṣnâda ziyâde ḥacâlet el virdi ḥuşûşâ (4) maḥall-i ḥükûmetde ^cadâlet eylemeyüp şekâvet şâhiblerine ḥimâyet (5) itmekile tûtî-i derdmende nedâmet geldiği ecilden bir mertebe (6) şermende oldu ki ḥicâbından gûyâ zîr-i zemîne girdi bu maḥalde (7) çâvışlara işâret olunmağıla kuşlara kış kış olup (8) o sâ^cat şad gûne fezaḥat birle her biri mekânın ya^cnî (9) âşiyânın tār buldı ve ehl-i fetretin derûnlarına ḥavf u (10) ḥaşyet düşmekile çok zemân ikisi bir yerde qarâr (11) idemeyüp ve bir mürğ-zârdan mürğ-zâra geşt ü güzâra âşikâr gidemeyüp (12) cem^cıyyetleri târ-ı mâr oldu bu cem^cıyyet böyle perîşân (13) olduḳda hic çâre ve tedbîre elleri irmeyüp ḥayretde (14) kaldılar ve bu perîşânlıḳda الحسود لايسود feḥvâsınca (15) şoñ peşimânlık fâ'ide virmeyüp fikret deryâsına taldılar **[68a]** (1) ^câkıbet tenhâ meşveret kılmaga münâsib bir ḥâli şahrâ buldılar ve bi'l-cümle (2) ehl-i şer birer ikişer gelüp anda cem^c oldılar muḥaşşal birbirlerine (3) eytdiler ki şimden şoñra bizim için ḥâl yamândır zîrâ dîvân-ı (4) süleymânda bülbüle iftirâ vü bühtân idüp söyledigimiz kıl u ḳâl (5) yalândır egerçi ol şehri-yâr-ı sûtûde-ḥişâl ihmâl itmekile (6) şimdilik bir zemân amân bulmaḳ mutaşavverdir ammâ ihmâl (7) eyleyüp bir vaqt-i ahîrde bizlere cezâ tertîb iderse daḥı ziyâde (8) rüsvâ-yı cihân olmaḳ muḳarrerdir ḥayfâ ki mazarreti âşikâr olan (9) kârdan perhîz itmeyüp böyle bî-dermâna mübtelâ olduḳ (10) ve dirîgâ ki âsûde ḥâl iken semt-i selâmete gitmeyüp (11) kendü kendümize bunıñ gibi bir belâ buldıḳ çünkü işimiz rast (12) gelüp kılcımız kesmedi ve zevrâḳ-ı dil baḥr-i ḡamda ḳalup müsâ'id (13) rûz-i ḡar esmedi imdi bu kâra şimdi ne çâre idelim ve derdimize (14) dermân için ḳanḳı diyâra gidelim dirken içlerinden ba^czısı (15) eytdi ibtidâ bu fetrete bâ^cış ü bâdı gurâb-ı ḡammâz

[68b] (1) ve kelâje-i hüdcâ-bâzdr huşûşâ kuzgun didikleri azgûn dahı (2) ol iki hîle-sâz ile hem-râzdr heb bu çektiğimiz renc ü ta^cb (3) ol bî-edeblere tab^ciyyimiz hasebiyledir ve cümle fitne ve fesâd anlarıñ (4) kibr ü ^cinâdı sebebiyledir hemân bu emr-i ^casîr için tedbîr-i yesîr odur ki (5) her kaçan bizi hużûr-ı süleymâna ihzâr ve maddenîñ aşlın (6) istifsâr idüp ^candelîb-i nâlâna öyle iftirâ vü bühtâna (7) sebep ne idi deyü gâzab yüzünden hiţâb olunursa (8) ol maḥall-i ^citâbda şadâkat üzre cevâb virüp (9) bu üç şerîriñ hîle ve tezvîrin hikâyet ideriz (10) ve anlardan şikâyet eyleyüp فى الصدق işâreti (11) üzre sözi toğru söylemekile semt-i selâmete gideriz (12) deyince gürûh-ı mürġân bu re'yi istihsân idüp meşveretleri (13) pâyân buldı ve bu müşâvere cem^ciyyeti dahı perîşân oldu (14) lâkin ol üç ḥa'in bu aḥvâlden ḥaberdâr olduġda الخائف (15) خائف fehvâsınca kemâl-i cevflerinden mekânlarına gidemeyüp [69a] (1) qarârı firâre tebdîl itdiler ve ziyâde bî-hużûr olduġları için (2) sâ'ir tuyûriñ dahı âşiyânları öñünden mürûr idemeyüp tenhâ (3) kenâra gitdiler netice-i merâm anlar birbiriyle ḥalt-ı kelâm idüp (4) şimden girü bizim işimiz temâm oldu ve sergüzeşt-i pür-teşvîşimiz (5) böyle bed-nâmlık birle encâm buldı deyü her biri fikret deryâsına (6) taldılar ve bu felâket üzre şasâvet şahrâsında kaldılar beyt

(7) dükendi ta'îrân-ı ḥâsidân aḥvâliniñ kâlî
nolur şimden girü seyr it belâ-geş bülbüliñ ḥâlî

(8) çünkü bu maddenîñ aşlı yalân idügi dîvân-ı pür-^cünvânda ^cayân (9) oldu ve ta'îrân-ı ḥâsidânîñ cem^ciyyetleri perîşân olup (10) bülbül-i nâlân o demde tâze cân buldı hemân ḥazret-i kûf (11) ol râz-ı nihâmı mekşûf ve ḥâl ü şânı negâh-ı iltifâta mevķûf (12) olan ehl-i vuķûfa ya^cni ^candelîb-i ma^crûfa ḥüsn-i nazârın (13) meşrûf eyleyüp ḥandegünân aña luţf ile nekrân iderek (14) eytdi iy ^câşık-ı şûrîde vi şâdıġ-ı elem-dîde zinhâr (15) aġyâr-ı bed-girdârîñ nâ-sezâ güftârından müte'allim olup bu meclîsden [69b] (1) münkesirü'l-bâl gitme ve saġın söylenen kîl u kâl için infi^câl gösterüp (2) gülistâna vardıġda gül-i ḥandânı perîşân-ḥâl itme işte gördik ki (3) ḥâsidleriñ derûnlarında olan

fikr-i fâsîd heb yine (4) kendülere °â'id olmuştur ammâ seniñ °âşîkâne âh u zârîñ (5) ve şâdıkâne etvârîñ dil ü câna kâr eylediği ecilden erbâb-ı (6) sühan medîhe güzârîñ olup zîkr-i cemîlîñ ile ebyât ü eş°âr (7) ü kaşâ'id tolmıştır deyü bülbülü dil-şâd itmek murâd eyleyüp edâ-yı (8) nefîs ile bu taḥmîsi îrâd itdi ve °andelîb-i bî-nevâ (9) bu nazm-ı selîsi o yâr-ı anîsiñ lisânından işgâ idüp (10) derûnından ğam-ı cefâ-yı ḥüssâd gitdi taḥmîs

(11) fiġân itmek midir âyîn-i mâder-zâdıñ ey bülbül

ki bitmez gülşene varsân bile feryâdıñ ey bülbül

(12) müdârâdır ki aġyârile mu°tâdıñ ey bülbül

hırâsân olmasa gülden dil-i nâ-şâdıñ ey bülbül

(13) neler eylerdi ḥâre âh âteş-zâdıñ ey bülbül

(14) nevâ perdâzısıñ faşl-ı behârîñ şaḥn-ı gülzârîñ

°aceb şûrîdesin inkâr olunmaz ḥüsn-i etvârîñ

(15) değil ḥâli eserden âh-ı serdiñ çeşm-i bîmârîñ

dil-i dildârı nerm itmiş eşitdiñ nâle vü zârîñ

[70a] (1) °aceb kim taşa te'sîr eylemiş feryâdıñ ey bülbül

(2) fiġân-ı ehl-i ḥâlet nerm iderken ḥâtır-ı yârı

niyâz erbâbıñ te'sîr iderken nâle vü zârı

(3) °aceb bilsem neden sûz-i derûnıñ eylemez kârı

ne teshîr itdi gülzârı ne urdı âteşe ḥârı

(4) yine ṭurmaz okursın rûz u şeb evrâdıñ ey bülbül

(5) sirişk-i ḥasretîñle itme ferş-i °âlemi gül-gûn

edâ eyler murâdıñ çarḥ ider bir gün seni mecnûn

(6) cefâ-yı ḥârdan ṭutma dil-i pür-şevķiñi maḥzûn

güle olur nолursa yoksa aḥir gerdîş-i gerdûn

(7) gelür bir dem ki olur ḥâr elinden dârîñ ey bülbül

(8) °aceb bir kere maḥmûr olmadıñ câm-ı nedâmetden

güzâr nâ-mümkin oldu saña kûy-ı istikâmetden

(9) alınmaz dâmeniñ nâbî gibi deşt-i melâmetden

çekil sen dahı kûy-ı derde gülzâr-ı selâmetden

(10) bahâyî-veş çekişdi °aşkile çün adıñ iy bülbül

(11) netice-i merâm o demde hezâr-ı pür-melâliñ aḥvâli nizâm ü intizâm buldı

(12) ve böyle ba°zı tesliyet gûne kelâm istimâcıyla temâm mesrûr (13) ve şâd-kâm oldu

hemân edâ-yı ra°nâyı du°â eyleyerek (14) yerinden kopdı ve şenâ-yı müntic kelimât-ı

garrâ söyleyerek gelüp (15) kûf-ı pür-vuḡûfuñ dâmenin öpdı andan sonra pâye-i serfir-ı

â°lâyâ [70b] (1) yüz sürüp âdâb üzre dîvân-ı hümâyûndan taşra çıkınca (2) sevdâ-yı °aşk

u muḥabbet gâlebe eyleyüp derd-i ḥasret-i gül bülbülü (3) o sâ°at bî-şabr u taḡât itdi

beher ḥâl o garîbü'l-aḥvâl (4) için ârâma mecâl emr-i muḥâl olmağın perr ü bâl açup ve

taraf-ı (5) gülistâna toğru uçup gitdi evc-i hevâda nağme-perdâzlık (6) iderek ve büleñd

pervâzlık semtin tutup giderek az müddetde (7) ve ednâ sâ°atde gelüp yetdi gördi ki

bâğ-ı dil-güşânıñ gül (8) pırehenleri âteş-i hicrâna yanmış ve gülistânıñ gönçe dehenleri

(9) al kıana boyanmış lâleniñ sînesinde dâğ-ı ḥasret nümâyan (10) nergisiñ dîdesinden

sirişk-i fûrkat rizân (11) sünbüller heb perîşân ḥâl ve benefşeler boynın egmiş pür-melâl

(12) yâsemen dîvâra çıkmış taşra nâzır ve serv-i çemen kıyâm itmiş (13) ikrâma ḥâzır

ḥülâşa-i maḡâl o şâḡib-kemâliñ âşâr-ı firâkıñ bi'l-cümle (14) ezḡâr-ı çemenzâr izḡâr

idüp her biri lisân-ı ḡâl üzre (15) a°izze-i kirâmıñ ser-büleñdi kerâmetlü hüdâyî maḡmud

efendi [71a] (1) ḡuddise sırrü'l-°azîz ḡazretleriñ bu nuḡk-ı dürer-bârları (2) maẓmûnıñ

tizḡâr ederler nazm

(3) yeter müstağraḡ-ı bezm-i elest ol

gel iy derd ehliniñ dermânı bülbül

(4) yeter ol câm ile ḡayrân u mest ol

gel iy derd ehliniñ dermânı bülbül

(5) mesîhâ gibi dem ur  aşıkâna

hayât irsün anıñla mürde câna

(6) vedâ  itdiñ meger iki cihâna

gel iy derd ehliniñ dermânı bülbül

(7) görünmezsın bu çeşm-i hürde-bîne

kadem başmaz mısın rûy-ı zemînine

(8) yeter yandı firâk odına sîne

gel iy derd ehliniñ dermânı bülbül

(9) yeter erbâb-ı bezme keşf-i râz it

kudûmiñle bizi gel ser-ifrâz it

(10) nevânı kâh  ırâk u hicâz it

gel iy derd ehliniñ dermânı bülbül

(11) pes cemi  şükûfe hây-ı bî-mişâl ez-cümle gül-i rûşen cemâl (12) ol demde temennâ-yı vişâl idüp لسان الحال انطق من لسان (13) المقال mışdâkıncı gonce dehenler böyle sühanlar söylemekde ve bülbül-i (14) ferhûnde-demiñ mağdemın arzû eylemekde iken nâgehân nesîm-i seher (15)  andelîb-i hoş-elhânıñ kudûmından haber getürüp ol peyk-i [71b] (1) devân müjde-resân oldıkdı ve  aķibince hezâr- pür-negam dahı nahı-i (2) güle vaz  kıлмаğın bâd-ı seheriñ haber-i meserret eşer-i şıh ate irüp (3) nefesi cân buldıkdı gülberg-i ter hürrem ü handân ve nâz ü şîve (4) ile hırâmân olarak ol eşnâda ceyb ü dâmâninde âmâde (5) olan dürdâneleri bülbül-i nâlâna îşâr ve sahn-ı gülistâna nişâr (6) eyledi ve hezâr-ı zâr etvâr-ı  aşıkâne ile gülberg-i handâna (7)  aşk idüp iy yâr-ı âteşin- izâr iftirâkıñ sûzişiyle tâkatim (8) tâk oldı deyü  arz-ı iştiyâk iderek hâtır-ı  âtırın (9) istifsâr eylemek zımnında bûy-i vişâlin istişmâm içün gûşine (10) gizlü kelâm söyledi muhaşşal cevır ü cefâ-yı fûrkat zevk (11) ü şafâ-yı vuşlata mübeddel oldı ve bülbül-i hoş-elhân bâğ u (12) bostânda göre geldiği seyrâmı ve süre geldiği dem ü

devrânı (13) yine kâlâvel buldı cümle ezhâr-ı behâr ol ʿâşık-ı zârî (14) kudûmiyle hürrem olup hezâr-ı pür-nağâm o dem meclîs aralıklar (15) itdi ve ol bî-nevâ bezm-i çemende yine gûyâlığa başlayup [72a] (1) aralıqdan evveliki cüdâlıklar gitdi pes erbâb-ı ʿaşka bu bir (2) anı râh-ı muhabbetde neçe miñnet çeküp dürlü dürlü ğam-ı hasret ve gûne (3) gûne elem-i fûrkatden şonra menzil-i maqşûda irüp devlet-i (4) vuşlata nâ'il olan ʿâşıkân bilür ve aşhâb-ı şevke (5) bu bir saʿadetdir ki anı bi'l-cümle eyyâm ü leyâli zikr-i nâm-ı yâr ve her mah ü (6) vişâli fikr-i vişâl-i dildâr ile güzârân iden şâdıķân idrâk (7) ü izʿân kıılır ilaha melikâ pâdişâha bî-niyâz bende-nüvâza (8) ʿâşıkların ğâm-ı fûrkatı ve şâdıķların dem-i vuşlatı hürmetiçün (9) ʿumûmen talebkâr olan ihvân-ı ba-şafâ ve hullân-ı şâhib (10) vefâya ve huşûşân bu günahkârlık derdine giriftâr olan (11) birrî-i bî-nevâyâ bir ʿaşk-ı pâk iʿtâ buyur ki mir'ât-ı dilde (12) kudûrât-ı masivâ kıalmayup mazhar-ı tecellî ola ey hüdâ-yı (13) bî-hemtâ vey keremkânı mevlâ luţfın çok ve keremiñe nihâyet (14) yok maḥz-ı fazlıñdan ʿavn ü ʿinâyet kıılıp bu ʿâlem-i keşret (15) içre elem-i giriftâr-ı miñnetden rûy-ı râḥate hasret olan her bir gedâyâ [72b] (1) sırr-ı vahdetden bir maʿnâ tıyur ki dünyâ vü ʿuḳbâyı ʿaynıne (2) almayup gönüller tesellî bula nazm

(3) gönül âyînesi olsun mücellâ
seniñ bir zerre-i ʿaşkıñla mevlâ

(4) görünsün şûret-i maʿnî-yi muşaffâ
seniñ bir zerre-i ʿaşkıñla mevlâ

(5) keder gitsün gönüllerden ser-a-pâ
silinsün şekl-i şugrâ fikr-i kübrâ

(6) vişâliñ zevki olsun dilde peydâ
seniñ bir zerre-i ʿaşkıñla mevlâ

(7) hâtimetü'l-kitâb ey yâr-ı cân vey dildâr-ı mihribân (8) elbette sâlik-i mesâlik-i fehm ü izcân ve mâlik-i memâlik-i (9) ilm ü irfân olanlara pûşide vü nihân degildir ki c'alî tarîke't- (10) temsîl rivâyet olunan hikâyet-i bî-cadîl zımnında erbâb-ı (11) ferâsete neçe işâret ü pür beşâret vardır binâe'n-c'alâ-zalîk (12) iltizâm olunmuş ve ihtimâm-ı tâm bulunmuşdur ki bu kitâb-ı canberîn (13) nikâbıñ hâtimesi ol işâretleri muhbîr kelâm ile temâm (14) ola ve ol beşâretleri müşîr peyâm ile encâm bula pes (15) bu taqdîrce muqaddem etvâr-ı seb'adan dem urmağ [73a] (1) elzemdir ya'ni benî âdemde olan yedi tavrı zıkr itmek emr-i (2) ehemdir evvelâ etvâr-ı seb'a ta'bîr olunan aqvâli taqrîr (3) idelim ve şâniyâ bu hikâyetin me'âlinde mülâhaza ile bulunan (4) ahvâli tanzîr iderek gidelim imdi tavr-ı evvel nefis tavr-ı (5) şânî kalb tavr-ı şâliş rûhdır ki hüvviyet tavr-ı râbi' (6) sırr-ı vahiddiyet tavr-ı hâmis sırr-ı hafî tavr-ı sâdis sırr-ı ahfiye (7) tavr-ı sâbi' bir sırdır ki ana ehl-i hağ hafâ-yı mutlak dirler (8) insân odur ki dil ü cânı pertev-i envâr-ı irfân ile tâbdâr (9) ve bu etvâr aña âşikâr ola ve irfân budır ki insânı vâkıf-ı (10) esrâr idüp her c'arif anıñla hüsn-i etvâr bula muhaşşal (11) bu hikâyetin me'âlinde olan hâl ü şân ehl-i irfâna c'ayândır ki (12) heb bu etvâr-ı seb'a-i mezkûrenin mişâlinde nişândır (13) meşelâ gurâb-ı siyeh-rû ki kara qarğa dinilen bed-mağâl ve kelâje-i kine-cû ki (14) şaşşagan didikleri pür-mekr ü âldır vesâ'ir ta'îrân-ı (15) hâsidân ki ol su'-i hâl şâhibleri olan gurûh-ı mekrûha [73b] (1) re'îs manend-i iblîs-i telbîs azgûn olup nâmı kuzgûn (2) dimekle şöhret bulan bed-fi'âldir bi'l-cümle anlar nefis-i âmâreye mişâldir (3) ammâ zâhirâ c'âlim ü dâna olan tûtî-yi gûyânın mişâli nefis-i müzekkî (4) idüğü bî-rayb ü işkâldir ki anıñ bir adı dañı nefis-i ma'âd olmuşdur (5) ve ol kendüyi zâhirde cihâd ü ictihâda mu'tâd bulmuşdur (6) gerçi sa'y-i vâfir ile ilm-i zâhire lâyığ olur ammâ hemân ancağ (7) ümmiyân miyânında kadr-i fâ'ik bulur muqarrerdir ki erbâb-ı cehl ü (8) butlânın mağzarında uluvv-i şâna elyâğdır lâkin aşhâb-ı (9) ilm ü irfânın nazarında bî-bahâne alçağdır zîrâ hağîkatde (10) c'âlemi ناعلمنا من لدنا علمناه و علمناه (11) ile c'âmil olandır (11) ve esrâr-ı tevhîde vâkıf bir muvâhhid-i c'arif olup ma'ârifden naşîb-i (12) kâmil ve hağz-ı şâmil bulandır çünki bu temşile vuğûf

taḥşîl (13) itdiñ ve bu mişâli bi'l-ecmâl iştidiñ gerekdir ki ʿaql-ı maʿâd (14) ile taʿaqqul kılasın ve te'ammül idüp bülbülden daḥı murâd olan nedir (15) bilesin elbette ʿandelf-i hoş-elhândan ğarez ʿalib-i insân [74a] (1) idügi fehm ü izʿân olan ehl-i ʿirfâna zâhir ü nümâyân olup (2) tabʿında ol hâl ü şândan nişân bulur kaçan ki feżâ-yı derûn-ı (3) ʿârifân âşâr-ı nesîm-i feyz-resân-ı ʿaşk u maḥabbet-i cânân ile deşk-i (4) gülzâr-ı cinân ola lâ-büdd hemân aḥvâl-i cânân aʿnî dil-i nâlân (5) mişâl-i bülbül-i hoş-elhân olur el-hâşıl merd-i kâmil bu mişâliñ daḥı (6) ḥaḳîkatine vâsıl olup bilür ki anı dimekle maʿrûf olan (7) kûf-ı pür-vuḳûfiñ gerçi fîl-meşel hâl ü şânı vech-i mesrûḥ (8) üzre vicdân-ı fetḥ ü fütüḥdür ammâ andan maḳşûd maḫzar-ı (9) hüvviyet olan rûḥdır ḥülâşa-i kelâm tarîḳ-i ḥaḳda (10) refîḳ-i tevfiḳ-i feyyâz-ı muṭlâḳ olup şubḥ u şâm saʿy ü ihtimâm (11) ile menzil maḳşûdı bulan ʿârif bu esrâra vâḳıfdır ki (12) maḳâm-ı sırr bir ʿâlî maḳâmdır ve netice-i merâm ol serîr-i sırta sultân (13) olup dü cihân içre ʿuluvv-i şân bulanlar enbiyâ-yı ʿazâm ʿaleyhimü's- (14) selâm ve evliyâ-yı kirâm قدس الله اسرارهم وابقى اثارهم (15) إلى انقطاع الاعوام واختتام الايام خضراتى [74b] (1) mâlâ kelâmıdır pes bu rivâyet olınan ḥikâyetin me'âlinde rayb (2) ü işkâl ʿalmayup beher hâl mefhûm oldu ki süleymândan daḥı murâd (3) olan sırdır eger dil ü cânım fetḥ ü fütûḥ bulsun ve baña (4) ebvâb-ı saʿâdet-me'âb meftûḥ olsun dirseñ ḳarîn-i (5) aḫyâr olup anlarıñ dürr-i şemîn aḥbârın ğuş-i hûşa mengûş (6) eyle zîrâ ehl-i ḥâlîḳ maḳâli elbette müveşşirdir her kimin ki başar-ı (7) başireti bînâ ve nazâr-ı ʿibreti meşrûf-ı seyr-i gülzâr-ı ḥaḳâyıḳ-ı eşyâ (8) olur lâ-cerem ol ʿârif ü dâna bu bülbüliyyenin edâ-yı ğarrâ (9) ve nidâ-yı raʿnâsından kesb-i şafâ kıluḫ bir lafz içre biñ (10) maʿnâ bulur imdi iy rûḥ-ı muşavver insâna nefsi-i âmâre ʿadüvv-i (11) ekberdir şöyle ki ʿâlem-i berzahda anıñ şerr ü şorından (12) ḥalâş olabilmek ḫayli hünerdir hemân düşmeden ğâfil (13) olmayup irkenden âġâhlara hem-râhlıḳ iderek ve dâmenlerin (14) tutup giderek bir hısn-ı ḫaşîne ve ḫişâr-ı metîne dâḫil ol (15) yaʿni bir cây-i selâmete vâsıl olmaġa ceḫd ü siʿâyet [75a] (1) kıluḫ ḳatʿ-ı menâzil ve tayy-i merâhil itmek tarîḳin gösterir bir mürşîd-i kâmil bul (2) mürşîd-i kâmil âdemi câm-ı cihân-nümâ ider

câm-ı cihân numândır ayîne-i hüdâ ider

(3) netice merdân-ı hüdânın hâk-i pâk-i reh-güzârın kühl-i cilâ-yı dîde (4) kı1 ve ehl-i haq olan kâmilânın her güftârın bir dürr-i sencîde bil (5) tâ ki derûnıñ muşaffâ olup ve mir'ât-ı tab'ın cilâ bulup rûy-ı (6) şâhid-i mâcnâyı temâşâ kı1mağa lâyıq u sezâ-vâr olasin (7) ve bu hâtıme-i kitâbın evvelinde zıkr olınan yedi tavrı bilüp (8) sen dañı esrâra vâkıflar olan sâ'ır ârifler gibi sırrile seyrân (9) ve meydânda cev1ân iderek hüsn-i etvâr bulasin eger (10) bu maqâlın me'âlinden mişâli fehm idüp hâl-i nefsi kemâl üzre (11) bilürseñ semt-i şeqâvetden girizân olup sûy-ı sa'âdete (12) güzerân idersin ve eger ahvâl-i dil-i âşûfte-hâlden haber-dâr olup (13) derûnında âşâr-ı maħabbet-i gül-i haqıqatden bir hâlet bulursañ mânend-i (14) hezâr-ı zâr işbu gü1zâra pür-gam ü nâlân gelüp hürrem ü handân gidersin (15) elbette hâl-i rûha vâkıf olan ârif-i mükâşif için **[75b]** (1) bâb-ı hüviyet meftûh olur lâ-büdd kûf-i şâhib-vuqûf âsâ (2) hû hû deyü şubh u mesâ cüst ü cû iden feth ü fütûh bulur (3) her kim ki hüdâ-yı müste'ânın luğ u ihsânıyla sırr-ı vâhıdiyyet (4) maqâmında cilve-günân olup râz-ı nihâna maħremdir fi'l-meşel ol (5) merd-i bî-bedel serîr-i saltanatda pâdişâh-ı âzâm ve şehinşâh-ı (6) mu'azzamdır ya'ni aqâlîm-i seb'a ve etrâf-ı erba' kabza-i taşarrufuna (7) dâhildir ve süleymân-ı cihân-ı ma'ni olmak rütbesine nâildir (8) beher hâl o şâhib-kemâle sırr-ı hafî gencinesiniñ belki sırr-ı ahfî (9) hazînesiniñ kilidi teslîm olunmağ muħaqqıqdır pes böyle (10) ehl-i haq hafâ-yı muṭlağ dinilen sırr-ı pinhâna muvaffaq ve ol sırrın (11) hâletinden baħr-i vahdete müstağraqdır işbu maqâl-i rengîn (12) me'âli şol merd-i pâk iz'ân ü idrâk ider ki şerh olınan (13) ahvâl aña hasb-ı hâl ola ve bu güftâr-ı dürrer-bârdan şol (14) ârif-i pâkîze-etvâr haber-dâr olur ki vecd ü hâlde mertebe-i kemâl (15) bula zirâ hâlden habîr olmayınca maqâlın haqıqâtine vuqûf **[76a]** (1) taḫşîl olunmaz ve sırr-ı muṭlağ baħrine müstağraq olmadıqça (2) taḫşîl-i vuqûfda tekmi1 bulunmaz gerçi ehl-i sâhil ka'r-ı (3) deryâda olan dürr-i yektâdan gâfildir ammâ gavṭa-hâr-ı bihâr-ı (4) ma'na olan kâmil gevher-i kirân bahâya nâ'il a'ni haqâyıq-ı eşyâya (5) vâsıldır elbette bu sırr-ı mektûm ehline ma'lûm olduğundan (6) nâşî her ârif ü dâna bir gûne remz ü îmâ kı1lup

erbâb-ı (7) fehm ü firâsete dürlü dürlü işâret-i pür-beşâret ile neşr-i (8)  ul m eylemişlerdir  atta uş l  mer  m  aleyhi'r-ra metullahi'l-meliki'l- ayy m ol mefh mı bu tarz-ı mer  m  zre iml  (10) v  inş  eyley p faş hat   bel gat ile bir s han-ı manz m (11) s ylemişdir nazm

v c d-ı mutlakı  bahri ne mevcı kim ider peyd 

(12) ene'l- aq sırrını s yler eger mah fi eger peyd 

(13) ma dındır  amu eşy  ider  z kend  z tından

(14) kimisi s m   zer z hir kimi seng   mader peyd 

(15) bu b g  ger  ak katde şuyı bir b gb nı bir

[76b] (1) vel  olmuş  ak yıkdan ne e y z bi  secer peyd 

(2) naz r  ıl nev -i ins na zehr   kimi s kker

(3) ne  ikmet kim bir a acdan olur d rl  semer peyd 

(4) d zil r ni e bi  işler bozılır ni e c nb şler

(5) ne k r-ı b 'l- acebdir bu ki olmaz k r ger peyd 

(6) ş  serverler ki baş egmezdi ta lar gibi efl ke

(7) yaturlar yerde pes olmuş ne t g   ne kemer peyd 

(8) ne e g nd z gece oldu ve ne e ay u yıl gecdi

(9) dir g  olmadı  aldı şeb-i hicre se er peyd 

(10) yolumuz bir bey b na irişdi n geh n  kim

(11) gider bi  k rb n olmaz birinden bir eşer peyd 

(12) ne e za met  eker kesb-i kem l idince bir  arif

(13) belî çok kân yudar kân eyleyince bir güher peydâ

(14) neçe biñ âdem oğlânı helâk olmağ gerek tâ kim

(15) yalâncı қаһbe dünyâda ola bir gerçek er peydâ

[77a] (1) kamu nazẓâra da ebkâr-ı ma^cnî muntazırlardır

(2) uşûlî gibi tâ kim ola bir şâhib-nazar peydâ

(3) iy yâr-ı melek-manzar ve dildâr-ı perî-peyker bu güftâr-ı mu^cteber ve nuṭṭ-ı

(4) dürer-bâr-ı hikmet eşer mefhûmı üzre ma^clûm oldı ki cemî^c-i eşyâ (5) ser-be-ser esrâr-ı hüdâdan bir sırra mazhar ammâ ol sırrı temâşâ (6) çeşm-i nâ-bînâya müyesser olmağ nice mutaşavver ki dâ'ima perde-i gâflet (7) başar-ı başîretimiz örter gel hemân bu esrârdan haberdâr olan kibârıñ (8) gubâr-ı reh-güzârın tûtyâ kıilup evvelden bir ^cazîz-i muhteremiñ (9) hâk-i kademiyle dîde-i qalbi mücellâ idelim ve ol rehber-i ma^cârif (10) perveriñ âyîn-i tarîqati üzre hareket iderek belki deşt-i (11) iclâs ile dâmân-ı sa^câdet ihtisâsın tıutup giderek (12) menzil-i maḫsûda irüüp sâniyen seniñle cemâl-i şâhid-i ma^cnâyı (13) temâşâyâ gidelim beyt

çün sırr-ı hağ vüçûh-ı muzâhirde müstetir

(14) bir veche nâzırız görelim hağ ne gösterir

el-hâşıl bu ma^cnâdan (15) dahı gâfil olmağ gerekdir ki eger ferîḫ-i ehl-i tarîḫe refîḫ olmağ [77b] (1) saña muḫadder degil ise bu huşûşıñ huluşa mâni^c olmadıñın (2) bilesin ve anlara muḫibb-i şâdıḫ olup من احب قوما فهو (3) hadîs-i şerîfiniñ maẓmûnı münîfine muvâfiḫ ^camel kılasın (4) imdi söz temâm oldı ve kelâm-ı pür-süz encâm buldı pes (5) ihvân-ı bâ-şafâ ve hüllân-ı şâhib-vefâdan mültemesdir ki (6) vâdî-i süḫanda cüst ü cü kıilup bu güft ü gû bahânesiyle (7) tekâpû iden birrî-i sîne-rûya hûy-ı nîḡü muḫtezâsınca bir ḫayr (8) du^câ eyleyeler ve anıñ edâlarında olan ḫatâlarına iḡmâz-ı (9)

°ayn idüp maḥzâ kemâl-i keremlerinden ol bî-nevâ ḥaḳḳında (10) du°â vü Őenâyı mütezemmin kelimât-ı ğarrâ söyleyeler beyt

(11) her ki ḥavand du°â ṭama°-dâram
zengi men bende-i günahkâram

maḥlaŐım birrî geşt der °âlem
gez dil ü can °abd-i ebrârım

(12) ma'mûldır ki bu kitâb-ı müsteṭâb elbette ba°de fenâ'l-cism (13) bâ°iş-i beḳâyı ism ve ba°de helâki'l-beden bâdî-i Őebât-ı (14) zıkr-i ḥasen olup rûz-i ḥisâb o müsteḥaḳḳ-ı °itâb (15) ecr ü Şevâb bula ve mes'ûldir ki dil-i pür-izṭırâb [78a] ol rûz-i pür-sûz ü tâbda sezâsı olan °ıḳâb (2) ve cezâsı olan °azâbdan rehâ bulup bî-fazlillâhi'l- (3) meliki'l-vehhâb mesrûr ü kâm-yâb ola târîḥ

(4) gül ü bülbül ḥikâyâtında birrî
tekâsül itmedi aşlâ ser-i mûy

(5) gül-i ma°nî diler dil °andelîbi
anıḳündir süḥanda bu tekâpuy

(6) muḳarrer bülbül-i cân-ı ḥaḳîr
du°âdır ma°nîde gül-berg-i ḥoŐ-bûy

(7) o bülbülden du°â gül ğonçesini
dirîğ itme kerem ḳıl ey perî rûy

(8) du°â-yı ḥayrı menticdir bu târîḥ

(9) temâm oldu kitâbım iy du°â-gûy

1118

- تمر التحرير والسطر بعون الله الملك القدير على يد العبد الفقير (10)
- محمد الشهير بشاطر الحقير الامامر بجامع الكبير غفر الله له ولوالديه (11)
- و احسان اليهما واليه بحرمته اصحاب خاطر الخطير فى اواسط (12)
- ذى القعدة الشريفه وهو بدر المنير لانه ثمان عشره (13)
- وماته و الف من هجرة من له العز (14)
- و الشرف الكثير (15)

SÖZLÜK

A

- âbâdân : Şen, mâmur, bayındır.
- °abd : Köle, kul
- abdâl (ebdâl) : Dünya ile ilgisini kesip, Tanrı'ya bağlanmış olan derviş.
- °abîr : Güzel koku.
- â°dâ : Düşmanlar, yağılar.
- °adavet : Düşmanlık, yağılık.
- °add : İtibar etme, edilme.
- °adem : Yokluk, bulunmama.
- ademî : Ademoğlu.
- âb-gîne : Billur.
- °adû : Düşman, yağı.
- âferîde : Yaratılmış, mahlûk, yaratık.
- âferînende : Yaratıcı, yaratan.
- âfitâb : Güneş.
- âgâh : Bilgili, haberli, uyanık.
- ağaz : Başlama.

âġâze	: Mzık başlangıcı, çalgıcıların ve okuyucuların ahenk başlangıcı.
âġlâl	: Aġaçlar arasından akan sular.
âġrâż	: Maksatlar, niyetler.
âġşân	: Dallar, budaklar.
âġyâr	: Gayrılar, başkalar, yabancılar.
âġbâr	: Haber, ortada dönen söylentiler.
âġcâr	: Taşlar.
âġfiye	: Gizli şeyler.
âġhir	: Nihayet, son olarak.
âġker	: Ateş kuru.
âġmer	: Kırmızı, kızıl.
âġvân	: Ceylanlar, karacalar.
âġvâl	: Oluşlar, bulunuşlar, durumlar.
âġyâr	: İy ve faziletli olanlar.
âġz	: Alma, kabul etme.
âġizze	: Erenler, muhterem, aziz kimseler.
âġâlîm	: Dünyanın mıntıkları, memleketler, diyarlar.
âġdes	: En kutlu, en kutsî, en kutsal.
âġkı	: İsyân eden, âsî, başkaldıran.

°âkıbet	: Nihayet, son.
°âkıb	: Önce.
akrân	: Eş ve benzer olanlar, yaşlılar, yaşdaşlar.
°âkıûr	: Yaralayan, ısırın, azgın, kuduz (hayvan).
akvâ	: En kâvi, çok kuvvetli.
aķvâl	: Sözler, lakırdılar.
âl	: Hile, düzen, dek.
°âlemiyân	: Aleme mensup olan insanlar.
°âlî	: Yüce, ulu.
°âlî-cenâb	: Cömert, şerefli, haysiyetli kimse.
°âlîşân	: Şan ve şerefi büyük olan.
°allâm	: Çok bilgin. (Allah'ın sıfatlarındandır.)
âlûd	: Bulaşmış, bulaşık.
âlûfte	: Alışık, alışkan.
â°mâl	: İşler.
âmâre	: Hesap.
amed	: Gelme, geliş.
°amel	: İş, niyet
°âmil	: Sebep. .

°amîķ	: Derin.
-âmîz	:le karışık,yı içine alan.
âmîziş	: Geçiniş, uysallık.
°anâ	: Zahmet, meşakkat, güçlük.
°âne	: Bir aşiretin bütünlüğü veya işleri veya şerefi.
ânî	: Bir an içinde, hemen o anda. Olmuş, kemale ermiş.
a°nî	: Yanî.
°âr	: Utanma.
ârâm	: Durma, eğlenme, dinlenme.
arâste	: Süslenmiş, bezenmiş.
°arayis	: Gelin.
ârâyîş	: Süs, bezek, ziyinet.
a°râz	: Hastalık alametleri, kazalar, felaketler.
°ârîz	: Yanak.
°ârîf	: Bilen, bilgili, irfan sahibi.
°arûs	: Gelin.
-âsâ	:Gibi edatı.
âsâr	: Vazifeler, görevler.
aşdıķa	: Samimi dostlar

aşfiyâ	: Saf, içi temiz, tuttuğu yol doğru olan kimseler.
aşhâb	: Sahipler, mâlik ve mutasarrıf olanlar.
°asîr	: Zor, güç, zahmetli.
°âşîkân	: Aşıklar.
âşîkâr	: Belli, açık, meydanda.
aşiyâne	: Kuş yuvası, mesken, ev.
âşüfte	: Çıldırırçasına seven, bu yüzden perişan bir halde, azgın ve baştan çıkmış deli gibi olan.
ateşîn	: Ateşten, ateşli, canlı.
aḥḥar	: Çok temiz olan.
°aḥır	: Itırlı, güzel kokulu.
°avâlim	: Dünyalar, alemler.
°avâm	: Herkes, kaba ve cahil halk, ayak takımı.
°avn	: Yardım, yardım eden, yordakçı, kafadar.
âvâz	: Ses, seda.
°âyân	: Belli, açık, meydanda.
â°yân	: Gözler.
âyîn	: Merasim, tören.
°ayn	: Göz.

°azamet-penah: Büyüklüğün, ululuğun sığındığı yer.

°azîmet : Gitme, gidiş.

°azûbet : Bekarlık, teklik.

B

bâb : Kapı.

bâd : Yel, rüzgar.

ba°de-l-... :den sonra.

ba°de-ş-şitâ : kıştan sonra.

bâdî : Geçici.

bâğîbân : Bahçıvan, bağcı.

ba°dü : Hayli zaman sonra, neden sonra.

bahâ : Güzellik, zariflik, parlaklık.

bâhir : Belli, besbelli, açık, apaçık.

baḥşâ : Bahşeden, bağışlayan, veren, affeden.

baḥşâyîş : Bağışlayış, veriş, ihsan ediş, afiv.

bâl : Kanat, yürek, gönül, kalp.

bâlâ-ter : Daha yüksek, pek yüksek.

bâr : Defa, kere.

başar : Göz.

bâ-şavâb	: Doğrulukla, doğruca.
başîret	: Önden görüş, sezîş.
bast	: Tasavvufda rica hali.
baţâlet	: İşsizlik, avarelik.
bâtıl	: Boş, beyhude, yalan, çürük.
bâtın	: İçteki, iç yüzdeki.
bâz	: Doğan (kuş), şebbaz, şahin.
-bâz	: Oynayan, oynatıcı.
bâzû	: Kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı.
bed	: Fena, yaramaz, çirkin.
bedayi ^c	: Eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.
bed-âyîn	: Geleneği, göreneği ve âyîni kötü olan.
bed-fi ^c âl	: Yaptığı işler kötü olan.
bed-h ^y âh	: Her işin fenalığını isteyen.
bed-hû	: Kötü huylu, huysuz.
bedi ^c	: Yeni, garip, eşsiz ve görülüp işitilmemiş.
bed-nâm	: Kötü adlı, fena tanınmış, adı kötüye çıkmış.
beher	: Her, her bir, her biri.
behişt	: Cennet, uçmak.

behiyye	: Güzel.
behre-yâb	: Hisse ve nasibi olan.
beğâ	: Devam, sebat, evvelki hal üzere kalmak, bâkilik.
belâbil	: Vesveseler, telaşlar, tasalar, kuruntular.
belâgat	: İyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme, uzdillilik.
belî	: Evet (Arapça'dan Farsçalaştırılmış).
belîğ	: Fasih, düzgün söz söyleyen.
bende	: Kul, köle, bağlı.
benî	: Oğullar.
ber	: Üzere.
berâat	: Fazilet, meziyet, olgunluk, iyilik, güzellik.
berâat-i istihlâl	: Güzel başlangıç, iyi alamet.
berât	: Rütbe, nişan ve imtiyaz verildiğini bildirir ferman.
berây	: İçin, maksadıyla.
berc	: Kuzu.
bergüzâr	: Hediye, hatıra, andaç.
berk	: Sağlam.
ber-muqtezâ	:üzere.
berzah	: Ölümlerin ruhlarının kıyamete kadar bulunacakları yer.
bes	: Yeter, yetişir, tamam, kâfi.

beṣṭ	: Düğüm.
beṣâṣet	: Güler yüzlülük, güler yüz.
beyâbân	: Kır, çöl.
beyine	: Delil, şahit, tanık.
beyn-el-aḳrân	: Akranlar, yaşlılar arasında.
beyn-el-enâm	: Halk arasında.
beyzâ	: Daha ak, çok beyaz.
bezel	: Hüsn-i rızâ ile verme, esirgemeksizin ve bol bol sarf etme, dirîğ etmeb
bezl	: Bol bol verme,saçma.
bezm-i elest	: Allah'ın ruhları yaratıp "Elestü bi-rabbiküm" (Ben sizin Rabbininiz değil miyim) dediği an.
bezm	: İçkili, eğlenceli meclis, dernek.
bi ^c âdd	: Sayısız.
bid ^c at	: Sonradan meydana çıkan şey.
bîgâne	: Kayıtsız, ilgisiz.
bi-ğıl	: Garezsiz, kinsiz.
bî-gümân	: Şüphesiz.
bih	: iyi,eğ.
bihâr	: Denizler.

bihter	: Daha, en, pek iyi.
bihterîn	: En iyi, pek iyi.
bî-kes	: Kimsesiz.
bilâ-	: -sız.
bilâ-irtiyâb	: Şüphesiz.
bîmâr	: Hasta, sayrı.
bînâ	: Gören, görücü.
binâe'n- ^ç alâ-zâlik	: Ondan dolayı.
bi-naẓîr	: Eşsiz, eşi bulunmayan.
bi-rayb	: Şüphesiz.
bîrûn	: Dışarı, dış, harici.
bisât	: Kilim, minder, döşeme, yaygı.
bisyâr	: Çok.
bî-zîb	: Süssüz.
buṭlân	: Bâtıllık, boşluk, çürüklük, beyhudelik.
bûy	: Koku.
bühtân	: Yalan, iftira.
bü'l-aceb	: Çok acayip, çok tuhaf, çok şaşılacak şey.
büldân	: Şehirler, memleketler, iller.
bünyâd	: Asıl, esas, temel, bina, yapı.

bürhan : Delil, ispat, tanık.

bürrân : Keskin, kesici.

büzürg : Büyük, ulu.

C

câh : İtibar, makam, orun, mevki.

câm-ı cem : Şark mitolojisinde şarabın icatçısı sayılan “Cem’in sihirli kadehi”; şarap.

câmi^c : Cem^c eden, derleyip toplayan.

câris : Hırçın (kadın).

cay : Yer.

cây-gir : Yer tutan, yerleşen, yerleşmiş.

cedel : Sert münakaşa, tartışma.

cehrî : Açıktan veya yüksek sesle yapılan.

celâ`il : Büyük olanlar, yüceler.

celîl : Büyük, ulu.

cell : Büyük, ulu.

cemâd : Taş gibi cansız olan şey.

cenâb : “Şeref, onur ve büyüklük” terimi olarak kullanılır, hazret.

cenân : Kalp, yürek, gönül.

ceras : Hayvanın boynuna asılan çingirak.

cevâhir	: Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar.
cevâz	: Câiz olma, izin, müsaade.
cevf	: İç, kalp.
cevlân	: Dolaşma, dolanma, gezinme.
ceviz	: Ceviz.
ceyb	: Gömleğin, açıklığı, yarığı.
ceza ^c	: Sabırsızlıkla sızlanma.
cîfe	: lâşe, leş.
cidâl	: Karışıklık, kavga, savaş.
cihâniyân	: Dünya halkı.
cilvegâh	: Cilve yeri, cive edilecek yer.
cinân	: Cennetler, uçmaklar, bahçeler.
cumhûr	: Halk, ahali, kalabalık, başı boş kalabalık.
cûş	: Kaynama, çoşma, galeyan, hurûş.
cûy-bâr	: Çay, dere, akarsu, ırmak.
cüdâ	: Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.
cür ^c a	: Yudum, içim.
cüst ü cû	: Arayıp sorma, araştırma.

Ç

çâh	: Kuyu, çukur.
çâk	: Yarık, yırtık.
çâr	: Dört.
çarḥ	: Felek, gök.
çeng	: Kanuna benzer, dik tutularak çalınır bir çeşit saz.
çîn	: Kıvrım, büklüm, çatıklık, buruşukluk.

D

daḥl	: Girme, karışma.
daḥme	: Mezar, kabir, türbe, lahit.
daḥâyık	: İnce ve anlaşılması güç ve dikkate muhtaç olan şeyler.
dâl	: Delâlet eden, gösteren, işaret eden.
dalâl	: Doğru yoldan sapma.
dalâlet	: Doğru yoldan sapma, sapınç.
dâm	: Tuzak, ağ.
dâmân	: Etek.
dânâ	: Bilen, bilici, bilgiç.
-dâr	: Tutan, sahip, mâlik,li.
dâr	: Ev, yer, yurt.
dârû	: İlaç.

dehr	: Dünya.
delâ'il	: Delâlet eden şeyler.
delâlet	: Gösterme, yol gösterme, kılavuzluk, alamet olma.
der	: Kapı.
derhem	: Muzdarip
derk	: Anlama, kavrama.
derûn	: İç, içeri, dahil.
dest	: El.
destâr	: Sarık, tülbent.
deşt	: Bozkır, çöl, kır, ova.
devân	: Koşarak, sür ^c atle, hızla.
dırâz	: Uzun.
dîbâc	: Dalli, çiçekli bir çeşit ipek kumaş, dîbâ, canfes.
dîde	: Göz.
dil-ârâ	: Gönül alan, gönül kapan, gönül okşayan, gönlü dinlendiren.
dil-dâr	: Birinin gönlünü almış sevgili.
dil-gûşâ	: Gönül açan, kalbe ferahlık veren.
dil-gûşâde	: Gönlü ferah, yüreği rahat.
dil-nüvâz	: Gönlü okşayan.
dil-pezîr	: Gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği.

dilrubâ	: Gönül kapan, gönül alan.
dil-ḥaste	: Gönlü hasta, hasta gönüllü.
dil-ḥûş	: Gönlü hoş, yüreği rahat.
dirâyet	: Zekâ, bilgi, kavrayış.
dirîğ	: Men etme, önleme.
dirîgâ	: Yazık, eyvahlar olsun.
dîvâne	: Deli, budala, alık.
dûd	: 1. Duman, tütün. 2. gam, keder, tasa.
duḥûl	: İçeri girme, içine girme.
dûr	: Uzak.
dûş	: Omuz.
dûtâ	: İki kat bükülmüş, kambur, kamburu çıkmış.
dürdâne	: İnci tanesi.
dürer	: Büyük inci taneleri.
dürr	: İnci.
dürûg	: Yalan, gerçek olmayan söz.
düşmenân	: Düşmanlar, yağılar.
düşvâr	: Güç, zor.

E

ebda ^c	: En bedî, en acayip, en göze çarpan.
eblehân	: Ahmaklar.
ebrâr	: Hayır sahipleri, iyiler, dindarlar, özü sözü doğru olanlar.
ebvâb	: Kapılar.
ebyât	: Beyitler.
echel	: Daha (en, pek) cahil.
ecil	: Sebep, illet.
ecnâs	: Cinsler, nevîler, çeşitler, türlüler, soylar.
ecr	: Ahirete ait mükafat, sevap.
ednâ	: 1. Pek aşağı, en bayağı, çok alçak. 2. Az, pek az.
edvâr	: Devirler, zamanlar, asırlar.
edyân	: Dinler.
efâzil	: Pek mümtaz olanlar, çok bilgililer.
efgende	: Düşkün, biçare.
eflâk	: Semalar, felekler, gökler, küreler, zamanlar.
ef ^c âl	: İşler, ameller.
efđal	: Daha (en, pek) faziletli.
efķâr	: Daha (en, pek) fakir ve muhtaç.
efrâd	: Tek olanlar, birler.
efrûz	: Aydınlatan, parlatan.

-efşân	: “Saçan, serpen, dağıtan, silken” manalarıyla birleşik kelimeler yapar.
efvâh	: Ağızlar, menfezler, ağza benzeyen her türlü delikler.
-efzâ	: Arttıran, çoğaltan.
ehemm	: Daha (en, pek) mühim, çok ehemmiyetli.
e'imme	: İmam.
ekl	: Bir şeyi yemek, yenilme.
ekmel	: Daha (en, pek) kâmil, mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en eksiksiz.
ekvân	: Varlıklar, alemler, dünyalar.
elân	: Şimdi, şimdiki halde, henüz, hâlâ, daha, bu ana kadar, şu anda.
elbâb	: Akıllar, akıllı kimseler.
elfâz	: Kelimeler, sözler.
el-ḥaḳḳ	: Hakikaten, doğrusu, doğrusu ya.
elḥân	: Nağmeler, ezgiler.
el-ḥazer	: “Sakın, sakınalım, sakınınız” manasında kullanılır.
Elsine	: Diller, lisanlar.
elzem	: Daha (en, pek) lâzım, lüzumlu.
emâkin	: Mahaller, mevzîler, mevkiler, yerler.
emâret	: Emirlik, beylik, prenslik.
emrâz	: İletler, hastalıklar.

emvâl	: Mülkler, para ile alınan şeyler.
enbâz	: Ortak, eş.
encâm	: Nihâyet, son.
encümen	: Cemiyet, meclis, şûr ^c a, komisyon, takım.
-endâz	: Atıcı.
ender	: Daha (en, pek) nadir, çok seyrek ve az bulunan.
enfâs	: Nebî ve velî uluların irşâd edici duâları.
engîz	: Koparan, karıştıran.
enhâr	: Irmaklar, çaylar.
enva ^c	: Çeşitler, türler.
enver	: Daha (en, pek) nurlu, çok ve pek parlak, çok güzel.
ercümend	: Muhterem, şerefli, itibarlı, haysiyetli, seçkin.
erķâm	: Yazılar, resimler, sayılar.
erzânî	: Layık görülme, liyakat.
esâmî	: Namlar, adlar.
esbaķ	: Çok daha evvel olan.
esdâf	: Sedefler, inci kabukları.
eşhâr	: Sabahlar, sabah vakitleri.
eshel	: Daha kolay.
eşkâl	: Ağır yükler, ağır şeyler.

esmâ	: Adlar.
eşmâr	: Meyvalar.
eşnâ'	: Ara, aralık, vakit, sıra.
esrâr	: Gizlenen ve bilinmeyen şeyler, aklın eremeyeceği işler.
eş-şalâ	: Halkı namaza davet için kullanılan bir söz manasına gelmekle beraber "kendine güvenen meydana çıksın" manasında kullanılır.
eşvâb	: Giyimler, giyecek şeyler.
eş ^c âr	: Şiirler.
eşhâs	: Adamlar, kişiler, kimseler.
eşirrâ	: Azılılar, fesat karıştıranlar, kötülük edenler, edepsizler, haşarılar.
eşk	: Gözyaşı.
eşkâl	: Biçimler, suretler, tarzlar.
eşrâr	: Şerirler, azılılar, fesat karıştıranlar, kötülük edenler, edepsizler.
etrâk	: Türkler.
eţvâr	: Hal ve hareketler, işler, tarzlar.
evâ'il	: İlk vakitler, evvel zamanlar, eski, geçmiş zamanlar, iptidâlar, önceler, başlangıçlar.
evrâd	: Okunması adet olan dini dualar.
evzâ ^c	: Haller, vaziyetler, tavırlar, duruşlar.
eyyâm	: Günler, gündüzler.

ezhâr : Çiçekler.

eżhar : Arkalar, sırtlar, satırlar, yüzler.

ezkâr : Zikirler.

F

fâcir : Fücûr sahibi, fena huylu, günahkâr.

fâhir : Fahreden, onurlu, şanlı, şerefli.

fâhte : Üveyik kuşu.

faik : Fevkinde bulunan, manevi olarak üstün bulunan.

fağâhet : Fakihlik, fıkıh ilminde bilgi sahibi olma.

fağîh : Zeki, anlayışlı kimse.

fâl : Uğur, talih, deneme, kahve fincanına, iskambile bakmak gibi bir takım garip usûllerle insanın talihine ait şeyler söyleme.

fart : Aşırı, aşırılık, aşkın, aşkınlık, taşkın, taşkınlık, fevkalâdelik.

faşâhat : Güzel ve açık konuşma, uzdillilik, iyi söz söyleme kabiliyeti.

fâsık : Allah'ın emirlerini tanımayan, sapkın, günah işleyen, fesatçı, kötülük eden.

fâsid : Münafık, fesat çıkarıcı.

faşîh : Âşikâr, sarîh, açık.

fâtir : Futürlü, durgun, gevşek.

fażâ`il : İnsanda iyilik etmeye ve fenalıktan çekinmeye karşı devamlı ve değişmez istîdatlar, güzel vasıflar, erdemler.

fażaĥat : Edepsizlik, alçaklık.

fâzil : Faziletli, fazilet sahibi, erdemli, faik, üstün.

fazîlet-mend : Faziletli.

fażl : İyilik, fazilet, erdem, lütûf.

fehm : Anlama, anlayış.

feĥvâsınca : Uyarınca, sözü gereğince.

felâĥ : Kurtuluş, selamet.

fenâfillah : Tasavvufda Allah'ın varlığı içinde yok olma.

ferah-efzâ : Ferah arttıran, sevinci arttıran, gönüle açıklık veren, safâlı, iç açıcı.

ferâmûş : Unutma, hatırdan çıkma.

fercâm : Menfaat, fayda.

ferdâ : Âtî, gelecek zaman.

Ferec : Hüzün ve kederden sonra gelen sevinç ve hüsn-i hal.

ferĥunde : Mübarek, mesut, meymenetli, kutlu, mutlu, uğurlu.

ferîķ : İnsan topluluğu, cemaat.

ferş : Yeryüzü, kır, sahra.

feth : Açma, açılma, başlama.

fetret : Hükümet gücünün gevşediği bir yerde düzenin yeniden kurulmasına kadar geçen süre.

feyyâz : Feyiz, bereket ve bolluk veren, Allah.

feyz : İlim, irfan.

feza^c : İnleyip sızlanma.

fışk : Hainlik.

fikret : Fikir, düşünce.

fî'l-hâl : Bu anda, hemen, şimdi.

firâk : Ayrılık, ayrılma, sevişenlerin ayrılığı.

firâset : Yiğitlik, mertlik.

firâş : Döşek, yatak.

firâvân : Çok, bol, fazla, aşırı.

firâz : Yokuş, çıkış iniş.

-firîb : Aldatan, aldatıcı.

fırkat : Dostlardan ve saireden ayrılmak, ayrılış.

fiten : Fitneler, ayartmalar, ara bozmalar, azdırmalar.

fuâd : Kalp, yürek, gönül.

fuzûl : Lüzumsuz fazla şey veya söz.

fuzalâ : Fazıllar, faziletli kimseler, erdemli kimseler.

fücûr : İşret, sefihlik, günahkârlık, ahlaka aykırı durum.

fürkat	: Ayrılık.
fürûş	: Satan, satıcı.
füsûn	: Sihir, büyü.
fütâde	: Düşmüş, düşkün.
fütûh	: Açma, açılma, ferahlama, gönül ferahlığı.
fütûhât	: Zaferler, fethedilen, zaptedilen memleketler.
fütûr	: Keder, ümitsizlik.

G

ğabî	: Kalın kafalı, anlayışsız, kabiliyetsiz.
ğaflet	: Gafillik, boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik, ihtiyatsızlık.
ğam-fersâ	: Üzüntü dağıtan.
ğammâz	: Birine iftira ederek zarar veren, münâfık, fitneci, koğucu.
ğarâbet	: Gariplik, tuhafılık.
ğarîk	: Gark olmuş, suya batmış, suda boğulmuş.
ğark-âb	: Suyu batan, batmış olan, boğulmuş.
ğarra	: Parlak, münevver, lame ^c , şaşalı.
ğavr	: Dip, esas, hakikât.
ğavta-ğâr	: Batan, dalan.
ğâyât	: Maksat, merâm, netice, son, hedef.

ğayb	:Gizli olan, göze görünmeyen şey, kayıp.
ğayûr	: Gayretli, çok çalışkan (Allah'ın adlarından biridir), hamiyetli
ğayz	: Hiddet, öfke, kızma, kızgınlık, kızgınlık başlangıcı, hınç.
gedâ	: Dilenci, yoksul.
gencine	: Hazine.
-gerd	: Kelimelere eklenerek “dönen, dolaşan” manasını verir.
gerdiş	: Dönüş, dönme, dolaşma.
gerdûn	: Felek, dünya, sema.
germiyyet	: Hararet, sıcaklık, ateşli çalışma.
geş	: Güzel, hoş.
geşt	: Gezme, seyretme, dolaşma.
-geşte	:“Gezmiş, dönmüş, dolaşmış” manalarına gelerek birleşik
kelimeler yapar.	
gevher	: Elmas, cevher, inci, değerli taş.
ğıll	: Gizli kin ve garez, düşmanlık.
ğınâ	: Zenginlik, bolluk.
ğıybet	: Aleyhinde bulunma, arkasından söyleme, çekiştirme, dedikodu
yapma.	
-gîr	: “Tutan, tutucu” anlamları vererek birleşik kelimeler yapar.
girdâr	: Meşguliyet, iş.
giriftâr	: Tutulmuş, yakalanmış, esir.

girîzân	: Kaçıcı, kaçan.
giryân	: Ağlayıcı, ağlayan.
giryê	: Ağlama, ağlayış, gözyaşı.
giyâh	: Nebat, taze ot.
ğubâr	: Toz.
ğûh	: Pislik, necaset.
ğulgul	: Gürültü, şamata, bağıırışıp çağırışma.
ğûn-a-ğûn	: Renk renk, türlü türlü, alaca.
ğûne	: Türlü, gidiş, tarz, yol, sıfat.
ğurâb	: Karga.
ğurer	: Aklık, parlaklık.
ğurre	: Aklık, parlaklık.
ğûş	: Kulak, işitme, dinleme.
ğûşiş	: Çalışma, çabalama.
ğûyâ	: Söyleyen, söyleyici.
ğûyende	: Söyleyen, söyleyici.
ğüdâz	: Eriten, yıkan, mahveden.
ğüft ü ğû	: Dedikodu.
ğüftâr	: Söz.
ğülberg	: Gül yaprağı.

göl-be-şeker	: Bir çeşit gül tatlısı.
gölbün	: Gül kokulu, gül biten yer.
göldeste	: Gül demeti, çiçek destesi.
göl-geşt	: Gül seyri, gül gezintisi.
gölistân	: Gül bahçesi, gül tarlası.
gölşen	: Gül bahçesi.
gölzâr	: Gül bahçesi, gül tarlası.
gümân	: Zan, sanma, sezme.
gümrah	: Yolunu şaşırılmış, doğru yoldan ayrılmış.
gürûh	: Cemaat, bölük, takım.
-güster	: Yayan, döşeyen.
güşâ	: Açan, açıcı.
güşâd	: Açma, açılma, açılış.
güşâde	: Açılmış, açık, ferah, şen.
güşâyış	: Açılma, açıklık, açılış.
güvâh	: Şahit, delil, tanık.
güzâf	: Beyhûde, boş.
güzâr	: Geçme, geçiş.
güzerân	: Geçici, geçen.
güzin	: Seçen, seçilmiş, seçkin, beğenilmiş.

H

- ḥabâb : Su üzerinde olan hava kabarcıkları.
- habbezâ : “Ne sevimli, ne güzel” manasında takdir edatı.
- ḥabîr : Haberli, bilgili.
- habl : İp, urgan, halat.
- hacâlet : Utanma, utangaçlıkla şaşırma.
- hâcib : Kapıcı, perdecî.
- ḥâdî : Hidayet eden, doğru yolu gösteren.
- hadîka : Ağaçlı, suyu çok bahçe; bostan, meyva bahçesi, etrafı duvarla çevrilmiş bahçe.
- hafâ : Gizli olma, gizlilik, kapalılık.
- ḥafî : Gizli, saklı.
- ḥâ’ib : Ümitsiz, meyus, kederli.
- ḥâ’il : İki şey arasında veya bir şey önünde perde olan, manî olan, arayı kapayan.
- ḥâk : Toprak.
- ḥaḳâyık : Doğru olan asıllar, şüphesiz bulunan şeyler, hakikatler, gerçeklikler.
- ḥaḳîr : İtibarsız, değersiz, aşağı, âdi, bayağı.
- hakister : Kül, ateş külü. Mecazi olarak bülbül anlamında kullanılır.

ḥaḳḳânî	: Hak ve adalete uygun.
ḥâk-sâr	: Toz toprak içinde kalmış, hâli perişan.
ḥalâyiḳ	: Mahluklar, yaratıklar, insanlar.
ḥalef	: Birinden sonra gelip, onun yerine geçen kimse.
ḥâlet	: Hâl, sûret, keyfiyet, nitelik.
ḥâliyâ	: Şimdiki zaman, şimdiki halde.
ḥallâḳ	: Halk edici, hâlik, yaratıcı, yaratan, var eden.
ḥalt	: Fena, münasebetsiz söz söyleme.
ḥalvet	: Yalnız, تنها kalma, tenhaya çekilme.
ḥalvet-ḥâne	: Dinlenme yeri, yalnız başına oturulup, ibadetle vakit geçirilen yer.
ḥalvet-nişîn	: Halvette, yalnızlıkta oturan.
ḥalvet-seray	: Halvet yeri, bir hükümdarın hususi dairesi.
ḥam	: Eğri, bükülmüş.
ḥâm	: Terbiye, tecrübe görmemiş, acemi (kimse).
hamâḳât	: Ahmaklık, beyinsizlik, bönlük.
ḥâme	: Kalem.
ḥamîyyet	: Milli onur ve haysiyet.
ḥaml	: Yüklenme.

ḥamuşân	: Sessizler, susmuşlar.
ḥamûşlık	: Sessizlik.
h'ân	: Yemek sofrası, üstüne yemek konulan tepsi, sini.
ḥandan	: Gülen, gülücü, güler, sevinçli.
ḥande	: Gülme, gülüş.
ḥar u ḥas	: Ot kııntısı, çalı çırpı, çerçöp.
ḥar	: Eşek.
ḥarem	: Herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer.
harid	: Satın alma.
ḥarîm	: Biri için kutsal olan şeyler.
ḥasâret	: Zarar, ziyan.
ḥasb-ı ḥâl	: Görüşüp dertleşme.
ḥâsid	: Haset eden, kıskanan, kıskanç.
ḥâsidân	: Haset edenler, kıskananlar, kıskançlar.
ḥaşîn	: Müstahkem, kuvvetli, sağlam yer.
ḥâsir	: Zarara, ziyana uğrayan.
ḥastegân	: Hastalar, rahatsızlar.
Ḥasûdâne	: Hasûd olana yakışacak surette, hasetçilikle, kıskançlıkla.

hâvî	: İhtivâ eden, içine alan.
hâşyet	: Korku, korkma.
hâviye	: İssız, تنها yer, boş çöl.
hâtıme	: Son, nihayet.
hâtır	: Gönül.
hâtır	: Şan ve şeref sahibi olan kimse
havanında	: Hoş elhan ile şarkı ve türkü söyleyen.
havâş	: Muhterem, saygın olanlar.
havf	: Korku, korkma.
havşala	: Anlayış, akıl, zihin.
hây	: Vay!, eyvah!
hayf	: Yazık ki, heyhat, vah.
hayfa	: Yazık ki, heyhat, vah.
hayl	: Zümre, takım, güruh.
hazain	: Hazineseler.
hazer	: Sakınma, çekişme, kaçınma, çekinme.
hem-ân-dem	: Hemen, çabucak, o anda.
hemtâ	: Benzer, taydaş, denk, müsavi.
hem-vâr	: Daima.

hemz	: Yere çalma.
hengâm	: Zaman, çağ, sıra, vakit, mevsim.
hezâr	: 1. Bülbül. 2. Bin. 2. Pek çok.
hezârân	: Binler.
hıqd	: Kin tutma, öç almak için fırsat bekleme.
hınça	: Buğday.
hırka-pûş	: Hırka giyen, fakir, derviş.
hırmân	: Mahrumluk, ümitsizlik.
hırâmân	: Salına salına, salınarak.
hışn	: Sağlam, sarp (yer), kale.
hışm	: Kızgınlık, öfke.
hıyâbân	: İki taraflı ağaçlı yol.
hicâb	: Utanma, sıkılma.
hidâyet	: Hak yoluna, doğru yola klavuzlama.
hılâf	: Karşı, zıt.
hılm	: İnsanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık.
himmet	: Ermiş kimsenin tesiri.
hîn	: An, zaman, vakit, sıra.
hirâm	: Salınma, salınarak, edalı edalı yürüme.

hirâsân	: Korkan, korkak.
hişâl	: Huylar, tabiatlar, ahlaklar.
hişse-yâb	: Hisse bulan, hisselenen.
hiyel	: Oyunlar, aldatmalar, dubârâlar.
-hîz	: Sıçrayan, kalkan, atılan.
hod-bîn	: Kendini beğenmiş, bencil.
hod-pesend	: Kendini beğenen.
hoş-ayende	: Hoşa giden, beğenilen.
hû	: Allah.
hûb	: Güzel, hoş, iyi.
hud ^c a	: Aldatma, oyun, hile, dalavere, düzen, dek.
hufte	: Yatmış, uyumuş.
hulk	: Huy, tabiat.
hullân	: Sadık dostlar.
hulûş	: Hâlislik, sâflık, gönül temizliği.
hûn-rîz	: Kan döken, kan dökücü.
hûn-h [˘] âr	: Kan içen, kan dökücü, zalim.
hurde-bîn	: İnce, ufak şeyleri gören.
hûrşîd	: Güneş.

hurûc	: Çıkış, çıkma, dışarı çıkma, ayaklanma.
hurûf	: Harfler.
hurûş	: Coşma, çağıldı, gürültü, şamata, telaş.
hussâd	: Haset edenler, kıskananlar.
huşûmet	: Hasımlık, düşmanlık.
huţûr	: Çizgiler, yazılar.
huşyâr	: Akli kendisine yâr olan, yarayan, akıllı.
huzzâr	: Huzurda, meydanda, göz önünde olanlar, bizzat bulunanlar.
hübb	: Sevgi, muhabbet.
hüccet	: Senet, vesika, delil.
hüd ^c a	: Aldatma, oyun, dolap, hile.
hümâm	: Himmetli, azimli, bir işe sınıksız sarılıp o işi başarma.
hümâyûn	: Mübarek, kutlu.
hürrem	: Sevinçli, mesrur, mufruh, dilgüşa.
hüseynî	: Türk müziğinin altı numaralı basit makamıdır, en eski makamlardandır.
hüsn	: Güzellik, iyilik.
hüşk	: Kuru, yâbis.
hüveydâ	: Açık, apaçık, belli, besbelli.

hüviyyet : Mahiyet, hakikat, asıl.

I

ıtlâk : Salıverme, koyuverme.

ıttılâc : Öğrenme, tanıma, bilme, haberli olma.

ızrâr : Zarara sokma, ziyana uğratma.

İ

‘ibâd : Abidler, kullar.

ibâhet : Mubah kılma, helâl kılma, bir işin yapılıp yapılmamasını serbest kılma.

ibda^c : Örneksiz olarak bir şey meydana getirme, yaratma.

ibtâl : Boş, hükümsüz bırakma, bırakılma, bozma, boşa çıkarma.

ibtidâ : İlk, en önce, başta.

ibtihâc : Sevinç, sevinme, gönlü açılma.

icâd : Vücuda getirme, getirilme.

i^ccâz : Acîz bırakma, acze düşürme.

icbâr : Cebretme, zorlama, zorlanma.

iclâl : Büyüklük, kudret ve kuvvet.

iclâs : Oturma, oturtma.

icmâl : İhtisar etme, kısaltma, özetleme.

ictihâd : Fıkıhta yed-i tûlâ sahibi büyük din alimlerinin Kur^cân-ı Kerîm ve ahâdis-i nebeviyyeye müsteniden vaz^c ettikleri şer^ci düstûr.

ictinâb : Sakınma, çekinme, uzaklaşma.

ifk : Bir suçu birine yükleme.

ifnâ : Yok etme, tüketme.

ifrâz : Bir bütünden bir parça ayırma, ayırma, ayrılma.

iftirâk : Ayrılma, dağılma, perişan olma.

igmâz : Göz yumma, görmezlikten gelme.

igvâ : Azdırma, azdırılma, baştan çıkarma, çıkarılma, yolunu şaşırtma, ayartma, ayartılma.

iḥbâr : Haber verme, bildirme, anlatma.

ihdâ : Doğru yola götürme.

iḥrâz : Alma, kazanma, elde etme.

iḥtifâ : Saklanma, gizlenme.

iḥtilâl : Bozukluk, bozulma, karışıklık, düzensizlik.

iḥtilât : Karışma, katışma.

ihtimâm : Dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme.

iḥtira' : Benzeri görülmemiş bir şey icadetme, vücuda getirme, getirilme.

iḥtirâm : Saygı, hürmet.

iḥtirâz : Sakınma, çekinme, korkma.

iḥtişâş	: Bir ilim veya san ^c at üzerinde fazla çalışarak onda derinleşmiş olma, uzmanlık.
iḥtiyâr	: Seçme, seçilme.
iḥvân	: Sadık, samimi, candan dostlar.
iḥzâr	: Huzura getirme, birinin mahkemeye davet olunması.
‘iḳâb	: Ezâ, cefâ, eziyet, azap.
ikfâr	: Birisine kâfir deme, denilme.
ikrâh	: Birine zorla iş yaptırma
iḳtidâ	: Tâbi olma, uyma.
iḳtifâ	: Yeter bulma, aza kanaat etme, yetinme.
iḳtizâ	: Lazım gelme, gerekme.
i‘lâm	: Bildirme, bildirilme, anlatma.
iltizâm	: İcâbettirme, gerektirme.
ilzâm	: Cevap veremez hale getirme, susturma.
im ^c ân	: Bir işte çok ileri varma, çok dikkatli olma.
imtişâl	: İcâbedeni, gerekeni yapma, bir örneğe göre hareket etme.
imtiyâz	: Başkalarından ayrılma, farklı olma.
‘inâyet	: Lûtuf, ihsan, iyilik.
inbisât	: İç açılma, ferahlık.

°inde'l-aḫyâr : İyi ve faziletli olanların yanında.

°indî : Bir kimsenin kendi inanışına, kendi görüşüne dayanan, kendince.

infi°âl : Gücenme, darılma.

inḫirâf : Münharif olma, dönme, sapma, doğru yoldan çıkma.

inkisâr : Kırılma, gücenme.

ins : İnsan.

inşa° : 1. Yapma, yapılma, vücuda getirme. 2. Kaleme alma.

inşirâḫ : Açıklık, ferahlık.

intifâ° : Menfaatlenme, faydalanma.

intifâ°î : Yarar, fayda güden, yararçı, faydacı.

intihâ : Nihayet bulma, sona erme.

intiḫâl : Bir yerden başka bir yere geçme, göçme.

intisâb : Bir yere bağlanma, kapılanma.

intizâm : Nizamlı, tertipli, düzgün olma, düzgünlük.

îrâd : Getirme.

i°râz : Yüz çevirme, başka tarafa dönme, çekinme, sakınma.

°irfân : İlahi bir feyz olarak kainatın sırlarını bilme ilmi

irsâl : Gönderme, gönderilme, yollama.

irşâd	: Tasavvufta irfan sahibi birinin bir kimseye tarikatı ve Tanrı yolunu göstermesi.
irtiyâb	: Şüphe.
îşâr	: İkram, bahşış, cömertlikle verme, dökme, saçma, serpme.
işğa	: Dinleme, kulak verme, birinin matlubunu nazar-ı itibare alıp kabul etme.
iskât	: Sükût ettirme, susturma.
isti ^c câl	: Acele etme, tez olmasını isteme, çabuklandırma.
isticiâlâb	: Celbetme, çekme, çekilme.
isti ^c dâd	: Bir şeyin kâbulüne, kazanılmasına olan tabîî meyil, kabiliyet.
istifsâr	: Sorma, sorulma.
istihlâl	: Yeni ay görünme, hilali görme.
istişsân	: Beğenme, beğenilme, güzel sayılma, güzel bulma.
istima ^c	: Dinleme, dinlenilme, işitme, işitilme.
istinşâk	: Şiddetli koklama, koklatma.
istinţâk	: Nutka getirme, birini söyletmek isteme.
istişhâd	: Şahit getirme, şahit gösterme.
istişmâm	: Koklama, koku alma.
iş ^c âr	: Yazı ile bildirme, haber verme.
işkâl	: Müşküllük, güçlük.

işti ^c âl	: Őulelenme, tutuşup yanma, parlama, alevlenme.
iştibâh	: Őüphelenme.
iştigâl	: Meşgul olma, bir Şeyle uğraşma.
iştihâr	: Őöhretlenme, Şöhret bulma, meşhur olma, ün alma, ünlü olma.
iştikâ'	: Şikâyet etme, yanıp yakılma.
iştiyâk	: Őevklenme, göreceği gelme, özleme.
i ^c ât	: Verme, verilme, ödeme.
ċitâb	: Azarlama, tersleme, paylama, darılma.
ithâf	: Hediye, armağan gönderme, manen sunma.
i ^c tidâl	: Orta oluş, ortalama, aşırı olmama hali, ölçülülük.
itkân	: İnanma, emin olma.
itlâf	: Yok etme, bozma.
itmâm	: Tamamlama, bitirme, tamam etme, edilme.
itteşâf	: Vasıflanma, bir sıfatla mevsûf olma.
ittibâ ^c	: Tâbi olma, uyma, ardı sıra gitme.
ittifâk	: Birleşme, uyuşma, sözleşme.
ittihâd	: Bir olma, birleşme, ayrı fikirde olma, birlik.
ittihâm	: Töhmetli olma, suçlu olma.
ittişâf	: Muttasıf olma, vasıflanma, niteleme.

izâfet	: İki şey arasındaki bağ, ilgi.
izâm	: Âzîm.
izân	: Anlayış, kavrayış, akıl.
izâr	: Suyun dibi.
izar	: Yanak.
izhâr	: Gösterme, meydana çıkarma, âşîkar etme.
izlâl	: Gölge verme, gölgelendirme.

J

jengâr	: Pas, kir.
--------	-------------

K

ķaba	: Üste giyilen elbise, cübbe, kaftan.
ķabâyiĥ	: (Ķabâiĥ) Yakışksız, ĥirkin şeyler.
ķabîĥ	: Ķirkin, yakışksız, fena, ayıp (şey).
ķabz	: Avuç içine alma, kavrama.
ķabza	: Tutacak, tutamak yeri, sap.
ķaddes-allah	: Allah mukaddes ve mübarek eylesin.
ķadem	: Ayak.
ķâdi'l-ĥacât	: Herkesin dileklerini, isteklerini yerine getiren, Allah.

ḳadîm	: Öncesini bilir kimse bulunmayan, öncesi bilinmeyen şey.
ḳadr	: Değer, itibar, onur, şeref, haysiyet, meziyet, rütbe, derece.
kâlâvel	: Birinci, eski, evvelki gibi.
ḳalîl	: Az, çok olmayan.
kâm-yâb	: Kâm bulucu, bulan, talihli, isteğine ulaşmış, bahtiyar, mutlu.
kân	: Bir şeyin menba ^c i, kaynağı.
kâni ^c	: Kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen.
kâr	: İş güç, iş.
ḳa ^c r	: Çukur şeyin dibi, dip, nihayet.
kârbân	: Kervan.
karîn	: Yakın.
ḳaşabü's-sabḳ	: Emsaline, benzerlerine üstün gelen kimsenin kazandığı ödül.
ḳasâvet	: Gam, keder, tasa.
kâşır	: Kısa, küstah, sonunu düşünmez, tedbirsiz, iktidarsız, kusurlu,
nâkıs, eksik.	
kâşâne	: Mükemmel ev, köşk, malikâne.
kâşif	: Keşfeden, bulan, meydana çıkarıcı.
kebg	: Keklik.
kebûdî	: Masmavi.
kej	: Eğri, çarpık.

kelâl	: Yorgunluk, bıkkınlık.
kelb	: Köpek.
kelîm	: Söz söyleyen, konuşan.
kelimât	: Kelimeler, lakırdılar, sözler.
kemâ-kân	: Eskisi gibi, evvelden olduğu gibi.
kemâlât	: İnsanın bilgi ve ahlak güzelliği bakımından olgunluğu.
kem-yâb	: Nadir, az bulunan.
keman	: Yay, kavis
kenz	: Hazine, define, yeraltında saklı değerli eşya.
kerâhet	: İstemeyerek, baskı ile yapma.
kerkes	: Akbaba.
keşîf	: Kalın, kaba, yoğun, koyu.
keşir	: Çok, çok olan, bol.
keşire	: Çok, çok olan, bol.
keşret	: Çokluk, bolluk, ziyâdelik.
keşşâf	: Çok keşfeden, edici, gizli bir şeyi meydana çıkaran, sırları çözen.
ketm	: Bir sözü, bir haberi, bir sırrı saklama, gizli tutma.
ketm-i adem	: Allah'ın ruh ve cisim alemlerini yaratmayı istediği zaman bütün mahlukların ilki olan cevher-i ahzarın çıktığı yer.
kevn	: Var olma, varlık, vücûd.

Kezzâb	: Çok yalan söyleyen, pek yalancı.
kınâc	: Örtü.
kıyâm	: Kalkma, ayağa kalkma, ayakta durma.
ķil ü ķâl	: Dedikodu, çok konuşma.
kibâr	: Büyükler, ulular.
ķifâyet	: Yetişme, elverme, yeterlik.
kîne	: Gizli cavadet, garez, nefsanîyet.
kîne-cû	: Öç almaya çalışan.
kûçek	: Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri. Kulakta geçkili bir sabâ tesirinden başka bir hatıra bırakmaz.
ķudûm	: Uzak bir yoldan, uzak bir yerden gelme, ayak basma.
kûf	: Baykuş.
kûh	: Dağ.
ķulûb	: Kalpler, gönüller.
ķurâ	: Köyler, kasabalar.
ķuṭb	: Bir tarikatın ulusu.
küb râ	: Daha (en, pek, çok) büyük olan.
ķudûrât	: Kederler, kasavetler, gamlar, tasalar, kaygılar.
ķudûret	: Bulanıklık, gam, tasa, kaygı.
ķühl	: Göze çekilen sürme, göz ilacı.

kühsâr : Dağlık, dağ tepesi.

kümelîn : Kâmiller.

kümûn : Gizlenme.

-künân : Yaparak, ederek, yapan, eden.

künc : Köşe, bucak.

kün-fe-kân : Olan oldu. (Allah, bu “kün” emriyle bütün varlıkları yarattığından tasavvuf edebiyatında bu kelimeye çok rastlanır.)

künüz : Hazineler.

L

lâ-büdd : Lâzım, gerekli, gerek.

lâ-cerem : Şüphesiz, besbelli, elbette.

lâhiķ : Lühûk eden, yetişen, ulaşan.

laħm : Et.

laċin : Kovulmuş, nefret kazanmış, istenilmeyen.

laţif : Yumuşak, hoş, güzel, nazik.

lâ-yezâl : Zevalsiz, bitimsiz.

lebîb : Akıllı.

lecûc : Çok inatçı, çok çekişken.

ledünî : Allah’ın sırlarına ait manevi bilgi, gayb ilmi.

lem-yezeli : Zeval bulmazlık, bakîlik, kalıcılık.

leşâfet	: Latiflik, hoşluk.
levâyiĥ	: Lâyihalar.
levend	: Tembel, ayyaş, içkici.
levz	: Badem.
leyâlî	: Geceler.
leyl	: Gece.
leyân	: Parlayan, parlaticı.
libâs	: Esvâb, elbise.
li-ecl	:den dolayı,e için.
likâ	: Yüz, çehre.
livâ'	: Bayrak.

M

ma°âd	: Tasavvufta gaye, amaç, ulaşılacak yer.
mâ°ada	: -den başka.
ma°ârif	: Marifetler, bilimler.
ma°ârız	: Kapalı manalar.
mâbeyn	: İki şeyin arası, aradaki şey, ara.
mâcerâ	: Cereyan eden, geçen, olup geçen şey.
mader-zâd	: Anadan doğma.

ma [°] dûm	: Yok olan, mevcut olmayan.
mâ-fî-el-bâl	: Kalpteki, gönüldeki, yürekteki şey.
mağbûn	: Şaşkın, şaşırılmış.
mağfiret	: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.
mağmûm	: Gamlı, kederli, tasalı.
mağrûr	: Gururlu.
mağhâfil	: Oturulacak, görüşülecek yerler, toplantı yerleri.
mağbûb	: Muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen, sevgili.
mağfil	: Oturulacak, görüşülecek yer, toplantı yeri.
mağkûr	: Hakir, aşağılık.
mağmiye	: Bir şeyi himaye etme, koruma.
mağrem	: Tasavvufta Tanrının sırlarını öğrenmeye başlayan kimse.
ma [°] hûd	: İki şahsın yanında malum ve ma [°] ruf.
ma [°] hûde	: Ahdolunmuş, bilinen, sözleşilen.
mağz	: Hâlis, katkısız, sade, tam, ta kendisi, aslı.
mağzâ	: Hâlis, katkısız, tam.
mağzen	: Havasız, karanlık (yer).
mâ-i cârî	: Akarsu.
mâ'il	: Hevesli, istekli, düşkün.

mağâl	: Söz, lakırdı.
mağdem	: Gelme, dönüp gelme.
mağdûr	: Allah'ın takdiri, kader.
mâkiyân	: Tavuk.
mağrûn	: Yakınlaştırılmış, yakın, ulaşmış, kavuşmuş.
mağşûd	: Kasdolunan, istenilen şey, istek.
mağta ^c	: Bir gazel veya kasidenin son beyiti.
mağkûlât	: Aklın uygun bulduğu, akıl ile bilinen şeyler.
mâl-a-mâl	: Çok dolu, dopdolu.
mâ-lâ-nihâye	: Sonsuz, uçsuz, bucaksız.
mâlâya ^c nî	: Mânâsız, faydasız, boş.
mâlik	: Sahip, bir şeye sahip, bir şeyi olan.
manend	: Benzer, eş.
manşıb	: Makam, rütbe, derece, orun.
manzar	: Nazar edilen, bakılan, görülen yer.
manzûr	: Nazar olunan, bakılan, bakılmış, görünen, görülmüş.
ma ^c rûf	: Herkesçe bilinen, tanınmış, belli.
maşârif	: Harcanan paralar, harcamalar, giderler.
mâsivâ	: Dünya ile ilgili olan şeyler.

ma ^ç şiyet	: Âsîlik, itaâtsizlik, isyan, günah.
maşrûf	: Sarf edilmiş, harcedilmiş.
ma ^ç la ^c	: Kaside veya gazelin kafiyeli olan ilk beyiti.
ma ^ç lûb	: Talep edilen, istenilen aranılan şey.
ma ^ç zarrat	: Zarar, ziyan, zarar verme, dokunma.
ma ^ç zhar	: Nail olma, şereflenme.
ma ^ç zmûn	: Nükteli, san ^c atlı, ince söz.
ma ^ç zur	: Özürlü, özrü olan.
me'ab	: Sığınılacak yer.
mebhût	: Hayrette kalmış, şaşmış.
mecâl	: Güç, kuvvet, takat.
mecâlis	: Meclisler, toplantılar, toplantı yerleri.
mecâz	: Kendi öz manasıyla kullanılmayıp, benzerlikle, benzetme yolu ile başka bir manada kullanılan söz.
mecelle	: Kitap, mecmua, dergi.
mecmu ^c	: Cem ^c olunmuş, toplanmış, bir araya getirilmiş şey, top, tüm.
meczûb	: Allah sevgisinden dolayı cezbe tutularak kendinden geçmiş, deli, divane, mecnun.
medâric	: Meslekler, tarikatler, yollar.
medâyih	: Övülmeye layık olan işler ve hareketler.

medhûş	: Dehşete uğramış, şaşırılmış, korkmuş, ürkmüş.
medîde	: Çekilmiş, uzatılmış, uzun, çok uzun süren.
medîh	: Medhetmeye, övmeye sebep olan şey, övme mevzuu.
medine	: Şehir.
medlûl	: Delâlet edilen, gösterilen şey.
mefhâr	: Övünmeye sebep olan, övünmeyi gerektiren.
mefhûm	: Sözdten çıkarılan mana, kavram.
mefûtûh	: Fethedilmiş, açılmış, açık.
mehcûr	: Hecrolunmuş, terk olunmuş, bırakılmış, kullanılmaz olmuş, unutulmuş.
mehdî	: Hidayete eren, doğru yolu tutan.
meknûn	: Dizilmiş.
mekr	: Hile, düzen.
mekrûh	: Yapılması şeri ^c atçe uygun görülmeyen hal.
mekşûf:	Keşfolunmuş, meydana çıkarılmış.
mektûm	: Ketmolunmuş, gizli, saklı.
melâl	: Usanç, usanma, bıkmâ.
melâlet	: Usanç, usanma, bıkmâ.
melâmet	: Ayıplama, kınama, azarlama, çıkışma.
melîh	: Melâhat sahibi, güzel, şirin, sevimli.

me'lûf	: Ülfet edinilmiş, alışılmış, alışmış, huy edilmiş.
memâlik	: Memleketler, ülkeler.
memer	: Mürûr edilecek, geçilecek yer, yol, cadde, sokak.
menâfi ^c	: Menfaatler, yararlar, çıkarlar.
menâhî	: Haram olmuş, yapılması şer ^c an men edilmiş şeyler.
menâil	: Nail olunan, sahip olunan, ele geçirilen şey.
menâm	: Uyku.
menâşîb	: Pâyeler, makamlar, dereceler, rütbeler.
-mend	: -lı/-li eki.
mengûş	: Küpe.
menkûlât	: Hadîs, tefsîr bilgileri
menzil	: Yollardaki konak yeri.
menzilet	: Derece, rütbe, yükseklik derecesi.
merâhil	: Konaklar, mesafeler, menziller, duraklar.
merâm	: İstek, maksat, niyet.
merâtîb	: Rütbeler, dereceler.
merdân	: Mertler, insanlar, erkekler, yiğitler.
merdûd	: Reddolunmuş, kovulmuş.
mergûb	: Rağbet edilmiş, beğenilmiş, herkesçe sevilip aranılmış.
mer ^c i	: Gözetilen, yürürlükte olan.

merk	: Ölüm, vefat.
merķad	: Mezar, kabir.
merķûm	: Yazılmış, adı geçmiş.
mersûm	: Resmolunmuş, yazılmış, çizilmiş.
mesâ	: Akşam.
meşâbe	: Derece, rütbe, kadar.
meşâib	: Felaketler, uğursuzlar.
mesâ'il	: Meseleler.
mesâlik	: Sülûk edilen, tutulan yollar.
meserret	: Sevinç, şenlik.
mesîhâ	: Hz. İsa'nın adlarından biri.
mesned-âra	: Mesnede süs veren, o mesnede bulunan.
Mesrûķ	: Sirkat olunmuş, çalınmış.
mestâne	: Sarhoşa yakışacak şekilde, sarhoşça, sarhoşçasına.
mestûr	: Setrolunmuş, örtülü, kapalı, gizli.
meşâyiķ	: Şeyhler.
meşmûl	: Etrafı çevrilmiş bir şeyin içinde bulunan.
meşveret	: Müşâverede bulunma, danışma.
mevâkif	: Durak yerleri, oturulacak yerler.
mevcûdât	: Var olan şeyler, mahluklar.

mevfûr	: Çok bol, kesir, vâfir.
mevhibe	: Bahşış, ihsan, bağış.
mevķif	: Durak, duracak yer.
mevķûf	: Ait, bağlı.
mevşûf	: Vasfolunmuş, vasıflanmış.
mevzûn	: Biçimli, yakışıklı, güzel, uygun, düzgün.
mezbûr	: Adı geçen, yukarıda söylenmiş olan.
mezmûm	: Zemmolunmuş, yerilmiş, beğenilmemiş, ayıp.
mez'ûn	: İzinli, izin almış.
mısdâķ	: Bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey, ölçüt.
micmere	: Buhurdan, içinde tütsü yakılan kap.
midâd	: Yazı mürekkebi.
miftâh	: Anahtar.
mihribân	: Şefkatli, merhametli, muhabbetli, güleryüzlü, yumuşak huylu.
milket	: Mülkler.
mineşşa	: Gelinin oturduğu yüksekte bulunan sandalye.
minkâr	: Yırtıcı kuş gagası.
mi ^c râc	: Göge çıkma.
mi ^c râciyye	: Hz. Muhammed'in mi ^c râc-1 şeriflerinden bahseden eser, Mi ^c râc münasebetiyle yazılan manzume.

- mir'ât : Ayna.
- monlâ : Molla.
- mu^cammer : Ömür süren, yaşayan, yaşamış.
- mu^cânağa : Birbirinin boynuna sarılma, sarmaşma, kucaklaşma.
- muğannî : Güzel öten, kuş.
- muğaddere : Kapalı, örtülü, namuslu kadın.
- muğâlât : Muhal olan, mümkün olmayan, olmaz, olamaz, olmayacak şeyler.
- muğammer : Mayalanmış, ekşiyip kabarmış.
- muğarrem : Tahrim olunmuş, haram kılınmış.
- muğassal : Hâsılı, hülâsa, sözün kıyası, işin sonu.
- muğayyel : Tahayyül olunmuş, hayal kurulmuş.
- muğbir : Haber veren, haberci.
- muğibb : Seven, sevgi besleyen, dost.
- muğkem : Tahkim edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, berk, sağlamlştırılmış, kuvvetli.
- muğteri^c : Yalandan havadisler uydurarak iftirada bulunan.
- muğîn : İâne eden, yardımcı.
- muğaddeme : Başlangıç, giriş, önsöz.
- muğaddes : Takdis edilmiş, mübarek, kutsal, temiz.

muḳarreb	: Takrîb edilmiş, yaklaşmış, yakın.
muḳarrer	: Kararlaştırılmış.
muḳteza	: İktiza etmiş, lâzım gelmiş.
mûmâ-ileyh	: İma edilen, adı geçen, yukarıda anılan (adam).
muntazır	: İntizâr eden, gözleyen, bekleyen.
mûr	: Karınca, yoksulluk, fukaralık sembolü.
muraḳḳa	: Yamalı.
murdâr	: Kirli, pis.
muşâfât	: Samimi ve halis dostluk.
muşaffa	: Tasfîf edilmiş, süzölmüş, yabancı maddelerden ayrılmış.
muşâḥabet	: Sohbet etme, konuşma, görüşme.
musahḥar	: Ele geçirilmiş.
muşannif	: Kitap yazan, müellif.
muşîr	: Emir ve işaret eden.
muṭa ^c	: İtâat olunan, boyun eğilen, başkalarının kendisine itâat ettikleri.
mutâbıḳ	: Uyan, uygun (birbirine).
mu ^c tâd	: İfîyad edilmiş, âdet olunmuş, alışılmış.
muṭahhar	: Tathîr edilmiş, temizlenmiş.
muṭalsam	: Tılsımlı tılsım ve büyü ile yapılmış.

muṭarrâ	: Terâvetli, taze.
mutaşarrıf	: Tasarruf eden, kendinde kullanma hakkı ve salahiyeti bulunan.
mutaşavver	: Tasavvur edilmiş, tasarlanmış, düşünölmüş.
mutazammın	: Tazammum eden, içine alan.
mu ^c teber	: İtibarlı, hatırı sayılır, saygın.
muvâfık	: Uygun, yerinde.
muvahḥid	: Tevhîd eden, Allah'ın birliğine inanan.
muẓâhir	: Zahîr olan, arka, taraflı çıkan, yardım eden, koruyan.
mûzî	: İzâ eden, inciten, eziyet veren, rahat bırakmayan.
mübâhî	: Övünen.
mübâhis	: Bir mesele üzerine konuşan, münakaşa eden.
mübeddel	: Tebdîl edilmiş, değişmiş, değiştirilmiş.
müberrâ	: Berî kılınmış, temize çıkmış, aklanmış.
mübeyyin	: Bildiren, açıklayan, meydana koyan.
mübîn	: Açık, besbelli.
mübtelâ	: Düşkün (fena şeylere).
mücâb	: Duası kabul olunan.
mücellâ	: Cilalı, parlatılmış, parlak.
mücerred	: Tek, yalnız, karışık ve katışık olmayan.

- mücessem : Tecessüm etmiş, cisimlenmiş, cisimli.
- mücmelen : Mücmel, kısa olarak, kısaltarak, az sözle.
- müdâm : Devam eden, süren, sürekli.
- müdârâ : Yüze gülme, dost gibi görünme.
- müdâvemet : Devam etme, bir yere her vakit gidip gelme.
- müdbîr: İdbâra uğrama, talihsiz, düşkün.
- müdde^â : İddiâ olunmuş, iddiâ olunan şey, dâvâ olunan şey.
- müdde^{ci} : İddia eden, davacı.
- müellif : Kitap cem^c ve telif veya tahrir eden musannif, muharrir.
- mü'essir : Tesir yapan, iz bırakan.
- müeyyid : Teyyid eden, kuvvetlendiren.
- müfessir : Tefsîr eden, açıklayan, kısa şeyi genişletip manasını meydana çıkaran.
- müfettiḥ : Fetheden, açan, açıcı.
- mühezzeb : Tezhîb olunmuş, düzeltilmiş, yoluna koyulmuş.
- mühlik : Helâk eden, öldüren, öldürücü.
- mühmel : İhmâl edilmiş, boşlanmış, bakılmamış, bırakılmış.
- mükâşefât : Tasavvufta hakikat ehline Allah sırlarının görünmesi, kendilerinin Allah nurunu görmeleri.
- mükâşefe : Tasavvufta hakikat ehline Allah sırlarının görünmesi, kendilerinin Allah nurunu görmeleri.

mükâşif	: Mükâşefede bulunan.
mükerrem	: Muhterem, aziz, sayın, saygıdeğer, sayılan, ululandırılan, hürmet ve ta'zime erişmiş.
mükerrer	: Tekrarlı, tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
mül	: Şarap.
mülâhaza	: Dikkatle bakma, iyice düşünme. 3. düşünce.
mülâyemet	: Uygunluk, yumuşak huyluluk, yavaşlık.
mülhâk	: İlhâk edilmiş, sonradan takılmış, katılmış.
mültemes	: İltimaslı, kayırlan.
mülûk-âne	: Hükümdar gibi, hükümdara yakışacak yolda.
mümtâz	: İmtiyazlı, ayrı tutulmuş, üstün tutulmuş.
münâfese	: Haset, kin, çekememezlik, gizli düşmanlık.
münâfî	: Zıt, uymaz, aykırı.
münâfîkâne	: Nifak sokan, ikiyüzlülük eden, iki yüzlü.
mün'akis	: İn'ikâs eden, tersine dönmüş, çevrilmiş.
münâza'ca	: Ağız kavgası, çekişme.
münevver	: Tenvîr edilmiş, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış, ışıklı.
münhal	: İnhilal eden, açılan, çözülen.
münîf	: Yüksek, ulu, büyük.
münir	: Nurlandıran, ışık veren, parlak.

münkesir	: İnkîsar eden, kırılan, kırılmış, kırık, kırgın, gücenmiş.
münkir	: İnkâr eden, kabul etmeyen.
müntehâ son kert.	: Nihayet bulmuş, bir şeyin varabileceği en uzak yer, son derece,
müntic	: Netice veren, sebebiyet veren, meydana getiren.
münzel	: İnzâl olunmuş, aşağı indirilmiş, gökten indirilmiş.
mürd	: Ölmüş.
müreffeh	: Terfîh edilmiş, refaha, rahata, bolluğa kavuşturulmuş.
mürekkeb meydana gelen.	: Terkib edilmiş, iki veya daha çok şeylerin karışmasından
mürğ	: Kuş.
mürgân	: Kuşlar.
mürğ-zâr	: Kuş yatağı, kuşu bol olan yer.
mürselîn	: Peygamberler.
mürtefi ^c	: İrtifâ eden, yükselen, yükselmiş, yüksek, yüce.
mürûr	: Geçme, bir yandan girip öte yandan çıkma.
müsellem	: Teslim edilmiş, verilmiş.
müsemmâ	: Tesmiye olunan, bir ismi olan, adlanmış, adlı.
müstagrağ	: Batmış.
müsta ^c idd	: İstidatlı, kabiliyetli, bir şeye kabiliyeti olan.

müstaķîm	: Temiz, namuslu, doğru.
müste°ân	: Kendisinden yardım beklenen, yardım istenen. (Allah'ın sıfatlarındandır.)
müsted°â	: İstidâ edilen, istenen, dilenen, istidâ ile istenen şey.
müsteħaķķ	: Hak kazanmış, haklı, istihkakı olan, layık, sayan.
müsteħsen	: Herkesin güzel bulduğu, makbul, pesendîde, güzel.
müstelzim	: İstilizâm eden, gerektiren, gereken.
müstemend	: Bîçare, zavallı.
müsteţâb	: İstîtâbe edilen, hoş, güzel bulunan.
müsetir	: İstîtâr eden, gizlenen, gizli, saklı.
müşâhede	: Allah alemini görme.
müşâvere	: Danışma, bir iş üzerinde konuşma.
müşg-bâr	: Misk yağdıran.
müşgîn	: Miskli, misk kokulu.
müş°îr	: İş°âr eden, haber veren, bildiren (yazı ile).
müşkil	: Engel, güçlük, zorluk, çetinlik.
müşţâķ	: İştîyâklı, özleyen, göreceği gelen, can atan.
müşţâķâne	: İştîyakla, arzu ile, çok isteyerek, can atarak.
müştemil	: İştimal eden, kavrayan, saran, içine alan.
mütâla°a	: Tetkik.

müte'ahhîrîn : Son zamanlarda gelenler, yetişenler.

müte'âl : Yüksek, yüce.

müte'allîk : Taallûk eden, ilgisi, ilişîği olan.

müte'allîka : Taallûk eden, ilgili, ilişîği olan.

müte'allim : Taallüm eden, ilim, bilgi edinen, okuyan, talebe.

müteammil : Düşünen, mütefekkir, dalgın.

mütecelli : Tecellî eden, görünen, meydana çıkan.

mütekkaddimîn: Evvelden gelip geçenler, eskiler, eski insanlar.

Mütekebbirâne: Kibirlikle, kendini beğenmişlikle.

müteneffir : Nefret eden, iğrenen, tiksinen.

müteselli : Teselli bulan, avunan, acıyı, kederi unuttur gibi olan.

mütevekkil : Tevekkül eden, işini Allah'a veya oluruna bırakan, kadere boyun eğen.

müttehem : Kabahatli, suçlu.

müvecceh : Herkesin teveccüh ettiği, makbul, münasip, uygun.

müyesser : Kolayı bulunup yapılan, kolay gelen, kolaylıkla olan.

müzâhame : Zahmet, sıkıntı verme.

müzekkî : Tezkiye eden, temizleyen, aklayan.

N

na ^c at	: Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiirler.
nâ-bekâr	: İşsiz, işe yaramaz, haylaz, yaramaz, hayırsız.
nâbî	: Haberci, haber veren.
nâçîz	: Hiç hükmünde olan, değersiz, ehemmiyetsiz, çok küçük (şey).
nâdân	: Nobran, kaba, terbiyesi kıt.
nâdire-dân	: Âlim, zarîf.
nâ-gâh	: Vakitsiz, ansızın, birdenbire.
nağam	: Ahenkler, ezgiler, güzel sesler.
nağamât	: Ahenkler, ezgiler, güzel sesler.
nâgehân	: Ansızın, birdenbire.
nağme	: Ahenk, ezgi, güzel ses.
nağl	: İnce, uzun, narin vücutlu.
nâ-kâm	: Yoksun kalmış, nasipsiz.
nâ-kes	: Nekes, cimri, pinti.
nâkı1	: İşittiğini anlatan.
nâlân	: İnleyici, inleyen.
nâliş	: İnleyiş, inleme, inilti.
nâ-mağrem	: Mahrem olmayan.
nâ-mütenahî	: Sonu olmayan, uçsuz bucaksız, bitmez tükenmez.
nâs	: İnsanlar, halk, herkes.

naşâyiḥ	: Öğütler.
nâ-sâz	: Uymaz, uygunsuz.
naşb	: Bir memurluğa tayin.
nâşih	: Öğüt veren, pend ve nasihat eden.
nâşî	: Ötürü, dolayı, sebebiyle.
nâ-şüküfte	: Açılmamış.
nâtıḳ	: Söyleyen, konuşan, lakırdı eden.
nâtüvân	: Zayıflık, kuvvetsizlik.
nazar	: Bakma, göz atma.
naẓîf	: Temiz.
nedâmet	: Pişmanlık.
nef ^c	: Menfaat, fayda, kâr, çıkar.
nefy	: Sürme, sürgün etme.
negâh	: Bakış, bakma, nazar.
nehâr	: Gündüz.
nekebât	: Felaket, musibet.
nekrân	: Zeki, anlayışlı, akıllı olanlar.
nemâ	: Artma, çoğalma, büyüme, uzanma.
nemâm	: Koğucu, ara bozan.

nemât	: Usul, yol, tarz.
nemed-pûş	: Keçe giyen.
nerm	: Yumuşak.
nesîm	: Hafif rüzgar.
neşât	: Sevinç, neşe, şenlik.
neşv ü nemâ	: Bitkilerin gelişmesi.
neşve	: Sevinç, hafif sarhoşluk, keyif, neşe.
nevâ	: Ses, seda, makam, ahenk, nâme.
nevâdir	: Nadir olan, az bulunan şeyler.
nev-bâve	: Hediye.
nevres	: Yeni yetişen, yeni biten.
nışf	: Yarım, yarı.
nidâ	: Çağırma, bağıрма, seslenme.
nifâk	: Münâfıklık, iki yüzlülük, ara bozukluğu.
nigâr	: (Resim gibi güzel) sevgili.
nîgû	: Güzel, iyi.
nihâd	: Tabiat, huy, yaradılış.
nihâl	: Taze, düzgün fidan, sürgün.
nihân	: Gizli, saklı, sır.
nîk	: İyi, hoş, güzel, beğenilen.

niķâb	: Perde, örtü.
nikât	: Herkesin anlayamadığı ince mânâlar.
nişâb	: Asıl, esas.
nişâb	: Hisse, nasip.
nişar	: Saçma, serpme.
nişîb	: İniş, yukarıdan aşağıya inen yol.
-nişîn	: “Oturan, oturmuş” manasıyla kelimeleri sıfatlandırır.
nizâ°	: Çekişme, kavga.
nizâm	: Düzen, usûl, tertip, yol, kaide.
nizâr	: Zayıf, arık, lagar.
nuķat	: Noktalar.
nuķûş	: Nakışlar, resimler.
nuşh	: Nasîhat verme, öğüt.
nûş	: İçki, işret.
-nûş	: “İçen, içici” manalarıyla kelimelere takılır.
nübüvvet	: Nebilik, peygamberlik, Tanrı haberciliği.
nühüfte	: Gizli, saklı.
nükhet	: Koku.
-nümâ	: “Gösteren, bildiren” manalarıyla kelimelere katılır.

nümâyân	: Görünücü, görünen, meydanda.
nümûne	: Örnek.
nüzûl	: Aşağı inme.
nüzzâr	: Nazar eden, bakan, gözeten.

P

pâ	: Ayak.
pâkîze	: Temiz, lekesiz, hâlis, saf.
pây	: Ayak.
pâyân	: Son, nihayet.
pây-dâr	: İyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli.
pend	: Nasihat, öğüt.
-perdâz	: “Tertipleyen, düzenleyen, düzeltici” manalarıyla birleşik kelimeler yapar.
perr	: Kanat.
perrân	: Uçan, uçucu.
pervâz	: Uçma, uçuş.
-perver	: Besleyen, besleyici, büyüten, yetiştiren, yetiştirici, koruyan, terbiye eden manalarıyla birleşik kelimeler yapar.
perveriş	: Terbiye etme, yetiştirme.
pes	: Öyle ise, imdi, sonuç olarak.

pesendîde	: Beğenilmiş, seçilmiş.
peyam	: Haber, başkasından alınan bilgi.
peyk	: Haber ve mektup getirip götürən.
pey-rev	: Arkası sıra gitme, izinden gitme, birine uyma.
peyvend	: Bağ, ilinti.
pîç	: Büklüm, kıvrım, dolaşık.
pîçîde	: Karışmış, bükülmüş, kıvrılmış.
pinhân	: Gizli.
pîrâste	: Tertiplenmiş, düzenlenmiş, donatılmış, süslü.
pirâye	: Süs, zînet.
pîrehen	: Gömlek, kâmiş (gömlek).
pîş	: Ön, ileri, ön taraf.
postîn	: Kürk.
pûşîde	: Örtülmüş, örtü.
pür	: Dolu, çok fazla, sahip, mâlik. (Bu kelime ile birleşik kelimeler yapılır.)
püşt	: Arka, sırt.

R

rabbânî	: Rabb'la ilgili.
râbi ^c	: Dördüncü.

rabṭ	: Bağlama, bağlanma, iliştirme.
râcil-i pâder	: Yaya olarak.
râğib	: İsteyen, istekli, rağbet eden.
rah	: Tutulan yol, meslek, usûl.
raĥîķ	: Duru ve temiz şarap.
raĥman	: Dûnyada her canlıya mûmin, kâfir ayırt etmeksizin herkese merhamet eden, Allah. (Allah'ın sıfatlarındandır.).
raĥşan	: Parlak.
raikân	: Karşılıksız, bedelsiz.
râķım	: Yazan, çizen.
raċnâ	: Gûzel, latif, hoş görünen.
raṭb	: Mûlayim, yumuşak.
ra'ûf	: Pek esirgeyen, çok merhamet eden.
râvîyân	: Rivayet edenler, söyleyenler, hikaye anlatanlar.
ravza	: Ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe.
ray	: Rey, fikir, oy.
rayb	: şûphe, şek, gûman.
râz	: Sır, gizlenen şey.
refċ	: Kalkındırma, yûceltme.
refiķ	: Arkadaş, yoldaş.

reftâr	: Gidiş, yürüyüş, hareket, salınarak edalı yürüyüş.
reh-averd	: Yolcunun getirdiği hediye.
reh-güzâr	: Geçit, geçecek yol.
reh-nümâ	: Yol gösteren, kılavuz.
reh-rev	: Yola giden, yolcu.
reh-revân	: Yolcular, yola gidenler.
remz	: Gizli ve kapalı bir surette söyleme.
renc	: Zahmet, eziyet, sıkıntı.
rengîn	: Parlak renkli, güzel, latif, hoş, süslü.
res	: Baş, başkan, başlangıç.
-res	: “Erişen, yetişen, ulaşan” manalarıyla birleşik kelimeler yapar.
-resân	: “Erişenler, yetişenler, ulaşanlar” manalarıyla birleşik kelimeler yapar.
resm	: Adet, usûl, tavır, davranış.
reşâd	: Mânevî doğru yolu bulup, o yola girme, hak yolunda yürüme.
reşehât	: Sızıntılar, damlalar.
re'y	: Fikir, düşünce.
rez	: Asma, bağ kütüğü.
riclü'l-cerâd	: Çekirge ayağı.
rif ^c at	: Yükseklik, yücelik ve büyük rütbe.

rindân	: Kalenderler, dünya işlerini hoş görenler.
risâle	: Kısa yazılmış, küçük kitap.
risâlet	: Peygamberlik.
rişte	: İlgî, bağ.
riyâz	: Bahçeler, ağaçlar, çimenlik yerler.
-rîz	: “Döken, akıtan, saçan” manalarıyla birleşik kelimeler yapar.
rîzân	: Dökülen, akan.
rû	: Yüz, çehre.
ruḥsâr	: Yanak, yüz, çehre.
ruḥşat	: İzin, müsaade.
rumuz	: Remizler, işaretler, manası gizli olan sözler.
rû-nümâ	: Yüz gösteren, meydana çıkan.
rusûmât	: Resm’in cem’idir.
rûşen	: Aydın, parlak.
rûşenâyî	: Aydınlık, açıklık.
rûy-ı zemîn	: Yeryüzü.
rûz-i gâr	: Zaman, devir. 2. Yel.
rûsul	: Resul; elçi, sefir.
rûsvâ	: Rezil, itibarsız, haysiyetsiz.

S

sabâ : 1. Gün doğusundan esen hafif ve lâtif rüzgar. 2. Mûs. Türk müziğinin en orijinal ve karakteristik makamlarından biri olan sabâ, yürekler parçalayıcı, gönüller yakıcı bir hüznün, elem, zühd ve pişmanlık duygusunu gayet net olarak bildirir.

şabâvet : Sabîlik, çocukluk.

sâbıkâ : Geçmiş şey, geçmiş hal ve vak^ca.

şabî : Henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk.

şad : Yüz

sadîr : Üstü minderli ve şilteli kerevet.

sad-pâre : Yüz parça, parça parça olmuş.

sadr : Baş, başkan.

safâ-yâb : Sefalanmış, sefa bulmuş.

şafayih : Düz yassı şeyler, madeni levhalar.

şâfi : Duru, temiz, katıksız, bir şeyle karışık olmayan, katıksız.

sâgar : Kadeh, içki bardağı.

şahba : Şarap.

saḥîḥ : Gerçek, doğru.

sâib : Maksada hedefe uygun.

sâ'il : Sual eden, soran.

saḳîm : Yanlış.

sâkit	: Susan, ses çıkarmayan.
sâl	: Yıl.
salâ	: Meydan okuma, “kendine güvenen varsa çıksın diye bağırma”.
şalâh	: Düzelmeye, iyileşmeye, iyilik.
salavât	: Hz. Muhammed’e ve onun soyundan gelenlere okunan dua.
sâlî	: Yıl, sene.
şâliḥ	: Dinin emrettiği uygun harekette bulunan.
sâlik	: Bir tarikata girmiş bulunan.
sâliḡ	: Üçüncü.
sâmân	: Rahat, dinçlik, düzen.
sâmi ^c	: İşiten.
sanayi ^c	: San ^c atlar, zanaatlar.
şânî	: İkinci.
şarâḥat	: Açıklık, ibarede açıklık.
şarîḥ	: Açık, meydanda, belli.
şarîr	: Cızırtı, gıcırtı.
sâtir	: Örtün, kapatan.
şavt	: Ses, seda.
sa ^c y	: Çalışma, çabalama, gayret, emek.

şayha	: Bağırma, nara atma.
-sâz	: “Yapan, uyduran, düzen” manalarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
seb ^ç a	: Yedi.
sebâk	: Ders.
sebât	: Yerinde durma, kımıldamama, sözünden, kararından vazgeçmeme.
sebil	: Yol, büyük cadde.
sefâhat	: Zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefh	: Zevk ve eğlenceye düşkün, parasını pulunu israf eden, akılsız.
sekr	: Sarhoşluk.
selâşe	: Üç.
şelâset	: Sözü akıcı olma hali, akıcılık, kolay anlaşılma hali.
selâsil	: Zincirler, zincirleme giden şeyler.
selâtin	: Sultanlar.
selef	: Bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse.
selîm	: Sağlam, kusursuz, doğru.
selîs	: Düzgün, akıcı.
semâ ^ç i	: Semâ ^ç a mensup, hiçbir kaideye bağlı kalmadan, işitilerek öğrenilen.

semân	: Gök, sema.
semend	: Çevik ve güzel at.
semîn	: Pahalı, kıymetli.
şena	: Övme, övüş.
şenavber	: Çam fıstığı ağacı.
sencîde	: Tartılı, ölçülü, yerinde (söz).
seng	: Taş.
sengîn	: Taştan, taştan yapılmış.
ser	: Baş, başkan.
-ser	: “Baş, başkan” manalarıyla başa gelerek birleşik kelimeler yapar.
ser-ağaz	: Yeniden, baştan başlama.
serâir	: Gizli şeyler.
serâncâm	: Başına gelen.
serd	: Sert, kaba, hoyrat.
ser-efrâz	: Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerlerinden üstün olan.
sergüzeşt	: Serüven, birinin başından gelip geçen şey.
seriqa	: Çalınmış, çalınmış şey.
serîr	: Taht.
sermâ	: Kış soğuğu.
ser-mest	: Sarhoş.

ser-nüveşt : Başa yazılan, alın yazısı.
ser-tîz : Ucu, baş tarafı sivri olan, keskin.
serv : Servi, selvi.
server : Baş, başkan, reis, ulu.
setr : Örtme, kapama, gizleme.
settâr : Örtten, Allah.
sevâd : Karanlık, siyahlık, karartı.
seyl-âb : Sel, sel suyu.
seyyid : 1. Efendi, bey, ağa, ileri gelen, baş, başkan. 2. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse.

sezâ : Münasip, uygun, yaraşır.
şıbyân : Çocuklar.
şığar : Küçükler.
sıla : Memleketine gitme, akrabasına ulaşma.
si'âyet : Koğuculuk, adam çekiştiricilik, dedikodu.

Sidretü'l-müntehâ: Beşeri ilmin son haddi. Ötesi Allah'ın zât alemidir.

sincâbî : Sincap rengine olan, kahverengi ile kurşuni arasında bir renk.
sinn : Yaş, ömrün derecesi.
sipihir : Asmân, sema, talih.
sîret : Bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi, ahlakı.

sirişk	: Gözyaşı.
sît	: Çatırtı, patırtı.
siyâdet	: Seyyidlik, efendilik, beylik, sahiplik.
şiyâk	: Sözüün gelişi, ifade şekli.
şîyânet	: Koruma, hıfz, muhafaza, vekâya, himaye.
su'	: Kötü, fena.
şubh	: Sabah, sabah vakti.
suda ^c	: Rahatsız etme, rahatsızlık.
sûde	: Sürmüş, sürülmüş.
şudûr	: Sâdır olma, meydana çıkma, olma.
şûf	: Yün dokuma.
sufîyân	: Sûfiler, sofular.
şufûf	: Sıralar, dizeler.
şûretâ	: Görünüşte.
sûrî	: Görünürde olan, hakîkî ve içten olmayan.
su ^c ubet	: Güçlük, zorluk.
su ^t ûr	: Satırlar.
suzîş	: Yürek yanması, büyük acı.
sûz-nâk	: Yakan, yakıcı.

sübhân	: Allah.
sühan	: Söz, lakırdı.
sühanverân	: Düzgün konuşanlar.
sühûlet	: Kolaylık.
sükkerîn	: Şekerle ilgili, şekerli, şekerden yapılmış tatlı.
sülûk	: Bir yola girme, bir yol tutma.
sünbüle	: Başak.
sürûd	: Şarkı, türkü.
sütûde	: Övülmüş, övülmeye değer.

Ş

şâb	: Genç delikanlı, yiğit.
şâd	: Sevinçli.
şâdî	: Memnunluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı.
şâd-kâm	: Çok sevinçli.
şâd-mân	: Sevinçli.
şâfi	: Kifâyet eden, yeter görünen.
şâh-bâz	: Bir cins iri ve beyaz doğan.
şah-râh	: Şaşırılması mümkün olmayan doğru ve açık yol.
şah-vâr	: İri ve iyi cins inci.

şâir	: Arpa.
şâkir	: Şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden.
şâm	: Akşam.
şâmil	: İçine alan, kaplayan, çevreleyen.
şahm	: İç yağı, etler arasında bulunan yağlar.
şakî	: Haydut, yol kesen.
şâyetse	: Yakıştır, yaraşır, uygun.
şebhîz	: Geceleri uyanıp kalkan ve iş gören.
şefîk	: Şefkatli, merhametli, acıyıcı, esirgeyici.
şehinşâh	: En büyük padişah, şah, padişahlar padişahı, şahlar şahı.
şekâvet	: Bedbahtlık, bahtı karalık, kutsuzluk.
şekûr	: Allah'ın 99 adından biri.
şemâtat	: Birinin başına gelen bela ve kederden düşmanların sevinip, izzâr-ı meserret eylemeleri.
şemîm	: Güzel kokan, güzel kokulu, güzel koku.
şerab	: İçilecek şey, şarap.
şeref-yâb	: Şeref bulan, şeref kazanan.
şermende	: Utangaç.
şevâhid	: Şahitler.
şeydâ	: Aşktan aklını kaybetmiş, dîvâne, düşkün, şaşkın.

şezâ	: Kokulu şeylerin kokusu.
şî [°] ar	: Alamet, işaret, iz.
-şî [°] âr	: “İyi, üstünlük veren işaret, adet” manalarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
şikâr	: Av, avlama, avlanan hayvan.
-şiken	: “Kıran, kırıcı” manalarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
şikeste	: Kırık, kırılmış.
-şinâs	: “Anlayan, tanıyan. bilen” manalarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
şirret	: Şerirlik, kötülük.
şitâb	: Acele, sür [°] at, çabukluk.
şor	: Kavga, gürültü, patırtı.
şûm	: Şom, uğursuz.
şûrîde	: [°] Âşık, tutkun.
şühûd	: Şahitler, tanıklar.
şümâr	: Hesap, sayı.
şütûm	: Küfürler, sövmeler, sövüp saymalar.
şüyûh	: Şeyhler, yaşlılar.

T

ta [°] addî	: Zulmetme, adaletsizlik.
ta [°] aķķul	: Akıl erdirme, zihin yorarak anlama.
ta [°] aşşub	: Birine taraftarlık etme.
tâb	: Güç, kuvvet, tâkat.
t [°] ab	: Yorgunluk, zahmet, meşakkat, eziyet.
ţabâyi [°]	: Tabiatlar.
tâb-dâr	: Parlak, ışıklı.
tâ-be-seher	: Sehere kadar.
tâb-nâk	: Parlak, ışıklı.
ta [°] dâd	: Birer birer söyleme, sayıp dökme, sayım.
tağlîl	: Dalâlete düşürme, doğru yoldan çıkarma, azdırma, ayartma.
tafşîl	: Etrafıyla, etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tağallüb	: Zorbalık, zorla hüküm sürme.
tağallüş	: Şiirde mahlas kullanma.
tağķîķ	: Doğru olup olmadığını araştırma.
tağķîķâ	: Gerçekten.
tağmîs	: Bir şiirin her beytinin üstüne üçer mısra katarak her beyti beş mısra [°] a çıkarma.
tağrîk	: Kışkırtma, azdırma.

taḥrîr	: Yazma, yazılma.
tahşîl	: İlim öğrenme.
taḥsîr	: Zarara uğratma.
taḥt-gâh	: Taht yeri, baş şehir.
taḥyîr	: Birini iki şey arasından birini seçmek durumunda bırakma, istediğini seçmeyi teklif etme.
ta'ir	: Uçucu, uçan, kuş.
ta'irân	: Uçanlar, uçucular, kuşlar.
tâḳ	: Bina kemeri, kubbe, künbet.
taḳrîr	: Anlatma, anlatış.
taḳtîc	: Manzumeyi vezin parçalarına göre ayırıp aralıklı okuma.
taḳvâ	: Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
tal ^c atân	: Yüzler, suratlar, çehreler.
ṭam ^c	: Tama ^c eden, tama ^c cı.
tama ^c	: Doymazlık, çok isteme, aç gözlülük.
ṭ ^c an	: Sövme, yerme, ayıplama.
tanẓîr	: Benzetme, benzetilme.
ṭarâvet	: Tazelik, taze olma.

tar-ı mar	: Karmakarışık, dağınık, perişan.
târîk	: Karanlık.
tarîk	: Yol, usûl, meslek. Bir velînin Tanrıya ulaşması için tuttuğu yol.
taşaddî	: Bir işe girişme, başlama.
taşfiye	: Saf kılma, kılınma, saflaştırma, temizleme.
taşhîh	: Yanlış doğrultma, düzeltme, yanlış düzeltilme.
taşnîf	: Sınıf sınıf, takım takım ayırma, sınıflama, bölümleme.
taşrîh	: Açık açık söyleme.
taṭvîl	: Uzatma, uzatılma.
tayy	: Dürüp bükme, dürülüp bükülme, sarma, katlama.
ta ^c zîr	: Tekdîr etme, azarlama.
taẕyî ^c	: Bırakıp kaybetme, kaybına sebep olma.
tea'mül mütala ^a .	: Etraflıca düşünme, mülâhaza, düşünüp taşınma, tetkik ve
tebâh	: Bozuk, çürük, berbat, harap, mahvolma, yıkılmış, yıkıntı, tükenme.
tebâr	: Yok olma, bitme.
tebdîl	: Değiştirme, değiştirilme, başka bir hale getirme.
teb-zedegân	: Hummaya, sıtmaya tutulmuş olanlar.

tecelli : Tasavvufta hak nurunun tesiriyle makbul kulların kalbinde ilahi sırların ayan olması hali.

techîl : Birinin cahilliğini, bilgisizliğini meydana koyma.

tedârik : Hazırlama, araştırıp bulma, ele geçirme, edinme.

te'dîb : Terbiye etme, terbiyesini verme, haddini bildirme.

te'eddüb : Edeplenme, edebini takınma, edepli davranma, utanma, çekinme.

te'ennî : İlerisini düşünerek, acelesiz, dikkatli davranma.

tefâsîr : Kur'ân'ı îzâh eden kitaplar.

tefe'ül : Hayra yorma, uğur sayma.

teferrüc : Açılma, ferahlama.

tefhîm : Anlatma, anlatılma, bildirme, bildirilme.

tefvîz : Her şeyi Allah'tan bekleme.

teğannî : Elhan ile okuma, ırlama, nağme etme.

tehâşî : Korkup çekinme, sakınma.

tekâpû : Telaş ile koşarak araştırma.

tekâsül : Üşenme, tembellikler, ilgisizlikler.

tekebbür : Kibir gösterme, büyüklük satma.

tekellûf : Külfetli, zahmetli iş görme.

tekellüm : Söyleme, konuşma.

tekfîr : Birine kâfir deme.

tekmîl	: Tam, eksiksiz, bütün, hep.
tekvîn	: Var etme, yaratma.
tekzîb	: Yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
telbîs	: Sûret-i haktan görünerek hile edip, aldatma.
te'lîf	: Kitap, eser yazma, yazılmış, ortaya konulmuş eser.
temâşâ	: Bakıp seyretme.
temennâ	: Temennâh, eli başa götürerek verilen selam.
temettu ^c	: Kâr, fayda.
temkîn	: Ağır başlılık.
temyîz	: Ayırma, ayrılma, seçme, seçilme.
tenezzül inme, aşağılama.	: Kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma, inme, aşağılama.
tenfir	: Nefret ettirme.
teng	: Dar, sıkıntılı.
tenzîl	: 1. İndirme, azaltma, aşağılama. 2. Kur ^c ân-ı Kerim.
terâne	: Nağme, ahenk, makam.
terâvet	: Ter ü taze olma, tazelik.
terennüm	: Yavaş ve güzel bir sesle şarkı söyleme.
terkîm	: Rakam atma, atılma, yazma.
tesdîs	: Bir şiirin beyitlerine aynı vezin ve kafiyede dörder mısra katarak her beytin altı mısra ^a çıkarılması.

tesfîh	: Sefih görme, sefih sayma.
teshîr	: Zapt ve istila etme, ele geçirme, elde etme.
tesliye	: Teselli verme, verilme, avutma, avutulma.
tesliyet	: Teselli verme, verilme, avutma, avutulma.
testîr	: Örtme, gizleme.
testîr	: Satırlar teşkil edecek surette yazma.
tesvîdât	: Karalamalar, müsveddeler.
teşhîr	: Gösterme.
teşvîş	: Karıştırma, karmakarışık etme.
tetayyür	: Fâl, şer addetme, teşa'um etme.
tetebbu ^c	: Bir şeyi etraflıca tetkik etme, mahiyetini anlamaya çalışma, etraflıca inceleme, bir şey hakkında geniş bilgi edinme.
tevâtür	: Bir haberin ağızdan ağıza dolaşarak yayılması.
tevcîh	: Mânâ verme, yorumlama.
teveccüh	: Çevrilme, yönelme, doğrulma.
tevfîk	: Allah'ın yardımına kavuşma.
tevhîd	: Bir kılma, bir etme, birleştirme, birleştirilme.
te'vîl	: Sözü çevirme, söze ayrı mana vermeye kalkışma.
tevķîr	: Güzel karşılama, ağırlama, ululama.
teybîn	: Meydana çıkarma, belli etme, açıktan açığa anlatma.

tezvîr : Yalan dolan, ara bozmak ve bilhassa fenalık kastıyla yapılan kovuculuk.

tezyîf : Züyûfa çıkarma, kalp, sahte, değersiz olarak gösterme.

tezyîn : Ziynetlendirme, süsleme, süslenme.

tılsımât : Tılsımlar.

tiğ : Kılıç.

tîmâr : Yara bakımı.

tîr : Ok.

tizkâr : (Tezkâr) Anma, hatıra getirme, yad etme.

töhmet : Birine isnat olunan suç, işlediği sanılan ama gerçekliği henüz meydana çıkmamış olan suç, kabahat.

tuhfe : Hediye, armağan.

tumâr : Tomar, dürülmüş nesne.

turfе : Turfa, görülmemiş, yeni, tuhaf, şaşılacak şey.

tûfî : Dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş.

tuyûr : Kuş.

tüvân : Güç, tâkat.

tüvânâ : Güçlü, kuvvetli.

U

‘ubûdiyyet : Kulluk, kölelik.

°ucb	: Kendini beğenmişlik.
°udûl	: Sapma, yoldan çıkma.
°uqbâ	: Ahiret, öbür dünya.
°uqde	: İstenip de ulaşılamadığından dolayı içe dert olan şey.
°ulûm	: İlimler, bilgiler.
°ulüvv	: Yükseklik, büyüklük, yücelik.
°ulyâ	: Pek (daha, en, çok) yüce.
umûr	: İşler, hususlar, maddeler, şeyler.
°usret	: Zor, güçlük, zahmet, sıkıntı, zorluk.
°uzlet	: Bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama,yalnızlık köşesine çekilme.
°uzmâ	: Daha (en, pek, çok) büyük.
°uzzâl	: Türk müziğinde on basit makam. Hicaz ailesi denilen dört basit makamdan biridir.

Ü

üftâde	: Düşmüş, düşkün, biçare, âşık.
ünâs	: Halk, insanlar.

V

vâfir	: Çok, bol.
-------	-------------

vaḳâr	: Ağırbaşlılık, temkinlilik.
vaḳûr	: Ağırbaşlı, temkinli (kimse).
-vâr	: 1. Benzetme edatı, gibi. 2. –li, mâlik, sahip. 5. Layıklık, uygunluk anlatır.
vâşıl	: Erişen, ulaşan, kavuşan.
vaz ^c	: Duruş, tavır, hareket.
vecd	: Kendinden geçecek derecede dalgınlık.
vech	: Sebep, vesile, münasebet.
vedî ^c at	: Emanet.
vehhâb	: Çok hîbe eden, fazla bağışlayan. (Allah'ın sıfatlarındandır.)
velî	: Velâkin, amma, fakat.
verd	: Gül.
vey	: “ve ey” yerine “ey” karşılığı olarak şiirde kullanılır.
vird	: Belli zamanlarda okunması adet olan Kur ^c ân cüzleri, dualar.
vuḳûf	: Anlama, bilme, öğrenme, haberli olma, bilgi.
vuşûl	: Ulaşma, gelme, varma, erişme, yetişme.
vücûh	: Yüzler, çehreler, suratlar.
vürûd	: Geliş, gelme, varma, yetişme.

Y

yeksân	: Bir, beraber.
yem	: Deniz.
yesîr	: Kolay, az şey.
yezdân	: Allah.

Z

zabt	: İdaresi altına alma, kendine mâl etme.
zağ	: Karga.
zağan	: Çaylak.
zâhib	: Gidici, giden.
zâhir	: Dış, görünüş.
zaḥm	: Yara.
zâkir	: Zikreden, zikredici, anan.
zamîr	: İç, iç yüz, kalp, vicdan, gönülde gizli olan sır.
zâr	: Ağlayan, inleyen.
-zâr	: İsimlere eklenerek yer adı bildirir.
zarâif	: Zarif, ince şeyler.
zebân	: Dil, lisan.
zehâb	: Gitme.
zeḥârif	: Yalancı süsler, gösterişler, yaldızlar.

zeḥḥâr	: Dolu, taşkın, çoşkun.
zehî	: Ne güzel! Ne mutlu!
zem	: Yerme, kınama, ayıplama.
zemîme	: Zemmedilmeye, yerilmeye layık, fena, kötü hal ve hareket.
-zen	: “Vurucu, vuran, atan, çalan” manalarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
zengî	: Zenci, siyah adam.
zerrîn	: Altından yapılmış, altın.
zerḳ	: İki yüzlülük, hile, riya, dalavere.
zevâhir	: Görünüş, görünür, dış yüz.
zevâl	: Bozulma, yenilme.
zımn	: Maksat, istek, niyet.
zîb	: Süs, bezek.
zîbâ	: Süslü.
zihî	: Ne güzel, ne hoş.
zinhâr	: Sakın, asla, olmaya, aman.
zîr	: Adi, aşağı.
zîrek	: zeyrek, anlayışlı, uyanık.
zişt	: Çirkin.
zîver	: Süs, bezek.

zîynet	: Süs, bezek.
zuhûr	: Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.
z ^ç umm	: Batıl, zan, sanı, boş inanç.
zurafâ	: Zarifler, nazik, ince, duygulu, hoş konuşmayı bilir, zeki kimseler.
zurûf	: Zarflar, kaplar.
zû	: “Sahip” manasına gelen kelimeler yapar.
zühd	: Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
zülâl	: Saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.
zümürriid	: Zümrüt

EKLER: Metnin Orijinalinden Örnek Sayfalar.

كنت ابداهل بيته مهرى
سخنه بلبليه بوى

حرا القبا الوتر

حدر فاني وثاني الوتر حجاب حن وقلمين خلق جنتك عكسه
وعكسك كعنه حمرتك زكاه عطيت بنا حمره رفع الوتر
سخن اسايك لم عدوت ابع اسلوب اودره اربع ارباع
ولمخ وابت لمده قده يوعج اشدان ارباب سحكك
لمع روتسدين قلوب الشعراء حرا الوتر
مقتضايه خالو رموز وديان بلع ابي فخر
ار الكون واخذت القوم من تحت السند الشعراء مستوحاه
خارج كونا بوجوب اول ذرات اقدسك فيض مقدمه سيله
البارك كلاله مضافه بظلاله ارضه التبعه كلكه
فلم يجهل ابي بلع كمت وديان بلع انتقلت اذنتك لوى
ار ارباب لمع مضافه علامه صباغ قدرت الوتر

هدية غريبه ما بين كبري الياض يعترف وقياي ارباب
وتكف ايله كبريت اودت خلقه شركه فكم ونوره مشرف الياض
مهرج كونا يوقف ال وارده
لمع موزون الظاهر تعالى لعل ملام
القرن اوصاله من نور خاتون
سوا انا قدرت عقدي جود وود
اوعى و مستطيك تباري تباري حتم
قدر كل كل زينه كبره سدر الشهي
وصلا صلواتك اذنا كجات اول سيد كانيات وبعجودت
كن خان باران كبره سوزايه اوت سكرتكو علكك به ابري
يقى سوزا كره نبوت وقلب افي غيب رقصه ادت
سلطان سبري لي مع الله ووضان يهوي ايتياه مديه
علم وعلم مكيان وكيجيد وهي رب العالمين وخايمه
سلسله الرسل ايل حمرتك روميه روميه وخطبه
خطبه هيريه هيريه وديور ك ارباب قضايت

5

تروا ذکر الله فنفخ الطيف
 دار دنیا که بجز بزیست
 نظم حال که بر زمین نظام
 طبع مورد اوله ظاهره
 خبرک بوقی که تقطع اوله
 بسته انسا نه خواب قطبی
 تنگ بوقایفه غرای بری
 فصل بوعزل رب بول مضمون اوزر
 اوله درک و بهوده اوله ترک ایوب
 متنازل کوشه و خنده متوکل ایکن
 جلوه کاهنه فصل خوب ایله ارسته
 ایله برانسته بریار وفاد
 فلذیکه اول فریقا فاصلاک
 فصلت مندک بیت الا فرشته
 بیوتی نای احمد اندر بر
 مخرج ارباب مناصله کسیف
 هب خیالاتی الوعین زینف
 قالی قوی حال تو ای مری طرف
 چار عنصر کر ربای لطیف
 قطعه جستهک اذات زینف
 بیت مقطعه که مضمون منیف
 مرک اوله فایه تنگ بر دینف

ایعاد و دعوتی بنیاد اجز هر یکی بر سهان جهان معنی
 اولان سخنلک زمانه اولتغیر سخن الجرا اید منال معنی
 سکنه نهاد انلام خلوص فناء اید کدک صکره حاطر
 فائزده و سر صایب غائب اولوب بیلدیکه **بیت**
 کل فی حالک آمد در جهات غیر الا الله فانی کدک
 مدلولی حسن حالک کالی کزیر دوال اولان
 خور بند و شایب جهات و غیر طلعتان زمانک مهربه بهوده
 زلف دوتای لام و اوله و قدر بالاجیب الف بهاله کدک
 خاله عذاری نقطه جماله و کاه و غیر غنچه کز داری
 معنای تشبیه انکه استعمال باعث تضییع آیام اولان
 و عودت ماعد اوله بی توبه ای رعنا عطا ایزر خدای
 بی خندان خیا انبویب افتخار منرب جباه دینا
 ایله کز فخر مصایب جاه رنج و عنا اولان ارباب
 مناصبت بنیاد و رحای مضمون اوله ایله اندر
 مخرج نای لایق و سزا دکل بدوکی بی رب و اشکال

t

عمل ابليس نوابه كرمك نبيك كلامه قومه فملاك
 موافق وكلمه بوجه افعال منافاته افعال صافه مطابق
 اوليوت بيت الكلاوي هر قدر وفوق دقايق ايله
 معروف ايسك دنيته سنجاي باجل عالير عال يا ايله
 جاهل و كالمو قانده رجليا دكلمه ديوكو وعاليجيا
 طوطي نيجايه فوكه عتاب ايله خطاب اولمك
 انا بو خطاب باعيت اضطراب اولوب نوزمان خطاب
 و نيرمي و كند و قبح عرفاب بحر حجاب بولمك
 هنج نه حاله اوغور و غنه عقلي ايرمري **بفعل ال تعصيان**
 ترك تا دت ايروب ايتري جنابك دغا ضللا خلفه
 فارشمر و بيلاي تاكلا اساي كيمه ايله يله ريزيكو بارشمر
 بونجه اطوار ناخو اير و ركه دروف انهار معارف
 ايله دريا وار اولان اهل نهاره شياي اصلا اندوكه
 و لكو رموب داغاكنا كيرد سبز و بونجه صغار
 و كياره عقليكو انكار ديكه بومه دارظلت اولان

للا

ليالي اختار ايلوب هر بار حبيب ارباب نهارين بارس
 و كورنم عزله بچلوب كنج و حنده قول رايدن اكره و نيكو
 صفا سي چوتدو انا صا حنون غويه و فاسي بوقدر هر
 كيمه انا و حشونك شيب ناريكه لرغب اولور البسه اسار
 ظلمتوك ملبده عقلي طالب نو اورد خلا بوعقلندك
 سون نه خاطر اولورنجي طبع سليم بيلمه و صلا بويك
 غا كلكي انا ايلوبه تسليم فلمه ريز اسر كلال عقلمدن
 مسلامه طائف ثابن اذعان ايتوب جمله طوبوك حكايتي
 حسيو ريزكه قياحت اولوي و نه حال عندليب لالاك
 اهوان استخوان ايلوب اويك نياهل تعاوت مستحي
 ملامت ايك حصي حصين جا ايتكده سلامت بولوي
 هتب بوقوشك نه سويل اشميكو كنج سب ندرك
 نجانست جمل و عباد ايك بويك ايش ايتديك كو دهك
 ده اوزي استماع ايتسم بلكه هلاسه ايتاي ايلوب
 رشوت بود چي طمع قلدري ديق جرمه و فوزه بوم هر بوي

لالا

عائنتك محض ديار دوزي شاد غاي عالم دياره عرسق
سجنگ در تمينه اوسته نوله اولين ايم يروي در دوزك هم سق
تيج ايم ايجي ناناك ديوكوي منايق مرقان اونه عايق
علم خندان اولاك نيل نالامه اخرا افراد اربوب بوبه عار
لاحق اولحق لغار ماخاوق لا يقيد و هو يعمه مرقان
اقوال عاشايق واقوال اوقاي اولك و ارا عايق ايقاي
خون عجب هرعاش و صاوق اولحق سسك ن عجب
جان عجب فاجرو فاسقمه مادم سس عي اوقاي
طالوق اسرا عساق زارون خنده اولحق سس قلام
ساخلده بوبه جاجل فالوق اول اجور خادوش
دوسمور آلله اناكه اوقار بوبه سس ايموك
اي خود بسندك بنديتم كوتار اولاق درود سكا
بولقار در بام نصح بوند اولحق عجب رساكت
بناه علمه صلقه الاله حضرت زرين ايقاي فراسه
الوقاي قابله بنظر بنور اقد بيورد قاري قول

دلمه

يب اشيا هون آقا حق حاصل اربوب صاحب فقور اول
اول و حركه رت الامام در كاهمه نوجر ناه ايجوب
شب سياه ايجن قيام و ترك تمام اليوب اول قاي
لما جات سا جانوه خلوص تمام ابد عبادت سعي و افعال
اوردك و استناد خانق بركه قري حقا من طريقه ايموك
سرتيوك شرف كرامت بواه نوقسه ايموك عجب كرامت
له ناك انا به مالا انا بواق بوبه تاب اول سس
اول و دوزك بوبه عايقنايك امان طومق و اسطه سله
سعي الخواب جانديك قيباب اولوب اجور اول
بدم سس خفا ك صاحب فراست اولد و عاقد بوقا كراد
بيل دوز و نصي بركه ديوكوي سوزده نك و نايق
ايموك و بوبه ك صحن صورت استماع ايلكاه خالك
بولد و عاقدن اهل حسه بدمديب ضعيفه المستحقين
يك و بدم هوسه ديوكوي اعماد اليوب عاقد ايجوب
رشاد سرتيوك انا بوبه عجب و كرامت بوا كرا

50

الكاره اجرا ايدنيك حال مدغم ايدك الله وي صدق
وصفان محرم ايوب بديوك همي عادلان لا اكر انك
موت قلندت زكار ماسي از انا و اكد سر او جده و اصل
اولف حركي ايجي كه بر ريف رويده و حده لا حركي كه اوكيد
مفهومي اوزه ستر ستر اشيا حيا حيك و حد ايتنه شاهد
عادل ايوكي غير بصيرت نوكه اوكيد بلكه بوجاه او صليب
كالك درونينه و طرينا لطون كل ايتناط حال اوقفين
نور توجه شو فكه وجه كلرب عاشقانه سماع و زياتنه
مايلا و دونه اوكلا ستر في اذعان ايتك عاده نابل
اولو كني سوله جاهل ايتك دبره معنوي ستر برده
چشم صوري حافل و مقرر در كره ايتك ايتنا ايتنه و ورت
نصورت كوستوري كوستوب عالومعناه ايتك ايتنه
داخل و در في اجلاوت حور عارف و انا ايتك باجلي سناشا
تلقه انا رنجيدن عادل بولور حقي يوصفوني نا طير
كتاب مثنوي و واقف ستر ايتي معنوي حضرت

جلال الدين مولوي قدسنا الله سير القوي بيت
جهان بن ستمست ايتي دستور و ليكن چه بيتمه ايتك اوكيد
نيت شريفه اظهار بولور مشا و مشا ز اوك عشق
وسوق ايتي صبور قرين تا ايتك ايتك ايتك ايتك
اغدا بر اوك ايتك ايتك اوله و عندك تا ايتك ايتك
ايتك دور سجا ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك
لا ري دستور ايتك ايتك اوله و عندك تا ايتك ايتك
المعقبات حضرت مولانا جلال الدين قدسنا الله سير
النبي ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك
حتر كوي در قيامت با ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك
ما بعد الملب كال ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك
نجه اسرا ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك
ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك
علام ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك
ديوبه تا ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك ايتك

۲۹

KAYNAKÇA

- Akalın, Haluk Şükrü. (1995), “Eski Anadolu Türkçesinde Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş Cümleler”, **Türk Dili**, 518, ss. 156-163.
- Akman, Eyüp. (2004), “Belirtisiz İsim Tamlaması mı?”, **V. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri Cilt I 20-26 Eylül 2004**, Ankara Türk Dil Kurumu, ss. 119-124.
- Aksan, Doğan. (1998), **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Altun, Ergün. (2004), “Türkiye Türkçesinde Kısaltma Gruplarıyla Kurulan İç İç Yapılar ve Sıralama Öncelikleri”, **V. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri Cilt I 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 165-176.
- Atabay, Neşe, Sevgi Özel ve Ayfer Çam. (1981), **Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi**. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Banguoğlu, Tahsin. (2004), **Türkçenin Grameri**. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Baranoğlu, Şahin. (2004), “Türkçede İsimleştirmenin Telaffuz, İmla ve Söz Dizimine Etkileri”, **V. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri Cilt I 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 367-381.
- Bilgegil, Kaya. (1984), **Türkçe Dilbilgisi**. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi. (1972), **Osmanlı Müellifleri 1299-1915**.(Haz.) A. Fikri Yavuz, İsmail Özen. İstanbul: Meral Yayınları.
- Cemiloğlu, İsmet. (2000), **14. Yüzyıla Ait Bir Kıyas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi**. Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Çebi, İhsan Sabri. (1994), “On Sekizinci Yüzyıl Osmanlı Türkçesine Ait İki Eser Üzerinde Sentaks İncelemesi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deny, Jean. (1941), **Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)**. (Çev.) Ali Ulvi Elöve. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Develi, Hayati. (1997), “{sA} Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerinde Bir İnceleme”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1995**, ss. 115-152.
- Devellioğlu, Ferit. (1998), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Ediskun, Haydar. (1992), **Türk Dilbilgisi**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Emre, Ahmet Cevat. (1988), “Türkçede Cümle”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1954**, ss. 139-180.
- Emre, Ahmet Cevat. (1988), “Türkçede Cümle: II. İsim Cümlesi”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1955**, ss. 23-58.
- Ergin, Muharrem. (2000), **Türk Dilbilgisi**. İstanbul: Bayrak Basım, Yayın, Dağıtım.
- Ergun, Saadeddin Nüzhet. (1935), **Türk Şairleri**. İstanbul
- Erkul, Rasih. (2000), **Manisalı Birrî Mehmed Dede Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Dîvânı**. Manisa: Manisa Valiliği.
- Fidancı, Mahmut. (1996), “Sıralı Cümle”, **Türk Dili**, 534, ss. 1315-1324.
- Gencan, Tahir Nejat. (1988), “Sıfat Birlikleri”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1954**, ss. 181-187.
- Göğüş, Beşir. (1989), “Türkçede Cümlesilerin Kuruluşu ve Temel Cümlecige Bağlanma Şekilleri”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1968**, ss. 89-142.

- Grönbech, K. (2000), **Türkçenin Yapısı**. Çeviren: Mehmet Akalın. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Hatiboğlu, Vecihe. (1982), **Türkçenin Sözdizimi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Hatiboğlu, Vecihe. (1988), “Kelime Grupları ve Kuralları”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1954**, ss. 203-244.
- Karahan, Leyla. (1994), **Erzurumlu Darîr, Kıssa-i Yusuf, Yusuf u Züleyha**. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Karahan, Leyla. (1995), “Türkçede Birleşik Cümle Problemi”, **“Türk Gramerinin Sorunları” Toplantısı (22-23 Ekim 1993)**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 36-39.
- Karahan, Leyla. (2000), “Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine”, **Türk Dili**, 583, ss. 16-23.
- Karahan, Leyla. (2004), “Belirtisiz Nesnenin Söz Dizimindeki Yeri Üzerine”, **V. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri Cilt I 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 1615-1623.
- Karahan, Leyla. (2005), **Türkçede Söz Dizimi**. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Karaörs, Metin. (1995), “Cümle Bilgisinde İsimlendirme, Sınıflandırma ve Tahlil Metodlarının Birliği”, **“Türk Gramerinin Sorunları” Toplantısı (22-23 Ekim 1993)**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 21-30.
- Karaörs, Metin. (2004), “Türk Dilinde Şartlı Birleşik Cümle ve Nevâyî’nin II. Divânı Nevadirü’ş-Şebâb’da Şartlı Birleşik Cümleler”, **V. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri Cilt I 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 1637-1671.

- Kıyılıoğlu, Necla. (1996), “Mecmu‘at-ür-Resâil’deki İlk Metin Üzerine Sentaks İncelemesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, Nurettin. (1996), “Özneyle İlgili Sorunlar”, **Türk Dili**, 529, ss. 7-15.
- Mansuroğlu, Mecdud. (1988) “Türkçede Cümle Çeşitleri ve Bağlayıcıları”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1955**, ss. 59-71.
- Mehmedoğlu, Alaeddin. (2004), “Türkiye Türkçesinde Birleşik Cümle Üzerine”, **V. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri Cilt II 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 2065-2102.
- Oktay, Gülşah. (1997), “18. Yüzyıla Ait Bir Barbaros Hayreddin Paşa Gazâvât-nâmesi Üzerinde Sentaks İncelemesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özmen, Mehmet. (2000), “İsim ve Sıfat Tamlamalarındaki Bozulmalar Üzerine”, **Türk Dili**, 586, ss. 354-363.
- Özmen, Mehmet. (2004), “Özne Üzerine Düşünceler”, **V. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı Bildirileri Cilt II 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 2331-2340.
- Öztürk, Erol. (2004), “Cümle, Kelime Grupları ve Kelime Öğretimi”, **Türk Dili**, 635, ss. 687-691.
- Redhouse, James W. (1992), **Turkish and English Lexicon**. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Savran, Hülya. (2004), **Uygur Türkçesinde ve Orta Türkçe Döneminde Kim’li Birleşik Cümleler**. Balıkesir.
- Şemseddin Sami. (1899), **Kâmus-ı Türkî**. İstanbul.
- Tulum, Mertol. (1978), “Sinan Paşa- Ma‘ârif-nâme, Metin ve Kim’li Birleşik Cümleler Üzerinde Bir İnceleme”, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (1998), **Türkçe Sözlük**. Dokuzuncu Baskı. Ankara.

Türk Dil Kurumu. (2000), **İmlâ Klavuzu**. Ankara.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. (1977), C.I. İstanbul: Dergah Yayınları.

Usta, Halil İbrahim. (2000), “Türkiye Türkçesinde Kelime Gruplarıyla İlgili Bir Sınıflandırma”, **Türk Dili**, 579, ss. 209-216.

Üstünova, Kerime. (2000), “Türkçe’de Asıl Unsurlar: Özne ve Yüklem”, **Türk Dili**, 582, ss. 489-497.

Üstünova, Kerime. (2005), “Ad Tamlaması-İyelik Öbeği Ayrımı”, **Türk Dili**, 641, ss. 418-425.

Zülfikar, Hamza. (1985), “Cümle Yapılarından Bir Örnek”, **Türk Dili**, 398, ss. 96-98.

Zülfikar, Hamza. (1995), “Özne Türleri Ve Bunların Adlandırılışı”, “**Türk Gramerinin Sorunları**” Toplantısı (22-23 Ekim 1993), Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 43-48.

